

TESI DOCTORAL

Títol **Anàlisi de la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana. Enquadraments, agendes i discurs de la premsa internacional durant l'aixecament popular que va canviar el món àrab**

Realitzada per David Meseguer Mañá

en el Centre Facultat de Comunicació Universitat Pompeu Fabra

i en el Departament Departament de Comunicació

Dirigida per Carles Pont i Sorribes / Antoni Segura i Mas

AGRAÏMENTS

Abans d'entrar de ple en el contingut de la tesi doctoral, voldria agrair el suport rebut per part de certes persones que ha esdevingut fonamental perquè aquesta recerca hagi arribat a bon port. En primer lloc, als meus directors de la tesi, el doctor Carles Pont i el catedràtic Antoni Segura, de qui he rebut consells, indicacions i ànims en moments de dificultat. Sense la seva inestimable ajuda, paciència i dedicació, de ben segur que aquesta investigació no hauria assolit els objectius desitjats.

En segon lloc, voldria destacar l'inestimable suport de la meva parella Beatriz, els meus pares, el meu germà i tota la meva família i amics. Els seus ànims durant aquests cinc anys en els moments de flaqueza i desencant han estat decisius per tirar endavant i no rendir-se.

D'altra banda, vull mostrar l'agraïment a diferents persones de l'àmbit acadèmic que han confiat en mi per impartir classes en sessions de grau, màsters i seminaris. Christopher Tulloch i Carles Pont, de la Universitat Pompeu Fabra, Sandra Balsells, de la Universitat Ramon Llull – Blanquera i Antoni Castel i Xavier Giró de la Universitat Autònoma de Barcelona, m'han donat l'oportunitat que m'ha permès iniciar-me i guanyar experiència en l'àmbit de la docència universitària.

Tampoc podria oblidar-me de tots els professionals del periodisme que han confiat en mi i que han compartit viatges, cobertures i consells. Marc Vidal i Carme Colomina em van obrir les portes del diari *Ara*, Dabi Lazkanoiturburu del diari *Gara* i Medir Plandolit i Andrés Reymondes van confiar en mi per formar part de l'equip de *Vice News*. En aquest sentit, agrair especialment el suport de tota la redacció de *Vice News*, mitjà on treballo actualment com a redactor en cap. Finalment, mencionar periodistes com Karlos Zurutuza, Cristina Mas, Nicolàs Valle i Ricard Garcia Vilanova de qui he après molt i els seus consells han esdevingut molt importants per créixer professionalment.

RESUM

Anàlisi de la cobertura informativa que set dels principals mitjans de comunicació del món –les versions online d’*Al Jazeera English*, *CNN*, *BBC* i *France 24 English*, així com els diaris *Le Monde*, *The Guardian* i l’*International Herald Tribune*– van realitzar durant un esdeveniment de la transcendència històrica i social com la revolució tunisiana de 2010. A partir de l’estudi dels enquadraments, les agendes, el discurs dels diferents mitjans i la realització d’entrevistes en profunditat a professionals que van cobrir la revolució tunisiana, la recerca permet conèixer els diferents factors que van influir en els processos de producció de la informació. L’estudi demostra com *Al Jazeera English*, *France 24 English* i *Le Monde* van fixar l’agenda intermèdia i com la selecció dels temes, atributs i fonts per part d’aquests mitjans van condicionar la cobertura que la resta de mitjans va realitzar de l’aixecament popular tunisià.

Paraules clau: Tunísia, revolució tunisiana, món àrab, cobertura mediàtica, agenda setting, agenda intermèdia, framing, tematització, fonts d’informació, Ben Ali, Al Jazeera English, France 24 English, Le Monde

ABSTRACT

We analysed the coverage that seven of the main media in the world –online versions of *Al Jazeera English*, *CNN*, *BBC*, *France 24 English* and *Le Monde*, *The Guardian* and the *International Herald Tribune* newspapers– made during an historical and socially important event, the Tunisian revolution in 2010. Studying frames, agendas and media speech, and conducting interviews with professionals who covered the Tunisian revolution, the research reveals the main factors which influence the production information processes. The study shows how *Al Jazeera English*, *France 24 English* and *Le Monde* fixed the media agenda and how such topics, attributes and sources selected by these media conditioned the coverage that other media made during the Tunisian uprising.

Key words: Tunisia, Tunisian revolution, Tunisian uprising, Arab world, media coverage, agenda setting, media agenda, framing, theming, information sources, Ben Ali, Al Jazeera English, France 24 English, Le Monde

ÍNDEX

CAPÍTOL 1. PRESENTACIÓ DE LA INVESTIGACIÓ (12)

1.1. Introducció (12)

1.2. Problema d'investigació (13)

1.3. Objecte d'estudi (16)

1.4. Hipòtesis (16)

1.5. Objectius de la investigació (19)

1.6. Aproximació metodològica (21)

1.6.1. Estructura de la recerca i especificitats metodològiques (24)

1.6.2. Apunt metodològic sobre la citació i traducció de textos (25)

1.7. Definició i ús de conceptes específics (26)

1.7.1. Revolució (26)

1.7.2. Violència (28)

CAPÍTOL 2. MARC TEÒRIC (30)

2.1. Producció informativa i la construcció de la realitat social (30)

2.1.1. La construcció de la realitat social per part dels mitjans de comunicació (30)

2.1.2. La configuració de l'agenda: teoria de l'*agenda setting* (32)

2.1.2.1. Tematització (36)

2.1.2.2. Establiment de l'agenda intermèdia (38)

2.1.3. Segon nivell de l'*agenda setting*: agenda d'atributs i enquadraments (40)

2.1.4. Teories de l'enquadrament: *el framing* (41)

2.1.5. Tipologia d'enquadraments (45)

2.1.6. Producció i selecció de notícies: el rol del *gatekeeper* (47)

2.1.6.1. Configuració del discurs periodístics i poder (51)

2.1.7. Cobertura mediàtica de casos excepcionals (53)

2.1.8. Fonts d'informació (54)

2.1.9. Bones pràctiques periodístiques: l'adequat ús de la terminologia (57)

2.2. Síntesi del capítol (59)

CAPÍTOL 3.

LA COMPLEXITAT D'INFORMAR SOBRE EL MÓN ÀRAB (62)

3.1. Introducció (62)

3.2. La construcció a Occident de la imatge del món àrab i islàmic (63)

3.3. Models mediàtics existents al món àrab (68)

3.3.1. La «premsa de mobilització»: eina propagandística al servei de la “revolució” (69)

3.3.2. La «premsa lleial»: al servei de les monarquies del Golf (70)

3.3.3. El sistema de transició o la «premsa pluralista» (73)

3.3.4. Les agències de comunicació estatals (76)

3.3.5. Mitjans àrabs editats a Occident (77)

3.4. Credibilitat i rol dels mitjans àrabs abans d'*Al Jazeera* (80)

3.5. Cobertura del conflicte araboisraelià i la Primera Guerra del Golf (83)

3.5.1. Cobertura del conflicte araboisraelià (83)

3.5.2. Cobertura de la Primera Guerra del Golf i el paper de la *CNN* (86)

3.6. La irrupció de les televisions àrabs per satèl·lit (88)

3.6.1. El llançament d'*Al Jazeera*: una revolució en el panorama mediàtic àrab i mundial (90)

3.6.1.1. Les sancions a l'Iraq, la causa palestina i la tipologia de programes (91)

3.6.1.2. Bin Laden, la Guerra de l'Afganistan i la Guerra de l'Iraq (93)

3.6.1.3. *Al Jazeera* suposa una revolució en el panorama mediàtic àrab i mundial (98)

3.7. Els mitjans àrabs creen les seves versions internacionals en anglès (99)

3.8. Els principals mitjans internacionals creen les seves versions en àrab (102)

3.9. Síntesi del capítol (103)

CAPÍTOL 4. LA REVOLUCIÓ TUNISIANA (106)

4.1. Els antecedents històrics (106)

4.1.1. Independència de França (107)

4.1.2. Govern de Habib Bourguiba (1957-1987) // (109)

4.1.3. Tunísia governada per Ben Ali (1987-2011) // (115)

4.1.3.1. RCD: un projecte autoritari de partit únic amb la policia com a guardià (116)

4.1.3.2. Violació dels drets humans: repressió de l'oposició i els islamistes i la manca d'obertura democràtica (119)

4.1.3.3. El clan familiar Ben Ali-Trabelsi i el problema de la corrupció generalitzada (121)

4.1.3.4. Del creixement econòmic a l'atur i la frustració social (124)

4.1.3.5. La revolta de Gafsa (2008): la població expressa el seu malestar i exigeix unes condicions de vida dignes (126)

4.1.3.6. Relacions exteriors: la connivència d'Occident amb el règim tunisià (128)

4.1.3.7. Els cables revelats per *WikiLeaks* posen al descobert la corrupció del règim, la manca de drets humans i la connivència d'Occident (130)

4.1.3.8. Mitjans de comunicació i llibertat d'expressió: de la censura del règim al poder de les televisions per satèl·lit i les xarxes socials (133)

4.2. Cronologia de la revolució tunisiana (142)

CAPÍTOL 5. ESTUDI DE CAS: ANÀLISI DE LA COBERTURA MEDIÀTICA DE LA REVOLUCIÓ TUNISIANA (153)

5.1. Metodologia de l'estudi de cas (153)

- 5.1.1. Justificació de la mostra: selecció i volum del corpus d'anàlisi (154)
- 5.1.2. Protocol de l'anàlisi de contingut (158)
 - 5.1.2.1. Identificació de la unitat informativa (159)
 - 5.1.2.2. Els enquadraments noticiosos o *frames* (159)
 - 5.1.2.3. Fonts informatives (160)
 - 5.1.2.4. Punts clau i arguments recurrents (162)
- 5.1.3. Anàlisi del discurs: terminologia, presentació dels actors i quadre ideològic (162)
- 5.1.4. Codificació i anàlisi de les dades (164)
- 5.1.5. Entrevistes en profunditat (165)

5.2. Anàlisi dels continguts (168)

- 5.2.1. El tractament a la premsa (168)
 - 5.2.1.1. International Herald Tribune (171)
 - 5.2.1.2. The Guardian (173)
 - 5.2.1.3. Le Monde (176)
- 5.2.2. El tractament a les plataformes online de les televisions (178)
 - 5.2.2.1. BBC (182)
 - 5.2.2.2. France 24 English (185)
 - 5.2.2.3. CNN (189)
 - 5.2.2.4. Al Jazeera English (193)
- 5.2.3. Anàlisi comparativa dels mitjans de comunicació del corpus (198)
 - 5.2.3.1. Evolució de l'interès informatiu de tots els mitjans durant la revolució tunisiana (198)
- 5.2.4. Anàlisi dels *frames* (221)
- 5.2.5. Anàlisi de les fonts informatives (224)
 - 5.2.5.1. Fonts oficials (224)
 - 5.2.5.2. Fonts oposidores (225)
 - 5.2.5.3. Fonts tècniques i testimonis (226)
 - 5.2.5.4. Fonts mediàtiques (227)

5.2.6. Anàlisi dels punts clau (230)

5.2.7. Anàlisi de la terminologia, presentació dels actors i quadrat ideològic (233)

5.2.7.1. International Herald Tribune (233)

5.2.7.2. The Guardian (236)

5.2.7.3. Le Monde (240)

5.2.7.4. BBC (243)

5.2.7.5. France 24 English (245)

5.2.7.6. CNN (248)

5.2.7.7. Al Jazeera English (249)

5.3. Entrevistes en profunditat (253)

5.4. Conclusions del capítol (259)

CAPÍTOL 6. CONCLUSIONS FINALS (274)

7. BIBLIOGRAFIA (280)

8. ANNEXOS (299)

8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi del cas (299)

CAPÍTOL 1.

PRESENTACIÓ DE LA INVESTIGACIÓ

1.1. Introducció

La revolució popular de Tunísia de gener de 2011 va suposar el punt final a 23 anys de règim autoritari de Zine El Abidine Ben Ali i va propiciar l'inici d'un profund procés de canvi sociopolític que es va estendre per una gran quantitat de països àrabs i que encara avui té conseqüències directes en tota la regió. Uns fets que ens han marcat notablement com a professionals de la informació però, sobretot, com a persones a causa de la gran quantitat d'experiències viscudes. Podem afirmar amb rotunditat que sense les revoltes àrabs, no seríem ni els periodistes, ni els investigadors, ni els éssers humans que som en l'actualitat.

Porto cobrint conflictes al Pròxim Orient i al nord d'Àfrica des de 2008, però va ser l'esclat de les revoltes àrabs el que ens va fer centrar la pràctica totalitat del nostre esforç professional en aquesta regió tan convulsa i interessant del planeta. Aquest procés de canvi social i polític, el més important per a aquests estats àrabs des de la seva independència de les metròpolis europees, ens va fer adonar de l'interessant camp d'estudi que representava per a la sociologia, la història contemporània i la comunicació social. És per aquest motiu que vam decidir remuntar-nos a l'origen de tot plegat, i estudiar la cobertura mediàtica que alguns dels principals mitjans de comunicació del món van realitzar durant la revolució tunisiana.

Una recerca que des del primer moment ha transcorregut en paral·lel al desenvolupament de la nostra tasca periodística sobre el terreny. Presenciar les primeres eleccions democràtiques de Tunísia l'octubre de 2011, la mort del dictador libi Muamar al-Gaddafi o la batalla d'Alep, ens han permès exercir un periodisme crític i de denúncia, i conèixer in situ tots els condicionants que marquen una cobertura informativa amb unes característiques molt concretes i especials. Aquesta doble vessant de periodista en actiu i investigador en comunicació social ens ha permès aplicar els coneixements de forma bidireccional.

D'una banda, estudiar la influència dels mitjans de comunicació sobre l'opinió pública, conèixer com els mitjans aborden una cobertura informativa com la revolució de Tunísia i tots els coneixements històrics assolits durant la recerca, han contribuït a millorar la nostra tasca informativa sobre el terreny. Per exemple, quan hem informat d'un conflicte tant complex com el sirianès, hem aplicat tots els coneixements adquirits durant la recerca essent conscients que una part de l'opinió pública serà coneixedora d'aquella realitat i se'n formarà una idea particular, a partir del què nosaltres li expliquem i de la forma com ho fem. D'altra banda, treballar in situ ens ha permès conèixer de primera mà els principals factors que condicionen una cobertura d'aquesta índole, i adquirir tot un conjunt de coneixements que s'han pogut aplicar a l'anàlisi de continguts i que creiem que han contribuït a l'enriquiment dels resultats i de les conclusions d'aquesta tesi doctoral que exposem a continuació.

1.2. Problema d'investigació

Nombrosos estudis han abordat com els mitjans de comunicació han cobert conflictes bèl·lics o de caire social ocorreguts als països àrabs durant les últimes dècades. Trobem, per exemple, el cas de la Primera Guerra del Golf de 1991 a 1992, que va estar marcada per la cobertura de la televisió nord-americana *CNN* i per l'estratègia comunicativa del govern nord-americà de construir una "pseudorealitat" d'acord amb els seus interessos per justificar una intervenció armada davant l'opinió pública. La censura, la manipulació i la creació de termes com "dany colateral" o "atac quirúrgic", van condicionar la cobertura que els mitjans de comunicació van fer d'aquest conflicte (Aguilar et al., 1991).

En canvi, la cobertura mediàtica de la Segona Guerra del Golf de 2003 va estar marcada per la irrupció de televisions com *Al Jazeera*, un mitjà àrab que emetia via satèl·lit, tenia la seva pròpia agenda i la tasca periodística de la qual va suposar el trencament de l'hegemonia que els mitjans occidentals havien tingut des de l'aparició de la premsa escrita. El creixement exponencial del nombre d'usuaris que van seguir el conflicte de l'Irak a través de la xarxa també va constatar la consolidació d'internet com a mitjà de comunicació de masses per seguir en temps real un esdeveniment d'aquestes característiques (Meso, 2003).

Observem doncs, com cada succés presenta tot una sèrie de factors que condicionen i fan única la seva cobertura mediàtica, i aquest és, sens dubte, el cas de l'aixecament popular tunisià. Les revoltes àrabs van esclatar el desembre de 2010 a Tunísia com a conseqüència del descontent social i del marcat immobilisme del règim de Zine El Abidine Ben Ali. Amb una gran celeritat aquesta revolució social (Skocpol, 1984) que demanava la fi d'un règim autocràtic i l'inici d'una transició democràtica va propagar-se a Egipte, Líbia, Iemen o Síria, entre d'altres països. Tots aquests estats del Magreb i del Pròxim Orient estaven marcats per un context social amb trets comuns que va propiciar l'esclat de la revolta.

Governants autocràtics perpetuats durant dècades en el poder i desconnectats de la realitat social, una corrupció endèmica estesa per totes les estructures administratives de l'Estat i un estret control i censura dels mitjans de comunicació eren alguns dels trets distintius d'aquests països àrabs. Aquesta política informativa havia estat al servei d'una propaganda oficialista que falsejava la realitat i disfressava de democràtic i popular un sistema autoritari. A tot això, s'afegia una asfixiant persecució de tota dissidència política, una sistemàtica vulneració de les llibertats fonamentals i una política exterior erràtica, supeditada en gran part als dictats imposats per països estrangers i contrària a l'opinió pública domèstica (Álvarez i Gutiérrez, 2011).

El derrocament de Ben Ali va gestar-se gràcies a la pressió exercida pels milers de tunisians que van prendre els carrers del país nord-africà per manifestar-se. Perquè això succeís va ser fonamental la capacitat mobilitzadora i difusora de xarxes socials com *Facebook* i *Twitter* (Soengas, 2013), així com, de determinades cadenes de televisió que van contribuir de forma decisiva a propagar els missatges que informaven de la revolta amb una gran celeritat tot evitant els tallafocs informatius i la censura imposada pel règim. El fet que fos un esdeveniment sociopolític sense precedents en el món àrab, va provocar un elevat volum i constant flux d'informació que va posar a prova la capacitat dels mitjans de comunicació per adaptar-se a una nova forma de cobrir els fets d'acord amb les noves formes de consum de l'audiència.

A més, considerem que la revolució tunisiana va suposar un sotrac molt important a la representació orientalista que fins al moment els mitjans de comunicació havien realitzat dels esdeveniments relacionats amb el món àrab i islàmic (Said, 2005). Els dogmes i estereotips amb què els mitjans de comunicació occidentals –conseqüència de la dominació cultural hegemònica exercida durant segles– han representat a les societats àrabs, i que, en gran mesura també han reproduït els mitjans àrabs de països amb règims autocràtics, experimenten un canvi amb el naixement de mitjans com *Al Jazeera* l'any 1996 i també amb transformacions sociopolítiques de gran transcendència com l'aixecament popular tunisià. Durant l'època colonial, primer, i amb les monarquies o els règims dictatorials aliats d'occident, després; els ciutadans àrabs han estat sotmesos en tot moment i, per tant, han tingut un rol passiu en la societat i així han estat representats mediàticament. El derrocament de Ben Ali suposa la constatació per primera vegada en la història del rol actiu dels ciutadans d'una societat àrab i, en conseqüència, la representació mediàtica d'aquest esdeveniment trenca amb els dogmes anteriors.

Aquesta conjunció de canvi sociopolític i nou escenari per al món de la comunicació que va significar la revolució tunisiana presenta un camp d'estudi apassionant. En aquest sentit, són força nombrosos els estudis sobre el paper que van jugar les xarxes socials, però existeix un dèficit en recerques que aprofundeixin en el rol que van jugar mitjans de comunicació com *Al Jazeera English*, així com en el coneixement dels factors que influeixen en la cobertura d'un esdeveniment de la dimensió social i històrica de la revolta de Tunísia. Per aquest motiu s'ha dut a terme un estudi de cas: l'anàlisi de la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana. Enquadraments, agendes i discurs de la premsa internacional durant l'aixecament popular que va canviar el món àrab.

En la nostra recerca hem analitzat exhaustivament un total de 290 unitats informatives publicades durant la revolució tunisiana pels diaris *Le Monde*, *International Herald Tribune* i *The Guardian*, així com pels llocs webs de les televisions *Al Jazeera English*, *France 24 English*, *BBC* i *CNN*.

1.3. Objecte d'estudi

L'objecte d'estudi d'aquesta recerca és analitzar la cobertura informativa que set dels principals mitjans de comunicació del món¹ van realitzar durant un esdeveniment de la transcendència històrica i social com la revolució tunisiana i conèixer tots els factors que van influir en els processos de producció de la informació. Les revoltes àrabs van tenir l'epicentre a Tunísia i l'estudi d'aquest cas, permet determinar quin va ser el model de producció periodística, que després va reproduir-se, amb algunes singularitats, en la cobertura d'altres aixecaments populars al món àrab com el d'Egipte i a d'altres parts del planeta com el moviment 15M a Espanya.

En la cobertura periodística d'un conflicte social d'aquestes característiques entren en joc diferents variables que fan que cada mitjà realitzi una cobertura diferent, i que, per tant, els efectes mediàtics derivats de la mateixa siguin també diferents. En aquesta recerca s'estudien tota una sèrie de factors que condicionen el contingut mediàtic. Entre aquests factors destaquem la tipologia d'equip professional desplegat sobre el terreny per cobrir els fets, l'agenda política dels propietaris dels mitjans, les relacions històriques entre el país al qual pertany el mitjà i Tunísia, la fixació de l'agenda intermèdia, és a dir, entre els diferents mitjans de comunicació –i en especial atenció a *Al Jazeera English*–, els interessos dels actors implicats i la seva representació mediàtica, les fonts informatives, els punts clau o arguments recurrents, els enquadraments noticiosos i el discurs elaborat.

1.4. Hipòtesis

En aquesta recerca sobre l'estudi de la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana es parteix de les següents hipòtesis de treball:

Hipòtesi 1: *Al Jazeera English* va fixar l'agenda dels principals mitjans de comunicació del món durant la cobertura informativa de les revolució tunisiana.

L'àmplia cobertura realitzada, la possibilitat d'emetre en directe durant les 24 hores del dia a través d'internet, el fet de comptar amb analistes de prestigi i el profund

¹ A l'apartat 5.1.2. Justificació de la mostra: selecció i volum del corpus d'anàlisi, expliquem detalladament els motius perquè s'han escollit aquests set mitjans de comunicació com a coprus d'anàlisi de la recerca.

coneixement del món àrab; van convertir *Al Jazeera English* en el mitjà de referència per seguir el desenvolupament de la revolució tunisiana. A banda del públic, periodistes i mitjans de comunicació de tot el món van informar-se dels fets a través de la televisió qatariana donada la seva alta quota de credibilitat.

És per aquest motiu que la cobertura informativa d'*Al Jazeera English* va influir de forma determinant en la informació que la resta de mitjans van oferir de l'aixecament popular tunisià, es el que es coneix com l'agenda intermèdia. Amb la selecció dels temes i de les fonts informatives, el fet de prioritzar determinats punts clau i els enquadraments de les diferents informacions, la cadena qatariana va establir l'agenda dels principals mitjans de comunicació del món.

Hipòtesi 2: La revolució tunisiana va ser un esdeveniment històric amb una dimensió sociopolítica sense precedents en el món àrab i, en conseqüència, l'estudi de la seva cobertura informativa permet conèixer nous factors que condicionen la producció periodística.

Cada esdeveniment presenta tot una sèrie de factors que condicionen i fan única la seva cobertura mediàtica, i aquest fet encara s'accentua més en el cas de l'aixecament popular tunisià, un succés sense precedents en la història del Magreb i del Pròxim Orient.

L'estudi de la producció periodística en un context inèdit com la revolució tunisiana permet donar a conèixer tota una sèrie de paràmetres que intervenen en la configuració del discurs periodístic que suposen una interessant i nova font de coneixement per a les ciències de la comunicació.

Hipòtesi 3: Els interessos editorials i polítics dels propietaris de determinats mitjans de comunicació van condicionar la seva cobertura de la revolució tunisiana.

Autors com Chomsky i Herman (1988) defensen que existeix una estreta i directa relació entre el poder i la configuració del discurs periodístic. En aquest sentit, la producció periodística d'alguns mitjans del corpus d'anàlisi va estar condicionada per l'agenda

política dels seus propietaris. Per exemple, destacar que *Al Jazeera* és propietat de l'emir de Qatar, Tamim Hamad bin Hamad al Zani, estat sunnita que des de 1996 intenta expandir la seva àrea d'influència al llarg del Magreb i l'Orient Mitjà. En el cas del rotatiu francès *Le Monde*, amb una clara línia editorial de centre-esquerra (Belkacem i Levy, 2011:11), l'esclat de la revolta tunisiana va produir-se durant el govern de Nicolas Sarkozy, de la Union Pour un Mouvement Populaire (UMP), formació de centre-dreta que mantenia una estreta i fluida relació amb el règim de Ben Ali.

Aquests interessos geopolítics van influenciar la producció periodística de determinants mitjans condicionant la selecció dels temes i de les fonts informatives, la representació dels actors, els enquadraments noticiosos i la configuració del discurs, entre altres aspectes.

Hipòtesi 4: Alguns estereotips sobre el món àrab i musulmà i la representació de determinats actors per part dels mitjans de comunicació van canviar a partir del derrocament de Ben Ali.

Els mitjans de comunicació han representant les societats àrabs i islàmiques d'acord amb una cosmovisió conseqüència de la dominació cultural hegemònica exercida per Occident durant segles d'ocupació colonial. Els règims autocràtics, grans aliats de les cancelleries occidentals, suposen una continuació i perpetuació d'aquesta hegemonia cultural que es visualitza en els estereotips i la representació dels actors transmesos pels mitjans de comunicació.

La fi de la dictadura de Ben Ali va suposar un punt d'inflexió en aquesta representació mediàtica pràcticament invariable des de temps colonials. Per posar només un exemple, determinats mitjans de comunicació es referien a Ben Ali com a "president" o "rais" abans del 14 de gener de 2011 –dia del seu derrocament–, una terminologia descriptiva que després de la seva deposició canvia a "dictador" o "autòcrata". El mateix va succeir amb la representació mediàtica d'altres actors i conceptes, que sens dubte, va suposar un canvi en la concepció de determinats estereotips i dogmes prefixats des de feia segles i apuntalats gràcies als mitjans de comunicació.

Hipòtesi 5: La revolució tunisiana va significar la consolidació de les plataformes online de les principals televisions d'àmbit internacional com a nou model de producció periodística.

El volum i el constant flux d'informació durant la revolució tunisiana van posar a prova la capacitat dels mitjans de comunicació per adaptar-se a aquesta nova forma de cobrir els fets d'acord amb les noves formes de consum de l'audiència. La nova narrativa nascuda a partir de la combinació i fusió del llenguatge audiovisual televisiu i online va permetre als mitjans de comunicació oferir una informació molt més actualitzada i detallada de la revolució tunisiana.

1.5. Objectius de la investigació

a. Determinar l'impacte d'*Al Jazeera English* com a fixador de l'agenda dels principals mitjans de comunicació del món durant la cobertura informativa de la revolució de Tunísia.

Per determinar l'establiment de l'agenda intermèdia i els efectes mediàtics de la televisió qatariana sobre la resta de mitjans cal analitzar com la selecció dels temes d'interès informatiu, l'establiment dels enquadraments noticiosos, les fonts informatives utilitzades i els arguments recurrents per part d'*Al Jazeera English* va influir en la producció periodística de la resta de mitjans del corpus d'anàlisi.

b. Conèixer la cobertura informativa de la revolució tunisiana i identificar quins van ser els factors que van condicionar-la.

A partir de l'estudi de set mitjans de comunicació i la realització de tres entrevistes en profunditat, pretenem conèixer quin va ser el tractament informatiu de l'aixecament popular tunisià que va acabar amb el règim de Ben Ali. Concretament, es volen identificar tots els paràmetres que van influenciar en l'elaboració del discurs periodístic.

- c. Investigar si els interessos editorials i polítics dels propietaris de determinats mitjans de comunicació van condicionar la seva cobertura de l'aixecament popular tunisià.**

Cal estudiar amb deteniment el discurs informatiu dels diferents mitjans durant la revolució tunisiana per comprovar si es van comportar com a actors polítics articulant discursos en defensa d'uns interessos que van més enllà de la tasca periodística. Amb l'anàlisi dels temes d'interès d'informatiu i l'enfocament que se'ls hi va donar podrem constatar si la informació es va ajustar simplement als esdeveniments o va estar al servei d'un agenda política.

- d. Analitzar el discurs periodístic per identificar els estereotips sobre el món àrab i musulmà, i saber també si es va produir una ruptura dels mateixos, així com l'anàlisi de la forma en què es va representar als diferents actors.**

La finalitat d'aquest objectiu és determinar si en la representació que els mitjans estudiats van fer de la revolució tunisiana, van reproduir els estereotips sobre el món àrab i islàmic, i determinar quins. Per tal de poder corroborar la Hipòtesi 4, cal esbrinar si la fi de la dictadura de Ben Ali va suposar un punt d'inflexió en aquesta representació mediàtica pràcticament invariable des de temps colonials.

- e. Descriure les rutines informatives dels diferents mitjans de comunicació i constatar com les plataformes online de les principals televisions d'àmbit internacional van consolidar un nou model de producció periodística.**

La gran condensació de successos durant els 15 dies que analitzem de la revolució tunisiana va posar a prova la capacitat dels mitjans per adaptar i fer evolucionar les rutines informatives. L'audiència requeria informació detallada a l'instant i a més la volia en diferents formats. Per això, els webs de les televisions van apostar per la consolidació d'una narrativa sorgida de la fusió del llenguatge audiovisual televisiu i l'online.

1.6. Aproximació metodològica

Aquesta recerca emmarcada en l'àmbit de la comunicació social s'ha elaborat des d'una perspectiva teòrica multidisciplinària (Laramée i Vallée, 1991: 10) a partir de postulats teòrics de la sociologia, les ciències polítiques, la història i les ciències de la comunicació. En l'àmbit de la sociologia i les ciències polítiques s'han tingut en compte els postulats teòrics sobre revolucions socials, conflictes armats i l'aproximació de Edward W. Said (1991) a l'orientalisme, és a dir, la visió que s'ha tingut històricament del món àrab i islàmic des d'Occident. La història ens ha permès elaborar un marc històric per entendre tots els antecedents que van ser claus en l'esclat de la revolució tunisiana. I, finalment, en l'àmbit de les ciències de la comunicació, i més concretament del periodisme, s'ha elaborat un marc teòric basat en la complexitat que suposa informar sobre el món àrab, els efectes mediàtics dels *mass media* i l'anàlisi crítica del discurs.

Malgrat l'etern debat entre aproximacions qualitatives i quantitatives (Vallés, 1997: 35), la convergència d'ambdós mètodes enriqueix la recerca i permet assolir la informació necessària per evolucionar en l'obtenció de coneixement. En aquest sentit, una de les tendències més generalitzades en l'actualitat en l'àmbit de la investigació de comunicació és la triangulació dels resultats, és a dir, aplicar diferents metodologies en l'anàlisi d'una mateixa realitat. Aquesta aproximació permet contrastar els resultats obtinguts per cadascuna de les tècniques, garantint una major fiabilitat (Zapata, 2005: 233-234). En aquesta tesi s'ha apostat per aquesta triangulació metodològica, al combinar una aproximació quantitativa mitjançant l'anàlisi de contingut i una aproximació qualitativa mitjançant l'anàlisi crítica del discurs i les entrevistes en profunditat.

Tal i com desenvolupen Taylor i Bogdan (1984), els mètodes d'investigació de naturalesa qualitativa constitueixen una forma d'observació de la realitat que, després de dues dècades d'ostracisme en l'àmbit de les ciències socials, tornen a imposar-se en els anys seixanta del segle XX en detriment dels mètodes quantitius. Els autors enumeren vuit punts que caracteritzen la metodologia qualitativa i dels que en destaquem tres d'acord amb la rellevància per a la present investigació:

“1. La investigación cualitativa es inductiva. Los investigadores desarrollan conceptos, intelecciones y comprensiones partiendo de pautas de los datos, y no

recogiendo datos para evaluar modelos, hipótesis o teorías preconcebidos. En los estudios cualitativos los investigadores siguen un diseño de la investigación flexible. Comienzan sus estudios con interrogantes sólo vagamente formulados.

2. En la metodología cualitativa el investigador ve al escenario y a las personas en una perspectiva holística; las personas, los escenarios o los grupos no son reducidos a variables, sino considerados como un todo. El investigador cualitativo estudia a las personas en el contexto de su pasado y de las situaciones en las que se hallan.

3. Los investigadores cualitativos son sensibles a los efectos que ellos mismos causan sobre las personas que son objeto de su estudio". (Taylor i Bogdan, 1984: 20)

En relació al punt 1 exposat per Taylor i Bogdan, el fet que la investigació qualitativa no disposi de mètodes prou estandarditzats per aplicar-los de forma sistemàtica, obliga als investigadors en l'àmbit de les ciències socials a ser flexibles i tenir la suficient capacitat per crear el seu propi mètode en cada cas en funció del problema que s'està investigant. En el nostre cas particular, adaptem el mètode a les qüestions i inquietuds que plantegen el nostre objecte d'estudi.

Una de les tècniques qualitatives utilitzades en aquesta recerca és l'anàlisi del discurs i la tecnologia. L'anàlisi del text –tant si és escrit com parlat– mostra quin paper ocupa en relació al poder. Els mitjans de comunicació com a grups socials, i com a actors socials fan un ús d'un llenguatge modelat en funció de les relacions de poder que mantenen. Per tant, és adient, estudiar el discurs dels mitjans de comunicació, i en concret del llenguatge emprat, entès com a pràctica social relacionada amb el poder, i per tant, amb la ideologia (Giró, 1999: 100).

Una de les altres tècniques qualitatives utilitzades en aquesta investigació és l'entrevista en profunditat, que consisteix a enregistrar una conversa amb l'objectiu de recollir dades per a la seva anàlisi posterior. Les entrevistes en profunditat s'emmarquen dintre del vessant metodològic definit com a etnogràfic, un mètode qualitatiu utilitzat per diferents disciplines com la comunicació de masses i també amb aplicacions a l'estudi d'unitats més petites conegut com microetnografia. Aquest utilitza diferents conjunts de tècniques, l'entrevista en profunditat, l'observació i l'anàlisi de documentació existent (Wimmer i Dominick, 2001: 165).

L'entrevista en profunditat consisteix en reiterades trobades entre l'investigador i l'informador destinades a la comprensió de les perspectives que tenen els informadors respecte de les seves vides, experiències o situacions (Taylor i Bogdan, 1984:20-50). Els mateixos autors apunten que l'entrevista en profunditat ha de ser un mètode qualitatiu flexible i dinàmic, i ha d'arribar a descobrir l'aprenentatge sobre esdeveniments i activitats que no es poden observar directament. Aquesta tècnica encara cobra més utilitat quan els escenaris o les persones no són accessibles per una altra via, i quan l'investigador té limitacions temporals o vol aclarir experiències humanes subjectives.

Per la seva banda, Wimmer i Dominick (2001: 122) es refereixen a les entrevistes en profunditat com intensives o a fons i defensen i les consideren apropiades perquè proporcionen referències detallades d'opinions, valors, motivacions, experiències, impressions i, a més, ofereix respostes més precises que les enquestes.

A més de les entrevistes en profunditat, en l'estudi de cas també s'ha emprat la tècnica de l'anàlisi de contingut, que és una metodologia de naturalesa quantitativa. Beltran (1985) indica que el mètode quantitatiu pot utilitzar-se en les ciències socials només en aquells casos en què certs aspectes del seu objecte s'ho exigeixin o permetin. Per a l'autor és l'objecte el que ha de determinar el mètode adequat per al seu estudi, ja que l'objecte de les ciències socials és un objecte multifacètic. L'aplicació d'una metodologia quantitativa a les ciències socials pot dur-se a terme en aquells casos en què la quantitat (increment o decrement) constitueixin l'objecte de la descripció o el problema que ha de ser explicat. Quan el problema no sigui la quantitat, no cal una aproximació quantitativa.

“El análisis de contenido es un conjunto de técnicas de análisis de comunicaciones que tiende a obtener indicadores (cuantitativos o no) por procedimientos sistemáticos y objetivos de descripción del contenido de los mensajes, permitiendo la inferencia de conocimientos relativos a las condiciones de producción/recepción (variables inferidas) de estos mensajes”. (Bardin, 1986: 32)

L'anàlisi de contingut és un mètode d'estudi sistemàtic, objectiu i quantitatiu que permet mesurar unes variables determinades i examinar científicament tant els significats (anàlisi temàtica) com els significants (anàlisi de procediments, de convencions...). Sistemàtic, perquè el contingut que s'analitza se selecciona d'acord amb unes regles explícites.

Objectiu, perquè les inclinacions personals de l'investigador no han d'influir en els resultats. I quantitativament, perquè vol ser la representació exacta d'un cos de missatges i ajuda els investigadors a cercar la precisió (Wimmer i Dominick, 2001: 133-136).

1.6.1. Estructura de la recerca i especificitats metodològiques

Aquesta tesi doctoral s'ha estructurat en dos grans blocs que s'han elaborat a consciència per assolir els objectius d'investigació:

El primer bloc conté el marc teòric que comença amb una aproximació sociològica a les revolucions socials i els conflictes armats, segueix amb un bloc dedicat a les teories de la comunicació, així com els efectes mediàtics derivats del comunicació de masses – configuració de l'*agenda setting* i *framing*– i l'anàlisi terminològic, i finalment, un apartat dedicat a la complexitat d'informar sobre el món àrab i el món musulmà. En aquest apartat s'han estudiat els principals autors d'aquestes disciplines i la corresponent producció científica, i s'ha elaborat un text per contextualitzar el conjunt de la investigació.

El segon gran bloc està dedicat a l'estudi de cas de la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana. En primer lloc, desenvolupem un marc històric per conèixer la idiosincràsia de Tunísia i entendre quines van ser les causes que van provocar l'esclat de la revolució a tunisiana el desembre de 2010. La independència de França, els governs de Habib Bourguiba (1957-1987) i Zine El Abidine Ben Ali (1987-2011) i una detallada cronologia de la revolució tunisiana, són les grans etapes històriques que abordem per entendre perquè Tunísia i no un altre país va ser l'epicentre d'una de les onades de canvi social i polític més importants de la recent història del món àrab.

La segona part d'aquest bloc la dediquem a l'estudi de la cobertura informativa que van duar a terme els diaris *International Herald Tribune*, *The Guardian* i *Le Monde*, i les plataformes online de les televisions *BBC*, *CNN*, *France 24* i *Al Jazeera English*, durant quinze dates de l'aixecament popular tunisià escollides entre el 17 de desembre de 2010 i el 20 de gener de 2011 per la seva transcendència. Aquest capítol inclou la descripció detallada de la metodologia (observeu el punt 5.1. Metodologia de l'estudi de cas)

emprada per a realitzar l'anàlisi de continguts i les entrevistes en profunditat, la presentació dels resultats de l'anàlisi i conclou amb les conclusions específiques del capítol.

L'última part de la recerca està dedicada a les conclusions finals on es detalla si s'han assolit els objectius d'investigació i si s'han confirmat, o no, les hipòtesis inicials. En aquest apartat es reflexiona sobre els paràmetres que condicionen una cobertura com la revolució tunisiana i s'aprofita per assenyalar com els mitjans de comunicació poden millorar la informació d'aquesta tipologia d'esdeveniments en el futur. En base als coneixements adquirits durant l'anàlisi realitzada, també s'assenyala cap a on pot evolucionar el model de producció periodística de les plataformes online de les televisions d'àmbit internacional. En últim lloc, apareix detallada la bibliografia emprada per a la realització d'aquesta recerca, així com un dels annexos on es recullen les fitxes i les taules emprades per a l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas.

1.6.2. Apunt metodològic sobre la citació i traducció de textos

L'ISO (International Organization for Standardization) publica una norma que suposa un marc general per a la presentació de les cites bibliogràfiques i de les bibliografies. La norma ISO 690 no és un estil, sinó les directrius per a indicar les pautes mínimes de menció. Aquesta norma s'ha revisat recentment i la que s'ha de prendre com a referència és la ISO 690: 2013. Si la ISO 690 és el marc que dona les pautes mínimes per a les referències bibliogràfiques, és cada consell editorial, cada societat científica o cada universitat qui elabora el seu propi manual d'estil, qui defineix les dades bibliogràfiques que s'ofereixen, així com la tipografia, la puntuació i el mètode de cita.

En aquesta recerca fem el manual d'estil de la Universitat de Chicago, que proposa dues maneres de citar les fonts consultades en l'elaboració d'un treball acadèmic. La primera és amb notes al peu de pàgina i, si es considera necessari, una bibliografia al final del document. La segona, en canvi, presenta la informació completa sobre les obres consultades en un llistat de bibliografia al final del document. La fórmula de menció de les obres al llarg del text és la d'autor-any (entre parèntesis el cognom de l'autor i l'any de publicació de l'obra, i el número de pàgina si cal). Pel que fa a les referències de

documents d'internet, els enllaços estaven en funcionament en el moment de la consulta i elaboració d'aquesta tesi. No podem fer-nos responsables pels enllaços que hagin expirat o que hagin canviat la seva extensió.

Pel que fa a la traducció, els textos amb cites literals en llengua catalana, castellana anglesa, francesa i italiana, s'ha optat per respectar la llengua original del llibre, manual, article, document hipertextual consultat. D'altra banda, per a aquelles cites indirectes realitzades al llarg de tota la tesi doctoral, s'ha traduït el sentit i la interpretació de l'original al català i se n'ha citat l'autor, any i la pàgina.

1.7. Definició i ús de conceptes específics

Aquesta recerca està centrada en l'estudi de la cobertura informativa durant la revolució social que va sacsejar Tunísia durant el desembre de 2010 i el gener de 2011. Un esdeveniment al que ens referirem al llarg d'aquesta tesi utilitzant indistintament els termes revolució, revolta o aixecament popular perquè els considerem sinònims. En aquest sentit, per entendre què és una revolució social cal fer una breu aproximació teòrica a un concepte que fa referència als diferents esdeveniments excepcionals que han estat el motor de canvi i d'evolució de la societat.

D'altra banda, cal tenir en compte que les autoritats tunisianes van respondre a l'aixecament popular amb el desplegament dels cossos i seguretat de l'Estat que van recórrer a l'ús de la violència per tractar d'apaivagar les protestes. Una violència també emprada pels manifestants en moments puntuals per enfrontar-se a les forces policials. Com que aquesta situació de conflicte va estar present durant tot el període que analitzem és convenient especificar què entenem per violència.

1.7.1. Revolució

Skocpol (1984: 19) defensa que les revolucions socials han estat esdeveniments excepcionals que han transformat les organitzacions dels estats, les estructures de classe i les ideologies dominants. En aquest sentit, l'autora defineix revolució social com:

“Las revoluciones sociales son transformaciones rápidas y fundamentales de la situación de una sociedad y de sus estructuras de clase; van acompañadas, y en parte son llevadas por las revueltas, basadas en las clases, iniciadas desde abajo. Las revoluciones sociales se encuentran aparte en las otras clases de conflictos y procesos transformativos, ante todo, por la combinación de dos coincidencias: la coincidencia del cambio estructural de la sociedad con un levantamiento de clases, y la coincidencia de la transformación política con la social”. (Skocpol, 1984: 21)

En el cas que ens ocupa, el tunisià, sí que es va produir una transformació política ja que la revolució va comportar el derrocament del dictador Zine El Abidine Ben Ali. Només el temps ens dirà si aquest esdeveniment també haurà comportat un canvi social amb la consecució de determinats drets socials com feines dignes, respecte dels drets humans, la fi de la corrupció estatal o la llibertat d'expressió.

La mateixa Skocpol (1984: 19-20) i Hermassi (1976: 2014) coincideixen en afirmar que algunes revolucions, tenen un caràcter universal perquè exerceixen un efecte demostratiu més enllà de les fronteres del seu país d'origen, amb un potencial per desencadenar onades de revolució i contrarevolució dintre de les societats i entre unes i les altres. Alguns processos revolucionaris han fet sorgir models e ideals de gran repercussió i atractiu internacional. És, sense dubte, el cas de la revolució tunisiana, que ràpidament es va estendre per diferents països del Magreb i el Pròxim Orient, i les conseqüències de la qual, encara s'estan deixant sentir en països com Síria, Iemen o Egipte.

Per la seva banda, Villorio (1992: 278) creu que el terme *revolució* s'aplica a moviments socials amplis disruptius de l'ordre social i jurídic que tracten de reemplaçar el poder suprem existent per un altre diferent. El mateix autor dóna encara una definició més detallada:

“«Revolución» se refiere por lo tanto, a ciertos comportamientos colectivos intencionales, esto es, acciones de grupos dirigidas a un fin relacionado con el poder político. Ahora bien, los comportamientos colectivos intencionales están condicionados por actitudes colectivas. Por «actitudes colectivas» entiendo disposiciones, comunes a los miembros de un grupo, favorables o desfavorables hacia la sociedad existente, que se expresan en creencias sobre la sociedad de acuerdo con preferencias y rechazos e impulsan comportamientos consistentes con ellas”. (Villorio, 1992: 278)

Moltes de les definicions de *revolució* coincideixen en posar l'accent en diversos elements comuns, com ara el seu caràcter sobtat i agressiu, el poder de les masses per canviar l'estat de les coses, el paper de les ideologies polítiques en els processos revolucionaris, o el poder de les elits polítiques, entre d'altres factors. De la mateixa forma, la revolució pot ser analitzada com un fenomen exclusivament cultural, social, polític o econòmic, elements que en la pràctica solen desencadenar-se units (Asensio, 2012). A més, una *revolució* també es pot entendre tant com un objectiu –com una meta de les classes revolucionàries– o com un procés, és a dir, com un mitjà per aconseguir transformar la societat a mig o llarg termini (Roca, 1993).

1.7.2. Violència

Un dels aspectes que cal abordar és la freqüent vinculació entre *revolució* i *violència*. Martínez (2007: 188) exposa que la gran majoria dels processos revolucionaris històrics, com podrien ser-ho la Revolució Francesa de 1789 o la Revolució de Maig de 1968, porten associats episodis de violència política i/o social. Tot i això, el mateix autor indica que aquesta relació directa ha començat a entrar en declivi perquè existeixen processos revolucionaris més recents on la violència ha jugat un paper secundari o ha estat pràcticament inexistent a causa d'una major importància de factors estructurals, culturals o humans. Per violència s'entén:

“el uso de una fuerza, abierta u oculta, con el fin de obtener de un individuo, o de un grupo, algo que no quiere consentir libremente”. (Domenach, 1981: 36)

Per a Romeva (2002: 8) la violència és la manifestació d'una conducta que intenta resoldre amb l'ús de la força les incompatibilitats entre persones, grups o institucions. Per la seva banda, Stoppino (1990: 1221-1222) diferencia entre la violència com a acte i l'amenaça de violència, estant aquesta última íntimament relacionada amb l'exercici del poder. L'acte de violència revela el fracàs del poder i de l'amenaça de violència, ja que requereix passar a una acció física i punitiva per aconseguir alguna cosa de l'altre. D'altra banda, el mateix autor destaca que “el recurs a la violència és un aspecte característic del poder polític o del poder del govern” atès que “l'eficàcia generalitzada de l'aplicació de la violència és per tant superior a l'aplicació de sancions d'una altra naturalesa”.

En els seus estudis sobre pau i conflictes, Galtung (1969 i 1990) planteja un model triangular per esquematitzar les relacions entre els tres tipus de violència: una violència visible, que és la directa, una violència invisible que és l'estructural i la cultural.

“Por *violencia cultural* queremos decir aquellos aspectos de la cultura, el ámbito simbólico de nuestra existencia (materializado en religión e ideología, lengua y arte, ciencias empíricas y ciencias formales —lógica, matemáticas—), que puede utilizarse para justificar o legitimar violencia directa o estructural”. (Galtung, 2003: 7)

Segons Galtung (2003), la violència cultural es manifesta en una societat o grup determinat on existeixen un trets culturals com el fanatisme religiós, les relacions de gènere o el patriotisme, entre d'altres, que serveixen per a justificar les conductes violentes. Per la seva banda, la violència estructural és la produïda quan en una societat o grup determinat existeix una estructura repressiva i/o explotadora contra una comunitat a la qual no se li permet satisfer les seves necessitats. Finalment, la violència directa es visibilitza mitjançant la conducta i les seves conseqüències sobre les persones (morts, ferits, danys psicològic, refugiats) i aspectes materials (destrucció) i pot ser causada per la violència estructural i cultural. El propi autor suec resumeix:

“Si las culturas y estructuras violentas producen violencia directa, entonces dichas culturas y estructuras también reproducen la violencia directa”. (Galtung, 1998)

CAPÍTOL 2. MARC TEÒRIC

2.1. Producció informativa i la construcció de la realitat social

Per tal que puguem realitzar una anàlisi completa i exhaustiva de la cobertura informativa de la revolució tunisiana cal definir un marc teòric que exposi i detalli els principals factors que influeixen en el procés de producció periodística. Per comprendre els processos de construcció de la realitat social per part dels mitjans de comunicació aprofundirem en algunes de les teories sobre els efectes mediàtics més significatives com són la configuració de l'agenda i, en concret, de l'agenda intermèdia, així com la teoria de l'enquadrament o *framing*. En aquest sentit, també abordarem aspectes com la tematització, la selecció i l'enfocament de les notícies, així com la importància de les fonts i la terminologia en la configuració del discurs periodístic.

2.1.1. La construcció de la realitat social per part dels mitjans de comunicació

Des de principis del segle XX, tant la sociologia com la teoria de la comunicació han estudiat els processos de construcció de la realitat per part dels mitjans de comunicació. Una realitat que la sociologia concep com un producte que es construeix a partir de les múltiples accions protagonitzades pels ésser humans. En aquest sentit, diferents autors conceben la informació periodística com un mecanisme fonamental en la construcció de la realitat social, entesa com la suma de múltiples significats subjectius (Shütz, 1974; Berger i Luckmann, 1968).

Un dels primers estudiosos en abordar aquesta qüestió va ser Walter Lippmann (1922). En la seva obra *Public Opinion* defensa la tesi que els mitjans de comunicació són finestres a l'immens món que queda més enllà de la nostra experiència directa i determinen els mapes cognitius que ens fem d'ell. Segons aquest autor, la visió que tenim del món no és tant la que ens donen els nostres sentits, sinó la que està configurada en la nostra ment. L'opinió pública, sosté Lippmann, respon, no a l'entorn sinó a un pseudo-entorn construït pels mitjans informatius.

“Una visión del mundo que existe en nuestra mente, y que es siempre incompleta frente a la realidad, y con frecuencia inexacta. Nuestro comportamiento es una

respuesta a este pseudo-entorno, y no el entorno real, afirmaba Lippmann”. (McCombs, 2006: 55)

D'altra banda, Lippmann assenyala que quan la persona és estimulada per la premsa, afegeix els coneixements adquirits a la seva ment, però quan actua no ho fa en cap pseudo-entorn sinó en la realitat.

Berger i Luckmann (1968) defineixen la construcció social de la realitat com un procés d'institucionalització de les pràctiques i dels rols. Un d'aquests rols és la tasca periodística, considerada socialment legitimada per reproduir construccions de la realitat públicament rellevants. Aquests autors creuen que els mitjans de comunicació són institucions que ofereixen una interpretació determinada de la realitat:

“Estas instituciones cumplen en la época moderna una función esencial en la orientación dotada de sentido, o más precisamente en la comunicación de sentido. Ellas actúan como mediadoras entre la experiencia colectiva y la individual al proporcionar interpretaciones típicas para problemas que son definidos como típicos. Lo que sea que otras instituciones ofrecen a modo de interpretación de la realidad o de valores, los medios de comunicación lo seleccionan y envasan, lo transforman gradualmente y deciden sobre la forma en que lo difundirán”. (Berger i Luckmann, 1997: 55)

Seguint les tesis de la sociologia fenomenològica, Grossi (1985b) indica que entre les accions humanes que contribueixen a construir la realitat social, hi ha les dutes a terme pels mitjans de comunicació, que assumeixen un importància fonamental per la posició central en la mediació simbòlica de les experiències i pel seu rol, socialment reconegut i legitimat, de creadors de d'esquemes públics de referència. Els mitjans de comunicació, es converteixen així, en una de les instàncies que més decisivament influeixen en la conformació de la nostra percepció del món, perquè ens subministren interpretacions dels esdeveniments, posant a la nostra disposició una representació simbòlica dels mateixos.

“Los medios de comunicación, como instituciones legitimadas y con alto grado de credibilidad, producen significados que se graban poderosa e indeleblemente en mi conciencia y se constituyen como conocimiento que se reafirma en todo el entramado simbólico de la cultura”. (Ramos, 1995: 110)

En l'actualitat, les teories contemporànies analitzen els mitjans com a integrants fonamentals de la comunicació en el desenvolupament d'un procés social, on atribueixen

sentit a la realitat, aporten més que informació i propicien el diàleg entre la societat i la continuïtat de les transformacions de la cultura (Wolf, 1991).

La realitat social no és tan sols un conjunt de relacions de força entre agents socials, sinó també relacions de sentit, on s'estableix una dimensió simbòlica de l'ordre social. En aquest sentit, els mitjans de comunicació estan carregats de significació i el seu llenguatge esdevé la força que representa, manifesta i simbolitza una autoritat (Ericson et al., 1989). Per aquest motiu, el poder simbòlic que exerceixen els mitjans pot “fer veure i creure a l'audiència que està d'acord amb la visió, la forma d'actuar i amb la totalitat del món, representades en les creences que es dipositen en la legitimitat del que les expressa” (Gallegos et. al, 2005: 54).

En la societat del coneixement contemporani les notícies representen qui són els coneixedors autoritzats i quines són les versions autoritzades de la realitat. A més, les notícies es consideren el baròmetre diari de cada persona a partir del qual s'estructura la societat del coneixement. Això ofereix una articulació perpètua de com la societat està socialment estratificada en termes de possessió (Ericson et al. 1989: 3, citat per Pont, 2008: 46).

Rodrigo (2005: 53) explica perquè els públics depositen la confiança en els mitjans de comunicació com a constructors de la realitat social. L'autor suggereix el concepte de “contracte fiduciari” entre l'emissor (mitjà de comunicació) i el receptor (públics). El “contracte programàtic fiduciari” dels mitjans de comunicació és un producte històric de la institucionalització i de la legitimitat del paper del periodista.

2.1.2. La configuració de l'agenda: teoria de l'*agenda setting*

Fins el 1940, els postulats teòrics imperants consideraven que els mitjans tenen efectes molt poderosos sobre els ciutadans. Paradigma que canvia durant la dècada dels cinquanta i seixanta on es determinen com a limitats els efectes que causen els mitjans de comunicació sobre les audiències (Klapper, 1974: 9-10). En aquesta època, la imatge totpoderosa dels mitjans va anar esfondrant-se a mesura que s'avançava en l'estudi de les característiques de l'audiència (Rodrigo, 1989: 60).

Enmig d'aquesta divisió entre els partidaris del paradigma dels efectes limitats i els defensors de la poderosa influència dels mitjans de comunicació, Bernard Cohen (1963) retorna a les tesis de Lippmann defensant que la gent reacciona davant les notícies pensant que els esdeveniments amb més cobertura són els més importants. Des d'aquesta perspectiva, els mitjans de comunicació exerceixen una influència cognitiva poderosa perquè fan creure a la gent que determinades coses –fets, temes, persones– són importants mentre que d'altres no ho són en la mateixa mesura (Igartua i Humanes, 2004: 244). En aquest sentit, els mitjans són més efectius en dir a la gent “en què ha de pensar” i no tant en dir “què o com ha de pensar” (Cohen 1963: 13).

Hereus d'aquest plantejament teòric, Maxwell McCombs i Donald Shaw (1972: 176-187) proposen la idea de que els mitjans de comunicació, amb la seva selecció de notícies, determinen els temes (*issues*) sobre els que el públic pensa i parla, teoria que anomenen *agenda setting*. Amb la seva primera investigació sobre la cobertura de les eleccions presidencials de 1968 a Chapel Hill, Carolina del Nord, van demostrar mitjançant una operació estadística l'existència d'una important correlació entre la rellevància que els mitjans atorgaven a determinades qüestions i el que la majoria de la societat considerava com a problemes més importants del país.

Com indiquen Severin i Tankard (1988: 267), la irrupció d'aquesta teoria evidència que els investigadors estaven buscant els efectes en llocs equivocats. Durant anys la recerca en comunicació estava enfocada cap al canvi d'actitud, i les troballes en aquest camp demostraven un escàs efecte en aquest àmbit. La teoria de l'establiment de l'agenda demostra que els mitjans de comunicació tenen més efecte en la percepció de la gent –la seva visió del món– que no pas en les seves actituds. Els mateixos autors van apuntar algunes crítiques en relació a les conclusions de l'estudi de Chapel Hill: “És possible que l'agenda del mitjà estigués influenciant l'agenda del públic, però també és plausible que l'agenda del públic hagués estat influenciant l'agenda del mitjà” (Severin i Tankard, 1988: 269).

La unitat d'anàlisi per estudiar el paper dels mitjans de comunicació com a fixadors de l'agenda és l'*objecte*: un tema de preocupació pública. L'*objecte* és aquell element cap al que dirigim la nostra atenció o un aspecte sobre el que tenim una opinió o mostrem una actitud. Tenint en compte que la tipologia d'*objectes* que poden definir l'agenda és il·limitat, en l'estudi de l'establiment de l'agenda també s'ha de considerar que cada *objecte* té nombrosos *atributs*. L'*atribut* és un terme genèric que fa referència a tot el ventall de propietats i característiques pròpies de cada *objecte*. Dues de les poderoses funcions de l'establiment de l'agenda són la selecció dels *objectes* d'atenció i la d'*atributs* amb que representar aquests *objectes* (McCombs 2006: 137-139).

Aquesta demostració de que els mitjans de comunicació estableixen l'agenda pública ve determinada principalment per la selectivitat dels mitjans, ja que aquests compten amb un temari o agenda específica i l'efecte d'aquesta agenda sobre l'opinió pública (Dearing i Rogers, 1996). En aquest sentit, es defensa que els mitjans de comunicació no provoquen canvis actitudinals sobre les audiències però si modifiquen en gran part la seva comprensió de la realitat social al proporcionar-los uns marcs o enquadraments per interpretar-la (McCombs i Reynolds, 2002).

Aquesta teoria sustenta que el receptor acusa més els efectes de l'agenda quan necessita orientació sobre un tema o temes específics. L'efecte de l'agenda varia depenent del tipus de mitjà (televisió, premsa, ràdio o Internet), l'espai i el temps dedicats a cada informació, i també si l'audiència pot o no contrastar aquesta informació de forma directa, així com les característiques sociodemogràfiques (Sádaba 2008: 77).

També cal que destaquem l'aportació de Dearing i Rogers (1996), autors que presenten la teoria de l'establiment de l'agenda com un procés polític de negociació entre els autors responsables de les tres agendes que distingeixen: la pública, la mediàtica i la política. En aquesta constant interacció, és la rellevància² dels temes o dels subjectes la que actua com a jutge:

² Traducció de l'anglès del terme *saliency* emprat per autors com McCombs i Reynolds (2002), així com Dearing i Rogers (1996).

“Our model of the agenda-setting process consists of three main components: (a) the media agenda, which influences (b) the public agenda, which in turn may influence (c) the policy agenda. *Saliency* is the degree to which an issue on the agenda is perceived as relatively important. The key question for agenda-setting scholars is why the saliency of an issue on the media agenda, public agenda, policy agenda increases or decreases”. (Dearing i Rogers, 1996: 22-23)

La gran quantitat de recerques realitzades fins l'actualitat i les proves empíriques aportades demostren que la teoria de l'*agenda setting* segueix més vigent que mai. Una vigència, que amb la irrupció d'internet i les xarxes socials podia quedar en entredit, però investigacions recents relacionades amb els efectes d'aquest nou mitjà de comunicació sobre els temes d'interès de l'audiència han demostrat la validesa d'aquest model teòric.

En un simposium internacional sobre periodisme online celebrat el 2006 a la Universitat de Texas a Austin, el mateix McCombs va defensar³ l'existència de l'establiment de l'agenda a internet. Per defensar les seves afirmacions, l'investigador va agafar com a referència l'estudi d'Althaus i Tewskbury (2002) on examinen els efectes de l'*agenda setting* de la versió impresa i online de *The New York Times*. Les conclusions de la recerca assenyalen que l'establiment de l'agenda és major en la versió impresa però també presenta una forta correlació en la versió digital.

En els últims anys, McCombs també ha realitzat investigacions en l'àmbit online. Coleman i McCombs (2007) han estudiat l'ús d'internet com a moderador de l'establiment de l'agenda entre l'audiència. En dues recerques, els investigadors demostren que el gran consum de mitjans online per part de les generacions més joves no elimina l'impacte dels mitjans tradicionals. Al mateix temps, l'ús d'internet influeix en els efectes de l'*agenda setting*. En aquestes recerques l'agenda dels usuaris freqüents d'internet té una correlació directa amb l'agenda dels mitjans tradicionals, però la

³ Declaracions de Max McCombs durant un simposium internacional sobre periodisme online celebrat el 2006 a la Universitat de Texas a Austin on defensa la vigència de l'*agenda setting* a internet: “In terms of basic agenda-setting effect, the answer is very clear: yes, they do have effects. Although more replication studies are needed, the results supported the idea that the agenda of the online newspaper still has an impact on public opinion. At least some of the preliminary evidence suggested that you have the same kind of oligopoly and the use of Internet sources that has been found in the use of cable televisions? Most people concentrate their use on a handful of sources. One of the very consistent phenomena we have found around the world is that various media tend to present highly similar agenda”. HUANG, J-R. (2006). «The Agenda-Setting Effects Exist on the Internet, McCombs Confirms». *International Symposium on Online Journalism*. [<https://online.journalism.utexas.edu/detail.php?story=152&year=2006>]. Consulta: agost de 2013.

correlació és menor comparada amb els usuaris menys freqüents d'internet (Tran, 2013: 213).

En un altre estudi, Conway i Patterson (2008) comparen els efectes de l'*agenda setting* de la versió televisiva i online de la *CNN*. Tran (2013: 213) parla dels resultats de la seva recerca:

“The investigators exposed respondents to either a CNN newscast or the CNN news site and then probed their recall for top stories and ranking of importance. The influence of Internet news on users proved to be weaker than the impact of the television news on viewers. It is conceivable that the format of Web pages does not always contain salience cues and, therefore, Internet users are less likely to be affected by online media agenda”. (Tran, 2013: 213)

El que evidencien les recerques sobre *agenda setting* en l'àmbit digital és que les agendes a les quals s'exposa el públic a la xarxa són altament divergents, mentre que les agendes dels mitjans de comunicació tradicionals són altament redundants (Aira, 2008: 124). En aquest sentit, diferents investigadors convergeixen en la necessitat de realitzar més recerques en aquest camp per poder treure conclusions més sòlides sobre els efectes de l'*agenda setting* d'internet i les xarxes socials.

Nosaltres, que analitzem la cobertura mediàtica de les plataformes digitals de quatre televisions d'àmbit internacional durant la revolució tunisiana, tractarem d'aportar el nostre granet de sorra en aquest àmbit de la recerca en comunicació social. En concret, tractarem de definir l'establiment de l'agenda intermèdia entre els diferents mitjans analitzats, una dimensió de l'*agenda setting* que abordarem teòricament en els propers apartats.

2.1.2.1. Tematització

La teoria de l'*agenda setting* ha esdevingut una àrea d'investigació en el camp de la comunicació de masses molt prolífica i ha motivat un ampli ventall de recerques. Autors com Rodrigo (1989) s'han referit al plantejament teòric de McCombs i Shaw (1972) amb el concepte “construcció del temari” i han contribuït amb la seva pròpia definició:

“La teoría de la construcción del temario se basa en la investigación de las relaciones entre los temas que han sido enfatizados como destacados por el *mass media* y los temas que son importantes para el público. Se afirma que existe una relación directa y causal entre el contenido de los medios u la percepción por parte del público de lo que es el asunto más importante del día. Es muy probable que los *mass media* no tengan el poder de transmitirle a la gente cómo debe pensar, pero lo que sí consiguen es imponer al público en lo que han de pensar”. (Rodrigo, 1989: 62)

Entre els avantatges que presenta aquesta aproximació teòrica, Rodrigo (1989: 69) destaca la equanimitat en la distribució de poders al afirmar que els mitjans de comunicació tenen el poder de transmetre el seu temari i els receptors de crear-ne un de propi. Per tant, observem doncs com aquesta teoria és equidistant entre emissor i audiència. Rodrigo (1989) coincideix amb Grossi (1983), Luhman (1978) i Marletti (1985), entre d’altres, amb la importància que té la tematització en la producció periodística i, per extensió, en el procés de construcció social.

“La tematización supone la selección de un tema y su colocación en el centro de la atención pública. De hecho, la tematización sirve para que la opinión pública reduzca la complejidad social, y hace posible la comunicación entre los diversos sujetos llamando la atención sobre los temas comunes relevantes”. (Rodrigo, 1989: 135)

Marletti (1985) indica que els mitjans de comunicació centren l’atenció en uns temes i no en uns altres per una clara vocació de fixar l’agenda en connivència amb el mateix poder polític. L’autor creu que la tematització, més que la simple exposició de temes, suposa centrar i construir l’atenció en aquests temes:

“Tematizzare, da questo punto di vista più concreto, significa disporre del criteri non soltanto argomentativi, ma di convenienza utile e di influenza pratica in base a cui un determinato tema deve essere iscritto nell’”agenda politica” di una collettività nazionale”. (Marletti, 1985: 25)

D’aquesta manera, les notícies s’associen a temes més generals. Per exemple, la rampant corrupció en el si de la família del president tunisià Ben Ali, va suposar que es tematitzés sobre altres casos de famílies presidencials que duïen a terme pràctiques corruptes. Segons Pont (2008: 47) aquesta proposta és especialment suggestiva en episodis de crisi, quan generalment a partir d’un esdeveniment apareixen nous temes i subtemes que marquen l’agenda política.

Grossi (1983: 26-31) assenyala que en la comunicació política “existeix una especificitat dels *mass media* i una funció particular de la tematització que consisteix en la capacitat simbòlica d’estructurar l’atenció, de distingir entre ítem i opinió, i de programar la duració cíclica dels temes d’Estat”. En aquest sentit, Marletti (1985: 29) considera que en les societats postindustrials són els mitjans de comunicació i els aparells polítics els que desenvolupen fonamentalment els processos de tematització. Observem doncs, com la tematització contribueix a mostrar la incidència directa en l’àmbit de la política, com un dels rols més importants dels mitjans.

Òbviamment, aquesta incidència de l’agenda mediàtica en l’agenda política discorre per uns paràmetres en una societat democràtica i per uns altres totalment diferents en un règim dictatorial. És el cas de Tunísia, on el govern de Ben Ali exercia un estret control i censura sobre els mitjans de comunicació condicionant la producció informativa i buscant una construcció de la realitat molt concreta als seus interessos. En aquest context, un dels objectius de la nostra recerca és determinar quin paper van jugar mitjans com *Al Jazeera*, que gràcies a l’emissió via satèl·lit van poder esquivar la censura i arribar a moltes llars tunisianes, fixant d’aquesta forma els temes d’interès recurrent en l’opinió pública.

Rodrigo (1989: 136) destaca que en la tematització és necessari el concurs del sistema informatiu i remarca que, a falta d’estudis conclouents, no pot afirmar-se que un mitjà de comunicació tematitza un esdeveniment. Pel contrari, sí que existeixen estudis que demostren com la cobertura d’un determinat mitjà condiciona la tematització que la resta de mitjans realitzen sobre un fet. És el que es coneix com agenda intermèdia.

2.1.2.2. Establiment de l’agenda intermèdia

Una de les múltiples dimensions que presenta la teoria de l’*agenda setting* és investigar qui fixa l’agenda dels mitjans de comunicació. Partint de la hipòtesi ja verificada que els mitjans fixen l’agenda pública, cal preguntar-se qui fixa l’agenda del gran fixador d’agendes. Les rutines professionals, les agències de notícies, les fonts, partits polítics i institucions són condicionats de l’agenda mediàtica, així com els propis mitjans de

comunicació (Hopmann et al., 2012; Jamieson i Campbell, 1994; McCombs, 2006; O'Shaughnessy, 1992; Tuchman, 1978).

Per la seva banda, Aira (2008: 135) assenyala que la interacció entre les organitzacions productores de notícies és constant i que els periodistes observen de forma rutinària i sistemàtica a d'altres mitjans del mateix entorn per validar el sentit de les notícies. És en aquest àmbit de l'establiment de l'agenda on centrarem els nostres esforços per determinar l'impacte d'*Al Jazeera English* com a fixador de l'agenda dels principals mitjans de comunicació del món durant la cobertura informativa de la revolució de Tunísia.

Un dels estudis de referència en l'àmbit de l'agenda intermèdia és la recerca sobre *The New York Times* i la seva cobertura informativa de la problemàtica de la drogoaddicció. El rotatiu novaiorquès va destapar la problemàtica de les drogues a finals de 1985 i va publicar-ne més de cent articles. Setmanes després, mitjans de comunicació com el setmanari *Newsweek*, la revista *Time* o la cadena de televisió *CBS*, van dedicar força espai i, fins i tot portades i programes especials, a parlar d'aquesta problemàtica (Dearing i Rogers, 1996: 20-21; McCombs 2006: 61). En aquest cas concret, es tracta d'un establiment de l'agenda "pur", ja que el fet de posar la temàtica de les drogues en l'agenda pública nord-americana va ser fruit del descobriment periodístic d'una situació social i no de la resposta del públic a un canvi en la realitat social.

La majoria de les recerques en aquest àmbit documenten l'establiment de l'agenda intermèdia a través de la transferència de temes. Però, què succeeix amb l'agenda d'atributs? D'aquest aspecte en parlarem en el proper apartat on abordarem el segon nivell de *l'agenda setting* que es centra en l'agenda d'atributs. Prenent com a referència alguns estudis previs sobre la qüestió, una recerca de López-Escobar et al. (1996) sobre l'establiment de l'agenda durant la campanya electoral de 1995 a Pamplona, conclou que els mitjans d'informació escrita influeixen en l'agenda de temes o assumptes de la televisió. Però aquesta influència no s'evidencia en el segon nivell, és a dir en l'agenda d'atributs dels candidats.

2.1.3. Segon nivell de l'*agenda setting*: agenda d'atributs i enquadraments

La forma en què influeixen les agendes d'atributs dels mitjans informatius en l'agenda pública constitueix el segon nivell de *l'agenda setting*. Mentre el primer nivell de l'agenda es centra en determinar com aquests objectes obtenen l'atenció del públic, l'establiment de l'agenda d'atributs va més enllà en el procés de comunicació i es centra en la comprensió. En aquest sentit McCombs i Evatt (1995) assenyalen que els mitjans no només aconseguen transferir la prioritat de determinats temes, sinó que també es transmet la primacia que els mitjans atorguen a determinades característiques, qualitats o atributs dels temes. Per tant, els mitjans ressalten o amaguen aspectes i elements particulars del objectes, amb el conseqüent impacte en l'agenda pública.

Ghanem (1997: 4) destaca que aquest segon nivell amplia la hipòtesi general de l'establiment de l'agenda, ja que d'una banda la cobertura mediàtica d'un assumpte afecta a l'opinió de la gent sobre aquest tema, i d'una altra, la cobertura mediàtica d'un assumpte afecta a la rellevància d'aquest assumpte en l'agenda pública. Per exemplificar aquest impacte mediàtic en el cas del nostre objecte d'estudi, la presentació de Ben Ali amb l'atribut de "dictador", condiciona la interpretació que el públic fa d'aquesta informació i, en el cas que es produeixi establiment de l'agenda entre mitjans, els atributs apareguts en la informació primària produïda pel mitjà de referència influeixen de forma directa en la producció periodística de la resta de mitjans.

Posant en entredit a Bernard Cohen (1963), aquest segon nivell de *l'agenda setting* suggereix que els mitjans a més de dir-nos "en què hem de pensar" també ens diuen "què és el que hem de pensar". A part de l'agenda d'atributs aquest segon nivell també presenta un nou concepte a tenir en compte en la producció de notícies: l'enquadrament o *frame*.

"To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, casual interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described". (Entman, 1993: 52)

Tankard et al. (1991) defineixen enquadrament "com la idea central organitzadora del contingut informatiu que brinda un context i suggereix què és el tema mitjançant la

utilització de la selecció, l'èmfasi, l'exclusió i l'elaboració". A part de seleccionar els temes de l'agenda i jerarquitzar-los, la producció periodística consisteix en decidir quin serà el focus principal de la història i implica enquadrar els fets utilitzant un angle concret, una òptica determinada o una idea organitzadora central.

Quan es parla "d'enquadrament noticiable" s'està fent referència a la forma en què un comunicador enfoca un tema, fixa una agenda d'atributs i utilitza un angle determinat. Aquests enquadraments són uns marcs que permeten al periodista gestionar grans quantitats d'informació d'una manera ràpida i efectiva i enllestir-la per al consum del públic (Humanes i Igartua, 2004: 257). Els enquadraments no remetent a la història o tema de la notícia sinó al tractament que es dona a l'esdeveniment relatat en la mateixa (D'Angelo, 2002: 873).

Per la seva banda, Gitlin (1980: 7) indica que "els enquadraments mediàtics són persistents models de cognició, interpretació i presentació, de selecció, èmfasi i exclusió, a través dels quals els manipuladors de símbols organitzen el discurs de forma rutinària". Igartua et al. (2008) destaquen en una investigació sobre el tractament informatiu de la immigració que "en una notícia és possible identificar més d'un enquadrament, encara que un d'ells resulti dominant".

2.1.4. Teories de l'enquadrament: *el framing*

La preocupació pel receptor i per les construccions de significat que protagonitzen els individus en les seves interaccions quotidianes representen l'origen de les teories de l'enquadrament, també conegudes com a *framing*. Tant sociòlegs com investigadors en comunicació, han acabat percebent el potencial de l'enquadrament aplicat tant a les relacions socials com als intercanvis comunicatius (Vicente, 2009: 61).

McCombs sosté en estudis realitzats amb Ghanem (2001) y Estrada (1997), respectivament, que el *framing* és una fase més del desenvolupament de l'*agenda setting* i equiparen el segon nivell, el dels atributs, amb els estudis sobre els enquadraments. Tant l'agenda d'atributs com els enquadraments ens diuen com hem de pensar sobre determinats aspectes, és en aquest punt on *agenda setting* i *framing* comparteixen un

mateix camp. D'altres autors, en canvi, defensen que l'anàlisi d'enquadraments noticiables és un àmbit d'investigació amb entitat pròpia i desvinculat de la investigació de l'*agenda setting*.

En aquest sentit, Sábada (2008) defensa que, a diferència de l'*agenda setting*, el *framing* suposa un pas endavant en la investigació, ja que es deté més en el procés del discurs de les notícies i la conceptualització de les qüestions polítiques. Els *frames* o marcs són elements amb els que s'elaboren les agendes i, per tant, es situen en l'àmbit de la creació de notícies més que en el dels seus efectes. L'*agenda setting* està relacionada amb la transferència i l'accessibilitat, el *framing* amb la interpretació del món (Sádaba, 2008: 79).

De totes formes, com apunta Entman (1993), la teoria del *framing* descriu el procés mitjançant el qual els mitjans de comunicació enquaden els esdeveniments socials. Un procés que comença amb la selecció d'alguns aspectes de la realitat percebuda –que rebran una major rellevància en un missatge que d'altres–, després se'ls assigna una definició concreta, una interpretació causal, un judici moral i/o finalment una recomanació per al seu tractament. Una formulació de característiques semblants a la de McCombs i Reynolds (2002) quan adverteixen que el segon nivell de l'*agenda setting* es refereix al procés de selecció i èmfasi dels atributs dels objectes socials, de manera que la *saliència dels atributs* fa possible la definició pública de successos, esdeveniments o personatges, especialment, dels candidats polítics.

El sociòleg Erving Goffman (1974) va ser el primer en utilitzar el concepte *framing* al indicar que “les definicions d'una situació es construeixen d'acord amb principis organitzatius que governen els esdeveniments, al menys els socials, i la nostra implicació en ells”. Goffman parla dels *frames* com a “esquemes d'interpretació”. Extrapolant aquesta teoria a la investigació en comunicació, els *frames* o enquadraments de la notícia produeixen i limiten el significat de les coses. Aquests marcs interpretatius generen diferents formes de veure la realitat, així com de constituir-la i es situen al marge dels postulats objectivistes afirmant la pluralitat de punts de vista i la creació de la realitat que genera la informació.

Com ja havíem mencionat anteriorment, per a Entman (1993: 52) enquadrar “és la selecció d’alguns aspectes de la realitat percebuda i dotar-los de rellevància en un text comunicatiu, de manera que promouen definicions particulars de problemes, interpretacions causals, avaluacions morals i/o recomanacions per al tractament de la qüestió descrita”. Des de la perspectiva dels mitjans de comunicació, *el framing* es reconeix com una forma de comprendre el procés de definició i construcció dels temes públics, mitjançant les organitzacions informatives. Entman concep el *framing* com una selecció de la realitat. A través del que el periodista posa de manifest, es dona una imatge determinada del que succeeix al món, perquè en certa forma, al seleccionar aquesta realitat l’està fent més notable davant la seva audiència.

Aquesta realitat que s’aïlla té una configuració particular en la que estan implícits processos de *selecció* (què s’explica), *èmfasi* (com i amb quin grau de detall s’explica), *exclusió* (d’altres realitats que no apareixen representades) i *elaboració* (la combinació o composició dels elements). Per tant, un enquadrament noticable ofereix una perspectiva determinada invitant al subjecte a visionar un tema determinat des d’una perspectiva particular. Dirigint l’atenció cap a determinats elements o atributs, els enquadraments en limiten o en silencien d’altres, donant una visió parcial de la realitat (Humanes i Igartua, 2004: 257).

En la seva investigació sobre el tractament mediàtic de la violència contra els estrangers a Alemanya, Brosius i Eps (1995: 396), apliquen la teoria del *framing* i conclouen que fins que no es presenta un *key event*, hi ha temes que no tenen un esquema periodístic per a la seva cobertura. Un *key event* és una unitat d’anàlisi que funciona com un prototip de cobertura al tenir un esquema informatiu establert i aconsegueix que fets similars tinguin més probabilitat de seleccionar-se que d’altres. Quan un fet adquireix rellevància i per tant, atrau una major cobertura, es converteix en un *key event*, fet clau, perquè genera esquemes periodístics propis i prioritaris. (Sádaba, 2008: 98). Aquest *key event* reorganitza la forma de cobrir propers esdeveniments que tinguin característiques similars. D’aquesta manera el lector adopta unes pautes, un esquema per a la recepció d’informació.

En l'obra *Making News*, la professora Gaye Tuchman (1978) analitza als periodistes en el seu entorn productiu i conclou que l'organització dels mitjans de comunicació i les actituds professionals dels seus treballadors són els dos elements que determinen els *frames*. Els *frames* es conceben com les normes transmeses i compartides pels membres d'una redacció a través de les que es construeix la realitat sobre la que s'informa. La definició metafòrica de notícia que realitza Tuchman està molt en línia en el concepte de *frame* que s'utilitza en la recerca en comunicació:

“News is a window on the world. The view through a window depends upon whether the window is large or small, has many panes or few, whether the glass is opaque or clear, whether the window faces a street or a backyard. The unfolding scene also depends upon where one stands, far or near, craning one's neck to the side, or gazing straight ahead, eyes parallel to the wall in which the window is encased”. (Tuchman, 1978: 1)

Tankard et al. (1991: 3) defineixen els enquadraments mediàtics com “la idea organitzativa central per al contingut de les notícies que subministra un context i suggereix el què és un assumpte mitjançant l'ús de la selecció, l'èmfasi, l'exclusió i l'elaboració”. En aquest mateix sentit, Igartua et al. (2004) ofereixen una de les definicions més precises sobre el significat d'un enquadrament noticiós:

“Un encuadre noticioso remite al ángulo, enfoque, perspectiva o tratamiento de una información que se manifiesta en la elección, énfasis o importancia atribuida a los diferentes elementos relacionados con los lugares geográficos, los espacios físicos y temporales, los actores protagonistas, los atributos utilizados para referirse a los inmigrantes, las acciones realizadas por los inmigrantes y las acciones realizadas sobre dichos emigrantes y, en particular, en la forma cómo *covarian* dichos elementos más o menos enfatizados en un texto”. (Igartua et al., 2004: 8)

En aquesta recerca sobre el tractament informatiu de la immigració, els autors estableixen que en una mateixa notícia és possible identificar més d'un enquadrament, encara que hi hagi un d'ells que sigui el dominant. Per tant, segons Igartua et al. (2004: 8) “les paraules i expressions claus relacionades amb els llocs geogràfics, espais físics, espais temporals, actors protagonistes, atributs associats als immigrants, les accions realitzades per i sobre els immigrants, són indicadors manifestes a partir dels quals es pot reconstruir una estructura latent i les dimensions subjacents del tractament informatiu”.

Pel que fa al *framing*, alguns autors defensen que existeixen diferents aproximacions teòriques al concepte de marc noticiós i, en aquest sentit, investigadors com Sampedro (2000) són capaços de recollir de forma sintètica els punts positius i negatius d'aquesta teoria:

“Los marcos constituyen esquemas más concretos y se detectan con mayor precisión que las actitudes y los valores. Pueden identificarse en el discurso de los medios, las elites y los ciudadanos para analizar las influencias entre estos tres ámbitos. Y permiten emitir juicios, aún careciendo de la información completa y necesaria para justificarlos. En este sentido, sirven de “atajos mentales”, indispensables por la cantidad de datos sobre los que se informa y consulta al público. Sin embargo, al basarse en estereotipos, los marcos pueden distorsionar la formación de opiniones racionales. Además, no son excluyentes. Pueden suscribirse varios marcos al mismo tiempo (...) Por último, un mismo marco puede generar opiniones opuestas, dependiendo de los costes, conflictos, causas, impacto humano o valores morales que primen”. (Sampedro, 2000: 157)

D'Angelo (2002: 871) realitza una defensa multiparadigmàtica de la teoria de l'enquadrament. L'autor destaca que el coneixement sobre el *framing* ha anat acumulant-se perquè la recerca empeny els investigadors a emprar i refinar diferents teories sobre els processos d'enquadrament sota la guia de diferents perspectives paradigmàtiques en la relació entre els enquadraments i els seus efectes. Per tant, contra aquells que podrien pensar en descobriments fragmentats d'agendes d'investigació aïllades, aposta per una visió comprensiva, flexible i integradora dels processos d'enquadrament.

2.1.5. Tipologia d'enquadraments

Així com existeixen diferents paradigmes sobre la teoria del *framing*, els investigadors també han fet diferents propostes de tipologia d'enquadraments amb què analitzar els missatges comunicatius i els efectes dels mateixos. Humanes ha aprofundit força en aquest camp de la investigació en comunicació i, prenent com a punt de partida les recerques d'altres autors, ofereix dues classificacions d'enquadraments:

“Iyengar y Kinder (1987) hablan de formatos de noticias episódicos -noticias centradas sobre eventos específicos o casos particulares, con una cobertura orientada hacia los acontecimientos- y de formatos de noticias temáticos, con una cobertura orientada hacia el background y la explicación. Las primeras representan acontecimientos concretos que ilustran un tema, mientras que las segundas presentan hechos generales. Visualmente, la cobertura episódica tiene “buenas imágenes”,

mientras que la cobertura temática pone de relieve “cabezas que hablan” (este elemento es esencial a la hora de diferenciar los dos tipos de framing, puesto que el temático requiere entrevistas con expertos en la materia, mientras que el episódico excluye tales fuentes)”. (Humanes, 2001: 3)

A partir de la classificació d'Iyengar i Kinder (1987) entre *framing* episòdic i *framing* temàtic, Humanes (2001) determina que el predomini de l'esquema episòdic s'explica per diferents variables com les constriccions del temps, els interessos comercials, la publicitat, l'objectivitat. Així doncs, les notícies de televisió cauen principalment dins de l'esquema episòdic, i aquest fet no només afecta a la selecció de notícies que fan les cadenes, sinó a les atribucions del públic sobre la responsabilitat davant els problemes. En aquest sentit, les notícies de televisió són un factor contextual de les atribucions de responsabilitat davant de problemes polítics i socials.

La segona tipologia d'enquadraments que ofereix Humanes (2003) parteix per la classificació proporcionada per Eilders i Lüter (2000), que distingeixen entre:

“(a) framing de diagnòstic: cuando se nos indica que algún acontecimiento o aspecto de la vida social es problemático y se requiere un cambio; (b) framing de pronóstico: cuando se propone una solución que especifica lo que hay que hacer ante un problema; (c) framing motivacional o de llamada a la participación”. (Humanes, 2003: 43)

Semetko i Valkenburg (2000) proposen dues possibles formes d'abordar l'anàlisi dels enquadraments noticiables. En primer lloc, mitjançant l'*aproximació inductiva*, examinant el conjunt de possibles enquadraments, sense tenir-ne fixats prèviament un nombre determinat. D'aquesta manera els enquadraments sorgeixen de l'anàlisi i no són definits per l'investigador prèviament. L'altra opció d'anàlisi, és l'*aproximació deductiva*, on es defineixen teòricament determinats enquadraments com a variables d'anàlisi i després es verifica la seva existència i freqüència a les notícies. El principal inconvenient d'aquest tipus d'aproximació és que els enquadraments no definits poden passar desapercibuts.

Existeixen molts tipus de classificacions d'enquadraments basats en una aproximació deductiva, però tenint en compte el caràcter social i polític de la revolució tunisiana, per a la nostra recerca és una bona referència l'estudi de la representació mediàtica de la

política europea que van fer Semetko i Valkenburg (2000: 95-96) on van identificar cinc tipus d'enquadraments noticiables:

- De *conflicte* (DC): quan es tracta la informació per emfatitzar el conflicte entre individus, grups o institucions com a estratègia per captar l'interès de l'audiència.
- D'*interès humà* (IH): es tracta la part humana de la qüestió i s'enfoca el problema des d'un angle emocional, dramatitzant i intentant personalitzar per a captar l'interès públic.
- De *conseqüències econòmiques* (CE): es fa menció del problema abordat fent especial èmfasi en les conseqüències econòmiques que poden afectar a individus, grups, institucions, regions o països.
- De *judici moral* (JM): Es fa al·lusió al context ètic, moral o religiós i es presenten prescripcions sobre com s'hauria d'actuar d'acord amb una ètica particular.
- D'*atribució de responsabilitat* (AR): centrar el relat dels fets en analitzar les responsabilitats (del govern, d'individus o grups específics) tant per causar o resoldre un problema concret.

2.1.6. Producció i selecció de notícies: el rol del *gatekeeper*

Un dels aspectes més determinants de la producció informativa amb el conseqüent impacte sobre l'audiència que comporta és la selecció dels continguts que es publiquen i dels que finalment es descarten. Des de la perspectiva de l'*agenda setting* autors com Harris (1999), Lowery i De Fleur (1995) afirmen que els mitjans de comunicació atorguen rellevància a uns temes determinats i n'oculten d'altres, i d'aquesta manera influeixen sobre el públic assenyalant-los sobre quins assumptes cal prestar més atenció. La selecció és molt important, però cal recordar que el material escollit no és tractat de la mateixa manera ja que els esdeveniments seleccionats són jerarquititzats. Mitjançant la

jerarquització amb l'espai, temps i visibilitat de la informació, a la notícia se li està atorgant una rellevància determinada.

Per a Tuchman (1983), l'organització i les rutines acceptades pels professionals de la comunicació es converteixen en els elements que determinen els enfoc de les notícies, els que porten a seleccionar uns temes i a silenciar-ne d'altres, a donar-los en forma de notícia o reportatge. Contempla els *frames* dins d'una complexitat institucional que dona forma als esdeveniments. La seva anàlisi aprofundeix en els factors que repercuteixen en les organitzacions informatives, concretament estudia els factors que influeixen en els enfoc de les notícies:

- *Lloc de cobertura*: internacional, nacional, local...
- *Organització de les seccions*: cultura, societat, política...
- *Seleccionador de la notícia*: cap de secció, cap de redacció, redactor...
- *Moment de la notícia*: ara, ahir, fa dues hores...
- *Tipificacions*: notícies dures (sobtades / en desenvolupament) o notícies toves.

Moltes empreses periodístiques tenen establerts codis de bones pràctiques i llibres d'estil que els seus professionals han d'aplicar durant la cobertura de successos de riscs i crisis, fet que condiciona la selecció dels temes i l'enquadrament de las notícies (Pont i Cortiñas, 2011). Tots aquells professionals, que treballant en la institució dels mitjans de comunicació, intervenen en els processos de selecció i jerarquització de notícies, s'anomenen *gatekeepers* (Bryant i Thompson, 2002). Com assenyala Wolf (1991), aquests individus o grups tenen el poder de decidir què és allò que es publica i quina informació és obviada en el si de l'organització d'un mitjà de comunicació.

Els diferents estudis sobre el *gatekeeping*, que significa porter o selector, han confirmat que en la selecció i en el filtratge de les notícies, les normes professionals i organitzatives del mitjà semblen ser més fortes que les preferències personals. Com indiquen aquestes investigacions, les decisions dels *gatekeepers* no són realitzades en funció d'una

valoració individual de noticibilitat, sinó més bé en relació a un conjunt de valors que inclouen criteris professionals i organitzatius.

El terme *gatekeeper* va aparèixer per primer cop durant la dècada dels 1940. Va ser emprat pel psicòleg Kurt Lewin per estudiar les anomalies vinculades a la modificació dels hàbits alimentaris com a conseqüència de la Segona Guerra Mundial. El primer teòric que va introduir el concepte en l'àmbit de la investigació en comunicació va ser White (1950) per estudiar el flux de notícies dintre dels canals d'organització dels diaris amb l'objectiu de determinar com funcionen individualment les preses de decisions que actuen com a barreres per a la informació.

L'estudi va consistir en observar l'activitat d'un periodista amb 25 anys d'experiència professional durant un setmana en un diari d'una ciutat de 100.000 habitants, la tasca del qual era seleccionar entre l'allau de notícies que arribaven diàriament a la redacció procedents de les agències. White va concloure que les decisions del periodista eren subjectives i arbitràries, i estaven subjectes a judicis de valors fonamentats en el conjunt d'experiències, actituds i experiències del *gatekeeper* (White, 1950; citat per Pena de Oliveira, 2006: 144).

En aquesta mateixa línia, DeGeorge (1981: 219-220) utilitza el terme *gatekeeper* per referir-se als individus que en els mitjans de comunicació tenen la responsabilitat de seleccionar, de forma individual o col·lectiva, les informacions que apareixeran publicades en el seu mitjà. Segons aquest autor, entre les funcions del *gatekeeper* està, en primer lloc, escollir en base a criteris periodístics quins temes són rellevants dels que no ho són. En segon terme, segons el mitjà decideix el temps o l'espai que ocuparà un tema a més de la tipologia de cos, titular o ubicació. I finalment, atribueix la rellevància que s'ha de donar a un tema periodístic i també el gènere amb què ha de ser tractat.

En aquest sentit, Aira (2008) sintetitza com poden influir els *gatekeepers* en base als postulats de diferents autors:

“En primer lloc estan els relacionats amb el factor humà o la subjectivitat de la persona que selecciona les notícies, les seves preferències, gustos o pressions per part de manuals d’estil o empreses periodístiques.

En segon lloc destaquen els factors relacionats amb l’espai i el temps, que descriuen com d’entre les moltes notícies que arriben a les redaccions només unes poques tenen espai per ser publicades, després d’un ràpid procés de selecció.

En tercer lloc estarien els factors circumstancials que per la seva naturalesa poden resultar aliens al seleccionador de notícies però que acaben convertint-se en els temes destacats com és el cas d’esdeveniments destacables (*events*) que passen a última hora i que no estan previstos a l’agenda.

En quart lloc, alguns dels autors esmentats diran que els factors psicològics o de percepció són els que afavoreixen que uns temes siguin més lluïts que altres i en conseqüència criden més l’atenció el *gatekeeper* o de qualsevol altra persona del conjunt de la societat”. (Aira, 2008: 130)

McCombs i Shaw (1972) van confirmar en la seva investigació que els temes proporcionats per les agències de notícies serveixen de referència als mitjans i els orienten indicant quins són els temes més destacats del dia. En aquest sentit, les agències tenen una importància capital en l’establiment de l’agenda perquè exerceixen molta influència en el *gatekeeper* en el moment de seleccionar allò que es publicarà.

Tenir accés a les tres principals agències notícies internacionals com *Associated Press*, *France Press* o *Reuters*, és fonamental en l’actualitat per poder cobrir qualsevol tipus d’informació de gran transcendència mundial. Aquestes agències permeten complementar la tasca dels corresponents i, en cas de no tenir-ne, permet informar sobre un lloc fins que es destini un enviat especial si finalment així es decideix. Un dels objectius de la nostra recerca és determinar quin paper van jugar les agències d’informació internacional en la cobertura de la revolució tunisiana. Aquest és un dels motius pels quals s’ha decidit analitzar les notícies de les pàgines web d’*Al Jazeera English*, *BBC*, *CNN* i *France 24 English*, i no recórrer a les peces televisives. En les plataformes online, normalment apareix la peça televisiva acompanyada d’una peça textual que ofereix la mateixa informació molt més completa i contextualitzada. Molt sovint, en aquests textos apareixen citades les diferents fonts mediàtiques, entre elles les agències, que s’han utilitzat després per elaborar les peces informatives audiovisuals.

2.1.6.1. Configuració del discurs periodístic i poder

Més enllà de l'ideal romàntic de periodisme objectiu i sense restriccions, en el moment d'elaborar qualsevol tipus d'informació, sigui sobre la revolució tunisiana o sobre alguna qüestió econòmica, els periodistes i mitjans de comunicació es troben condicionats per una sèrie de factors que delimiten les seves capacitats discursives. Chomsky i Herman (1988), descriuen l'existència de múltiples factors que afecten el discurs dels mitjans abans que aquest es produeixi. El seu model explica les línies mestres del comportament dels grans mitjans de comunicació privats dels Estats Units.

Ambdós autors constaten l'existència de cinc filtres pels que passa la informació abans de ser publicada: la propietat, la publicitat, les fonts, la influència del poder i la ideologia hegemònica. Aquest model pot extrapolar-se als grans mitjans de la majoria de països amb un sistema polític democràtic i un model econòmic capitalista. *Al Jazeera English*, malgrat ser propietat de l'emir de Qatar, un país amb una monarquia de tipus absolutista, compta amb molts treballadors procedents de mitjans de països occidentals que han portat el seu *know how* professional al mitjà qatarià, i per tant, encara que amb matisos, aquests filtres també són aplicables al seu model de televisió.

Ampliem els cinc filtres que Chomsky i Herman (1988) creuen són determinats abans que una informació sigui publicada:

En primer lloc, la propietat. És molt poc probable que una empresa periodística publiqui informació que perjudiqui els seus interessos econòmics. És tan obvi com que cap periòdic difon amb gran ressò el fracàs de llançament d'una publicació del seu grup editorial o cap televisió parla sobre la retirada de la graella d'un programa a causa de la seva baixa audiència. Tampoc sol ser procliu a publicar res que perjudiqui als seus accionistes o a empreses amb les que comparteix inversions. En particular, resulta revelador veure quins mitjans comparteixen iniciatives amb el poder polític, econòmic o social.

En segon lloc, les empreses periodístiques deuen elaborar un producte que sigui atractiu per als anunciants. Han de tenir audiència perquè sense aquesta cap empresa té interès en

inserir publicitat i sense aquesta no és possible obtenir beneficis. Així, gràcies als ingressos que aporten, els anunciants reben un tracte de favor i rarament apareixen informacions que perjudiquin els seus interessos. En aquest sentit, s'han conegut casos en què determinants anunciants s'han negat a que els seus anuncis apareguin acompanyant notícies que tinguin una connotació negativa.

En tercer lloc, les fonts. La majoria de les fonts d'informació són personatges poderosos a nivell governamental, polític o econòmic. Fet que no deixa de tenir certa lògica si es té en compte que les opinions, decisions i accions de les persones que ocupen les altes esferes del poder, tenen més repercussió en les vides de tots els ciutadans desproveïts de poder. Ocorre llavors, que la majoria de les veus que apareixen als mitjans són de personatges que ostenten el poder i, en conseqüència, les seves visions del món i dels seus problemes i solucions, de tendència majoritàriament conservadores, seran les més transmeses a la ciutadania. En el proper apartat ampliarem el paper que juguen les fonts a l'hora de configurar el discurs periodístic.

En quart lloc, la influència del poder. Els governs i les grans empreses tenen una considerable capacitat d'influència sobre els mitjans. Si el que publiquen els mitjans de comunicació no és del seu gust, perquè erosiona la seva imatge, els estaments poderosos poden sotmetre els mitjans a pressions de diversa índole: econòmiques i financeres, tancar fonts d'informació..., etc. Com a tàctica informativa, qui té el poder pot preferir negar algun fet que sigui cert, abans que admetre informacions negatives en la seva contra que, per exemple, li puguin fer perdre unes eleccions. Com a exemple de cas proper i d'especial rellevància en el panorama periodístic espanyol, trobem les trucades del president del Govern espanyol, José María Aznar, a diferents directors de periòdics per tal que mantinguessin la tesi de l'autoria d'ETA en els atemptats de l'11 de març de 2004 a Madrid, al menys fins a la celebració dels comicis generals del 14 de març de 2004⁴.

En últim i cinquè lloc, els periodistes en general són persones normals, amb postulats ideològics semblants als de la majoria de la població i, com qualsevol persona que

⁴ EL PAÍS. (2004). «Las llamadas de Aznar a EL PAÍS». *El País*. (30 de noviembre de 2004). [http://elpais.com/diario/2004/11/30/espana/1101769213_850215.html]. Consulta: octubre de 2013.

descriu la realitat ho fa a través del seu prisma ideològic, es d'esperar que, en general, en els mitjans no és qüestionat l'ordre del poder existent. A més, si algun periodista s'atreuís a contradir en els seus textos la línia ideològica editorial, és conscient que o s'aplica l'autocensura o tardarà poc en perdre la seva feina.

Un cop la producció periodística ha passat aquests cinc filtres, la informació arriba a l'espai públic. És evident que aquestes grans línies de filtratge, encara que no són definitivament determinants, és a dir, no marquen tot el discurs del mitjà; si que tenen uns resultats que posen en qüestió la funció crítica dels mitjans, d'aquí que Chomsky i Herman el denominen "model de propaganda" del sistema polític.

2.1.7. Cobertura mediàtica de casos excepcionals

La revolució tunisiana presenta les característiques d'una *notícia sobtada* i *en desenvolupament* (Tuchman, 1983) així com de *cas excepcional* (Grossi, 1984-1985a). Per tant, cal que coneguem com és el procés de producció de la notícia en aquest tipus de situacions a partir les aportacions teòriques que diferents autors han fet en aquest àmbit.

Tuchman (1983: 65) és una de les teòriques de referència pel que fa a la recerca en la producció de les notícies. En aquest sentit, l'autora distingeix entre *notícies sobtades* i *notícies en desenvolupament*. La primera tipologia, les *notícies sobtades*, emmarca aquells fets que són ocurrents, apareixen de forma inesperada i als quals els periodistes han de donar-hi resposta amb celeritat:

“Lo sucesos de las noticias súbitas están improgramados aparecen súbitamente y deben ser procesados con rapidez. Los ejemplos ofrecidos por los informantes indican que la noticia súbita es el suceso en cuanto noticia específicamente imprevista. Por ejemplo, aunque la plantilla pueda anticipar la probabilidad de un incendio, no puede predecir específicamente dónde y cuándo se producirá un incendio. Esta incapacidad de hacer una predicción definida en lo que concierne a ciertos sucesos afecta al flujo del trabajo informativo”. (Tuchman, 1983: 66)

Per tal de ser el més efectiu possible en aquestes situacions, les redaccions dels mitjans de comunicació tracten de combatre la imprevisibilitat establint protocols d'actuació. En el cas que ens ocupa, la immolació de Mohamed Bouazizi seria una *notícia sobtada*, mentre que les protestes posteriors i els enfrontaments entre els manifestants i les forces de

l'ordre tunisians entrarien dintre de les *notícies en desenvolupament*. Aquesta tipologia de notícies, tenen el seu origen en un fet inesperat, però presenta limitacions al voltant dels fets que pot contenir. Per això, els fets han de ser reconstruïts i el relat va canviant a mesura que es coneixen noves informacions, és a dir, es tracta d'una *notícia en desenvolupament* (Tuchman, 1983: 68).

Una segona aportació teòrica és la de Grossi (1984) amb la noció de *cas excepcional*. A partir del segrest i posterior assassinat del polític italià Aldo Moro el 1976 per part de les Brigades Roges, Grossi va proposar la teoria del *cas excepcional* amb la voluntat d'explicar el paper jugat pels mitjans de comunicació en situacions de fort conflicte i ruptura social. Unes situacions de crisi on l'estratègia política realça el rol dels mitjans, que deixen de ser simples canals de reproducció i es converteixen en autèntics definidors de l'actualitat política (Grossi, 1985a: 140).

En la ingerència dels mitjans de comunicació pel que fa a la definició de la realitat política i social durant el tractament d'un *cas excepcional* també hi coincideix Casero (2004). Segons aquest autor, “els mitjans de comunicació no són espectadors del fet atípic, sinó que hi participen activament en la seva definició simbòlica juntament amb els sistema polític. Els aparells mediàtics, especialment la televisió, s'afirmen com variables fonamentals de les situacions de ruptura, on juguen un paper essencial estructurant la percepció de la realitat política i social” (Casero, 2004: 11).

En la nostra recerca, serà molt interessant observar com determinats mitjans de comunicació –*Al Jazeera English*, per exemple–, prenen un paper actiu en la construcció de la realitat política i social de la revolució tunisiana i ho fan d'acord amb els interessos editorials i geopolítics dels seus propietaris.

2.1.8. Fonts d'informació

L'ús correcte de fonts, per tal de donar veu a les diferents parts implicades en un fet, aporta riquesa, credibilitat i rigor als textos informatius, a més de ser un filtre perquè l'audiència pugui detectar si la informació que està llegint, veient o escoltant és realment una notícia o un simple rumor. En aquest sentit, Borrat (1989) assegura que la credibilitat

d'un mitjà de comunicació està directament vinculada amb la quantitat, qualitat i diversitat de les informacions i fonts que cita.

Les fonts emprades pels professionals de la informació constitueixen un dels elements més importants del procés de construcció del discurs periodístic. Per tal que aquest gaudeixi de credibilitat, ha de complir tres característiques fonamentals: l'ús de fonts pròpies consultades per part del periodista, emprar cometes per recollir les declaracions literals i la difusió d'una gran quantitat de dades sobre un esdeveniment per tal que no es posi en dubte la seva veracitat (Rodrigo, 2005: 54-57).

Gómez-Bueno (2014) considera “que el professional de la informació, en fer ús correcte de les fonts informatives farà possible el compliment dels principis ètics de veritat, objectivitat i exactitud en la informació i, també, demostrarà la seva independència professional i la seva imparcialitat informativa”. En aquesta línia, Grijelmo (2003) proposa el compliment d'una norma bàsica:

“Consultar a la otra parte. Una norma elemental de cualquier periódico riguroso consiste en hablar con todas las partes implicadas en un acontecimiento informativo. Puede ocurrir que no se consiga, pero al menos debe intentarse (y señalar cómo se ha intentado). Un periodista no ha de permitir que se le quede un palo sin tocar. Y si no consigue encontrar a la persona perjudicada por una información, ha de proponerse hablar al menos con alguien de su entorno o que pueda aportar una versión en su favor”. (Grijelmo, 2003: 550)

Ericson et al. (1989: 9) assenyalen un model de negociació, on fonts i periodistes són actors socials independents que s'utilitzen mútuament. Els interessos existents provoquen que les fonts desenvolupin estratègies pròpies i tinguin els recursos per difondre aquelles informacions desitjades en un intent de buscar benefici propi (Mayoral, 2005: 94) i condicionar l'agenda dels mitjans de comunicació (McCombs i Shaw, 1972).

En aquesta mateixa línia, López Escobar, Llamas i Rei (1996: 69) citen a les fonts externes com un dels tres factors que condicionen l'agenda dels mitjans. La perspectiva teòrica del *framing* atribueix als mitjans de comunicació un paper de filtre de la realitat on les fonts tenen un rol determinant perquè són promotors de la informació i provoquen que el mitjà defineixi la realitat en una direcció concreta (Johnson-Cartee, 2005).

En la cobertura mediàtica d'un cas excepcional com la revolució tunisiana, les fonts consultades per elaborar les informacions esdevenen un dels punts claus per poder analitzar el tractament informatiu. En la cobertura d'un esdeveniment com aquest on regna la immediatesa, és fonamental la contrastació entre diferents fonts per garantir el màxim rigor informatiu a l'audiència. López (1995: 14) indica que a causa de la rapidesa tècnica i la forta competència entre els diferents mitjans, es tendeix a convertir la informació en espectacle. Segons aquest autor, en aquestes situacions és més necessària que mai una correcta contrastació, perquè la conjuntura pot ser aprofitada per grups de pressió polítics i econòmics per intentar controlar la informació a través de potents gabinets de premsa.

En relació a la cobertura mediàtica d'un cas excepcional, Grossi (1984) descriu un model en el que hi ha un fet primari (un atemptat amb cotxe bomba, per exemple) i uns fets secundaris o col·laterals. Aquesta darrera tipologia de fets es produeixen com a conseqüència dels fets primaris, és a dir formen part del mateix clima d'opinió i, no han de ser necessàriament excepcionals. De forma progressiva els fets secundaris van substituint als primaris en la cobertura mediàtica que es fa del cas.

Partint dels postulats de Grossi, Rodrigo (2005: 184) indica que els fets secundaris assumeixen la funció de fonts vicàries al convertir-se en successos que expliquen altres successos, i que acaben transformant-se en fonts dels informadors en aquests casos excepcionals. Això es produeix principalment quan els periodistes, que necessiten aportar ràpidament context al succés, tendeixen a donar preferència a les interpretacions del sistema polític.

Per entendre quines fonts tendeixen a privilegiar els mitjans de comunicació durant la cobertura d'un cas excepcional, la tesi del tractament mediàtic de l'accident del Carmel de Pont (2008: 262) és un molt bon exemple. L'autor demostra que "els mitjans tendeixen a privilegiar les fonts de caràcter polític, aspecte que contribueix a fomentar la confrontació política i l'aparició d'actors relacionats amb l'administració en detriment d'experts".

2.1.9. Bones pràctiques periodístiques: l'adequat ús de la terminologia

Com a constructors de la realitat social, els periodistes i els mitjans de comunicació tenim una gran responsabilitat pel que fa al rigorós compliment dels codis deontològics i un ús adequat dels recursos lingüístics. Unes bones pràctiques que encara cobren més rellevància quan es tracta de la cobertura d'un esdeveniment on existeixen vulneracions dels drets humans. Per la seva naturalesa de revolta sociopolítica, durant l'aixecament popular tunisià van produir-se aquest tipus de vulneracions (observeu punt 4.2. Cronologia de la revolució tunisiana) i, per tant, creiem adient destacar alguns aspectes deontològics que cal tenir en compte en aquest tipus de cobertures segons el Consell Internacional de Polítiques de Drets Humans (2002: 9-10):

- *Biaix*: la lluita contra el biaix és fonamental. Els biaixos polítics, organitzatius, culturals i lingüístics, influeixen en el que se selecciona com a objecte de la cobertura informativa i en la forma en què es presenta.
- *Instrumentalització*: sovint, els drets humans s'utilitzen amb finalitats de manipulació o de propaganda. Molts governs violen els drets humans i tracten d'ocultar aquest fet. En un terreny tan polititzat i ambigu, els periodistes hem d'evitar que governs i autoritats els manipulin.
- *Selectivitat*: els mitjans de comunicació han de ser selectius. Tot i que només disposen de determinat nombre de pàgines o temps d'emissió, tenen el deure d'informar sobre notícies importants de tot el món i d'explicar-ne el seu significat.
- *Contaminació*: una cobertura pot ser especialment perjudicial amb els drets humans quan és tan crítica que no s'entén, resulta ambigua, o usa termes d'especial significat a la lleugera. I també quan extreu de la informació disponible conclusions falses o introdueix supòsits morals o ètics inapropiats.

- *Reduccionisme*: la cobertura informativa d'esdeveniments on es vulneren els drets humans tendeix a ser massa simple, ometent de forma constant la diversitat i complexitat de les normes de drets humans. Els mitjans també tendeixen a cobrir les mateixes històries de manera uniforme, aspecte que també redueix la reflexió crítica.
- *Sensacionalisme i negativitat*: Molt sovint les notícies sobre drets humans tendeixen a ser lúgubres i gràfiques. Fan èmfasi en el fracàs –de governs, individus o societats– i en la desesperació, sovint fora de context o excloent processos més positius. Molt sovint no s'expliquen les causes i estigmatitza o s'estereotipa a determinats actors.
- *Falta de context*: Les qüestions de drets humans poques vegades s'insereixen en el context apropiat. El rerefons històric, social o econòmic s'omet amb freqüència. L'absència d'explicació impedeix que la cobertura comuniqui informació que és essencial perquè el públic compregui què ha passat.
- *Ús del llenguatge*: L'ús acurat i precís de la terminologia és particularment important. Els periodistes no han d'adoptar sense qüestionar-ho un llenguatge esbiaixat. Han de ser crítics amb l'ús oficial de terminologia. Quan s'acusa els mitjans de comunicació de parcialitat, molts cops és per un ús descuidat de terminologia.

En relació a aquest darrer aspecte, Pont (2008: 229) indica que el mal ús d'un terme o expressió pot correspondre a un fet involuntari, però pot haver-hi casos en què existeixi una intenció expressa del mitjà o del propi periodista per distorsionar la realitat d'un esdeveniment:

“Com a norma general, el periodista ha de ser escrupolosament curós amb la imatge, el llenguatge i el to que adopti en la presentació de la seva informació. En una situació de calamitat pública cal obviar del llenguatge periodístic totes aquelles imprecisions de la llengua que reporten sensacionalisme o alarmisme”. (Pont, 2008: 229)

Burguet (1997: 35) assenyala que és en el context de la notícia on radica el seu complet sentit informatiu, així com la seva legitimitat periodística i la seva dimensió social. En aquest sentit, l'autor destaca que la interpretació contextual intervé en tot procés d'elaboració de la informació i es manifesta en les tres fases de l'activitat periodística: la pretextual, la textual i la supratextual. En relació a la fase textual especifica:

“La interpretació implícita en la labor de la periodista afecta també i en un primer grau d'interpretació textual la selecció de les paraules, és a dir, el lèxic usat per «designar» significativament els fets de referència –els subjectes i objectes de la notícia–, de tal manera que dues o més paraules poder ser igualment designatives d'un fet de referència, però ser conceptualment divergents o fins i tot contràries”. (Burguet, 1997: 125)

Pel que fa a la cobertura d'esdeveniments de gran transcendència al món àrab i, més concretament, al pròxim Orient, l'ús del llenguatge va tenir una especial importància durant la cobertura de la Primera i la Segona Guerra del Golf de 1991 i 2003, respectivament. Aquests conflictes van ser excel·lents laboratoris per a l'aparell propagandístic del govern nord-americà, que va construir una *pseudorealitat* d'acord amb els seus interessos. Durant el conflicte de 1991, van aparèixer molts termes i eufemismes com “dany colateral”, “foc amic” o “atac quirúrgic”, entre d'altres, destinats a minimitzar els efectes reals del conflicte i modelar d'aquesta forma la realitat (Aguilar et al., 1991; Aznárez, 2003; Pizarroso, 1991).

2.2. Síntesi del capítol

En la construcció social d'un conflicte de la tipologia de la revolució tunisiana, els mitjans de comunicació juguen un paper molt important al transmetre una sèrie de missatges que contribueixen a la definició de l'esdeveniment. Aquest fet es produeix perquè els mitjans tenen un rol socialment reconegut i legitimat per a actuar com a subministradors d'esquemes de referència que ens ajuden a interpretar situacions i crear significats. En aquest sentit, tant la sociologia com la investigació en comunicació han estudiat el poder que els mitjans han tingut sobre els individus.

Tenint en compte les hipòtesis i els objectius de la nostra recerca, la teoria de l'*agenda setting* s'adequa perfectament a l'anàlisi que desitgem realitzar. Aquesta aproximació teòrica defensa que amb la selecció de notícies, els mitjans de comunicació determinen els temes sobre els que el públic pensa i parla. Nosaltres ens centrarem en una de les nombroses dimensions d'aquesta teoria: l'agenda intermèdia.

D'acord amb les tesis exposades per diferents autors, la interacció entre les organitzacions informatives i els informadors és constant, perquè els periodistes observen el que fan els altres mitjans per validar el sentit de les seves notícies. La influència entre els diferents mitjans és constant i, per tant, nosaltres tractarem de determinar qui fixa l'agenda dels mitjans de comunicació que conformen el nostre cos d'anàlisi.

Un dels altres aspectes a tenir en compte és el segon nivell de l'*agenda setting*, és a dir, la forma en què influeixen els atributs dels temes en l'agenda pública. Aquesta dimensió teòrica de l'establiment de l'agenda estableix que els mitjans ens diuen com hem de pensar sobre un esdeveniment amb la selecció i presentació de la informació. Un segon nivell, que té molt punts en comú amb l'aproximació teòrica del *framing*, la qual defensa que els enquadraments periodístics transmeten a l'audiència una determinada forma de concebre la informació. En aquest sentit, el *framing* ens permetrà determinar i comparar els marcs predominants en la informació dels diferents mitjans, i també assenyalar els criteris de selecció del contingut informatiu.

En l'anàlisi exhaustiva dels diferents factors que intervenen en la configuració del discurs periodístic cal tenir en compte la figura del *gatekeeper*, és a dir, les persones o institucions que tenen el poder de decidir allò que es notícia i és finalment publicat. En un esdeveniment de les característiques de la revolució tunisiana, caldrà observar amb deteniment com la propietat, la publicitat, les fonts, la influència del poder i la ideologia hegemònica dels diferents mitjans de comunicació analitzats han influït en la cobertura informativa i l'articulació del relat periodístic.

Per les seves característiques, considerem l'aixecament popular tunisià un *cas excepcional* i una *notícia en desenvolupament*. En aquest sentit, serà molt interessant

observar els protocols que els mitjans tenen establerts per combatre la imprevisibilitat i veure com participen activament de la definició simbòlica de l'esdeveniment. En l'anàlisi de la configuració del discurs periodístic també prestarem especial atenció al paper de les diferents fonts consultades, la vulneració o respecte de les bones pràctiques periodístiques en situacions de vulneració dels drets humans i l'adequat ús de la terminologia.

CAPÍTOL 3.

LA COMPLEXITAT D'INFORMAR SOBRE EL MÓN ÀRAB

3.1. Introducció

Fins a les acaballes del segle XX, gran part de la producció periodística sobre el món àrab ha estat supeditada a l'hegemonia cultural d'Occident –vigent des de l'època colonial– i aquest fet s'ha traduït en l'elaboració molt sovint d'un relat ple d'estereotips i generalitzacions sobre una de les regions més complexes del planeta. Una construcció de l'imaginari col·lectiu i de representacions simbòliques que han contribuït a generar una visió esbiaixada i simplista del món àrab⁵, així com de l'islam⁶ (Said, 2005).

Malgrat que determinats periodistes i mitjans de comunicació han tractat al llarg dels anys d'oferir una visió alternativa i allunyar-se d'aquests postulats orientalistes (Said, 1991) a l'hora d'informar sobre el món àrab, el pes de la cultura hegemònica dominant ha acabat imposant-se donant una major visibilitat a aquest discurs monolític i uniforme. Si bé és cert que aquesta concepció orientalista del món encara persisteix en l'actualitat en diferents àmbits de la producció de coneixement com el periodisme, ja no ho fa des d'una posició dominant.

Diferents fets ocorreguts en els darrers anys, com l'aparició de mitjans de comunicació àrabs com *Al Jazeera*, la irrupció de les xarxes socials o un esdeveniment de la transcendència històrica com la revolució tunisiana, han fet abandonar l'actitud passiva que fins al moment havia tingut el món àrab i han permès el naixement d'una contranarrativa i d'una opinió pública àrab que han posat en qüestió l'hegemonia occidental i la seva construcció d'una realitat estereotipada. Uns mitjans àrabs que, després d'assolir la seva consolidació, han apostat pel llançament de versions en llengües

⁵ Segons dades de 2014 del Banc Mundial, els 22 països àrabs signifiquen un total de 385 milions d'habitants. Una regió molt extensa que comprèn el Magreb i el Pròxim Orient, i que per tant, alberga una àmplia varietat de societats i cultures molt diverses malgrat compartir un bagatge cultural i l'àrab com a llengua vehicular. *Banc Mundial*. [<http://data.worldbank.org/region/ARB>] Consulta: febrer de 2015.

⁶ L'islam és una religió monoteïsta que conté una àmplia varietat de sectes i ritus confessionals. Segons un estudi de 2009, al món hi han prop de 1.570 milions d'habitants, el que aproximadament suposa el 23% de la població mundial. «Mapping the Global Muslim Population». *Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life* (2009). [<http://allafrica.com/download/resource/main/main/idatcs/00011909:cbf45d797f6515d212cec2ec5ef6fb5f.pdf>]. Consulta: febrer de 2014.

estrangeres com l'anglès per fer arribar al món i a Occident la seva pròpia visió de la realitat.

L'objectiu d'aquest apartat de la tesi és explicar detalladament com ha evolucionat la informació elaborada sobre i des del món àrab des de l'època colonial fins a l'actualitat. A mode de recorregut històric, comencem abordant la qüestió de la construcció a Occident de la imatge sobre el món àrab i islàmic, per posteriorment parlar de l'aparició i consolidació dels mitjans de comunicació àrabs. A continuació, parlem del què ha significat la irrupció d'un mitjà com *Al Jazeera* i del seu impacte en l'opinió pública àrab i en el panorama mediàtic internacional dominat tradicional pels mitjans occidentals.

Després expliquem els motius pels quals els mitjans àrabs han creat les seves versions en anglès i els mitjans occidentals han creat les seves versions en àrab. En aquest apartat també abordem la cobertura mediàtica que s'ha realitzat de diferents conflictes armats de la regió i, finalment, parlem del paper que han jugat internet i les xarxes socials en les transformacions socials que han sacsejat el món àrab en els darrers anys.

3.2. La construcció a Occident de la imatge del món àrab i islàmic

Durant dècades els mitjans de comunicació han presentat una imatge unívoca i reductora de l'islam i han mostrat un món àrab-islàmic freqüentment demonitzat, estereotipat i folkloritzat. L'origen d'aquesta construcció de l'imaginari col·lectiu el trobem a partir del segle VII amb el sorgiment de l'islam i la conseqüent lluita amb el món cristià per convertir-se en la confessió universal. D'aquesta rivalitat sorgeix la demonització del món cristià vers l'islàmic (Fontana, 2000) que estarà molt vigent en tota la producció cultural fins al segle XIX.

La colonització del territori per part de les potències europees va suposar la superació de la suposada amenaça que representava l'islam, i llavors es va encetar una fase de folklorització i banalització de la civilització àrab i musulmana. La cultura i societat arabo-islàmica eren concebudes com a inferiors, endarrerides tecnològicament i incapaces d'organitzar-se i d'autogovernar-se, justificant d'aquesta manera la missió colonitzadora d'Occident (Castel, 2007; Dabed, 2006; Hawk, 1992).

Aquesta construcció del relat dels primers exploradors, escriptors i científics socials, principalment britànics i francesos, sobre l'Índia i el Pròxim Orient en base a una visió europocèntrica, així com dogmes i estereotips prefixats des d'una posició de superioritat cultural és el que Edward Said defineix com *orientalisme*⁷.

“Es pot tractar i analitzar l'orientalisme a tall d'institució corporativa que serveix per ocupar-se de l'Orient –ocupar-se'n, fer declaracions sobre ell, autoritzar-ne punts de vista, descriure'l, ensenyar-lo, colonitzar-lo, governar-lo: en resum orientalisme com un mètode occidental per dominar, reestructurar i tenir autoritat sobre l'Orient”. (Said, 1991: 16-17)

L'autor palestí veu l'orientalisme com un sistema d'interpretació i de representació dominat per imperatius, perspectives i prejudicis ideològics adaptats a l'Orient del que se'n fa matèria d'ensenyament, s'investiga i es divulga. Said defensa que l'orientalisme és fonamentalment una doctrina política imposada per Occident sobre l'Orient per perpetuar el seu poder i domini. L'orientalisme ha perdurat perquè ha fonamentat la seva existència en la negativa de mostrar-se obert i receptiu cap a l'Orient com a conseqüència de la seva coherència interna i repetitiva del seu afany de poder sobre l'Orient. Per aquest motiu, l'orientalisme ha estat capaç de sobreviure a revolucions, les dues guerres mundials i al desmembrament dels imperis (Said 1991: 224).

Aquesta capacitat dels grups dominants de poder representar a “l'altre” d'una forma determinada i estereotipada fent èmfasi en la diferència, així com de marcar, classificar i assignar al diferent, és el que Hall (1997) anomena *poder simbòlic*. Per a Said aquesta representació imperialista, esbiaixada i uniforme de la realitat àrab i islàmica respon a un interès polític –el qual ja existia pel propi afany de control territorial– que s'ha refermat mitjançant la construcció intencionada d'un consens a partir de la cultura.

“Ha estat la cultura que ha creat aquest interès i que ha actuat dinàmicament al costat de les raons polítiques, econòmiques i militars fonamentals per fer de l'Orient el lloc divers i complicat que ha estat evidentment en el camp que jo anomeno orientalisme”. (Said, 1991: 24)

⁷ *Orientalism* d'Edward W. Said va ser publicada l'any 1978. Per a l'elaboració d'aquesta tesi hem consultat la versió traduïda al català SAID, E.W. (1991). *Orientalisme. Identitat, negació i violència*. Traducció de Josep Mauri i Dot. Vic: Eumo Editorial.

La independència assolida pels països àrabs del Magreb i del Pròxim Orient després de la Segona Guerra Mundial no va contribuir a canviar aquest model hegemònic d'interpretació i representació. Malgrat que les elits polítiques nacionalistes que governaven els estats àrabs –moltes d'elles formades a les universitats de les antigues metròpolis– van tractar de marcar distància respecte les antigues colònies, no van ser capaces abandonar l'univers teòric i conceptual occidental marcat per aspectes com un model de desenvolupament econòmic i social més aviat socialista i laic. En aquesta conjuntura, l'islam quedava relegat en l'imaginari occidental a una posició de religió inofensiva, políticament innòcua, i portadora de tots els estereotips d'una cultura endarrerida i retrògrada (Dabed, 2006).

A la perpetuació d'aquesta visió del món àrab i islàmic fins l'actualitat han contribuït les diferents formes de producció cultural i de difusió del coneixement com la literatura, el cinema i els mitjans de comunicació adaptant les etiquetes i els codis de representació construïts des d'Occident a la conjuntura de cada moment. Per aquest motiu, lluny de produir-se una ruptura total, la perpetuació de l'hegemonia occidental ha provocat que l'orientalisme hagi evolucionant i s'hagi passat de la representació de l'àrab com un ésser folklòric i endarrerit a un potencial terrorista o un migrant que posa en perill la nostra forma de viure.

“El tratamiento periodístico de pueblos, sociedades y culturas, así como de sus contradicciones y conflictos, a través de una visión puramente proyectiva que sustituye toda complejidad en pura imagen lineal, sin matices, ha marcado hasta el presente la información que nos proporciona el sistema de medios occidentales sobre los países árabes y el islam. Las imágenes del acaparador de petróleo, el terrorista, el fundamentalista religioso o el inmigrante invasor dan forma a un continuo coherente que ha caracterizado la mayor parte de la información que hemos podido tener sobre la región”. (Lamloum, 2006: 10)

Els interessos polítics han determinat la visió que gran part dels mitjans de comunicació i dels experts han tingut d'aquesta regió del planeta. Com destaca Said (2005: 105), en la informació difosa sobre el món àrab no ha predominat una voluntat d'anàlisi i de comprensió, sinó la voluntat d'atjar el “ells contra nosaltres”. Aquesta fabricació del consens (Chomsky i Herman, 1988) sobre el món àrab i islàmic des de la perspectiva occidental presentant-lo com l'enemic ha anat evolucionant paral·lelament a les diferents

guerres i conflictes que s'han produït a la regió des de la fi de la Segona Guerra Mundial fins l'actualitat.

La creació de l'estat d'Israel el 1948 i les subseqüents guerres araboisraelianes de 1967 i 1973 van contribuir a la representació mediàtica de l'àrab amb una connotació negativa al considerar-lo un element pertorbador per a l'existència d'Israel (Said, 1991: 281). La crisi del petroli de 1973, així com la revolució iraniana de 1979 i la crisi de l'ambaixada dels Estats Units, també van ajudar a forjar aquesta concepció de l'islam com l'enemic. Una amenaça que a ulls d'un Occidente liderat pels EUA el món àrab i islàmic compartia amb el bloc socialista amb la Unió Soviètica al capdavant.

La caiguda del mur de Berlín el 1989 i la desintegració de la Unió Soviètica van contribuir perquè el món àrab i islàmic quedés com a única i principal amenaça per al món occidental. La cobertura informativa de la Primera Guerra del Golf entre 1990 i 1991, marcada per l'estrict control de la informació per part de l'administració dels EUA, va contribuir encara més a forjar aquesta imatge dels àrabs i la fe musulmana com a amenaça entre l'opinió pública dels països occidentals. Aquesta representació mediàtica reforçava la necessitat d'Occident de comptar amb un 'altre' desafiant per a reafirmar la seva identitat (Aguilar et al., 1991; López et al., 2010; Pizarroso, 1991).

Samuel Huntington (1996) defineix aquesta nova conjuntura com a *xoc de civilitzacions*, segons la qual el nou ordre mundial està basat en models de conflicte i cooperació construïts sobre identifications o distincions culturals. La tesi que el món àrab i islàmic constitueixen un desafiament per a l'hegemonia occidental i un perill per a la seva pròpia identitat, contribueixen a reforçar la seva imatge com a principal amenaça global (Halliday, 1996).

Aquesta representació mediàtica encara es va aguditzar més amb els atemptats terroristes de l'11 de setembre de 2001 i les conseqüents guerres de l'Afganistan el mateix 2001 i de l'Iraq el 2003. La vinculació als mitjans de comunicació entre món àrab i islàmic i violència, així com amb el terrorisme –verbalitzat també com a fonamentalisme o

extremisme— va permetre que aquesta visió reductora, amenaçadora i estereotipada hagi quallat entre l'opinió pública dels països occidentals (Said, 2005).

En aquest mateix sentit Poole (2002), qui analitza la cobertura de l'islam en la premsa britànica, i els investigadors espanyols del Centro de Investigación en Comunicación y Análisis de Medios (CICAM), López, Pardo, Otero i Vicente (2010) que analitzen la imatge del món àrab i musulmà en la premsa espanyola, destaquen l'estreta relació entre la representació mediàtica i l'opinió pública. Els seus estudis revelen que la majoria de notícies que es publiquen sobre aquest àmbit tenen un to negatiu i això contribueix a que l'opinió pública vinculi el món àrab i islàmic amb notícies desagradables. Aquesta selecció de les notícies i la configuració de l'agenda marca per l'impacte noticiós i l'exaltació del conflicte, contribueixen a perpetuar el neo-orientalisme a partir d'una visió estereotipada, uniforme i monolítica.

Pel que fa als mitjans àrabs, que més endavant estudiarem amb deteniment, durant moltes dècades aquests van funcionar seguint els mateixos esquemes i patrons que la premsa occidental ja que eren fonamentalment consumits per unes elits que s'havien educat a Occident. Els mitjans de comunicació nacionals sota règims com el de Hosni Mubarak a Egipte o Ben Ali a Tunísia treballaven en un context d'estreta censura i manca de llibertat d'expressió. Aquestes autocràcies van utilitzar els mitjans de comunicació per fonamentar la seva existència i permanència a partir de l'elaboració d'un relat en què es justificava la reducció de les llibertats personals i la necessitat de l'existència d'un estat d'emergència per fer front a l'amenaça de l'extremisme islàmic (Nawar, 2003).

La col·laboració d'aquestes autocràcies àrabs amb Occident en la lluita contra el terrorisme islamista sempre ha estat molt estreta i, per tant, als autòcrates àrabs mai han posat objeccions perquè el discurs ple de tics orientalistes que reproduïen els mitjans àrabs canviés si amb això tenien garantit el poder. Però, el 1996 aquesta conjuntura mediàtica canvia de forma radical, i la televisió qatariana *Al Jazeera* sorgeix com una resposta a aquesta hegemonia occidental en la producció d'informació i a la representació monolítica del món àrab i de l'islam que havia existit fins al moment.

En aquest sentit, Lynch (2003) reflexiona sobre el canvi de paradigma i revolució que va suposar l'aparició d'*Al Jazeera* en relació a l'opinió pública àrab i l'hegemonia en la producció informativa que fins aleshores havien ostentat els mitjans de comunicació occidentals:

“Where Arab public life had for decades been dominated by the voice of the State, al-Jazeera ushered in a new kind of open, contentious public politics in which plethora of competing voices clamored for attention. Rather than imposing a single, overwhelming consensus, the new satellite television stations, along with newspapers, Internet sites, and many other sites of public communication, challenged Arabs to argue, to disagree, and to question the status quo. These public arguments, passionate in their invocation of an aggrieved Arab identity, sometimes oppressively conformist and sometimes bitterly divisive, sensationalist but liberating, defined a new kind of Arab public and new kind of Arab politics”. (Lynch, 2006: 2)

Lynch (2006: 128) parla d'una autèntica era d'*Al Jazeera* entre el 1997 i el 2003 com a conseqüència de l'exitosa cobertura de les sancions a l'Iraq de Saddam Hussein imposades per la comunitat internacional, així com de la posterior invasió del país el 2003; de la segona intifada palestina i de l'accés exclusiu a l'Afganistan després dels atacs de l'11 de setembre de 2001. La cobertura d'aquests esdeveniments en temps real amb un gran desplegament tècnic sobre el terreny, la variada utilització de recursos gràfics i el fet de comptar amb una gran quantitat d'analistes per comentar els fets, van provocar que el discurs d'*Al Jazeera* dominés en l'opinió pública àrab i que, per primer cop, fixés l'agenda als mitjans occidentals que veien qüestionada la seva hegemonia.

3.3. Models mediàtics existents al món àrab

Durant el segle XIX i la primera meitat del segle XX, les administracions colonials van tractar de controlar els primers diaris que s'editaven en els diferents territoris del Magreb i del Pròxim Orient, perquè era un moment de forta eclosió del nacionalisme àrab i una premsa sense control podia esperonar les idees antiimperialistes. Després de la Segona Guerra Mundial, els règims que van ocupar el govern dels nous estats àrabs independents també van estrènyer el control sobre els mitjans de comunicació i els van posar al seu servei per mitigar els efectes dels problemes domèstics, eliminar les veus de la dissidència i utilitzar-los com a altaveu de mobilització i suport davant la lluita contra

enemics exteriors com Israel, justificant d'aquesta forma l'estat d'emergència i la manca de certes llibertats personals (Yushi, 2012).

Per descriure detalladament el panorama mediàtic àrab, prenem com a referència la descripció i la categorització que el 1979 va elaborar Rugh (2004) de la premsa escrita. Una classificació que també pot extrapolar-se a la resta de mitjans de comunicació àrabs, i que, malgrat la revolució tecnològica amb el naixement de televisions via satèl·lit i l'aparició d'internet, segueix actualment força vigent en la majoria de països àrabs. Aquesta categorització de la premsa escrita àrab estableix tres models: la «premsa de mobilització», la «premsa lleial» i la «premsa pluralista» (*diverse press*). També abordarem la qüestió de les agències estatals de notícies i el fenomen dels diaris àrabs publicats des de l'estranger, fonamentalment des d'Europa.

3.3.1. La «premsa de mobilització»: eina propagandística al servei de la “revolució”

La «premsa de mobilització» es caracteritza per estar totalment subordinada al sistema polític vigent. Controlada per règims que s'autoproclamen revolucionaris, aquest model de mitjans de comunicació és l'existent a la Síria dels Assad i a l'Iraq de Saddam Hussein controlats pel respectiu Partit Baaz, a les diferents dictadures militars que van governar Sudan, així com a la Líbia de Muamar Gadafi. Aquests règims autocràtics van arribar al poder poc després de la fi de l'època colonial i per aquest motiu van utilitzar la premsa per difondre una ideologia marcadament nacionalista i antiimperialista. Bé en mans estatals o privades, aquesta tipologia de premsa es caracteritza principalment per ser utilitzada com a instrument propagandístic per part del règim. Aquest fet implica no criticar les polítiques del govern nacional, santificar els líders i les seves accions, la manca de diversitat ens les línies editorials i la seva utilització com a eina de mobilització davant les amenaces domèstiques i exteriors (Abu Warda, 2000; Lamloom, 2006; Rugh, 2004).

Aquests règims totalitaris també es caracteritzen per aplicar estrictes mecanismes de control sobre els mitjans de comunicació mitjançant un Ministeri d'Informació que controla la producció informativa i també els periodistes amb tocs d'atenció o detencions. La pressió sobre els professionals de la informació és tant constant i elevada que els

propis periodistes s'autocensuren al moment d'elaborar les seves peces informatives. Un blindatge informatiu que també s'aplica als mitjans de comunicació estrangers amb una absència pràcticament total de corresponents i una entrada de periodistes de l'exterior extremadament limitada a ocasions especials en què les autoritats solen organitzar algun tipus de tour per a un *pool* d'informadors. Aquest control de la informació s'exerceix principalment mitjançant les agències nacionals de comunicació que són les principals subministradores d'una informació editada d'acord amb els interessos del règim (Rugh, 2004).

En el cas de Síria, l'estat d'emergència vigent des de 1963 ha estat utilitzat pel govern de Damasc per justificar la manca de llibertat d'expressió i l'estret control dels mitjans de comunicació. Una situació marcada per la detenció i empresonament de desenes de periodistes que ha estat vigent fins l'esclat de la guerra civil el març de 2011 i continua encara avui sota el règim de Bashar al-Assad. A l'*Informe anual 2010. La llibertat de premsa al món* de Reporters Sense Fronteres, Síria ocupava la posició 173 del total de 178 països analitzats, un símptoma inequívoc de les nefastes condicions per exercir el periodisme en el país àrab tal i com reflecteix aquest extracte del document:

“Des de la segona meitat de 2009 el Ministeri d'Informació ha detingut molts militants de drets humans, advocats i periodistes. N'hi ha molts que han estat interrogats sobre el contingut d'articles considerats “atemptatori contra la nació” o amenaça per a la “seguretat de l'Estat”. Ali Abdallah, periodista i escriptor, empresonat des de desembre de 2007, i que havia d'haver estat alliberat al juny de 2010, continua a la presó per noves acusacions de “falses informacions que atempten contra l'Estat”. És l'únic periodista dels signants de la Declaració de Damasc, reunits a la fi de 2007, que encara roman privat de llibertat. Fayed Sara va sortir en llibertat després de complir la seva sentència de 30 mesos de presó per “intentar danyar l'estat”, “pertànyer a una organització secreta per desestabilitzar l'estat” “i incitar a la tensió ètnica i racial””. (Reporters Sense Fronteres, 2010: 143)

3.3.2. La «premsa lleial»: al servei de les monarquies del Golf

La «premsa lleial» es caracteritza perquè els diaris donen suport de forma activa al règim que ostenta el poder malgrat que la propietat dels mitjans està majoritàriament en mans privades. Aquesta tipologia de premsa la trobem a les monarquies del Golf Pèrsic d'Aràbia Saudita, Bahrain, Qatar, Oman, els Emirats Àrabs Units i també en el cas de Palestina. Els continguts són principalment polítics i, de la mateixa forma que ho fa la

«premsa de mobilització», no qüestiona l'estratègia política general promulgada pel govern ni critica les màximes autoritats i també ofereix una visió uniforme de les principals qüestions d'Estat (Rugh, 2004; Yushi, 2012).

D'altra banda, és cert que els diaris «lleials» poden prendre's la llicència de criticar els serveis governamentals que la població troba deficients i també publicar certes informacions on es posa en qüestió la gestió de determinats membres del govern. Com que estan majoritàriament en mans privades, els governs apliquen mesures de control i censura a través de lleis de premsa, creant Ministeris d'Informació, lleis de seguretat nacional o lleis d'emergència nacional; o també mitjançant el finançament amb publicitat institucional. En aquest context, els propis periodistes estan sotmesos a un estret control i s'apliquen autocensura a l'hora d'elaborar les seves informacions (Duffy, 2014).

“Because of Shaik Hamad, therefore, press freedom has improved substantially. The main restriction remaining as of 2003 were not offending religious sensibilities, not revealing military information, and not damaging Qatar's relations with friendly states. The Qatari press since 1995 has been free of direct controls but journalists practice self-censorship. In October 1996 the government further reduced restrictions on the press but some restrictions remain and are effective. In 1996 the government abolished the Information Ministry including its censorship office. Custom officials however still screen incoming foreign media, for example blocking pornography and non-Muslim religious items”. (Rugh, 2004: 72)

En el cas de Qatar, la supressió del Ministeri d'Informació el 1996 simplement ha estat una qüestió estètica perquè la Llei de Premsa i de Publicacions vigent des de 1979⁸, és l'organisme que regula i controla la informació publicada i estableix, entre d'altres aspectes, que no es pot criticar a l'emir ni publicar qualsevol tipus d'informació que pugui posar en perill el sistema polític. Malgrat el naixement d'*Al Jazeera* el 1996 i la revolució que ha suposat per al panorama mediàtic àrab, la conjuntura marcada per la manca de llibertat d'informació continua actualment vigent. Tot i que el 29 d'abril de 2003 els qatarians van votar a favor d'una nova Constitució, que entre d'altres aspectes havia de garantir aquest dret, la censura segueix existint a l'emirat. Roth (2013) indica en

⁸ Coneguda en anglès com *Law N° 8 of year 1979 on Prints and Publications*, la llei de premsa de Qatar consta de 102 articles. En relació a les crítiques a l'emir, l'article N° 46 diu: “It is not permissible to intrude upon the person of the Emir of the State of Qatar by criticism and as such, no statements shall be attributed to him without a written permission from his Office Director”. [http://www.dc4mf.org/sites/default/files/press_law_qatar.pdf]. Consulta: febrer de 2014.

una columna d'opinió a *The New York Times* que el país encara espera una reforma governamental que garanteixi el dret a una informació sense censura ni filtres⁹.

“It took a drafting committee three years, until July 2, 2002, to deliver to the emir the constitution he envisioned and that ultimately would be ratified by voters. The constitution included 150 articles, including Article 48, which says “press freedom, printing and publishing is assured in accordance with the law.”

“The law” is Law No. 8 of 1979 “On the Press and Publication,” otherwise known as the Press Law. It is the law that 34 years later still governs the Qatar media. For at least five years there has been talk in media circles and reportedly in government about replacing that law with one that recognizes the existence of radio, television and the Internet, and one that provides the real press freedoms promised by the new constitution. But no such replacement has surfaced; perhaps the first elected parliament, or Consultative Assembly, will have a go at a new press law”. (Roth, 2013)

A l'*Informe anual 2010. La llibertat de premsa al món* de Reporters Sense Fronteres, Qatar ocupava la posició 121 del total de 178 països analitzats, i malgrat que no hi havia cap periodista empresonat, sí que hi ho estaven 20 ciberdissidents.

Pel que fa al cas de l'Aràbia Saudita, el Ministeri d'Informació del regne dels Saud va promulgar una llei de premsa el 1963 que va ser modificada i actualitzada el 2002. Aquesta regulació estableix que la premsa és de propietat privada i que l'Estat només té la potestat d'intervenir si qualsevol publicació posa en perill el benestar general. És el Ministeri d'Informació l'ens que promou i pot cessar els directors dels diferents mitjans de comunicació i també fixa les directrius que s'han de complir en relació a qüestions sensibles per a l'Estat com la crítica al govern i a l'islam, l'oposició a l'ateisme, promoure els interessos àrabs i preservar el patrimoni cultural de l'Aràbia Saudita (Duffy, 2014; Rugh, 2004).

L'Aràbia Saudita ha estat històricament amb Egipte (Yushi, 2012) el gran epicentre de la premsa àrab pel que fa al volum de mitjans de comunicació creats i finançats, ja sigui amb seu als propis països o a l'estranger. En aquest sentit, l'estratègia mediàtica de la

⁹ ROTH, R. J. «Awaiting a Modern Press Law in Qatar». *The New York Times*. (8 de maig de 2013). [http://www.nytimes.com/2013/05/09/opinion/global/Awaiting-a-Modern-Press-Law-in-Qatar.html?_r=0]. Consulta: febrer de 2014.

monarquia Saud sempre ha estat totalment oposada a territori nacional i a l'estranger. A nivell domèstic, per evitar qualsevol brot de dissidència, el govern de Riad ha aplicat la màxima censura als mitjans i no ha dubtat en empresonar a periodistes que es desmarcaven de la línia oficialista. La por perquè la violació sistemàtica de drets humans universals –com ho és la llibertat d'expressió– transcendeixi al món, ha portat l'Aràbia Saudita a denegar corresponalies als diferents mitjans de comunicació que ho han sol·licitat.

Tal i com ho revelen els «Saudi Cables»¹⁰ publicats per *WikiLeaks*, el govern dels Saud ha dut a terme una estratègia mediàtica a nivell exterior amb la finalitat política i diplomàtica de mostrar al món una imatge positiva del país. Per a la consecució d'aquest objectiu, diferents ambaixades saudites han realitzat ofertes de finançament a diferents mitjans i periodistes perquè parlessin positivament del regne àrab. Només per citar un dels casos filtrat per *WikiLeaks*, el 2009 l'ambaixador saudita a Sudàfrica va suggerir pagar prop de 10.000 dòlars a un acadèmic i un periodista perquè escriguessin articles com a resposta d'uns altres apareguts a finals de 2008 sobre les arrels del modern islamisme extremista.

3.3.3. El sistema de transició o la «premsa pluralista»

El model de «premsa pluralista» es troba en aquells països on els mitjans de comunicació gaudeixen d'un cert marge de llibertat i independència que els permet realitzar crítiques al poder establert. Rugh (2004: 121) inclou en aquesta categoria a països com Algèria, Tunísia o Egipte, contràriament a Lamoum (2006: 38) qui considera que el model de premsa existent a Algèria i Egipte és el de «mobilització» i Tunísia el classifica dintre de la categoria de «premsa lleial». En aquesta categorització la propietat dels mitjans de comunicació està en mans de partits polítics, individuals o el govern. La promulgació de lleis de premsa i l'existència de Ministeris d'Informació són els mecanismes d'influència i de control que el govern estableix sobre els mitjans de comunicació.

¹⁰ *Reporters Sense Fronteres* fa un breu resum del contingut dels «Saudi Cables» de *WikiLeaks* on es denuncien totes les maniobres diplomàtiques de l'Aràbia Saudita per pertorbar la llibertat de premsa i forçar a la creació de continguts que mostrin una imatge positiva del país. «How Saudi Arabia Manipulates Foreign Media Outlets». *Reporters Without Borders*. (9 de juliol de 2015). [<http://en.rsf.org/saudi-arabia-how-saudi-arabia-manipulates-09-07-2015,48090.html>]. Consulta: agost de 2015.

En països com Tunísia o Egipte, la llibertat de premsa ha evolucionat de forma paral·lela. Quan els presidents Ben Ali i Hosni Mubarak van arribar al poder van prometre i emprendre reformes democràtiques durant els primers compassos de la seva presidència, fet que va beneficiar la llibertat de premsa. A mesura que van avançar els seus mandats, la voluntat de perpetuar-se en el poder va necessitar d'un estret control de la informació. Això es va traduir en lleis de premsa, creació de Ministeris d'Informació, pressions econòmiques amb l'amenaça de tallar els subsidis, multes als mitjans i empresonament de periodistes perquè els informadors desitjosos de criticar el règim s'autocensuressin (Naïr, 2011; Rugh, 2004).

Si bé la situació del periodisme a Tunísia l'analitzem en profunditat al punt 4.1.3.8, cal també incidir en el cas d'Egipte que, juntament amb l'Aràbia Saudita, és un dels principals epicentres de la producció periodística del món àrab (Yushi, 2012). Durant la presidència del coronel Gamal Abdel Nasser de 1956 a 1970, el Consell del Comandament de la Revolució va tractar de nacionalitzar la premsa de titularitat privada, a més crear diferents lleis i estatuts de la premsa per regular les publicacions i el contingut de les mateixes. El govern socialista de Nasser també va dissenyar una legislació ad hoc perquè la premsa pogués ser mobilitzada quan l'Estat ho considerés oportú (Nasser, 1990). Les posteriors presidències de Anwar al-Sadat i Hosni Mubarak, tal i com indica Amin (2009), van desenvolupar-se amb paràmetres similars en relació a la gestió dels mitjans de comunicació i la llibertat de premsa.

“Nasser's successor, Anwar el Sadat, President of Egypt from 1970-1981, innovatively adopted a more open attitude towards the press, but in practice, his policies with regard to the press were ambivalent (Amin 2001). Sadat removed some aspects of censorship, and retained the government's control of the media. President Hosni Mubarak – unlike his two predecessors – has moved towards more press freedom and lifted many of the restrictions and censorship. Today, the Egyptian press under Mubarak operates far more freely than the media in the majority of Arab and African countries (Napoli and Amin 1996). The government has been patient of both criticism in the media and political protests and demonstrations but has sometimes wavered in its commitment, jailing protesters and dissidents and displaying overwhelming police presence at demonstrations (Rugh 2004)”. (Amin, 2009: 5)

El president Sadat va reaccionar de forma contundent contra les crítiques que diferents diaris de l'òrbita opositora van realitzar contra l'executiu. El 1981 el govern egipci va tancar i suspendre diverses publicacions, alguns periodistes van ser empresonats i

diferents professors universitaris van ser detinguts. Entre els periòdics suspesos, es trobaven els diaris de l'esquerra *al-Sha'b* i *al-Ahali* i la publicació mensual dels Germans Musulmans *al-Da'wa*. Totes les publicacions, també les opositores, tenen un alt grau de dependència governamental pel que fa a la impressió i la distribució així com el finançament a partir de subsidis estatals i publicitat institucional (Rugh, 2004: 156).

Fins al derrocament de Hosni Mubarak l'11 de febrer de 2011, el govern egipci ha tingut participacions en la propietat dels tres principals diaris del país com són *Al Ahram*, *Al Akhbar*, –ambdós amb una circulació de 750.000 exemplars– i *Al Gomhuriya*. A més, és el propi president qui mitjançant el l'Alt Consell de Premsa escull els directors d'aquests tres diaris amb més difusió del país i del món àrab. El fet que l'Estat sigui el propietari de la principal agència de notícies, la *Middle East News Agency (MENA)*, també contribueix a l'estret control governamental de la informació (Amin, 2009).

L'Informe anual 2010. La llibertat de premsa al món de Reporters Sense Fronteres, situa Egipte en el lloc 127 del total de 178 països analitzats. Al document es denuncia l'extremadament malmesa situació de la llibertat de premsa durant els anys previs a la revolució egípcia ocorreguda entre gener i febrer de 2011 que va acabar amb el derrocament del president Hosni Mubarak.

“Dos policies van copejar fins a la mort, al juliol, Khaled Mohammed Said, a la sortida d'un cibercafè a Alexandria. Segons la seva família i diverses organitzacions de drets humans el seu assassinat estava relacionat amb la publicació d'un vídeo on es mostrava un cas de corrupció policial. La mort d'aquest activista, de 28 anys, va ser la cara més violenta del tracte propiciat per les autoritats als professionals dels mitjans de comunicació el 2010, un any especialment dur a causa del procés electoral.

Ja a l'abril, la policia dispersava un centenar de manifestants als afores del parlament al Caire. La protesta, convocada pel grup opositor “6 d'Abri”, pretenia la derogació de la llei d'emergència i l'esmena de la constitució. Entre els detinguts hi havia Hisham Omar Abdel Halimm, del diari *Al-Masri Al-Youm*, un càmera de la televisió *Al Jazeera* i un altre periodista de l'*Egyptian Dream TV*. La pressió sobre els mitjans de comunicació, anticipant-se a les eleccions al parlament i a la presidència -previstes per a 2011- s'ha fet notar especialment amb els bloquejos i les seves activitats a Internet”. (Reporters Sense Fronteres, 2010: 122)

3.3.4. Les agències de comunicació estatals

Les agències de notícies estatals han jugat un paper molt important en la configuració del discurs periodístic dels corresponents mitjans de comunicació de cada país àrab. De caràcter públic, les agències es van convertir des del seu naixement, entre els anys 1950 i 1970, en les principals proveïdores d'informació dels diferents mitjans domèstics així com de l'exterior. Les primeres agències van néixer sota el paraigües dels primers governs independents empesos per l'auge nacionalista. Per citar només alguns exemples, el 1956 va néixer la *Middle East News Agency* (MENA) a Egipte, el 1961 la *Tunis Afrique Presse* (TAP) i l'*Algerie Presse Service* (APS).

Una de les característiques comunes de la majoria d'aquestes agències és que van nàixer com a institucions oficials o dependents directament del Ministeri d'Informació. Aquest fet ha comportat com a conseqüència una adaptació de les agències al sistema polític vigent en cada moment (Abu Warda, 2000). La vinculació estatal de les agències àrabs provoca que les tasques informatives vagin en sintonia amb els objectius polítics dels seus governs, i per tant, aquests les utilitzen per propagar els seus pensaments i donar a conèixer les seves activitats. Amb aquest elevat grau de dependència com a font informativa i amb una acurada selecció de les notícies, el govern s'assegura que la seva línia oficial arribi a bona part dels mitjans del país i que aquests la difonguin a l'opinió pública.

En l'àmbit exterior, si el país en qüestió és hostil a la presència de corresponsals de mitjans estrangers, les agències de notícies estatals són una de les principals fonts en què es basen els mitjans de l'estranger i, per tant, una forma que la línia oficial del govern també arribi més enllà de les seves fronteres. Inicialment, els serveis informatius de la majoria de les agències àrabs basaven la producció i distribució de notícies nacionals i d'altres procedents de les agències mundials. Actualment, aquestes agències també distribueixen les seves notícies fora de les fronteres nacionals i tenen acords de cooperació i intercanvi de continguts amb agències internacionals com *France Press*, *Reuters* o *Associated Press*.

3.3.5. Mitjans àrabs editats a Occident

Durant la segona part de la dècada de 1970, un gran nombre de diaris en llengua àrab va començar a editar-se des d'Europa. L'esclat de la guerra civil libanesa, que va tenir lloc de 1975 a 1990, va provocar que editors i periodistes abandonessin el país i s'establissin al continent europeu per continuar amb la seva tasca periodística. Editors i empresaris van llançar nous mitjans de comunicació animats pel context de llibertat d'expressió que oferien ciutats com Londres i París. Eren mitjans en àrab i per a àrabs, amb l'avantatge comparatiu que eren editats lluny de les censures imposades per les monarquies i els règims totalitaris (Jarrah, 2008).

Al fenomen de la premsa panàrab també van contribuir empresaris de l'Aràbia Saudita, que van veure la inversió en mitjans de comunicació com una oportunitat de negoci i prestigi, així com l'eina perfecta per tractar de guanyar influència a tot el món utilitzant-los per difondre determinades agendes polítiques. Com havíem explicat en el cas saudita, els mitjans de comunicació en àrab editats a l'estranger també formaven part de l'estratègia mediàtica exterior de mostrar al món una imatge positiva del regne dels Saud. La professionalitat i l'experiència libanesa unides al capital saudita van crear el context adequat perquè aquest boom de la premsa panàrab es produís.

Importants líders opositors exiliats dels diferents països àrabs també van veure en Europa l'oportunitat de llançar mitjans de comunicació amb una línia editorial molt crítica amb els règims dels quals havien hagut de fugir.

“The emergence of London as a mainstream Arab media hub clearly enhanced its importance as a focus of offshore opposition activity too. The Bahraini opposition waged an effective media campaign out of London in the 1990s. And with the mushrooming of new Iraqi opposition groups after the 1991 Gulf war and the resurgence of old ones, it was largely via London outlets that they publicly conducted their debates and played out their rivalries”. (Jarrah, 2008)

De capital saudita i llançat a Londres el 1978, *Asharq Al-Awsat* és un dels diaris panàrabs més importants del món i s'imprimeix cada dia de forma simultània a 14 ciutats repartides en quatre continents. Aquest diari s'autodefïneix com un mitjà objectiu, íntegre i imparcial que ofereix als seus lectors una anàlisi en profunditat i editorials exclusius, així com la cobertura més completa de tot el món àrab i internacional. El periòdic destaca

per tenir reconeguts columnistes occidentals i per la realització d'entrevistes en profunditat a personalitats prominents i influents.

Asharq Al-Awsat va ser el primer diari àrab en utilitzar la transmissió per satèl·lit per a la impressió simultània dels seus exemplars a diverses de les principals ciutats de tot el món, i actualment és l'únic diari que posseeix els drets de sindicació àrabs de tres capçaleres internacionals com són *The Washington Post*, *USA Today*, i *Global Viewpoint*¹¹. També cal destacar que malgrat ser un dels diaris panàrabs amb més prestigi, la seva propietat saudita fa que en les qüestions sensibles relacionades amb el regne dels Saud sigui molt cautelós en la seva cobertura (Rugh, 2004: 175; Mellor, 2007: 135).

Un dels altres diaris panàrabs de referència mundial i editat a Londres és *Al-Hayat*, que en àrab significa *vida*. Aquest rotatiu va ser fundat al Líban el 1946 i amb l'esclat de la guerra civil al país del Pròxim Orient va haver de cessar la seva activitat el 1976. El 1988 va reprendre la seva activitat des de la capital britànica i el 1990 el príncep saudita Khalid bin Sultan va adquirir el rotatiu injectant-li una forta inversió econòmica (Mellor, 2007: 133). Amb seu al Regne Unit, el diari s'imprimeix a Londres, Nova York i Riad i disposa de diferents oficines en diferents ciutats del món àrab. El diari és un dels rotatius més llegits entre les comunitats de la diàspora àrab i el seu origen libanès fa que molts dels seus periodistes i editors siguin libanesos i sigui un dels diaris més llegits en aquest país del Pròxim Orient.

“Editorials are left-wing or liberal, and the paper often reflects an Arab nationalist view. The Saudi ownership means that the paper refrains from criticizing the Kingdom. In 2007, after a number of columns critical of the Saudi government, the paper's distribution was halted for several days. Al-Hayat is known for its influential and qualitative cultural section, and for providing a space for opinions ranging from religious and conservative voices to ultra-liberal and progressive writers. The late Edward Said was a frequent contributor”. (Al-Monitor)¹²

¹¹ Informació extreta de l'apartat “About us” del web del diari. [<http://english.aawsat.com/about-us>]. Consulta: agost de 2014.

¹² Descripció que apareix al diari online *Al-Monitor*. [<http://www.al-monitor.com/pulse/sources/alhayat>]. Consulta: agost 2014.

Malgrat aquest episodi de crítica amb el regne de l'Aràbia Saudita del 2007, tant *Al-Hayat* com *Asharq Al-Awsat* sempre han tractat de ser força condescendents amb els diferents governs del món àrab per tal de veure garantida la seva distribució. Pel que fa al cas saudita, *Al-Hayat* sempre ha estat força tou amb la crítica a la monarquia, malgrat que elsensors saudites permeten que s'abordin qüestions polítiques més que no pas temes tabú i considerats socialment sensibles com la religió o el fet que les dones condueixin (Rugh, 2004: 175).

El tercer diari panàrab que cal destacar és *Al-Quds al-Arabi*. Fundat el 1989 per un palestí i amb seu a Londres, aquest rotatiu informa del món àrab però sempre amb especial èmfasi en el conflicte àrab-israelià. Aquest mitjà es caracteritza per tenir una línia editorial que fa bandera del nacionalisme àrab quan aborda els afers exteriors i és molt crític amb la política dels Estats Units al Pròxim Orient. La seva fermesa en la crítica als règims àrabs ha fet que s'hagi guanyat molts defensors i detractors, i com a conseqüència d'aquest fet, la seva distribució ha estat vetada en alguns països àrabs i se l'ha privat de determinats contractes publicitaris (Jarrah, 2008). La seva posició marcadament pro palestina va quedar palesa quan en algunes ocasions va servir de plataforma perquè el líder de la Organització per a l'Alliberament de Palestina, Yaser Arafat, utilitzés les pàgines del rotatiu per criticar als països àrabs quan considerava que no prestaven prou suport a la causa palestina (Rugh, 2004: 177).

L'oportunitat de negoci i la necessitat de crear televisions satèl·lit panàrabs després que la *CNN* marqués l'agenda durant la Primera Guerra del Golf (Livingston, 1997), va provocar que durant la dècada dels 1990 sorgissin diferents projectes televisius en àrab amb una voluntat transregional. El 1991 el grup de comunicació saudita *Middle East Broadcasting Center (MBC)* va llançar el seu primer canal de televisió satèl·lit. També amb capital saudita, la *BBC* va llençar la seva versió en àrab el 1994 –encara que aquesta experiència només va durar dos anys i es reiniciaria de nou el 2008–. Després vindrien *Al Jazeera* i d'altres televisions àrabs per satèl·lit, un fenomen que abordarem en profunditat en els propers punts d'aquesta tesi.

3.4. Credibilitat i rol dels mitjans àrabs abans d'*Al Jazeera*

Fins a la irrupció de les televisions àrabs per satèl·lit, amb el naixement d'*Al Jazeera* el 1996 com a estandard d'aquesta revolució, la població àrab tenia molt poques raons per confiar en la independència i en la informació que elaboraven els mitjans de comunicació perquè els governs àrabs tenien el monopoli mediàtic. Aquesta manca de credibilitat era conseqüència directa de la utilització governamental de la televisió, la ràdio i la premsa per promoure objectius de desenvolupament nacional. Finançats pels governs i sota la tutela dels ministeris d'Informació, durant dècades el públic àrab ha percebut els mitjans de comunicació com a part de la maquinària burocràtica estatal (Fahmy i Johnson, 2010; Fandy, 2005; Lynch, 2006; Rugh, 2004).

El període que va discórrer entre la independència dels països àrabs després de la Segona Guerra Mundial i la dècada dels 1990 amb l'aparició de diferents cadenes de televisió panàrabs per satèl·lit, va estar marcat per l'estricta censura i la supeditació dels periodistes als mandats del govern de torn. Aquestes circumstàncies van provocar que durant anys l'escepticisme fos la nota predominant entre la població àrab vers els mitjans de comunicació a causa de la manca d'imparcialitat i credibilitat. Els mitjans estaven tant instrumentalitzats pel poder que l'audiència havia de llegir molt sovint entre línies buscant dobles significats i omissions d'informació per poder tenir accés a un relat diferent a l'oficial (Lynch, 2006; Rugh, 2004).

Un dels exemples més clars d'aquesta pèrdua de credibilitat dels mitjans de comunicació entre la població àrab és el cas del programa de ràdio *La veu dels àrabs* (Sawt al-Arab, en àrab). Quan el coronel Gamal Abdel Nasser va arribar al poder a Egipte el 1954, una de les primeres mesures va ser la nacionalització del canal de Suez el 1956, la qual va provocar una reacció hostil de França, el Regne Unit i Israel. *La veu dels àrabs*, que va començar les seves emissions el 4 de juliol de 1953, va adquirir ràpidament una notable popularitat regional al convertir-se en la veu del nacionalisme i panarabisme nasserista, així com en l'altaveu de missatges contra l'hegemonia dels Estats Units i la seva política exterior en la regió (Lamloum, 2006: 89; Labidi, 2003).

Malgrat la seva utilització com a eina propagandística, el programa gaudia d'una gran audiència i enorme credibilitat en una època d'especial hostilitat principalment amb Israel. Va ser precisament després de la Guerra dels Sis Dies de 1967, que enfrontava a un conjunt d'estats àrabs contra Israel, quan *La veu dels àrabs* va perdre la seva credibilitat. La ràdio de Nàsser no va assumir la derrota infligida a Egipte per part de l'exèrcit israelià, i l'audiència va haver d'assabentar-se de la desfeta a través dels mitjans de comunicació occidentals (Lamloum, 2006: 90; Labidi, 2003).

Les condicions polítiques i socials esmentades en els apartats anteriors van influir de forma directa en l'autocensura dels editors i els periodistes a l'hora d'escollir els temes i la forma en com presentar-los. Rugh (20014: 169) determina que els factors que influencien en un editor a l'hora de seleccionar què és notícia i la seva presentació, és d'una banda, la percepció dels fets determinada per la seva pròpia experiència personal i el seu entorn cultural, històric, social i econòmic. Al factor personal, que afecta a qualsevol periodista del món, s'hi suma el factor polític, que en el cas dels informadors àrabs juga un paper fonamental a l'hora de condicionar l'exercici de la seva professió.

“The second most important factor influencing Arab editors in their news presentation is political bias. That is, in presenting the news they sometimes make choices because of prevailing political factors, such as the policies and preferences of the government in power. The editor may do this in order to support a government he favors or simply to avoid trouble with a government he fears. Political bias is usually a conscious act in which the editor has deliberately compromised the truth as he saw it because of the consequences of presenting the truth”. (Rugh, 2004. 17)

La recerca periodística de la veritat als països àrabs sempre ha estat dificultada per l'accés a la informació i a dades concretes, ocultades i protegides per lleis governamentals que emparen el secretisme i la manca de transparència esgrimint raons de seguretat nacional. Les sancions i penes de presó a les que es poden enfrontar els periodistes per “posar en risc la seguretat nacional”, ha suposat durant anys la pràctica inexistència de periodisme d'investigació als mitjans de comunicació àrabs (Nawar, 2003).

L'elevada taxa d'analfabetisme existent entre la població àrab¹³, del 73,5% entre els majors de 15 anys el 1970, provocava que el consum dels mitjans de comunicació quedés reduït molt sovint a una elit que havia tingut accés a l'educació. La manca d'un esperit crític entre el gruix de la població feia que no existís una demanda d'informació de qualitat que pressionés als mitjans de comunicació per a fiscalitzar el poder a través de l'exercici del periodisme.

També cal destacar que la producció periodística als països àrabs durant les dècades a les que fem referència, va seguir els mateixos esquemes i patrons que els mitjans de comunicació occidentals perquè, tant els professionals com les elits que formaven part important de l'audiència, s'havien educat bé a Occident o bé a universitats que seguien programes educatius occidentals. Per aquest motiu els mitjans de comunicació àrabs van reproduir durant dècades esquemes orientalistes de construcció de la realitat i del relat periodístic (Said, 2005).

Tenint en compte tots els factors exposats, Rugh (2004: 16) destaca que els mitjans de comunicació àrabs pràcticament mai han servit de fòrum per a l'intercanvi d'opinions, reflexions i crítiques. I el més important de tot, no han exercit la seva funció de quart poder i de vigilants dels mandataris. En aquest context, el periodisme ha gaudit fins la irrupció de televisions àrabs per satèl·lit com *Al Jazeera* d'un baix prestigi i credibilitat entre l'opinió pública àrab.

Com a resposta a aquesta situació, després de la Primera Guerra del Golf de 1991 comencen a nàixer tot un conjunt de televisions àrabs per satèl·lit amb una clara orientació panarabista que situen el ciutadà àrab en el centre informatiu i serveixen de plataformes per a un debat i diàleg polític que desafia el status quo predominant als països àrabs fins aquell moment. Fins a la irrupció de televisions com *Al Jazeera* el 1996, l'audiència àrab estava forçada a consumir mitjans de comunicació nacionals marcats per

¹³ L'any 1970 s'estima que hi havien 50 milions d'àrabs analfabets, una dada que suposava el 73,5% de la població total àrab de persones majors de 15 anys. En canvi, l'any 2008 hi havia 70 milions d'àrabs analfabets, però ja només representava el 40% de la població àrab major de 15 anys. MAGIN, S. (2010). *Illiteracy in the Arab Region: A Meta Study*. [<http://www.gial.edu/documents/gialens/Vol4-2/Magin-Arab-Illiteracy.pdf>]. Consulta: octubre de 2014.

la censura i la propaganda estatal, i mitjans estrangers com la *CNN* que tractaven d'imposar un discurs hegemònic de poder dels EUA i d'Occident sobre el Pròxim Orient.

Els ciutadans àrabs vivien una situació de frustració marcada a nivell domèstic per l'immobilisme dels seus estats i per la inacció i la supeditació en la plana internacional. Més enllà dels interessos de països com Qatar i l'Aràbia Saudita de crear mitjans de comunicació com a altaveus internacionals de la seva agenda política, la irrupció d'aquestes televisions propicien que els àrabs passin a tenir un paper actiu tant a subjecte informatiu, així com a consumidors d'una informació que permet el debat, la crítica, la reflexió i la participació. Sens dubte, ens trobem davant el naixement de noves veus i d'una nova audiència àrab, una qüestió que desenvoluparem amb més detall a l'apartat 3.6. de la tesi (Lamloum, 2006; Lynch, 2006; Miles, 2005; Seib, 2008; Zayani, 2005).

3.5. Cobertura del conflicte araboisraelià i la Primera Guerra del Golf

En la construcció mediàtica de la imatge del món àrab i islàmic ha jugat un paper molt important la cobertura dels conflictes armats i socials. Analitzant el tractament mediàtic d'algunes guerres i revoltes socials significatives anteriors a la revolució tunisiana de 2011 podrem determinar els factors que van condicionar la configuració del discurs periodístic i veure si aquests també han estat presents en la cobertura de l'aixecament popular tunisià. En aquest sentit, podem observar dos gran períodes després de la Segona Guerra Mundial. De 1948 a 1992, quan els mitjans occidentals articulen el discurs hegemònic predominant i fixen l'agenda mediàtica; i de 1992 fins a l'actualitat, quan la irrupció de les televisions àrabs per satèl·lit suposa un canvi de paradigma (Lynch, 2006; Said, 2005; Seib, 2008).

3.5.1. Cobertura del conflicte araboisraelià

Del període entre 1948 i 1992 prendrem com a exemples més significatius la cobertura mediàtica del conflicte araboisraelià, així com de la Primera Guerra del Golf. Les diferents recerques que s'han fet sobre el tractament mediàtic de les diferents guerres que conformen el conflicte araboisraelià –creació de l'estat d'Israel el 1948, la Guerra dels Sis Dies de 1967, la Guerra del Yom Kippur de 1973, la Guerra Civil del Líban de 1975 a

1990 i la Primera Intifada Palestina que va iniciar-se el 1987– mostren que existeix un clar biaix bé a favor o en contra de les parts en conflicte.

Diferents estudis mostren una cobertura del conflicte araboisraelià per part dels mitjans occidentals, i principalment dels nord-americans, clarament tendenciosa a favor d'Israel. Said (1991) i Suleiman (1965) exposen les verbalitzacions d'alguns fets tractats pels mitjans de comunicació nord-americans que suposen una distorsió del conflicte: “la representació mediàtica de l'àrab amb una connotació negativa al considerar-lo un element pertorbador per a l'existència d'Israel”, “el sionisme és, en principi, una filosofia”, “Israel és el perdedor al Pròxim Orient”, “els palestins són terroristes”, “els jueus no van obligar als àrabs a deixar les seves cases el 1948, sinó que els van instar a quedar-se”, “el conflicte araboisraelià es basa en la idea de lluitar contra el judaisme”. Per a Cooley (1981) la sensibilitat cultural, els estereotips i el racisme són elements que prevalen en la cobertura mediàtica nord-americana del conflicte araboisraelià.

Altres autors com Weisman (1981) defensen que els mitjans de comunicació han dedicat una ampla cobertura als assumptes d'Israel i molt poc espai a les notícies relatives al món àrab, fet que provoca una sensació de familiaritat amb els israelians, i per tant, un biaix a favor d'Israel. Baha El-Din (1971) i Adams (1971) exposen que la conspiració, la censura i altres obstacles han dificultat l'aparició a la premsa nord-americana de les opinions pro-àrabs. També assenyalen que la nombrosa presència de periodistes jueus als mitjans de comunicació nord-americans ha esdevingut un obstacle per a la realització d'una cobertura justa i equilibrada.

Suleiman (1965) i Cooley (1981) coincideixen en apuntar que els mitjans de comunicació nord-americans utilitzen un tractament desigual per jutjar les accions d'Israel i els països àrabs. Per indicar un exemple, moltes informacions han considerat els atacs palestins contra els israelians com “accions terroristes”, mentre que els bombardejos israelians contra els pobles àrabs s'han descrit com un “acte de venjança”. Dunsky (2001) assenyala que en la cobertura dels mitjans de comunicació occidentals existeix una manca de context i molt sovint s'obvien les causes del conflicte, una omisió d'informació que genera un biaix a favor d'Israel.

Dos estudis sobre la cobertura del *The New York Times* demostren com el rotatiu nord-americà també ha informat de forma esbiaixada sobre el conflicte. En el cas de situació a Palestina, Viser (2003) conclou que el diari novaiorquès personalitza les morts israelianes mentre que ignora àmpliament les morts palestines reduint-les a simples xifres, al temps que recorre a moltes més fonts israelianes que no pas palestines. D'altra banda, determina que els editorials del *The New York Times* presenta als israelians com a víctimes i als palestins com a agressors.

Pel contrari, també existeixen recerques que exposen una distorsió de la realitat i d'un desequilibri informatiu en els mitjans occidentals a favor de la causa àrab i en detriment d'Israel. En aquest sentit, Kressel (1987) recull aportacions de diferents autors. En primer lloc, cal destacar la presentació dels règims àrabs utilitzant una terminologia benèvola, per exemple, descriure el règim saudita com "la democràcia del desert". Un altre apunt és que la cobertura del conflicte millora la imatge de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina i deixa en un segon pla les accions de tipologia terrorista. Un altre indicatiu és la presentació d'Israel com un estat militar que no mostra el mateix desig d'arribar a la pau que tenen els àrabs (Rubin, 1976; Hadar, 1980).

Chafets (1985) i Timmerman (1983) assenyalen que els diferents obstacles polítics han impedit als periodistes nord-americans informar de manera objectiva sobre el conflicte. Les dificultats per arribar a la zona de conflicte i el fet de treballar sota la por de ser "assassinats pels terroristes" provoca que els periodistes elaborin peces informatives benèvols amb els seus amfitrions. Podhoretz (1982) i Volkmann (1982) identifiquen tota una sèrie d'elements informatius que indiquen una tendència antijueva, com ho és la presentació en els mitjans de comunicació d'imatges indignants i estereotipades de l'autoritat jueva, la caricaturització dels polítics israelians i l'elaboració d'un relat dirigit contra alguns partits polítics israelians molt semblant al dels activistes antijueus.

Miller (1982) també observa aquest biaix contra Israel en la cobertura televisiva de la guerra del Líban. Des del seu punt de vista, existeix un excés d'imatges de cadàvers i runa en detriment d'un major temps dedicat a explicar les causes de la guerra que facilitin

als telespectadors una major comprensió del conflicte. En aquest sentit, Podhoretz (1982) qüestiona la informació sobre les massacres de Sabra i Xatila preguntant-se per què els mitjans occidentals els han dedicat una àmplia cobertura i no hagin actuat de la mateixa manera amb les massacres comeses pels àrabs anteriorment. Aquest autor creu que el tractament informatiu desigual ha afavorit l'antisemitisme.

3.5.2. Cobertura de la Primera Guerra del Golf i el paper de la CNN

Per evitar repetir els errors de la Guerra de Vietnam, Gorge Bush, president dels Estats Units va considerar clau el control de la producció informativa durant l'operació "Tempesta del Desert", nom clau amb què es va conèixer l'operació militar de la Primera Guerra del Golf que va tenir lloc entre 1990 i 1991 després que l'Iraq ocupés Kuwait (Kellner, 1992). Per aquest motiu, com indica Sahagún en Pizarroso (1991: 17) es va decidir la integració dels mitjans de comunicació en els plans militars com una de les divisions més importants i una ofensiva diplomàtica sense precedents per aconseguir suport polític i financer de la comunitat internacional a la intervenció militar contra el règim iraquí de Saddam Hussein.

Els *spin doctors* y agències de relacions públiques, contractats per la Casa Blanca i disposats al capdavant de l'aparell propagandístic, van traçar una estratègia informativa marcada per la censura, la desinformació i la manipulació per oferir una versió unilateral dels fets i d'aquest mode controlar el relat que en feien els mitjans de comunicació (Hutchinson, 2008, Lorimer i Scannell, 1994: 108). El control sobre la informació es va exercir principalment mitjançant tres mètodes principals:

a) El control de las fuentes y del acceso a las mismas con la censura previa de todo el material transmitido y la filtración, por medio de «pools» o grupos reducidos de periodistas bien seleccionados, de los contactos directos entre los informadores y los soldados en el frente.

b) El silencio sobre el número de muertos y heridos en las filas iraquíes, y la prohibición de transmitir imágenes, fijas o en movimiento, de las víctimas.

c) Una sobresaturación de datos técnicos, información marginal y ruedas de prensa «on the record» y «off the record» combinada con apagones informativos en momentos cruciales como las primeras horas de cada ofensiva, aérea y terrestre. Esa sobresaturación era parte intencionada y en parte buscada por los propios medios". (Sahagún en Pizarroso, 1991: 21)

Observem doncs, com la Primera Guerra del Golf de 1991 va ser un excel·lent laboratori per a l'aparell propagandístic del govern nord-americà, que va construir una *pseudorealitat* d'acord amb els seus interessos. En aquest conflicte, van aparèixer molts termes i eufemismes com “dany colateral”, “foc amic” o “atac quirúrgic”, entre d'altres, destinats a minimitzar els efectes reals del conflicte i modelar d'aquesta forma la realitat (Aznárez, 2003). Aquesta guerra va mostrar la vulnerabilitat i permeabilitat dels mitjans de comunicació davant la mil·limètrica i estudiada estratègia comunicativa del govern dels EUA dissenyada per a confondre i distraure a l'opinió pública. En aquest context, Chillón i Gómez en Aguilar et al. (1991: 19) es pregunten per quina raó la informació que els mitjans de comunicació van proporcionar al públic va ser tan homogènia i tan poc ajustada al que realment va succeir. També critiquen els mitjans per no denunciar les restriccions que els van imposar i per no saber desempallegar-se dels seus propis vicis corporatius.

Quan els missils Tomahawk van començar a descriure lluminosos traços verds sobre la nit de Bagdad, milions d'espectadors de tot el món estaven seguint en directe els bombardejos per televisió. Les imatges emeses en viu per la cadena nord-americana *CNN* suposaven un punt d'inflexió en la forma d'informar sobre la guerra. El ritme de producció informativa era frenètic, s'havia de donar totes les informacions i això suposava que en molts moments no hi havia temps per contrastar-la. S'havia d'estar en l'aire pràcticament durant les 24 hores del dia (Goodykoontz, 2011).

“La programación de CNN se compuso básicamente de retazos de imágenes bélicas (preparativos, salidas de aviones, lanzamientos de misiles); entrevistas a estrategias militares, presentación cartográfica de posibles escenarios de la guerra, pseudo-encuestas a personas irrelevantes a las que se inviste del rol simbólico de «opinión pública», y otros recursos que acompañaron al flujo dominante de consignas de voceros oficiales. Todos estos ornamentos ocultaban la ausencia de imágenes de Irak”. (Aguilar et al., 1991: 55)

Els efectes mediàtics derivats de l'hegemonia informativa durant la cobertura de la *CNN* podem classificar-los en tres grans grups. D'una banda, es va produir la fixació de l'agenda intermèdia, perquè televisions de tot el món repetien de forma incessant el discurs informatiu del canal nord-americà. Aquest fet va provocar que aquests mitjans

assimilessin la tematització, els enfocis i la construcció dels esdeveniments de la *CNN* i, en conseqüència oferissin una informació molt homogènia de la Primera Guerra del Golf (Aguilar et al., 1991:55). El segon efecte mediàtic derivat de la cobertura de la *CNN* va ser l'*agenda setting*. La forma en què la cadena nord-americana va informar sobre el conflicte va crear un corrent favorable a la campanya militar entre l'opinió pública (Iyengar i Simon, 1993).

El darrer va ser l'efecte *CNN*, és a dir la capacitat d'influència que la cobertura de la cadena dels Estats Units va tenir en la presa de decisions polítiques. Segons Livingston (1997), l'efecte *CNN* suposa que els mandataris puguin perdre el control polític de determinades situacions a causa del poder dels mitjans de comunicació. En aquest sentit, l'impacte sobre el públic d'imatges que mostren el sofriment humà, poden obligar als polítics a prendre decisions més ràpides en resposta a esdeveniments. L'efecte *CNN* també fa referència a la utilització dels mitjans de comunicació per part dels governs per enviar missatges als seus homòlegs, alterant d'aquesta forma els mètodes tradicionals de comunicació diplomàtica.

3.6. La irrupció de les televisions àrabs per satèl·lit

Hem observat, doncs, com la Primera Guerra del Golf va consagrar internacionalment a la cadena de televisió *CNN* i va deixar palès el poder estratègic de les noves tecnologies de la informació (Lamloum, 2006: 91-92). Aquesta hegemonia occidental en la construcció del relat mediàtic sobre el què succeïa als països àrabs i l'existència d'uns règims dictatorials que censuraven la informació d'àmbit domèstic i exterior, van fer palesa la necessitat d'un mitjans de comunicació amb vocació panàrab que situessin els àrabs en el centre del relat i qüestionessin aquesta hegemonia.

Conscients dels beneficis econòmics que podien oferir i de la possibilitat d'utilitzar-les com a altaveus internacionals de les seves agendes polítiques per guanyar influència, diferents estats àrabs –mitjançant els governs o empresaris afins al poder– van apostar per la creació de cadenes de televisió via satèl·lit.

“When CNN covered Kuwait crisis of 1990-1991 around the clock, Arab leaders and businessmen who watched it realized that CNN was for more sophisticated and interesting than the existing local Arab TV broadcasts. Many of them had seen American TV broadcasts as students or visitors to the United States, and they realized how effective television could be in covering major events in the Middle East. Although only a limited number of Arabs had access to CNN’s 24-hour coverage of that crisis, some Arabs entrepreneurs saw it and recognized how powerful it could be as a political and commercial vehicle. They regarded CNN as having a Western bias and decided that it might be possible to create a similar TV channel that was controlled by Arabs and reflected Arab perspectives”. (Rugh, 2004: 211-212)

El 12 de setembre de 1990 es va llançar *Egyptian Satellite Channel*, el primer canal de televisió àrab per satèl·lit i de propietat pública. Aliada dels Estats Units, l’Aràbia Saudita va sortir-ne reforçada de la Primera Guerra del Golf i aquest ascens polític va traslladar-se també al terreny mediàtic. Per aquest motiu, l’estat saudita va estar darrere de l’aparició de *Middle East Broadcasting (MBC)*, el segon canal àrab per satèl·lit amb vocació panàrab que va néixer a Londres el setembre de 1991.

Membres de la família reial saudita també van estar darrere del llançament el 1993 d’*Arab Radio and Television (ART)* i d’*Orbit Communications Company* el 1994, canal que va estar darrere del llançament de *BBC Arabic* aquell mateix any. Una primera experiència de la versió àrab de la cadena britànica que duraria poc més de dos anys a causa de les desavinences entre la cultura periodística de la *BBC* i els interessos dels mecenes saudites. En aquests primers anys de la dècada de 1990, bona part de les televisions àrabs tenien les seves seus en ciutats europees (Khalil i Kraidy, 2009: 17-19).

Guaaybess (2005) detalla alguns dels factors que van contribuir a la ràpida propagació de la televisió per satèl·lit entre la població àrab que gradualment va abandonar els seus canals nacionals en favor de les televisions panàrabs que emetien a través de la tecnologia per satèl·lit. A aquesta emigració informativa dels televidents va ajudar, en primer lloc, el rebuig de l’opinió pública àrab als programes difosos per les televisions oficials, que controlats i censurats estrictament pels règims, es limiten a donar cobertura a les activitats de monarques i presidents.

En segon lloc, la baixada dels preus de les antenes parabòliques i dels receptors va provocar que es tornés accessibles a pràcticament tots els estrats de la població, incloses

les classes més desafavorides. En tercer lloc, la majoria dels canals per satèl·lit eren lliures, a diferència de la gran majoria de televisions occidentals que requerien una subscripció. I finalment, l'àmplia oferta televisiva va provocar que l'espectador àrab trobés programes que s'adaptaven a les seves preferències, especialment els de debat polític, que no trobava a les televisions estatals sotmeses al control de les autocràcies.

Vist el funcionament positiu de les televisions per satèl·lit finançades per capital saudita, altres països àrabs i empresaris van llançar-se a la cursa mediàtica per tenir el seu propi canal televisiu amb vocació panàrab. Finançat en part per l'empresari libanès Rafiq Hariri, el 1993 es va llançar el canal *Future Television* i l'abril de 1996 l'empresa Lebanese Broadcasting Company (LBC), propietat dels cristians maronites libanesos, va llançar la cadena per satèl·lit *LBC Internacional*. El novembre de 1996 i amb el suport de l'emir de Qatar, Sheik Hamad bin Khalifa al-Thani, la cadena *Al Jazeera* va començar a emetre, marcant sense dubte, un punt d'inflexió en la història dels mitjans de comunicació àrabs i fixant un model que molts nous canals han seguit i imitat (Seib, 2008).

3.6.1. El llançament d'*Al Jazeera*: una revolució en el panorama mediàtic àrab i mundial

La cursa mediàtica que estava liderant l'Aràbia Saudita durant la primera meitat de la dècada dels 1990 amb la creació i finançament de diferents cadenes per satèl·lit d'àmbit panàrab va esperonar Qatar, un dels seus rivals polítics a la regió, a seguir els mateixos passos. A l'inici de 1996, pocs mesos després d'emprendre reformes legislatives que van aixecar les lleis de censura, el govern de Qatar va encomanar al xeic Hamad bin Thamer al-Thani la creació d'una cadena de televisió per satèl·lit amb una vocació clarament panàrab que trenqués amb el panorama mediàtic àrab vigent marcat pel control dels governs regionals i una agenda mediàtica fixada pels mitjans occidentals. Una televisió feta per àrabs i per als àrabs (Miles, 2005).

Al Jazeera, "l'illa" en àrab, va començar a emetre l'1 de novembre de 1996 després de mesos d'intens treball per crear la seva estructura professional i tècnica. La televisió qatariana va aprofitar que l'abril de 1996 la primera aventura de *BBC Arabic* s'acabés de manera fulminant i va nodrir-se de desenes de professionals amb una dilatada

experiència. Com indica (Lamloum, 2006: 60-61) *Al Jazeera* va emergir de la convergència de dues voluntats: la d'un país petit que té el desig de convertir-se en una referència a la regió i vol obrir-se al món per guanyar influència política i econòmica (Hroub, 2013; Nacer, 2015); i la d'un periodisme àrab independent i d'opinió contrastada que vol acabar amb la tutela mediàtica de l'Àrabia Saudita i dels règims autoritaris.

“El canal aglutina tres tendencias políticas distintas: una tendencia nacionalista árabe de la que es representante principal el sirio Fayçal Al-Qassim; una islamista liberal encarnada por el egipcio Ahmad Mansour, y, con menor peso, una liberal que personifica el palestino Jamil Azir. Alentadas por la ambición de producir una información plural libre de censura, las tres corrientes se ponen de acuerdo para tratar los conflictos del mundo árabe desde una perspectiva nacionalista panárabe, para denunciar la política que lleva a cabo los Estados Unidos y para sacar a la luz pública las aspiraciones democráticas y la oposición a los regímenes vigentes. El consenso de las tres tendencias conlleva también la adhesión a una política económica neoliberal como modelo de desarrollo y modernización para el mundo árabe”. (Lamloum, 2006: 60-61)

L'exitós llançament d'*Al Jazeera* va estar determinat pel mode en què es van cobrir diferents esdeveniments, crisis i conflictes al Pròxim Orient, així com per una graella i una programació que resultava totalment revolucionària si tenim en compte la tipologia de programes que havien emès les televisions àrabs fins al moment. Per estar al peu de la notícia i oferir una coberta dels fets de primera mà i amb imatges exclusives, la cadena qatariana va obrir corresponsalies a països i regions claus del món àrab i islàmic com l'Iraq, Pakistan, l'Afganistan, l'Iran, Gaza i Ramala a Palestina i també a Israel (Rugh, 2004: 216).

En aquell moment de guerra civil a l'Afganistan i d'aïllament internacional de l'Iraq a causa de les sancions econòmiques imposades per les Nacions Unides després de la Primera Guerra del Golf, cap mitjà occidental tenia oficina en aquests països, fet que va afavorir que *Al Jazeera* tingués informació exclusiva d'aquests territoris i marquès l'agenda informativa durant la guerra a l'Afganistan de 2001-2002 i durant la Guerra de l'Iraq del 2003 (Seib, 2008).

3.6.1.1. Les sancions a l'Iraq, la causa palestina i la tipologia de programes

La Primera Guerra del Golf de 1990-1991 va evidenciar que els governs àrabs no tenien una postura unànime respecte de la gestió d'un conflicte que afectava a l'Iraq i Kuwait

(Maddy-Weitzman, 1991) i també va deixar palesa la seva inacció i manca d'unanimitat quan Nacions Unides va imposar sancions econòmiques a l'Iraq acompanyades de diverses campanyes de bombardejos. En aquest context, mentre la població al llarg del Pròxim Orient i el Magreb sortia als carrers demanant la fi de les sancions i els bombardejos per acabar amb el sofriment dels civils iraquians, els governs àrabs i les seves televisions estatals ignoraven les seves proclames.

Al Jazeera, en canvi, va treure-li el màxim partit a la seva corresponsalia iraquiana i va dedicar bona part dels seus programes a tractar aquesta qüestió. La població àrab tenia la sensació, que, per primer cop, un mitjà de comunicació els escoltava i abordava les seves inquietud (El-Nawawy i Iskander, 2003). Després dels bombardejos nord-americans i britànics sobre l'Iraq el desembre de 1998, el clergue sunnita i proper als Germans Musulmans, Youssef al-Qadarawi, va criticar durament al programa d'*Al Jazeera Xaria i Vida* tant l'acció militar i les sancions econòmiques imposades per Occident com l'actitud del règim de Saddam Hussein i va remarcar que ell estava del costat de la població civil iraquiana que sofria totes dues hostilitats (Lynch, 2006: 126).

El conflicte entre Israel i Palestina també va ser un dels principals focus d'atenció des del naixement d'*Al Jazeera* l'1 de novembre de 1996. Amb la cobertura de la Segona Intifada del 2000 al 2005, la televisió qatariana va guanyar-se el cor de l'audiència àrab sense renunciar als seus principis periodístics.

“Gracias a su forma de jerarquizar temas, de elegir a los periodistas, de seleccionar palabras, imágenes y actores políticos con los que da cuenta del conflicto, Al-Jazira crea un sentimiento de proximidad y de identificación con la víctima palestina nunca antes conseguido en el mundo árabe. De hecho, y contrariamente a la mayoría de televisiones herzianas nacionales, Al-Jazira no se conforma con denunciar al «ejército de ocupación» y nombrar a los muertos palestinos, sino que hace alarde de despliegue de medios para dar cuenta del sufrimiento cotidiano de una población aislada y sin voz”. (Lamloum, 2006: 82)

A banda de cobrir l'ocupació i les diferents ofensives militars israelianes, *Al Jazeera* també va contribuir a la reconstrucció de la memòria col·lectiva àrab sobre la realitat del poble palestí mostrant tots aquells aspectes del conflicte que els mitjans de comunicació àrabs oficials havien oblidat o ocultat (Lamloum, 2006: 82). Lluny de posicionar-se com

un altaveu propagandístic de l'Autoritat Nacional Palestina, la cadena qatariana va mostrar-se crítica amb l'autoritarisme del govern de Iasser Arafat. Aquest fet va costar-li el març de 2001 el tancament temporal de la seva delegació a Ramala (Kabha, 2009).

Una de les claus de la connexió entre *Al Jazeera* i l'audiència àrab ha estat la tipologia de programes i els temes tractats, molts d'ells tabús en el món àrab i islàmic fins l'aparició de la cadena qatariana per satèl·lit. Des de la seva posada en marxa, *Al Jazeera* ha sabut combinar el seu accés exclusiu a determinades cobertures sobre el terreny amb programes on es debaten des d'afers polítics fins a qüestions quotidianes tractant sempre de mostrar posicions favorables i contràries, així com la participació del públic mitjançant la seva presència a l'estudi o a través de trucades telefòniques en directe. Entre els més rellevants destaquen *Direccions Oposades*, amb Faisal al-Qassim com a presentador i on dos convidats confronten opinions oposades sobre una qüestió concreta o *Xaria i Vida*, conduït per Mahar Abdullah i amb la participació activa de Youssef al-Qadarawi, on es debaten qüestions contemporànies des d'una perspectiva religiosa musulmana (Rugh, 2004: 230-231; Lahlali, 2011: 157-164).

Com indica Lynch (2006: 241) *Al Jazeera* incideix des de la seva creació en la necessitat d'una profunda reforma en el món àrab i per això aborda qüestions molt sensibles. La política, la corrupció, la necessitat de reformes democràtiques, l'economia, l'atur, la llibertat d'expressió, l'islamisme, els drets de la dona i la cultura, entre d'altres, són punts clau que tracta la cadena qatariana i que serveix per posar als règims àrabs sota l'escrutini de l'audiència. *Al Jazeera* realitza una diagnosi dels problemes del món àrab a través dels seus programes abordats des de diferents punts de vista i els presenta a un públic perquè en debati, opini i reflexioni (Zayani, 2005: 66). En aquest sentit, una de les contribucions més importants d'*Al Jazeera* és el foment del sentit crític entre la població àrab.

3.6.1.2. Bin Laden, la Guerra de l'Afganistan i la Guerra de l'Iraq

La consolidació d'*Al Jazeera* com a mitjà de referència mundial i com a clar competidor de televisions com la *CNN* i la *BBC* va fonamentar-se en l'accés exclusiu a determinades històries durant la cobertura de l'activitat de l'organització terrorista Al-Qaida, així com de la Guerra de l'Afganistan de 2001 a 2002 i de la Guerra de l'Iraq de 2003 (Miles,

2005). En el cas afganès, *Al Jazeera* va ser la única cadena de televisió que va acceptar la invitació dels talibans el 1999 d'obrir una seu al país asiàtic. Resultat d'aquesta aposta estratègica de centrar els recursos en la cobertura de països àrabs i islàmics remots, va ser l'obtenció de la primera entrevista que el líder d'Al-Qaida, Osama Bin Laden ofería a una televisió per satèl·lit (Rugh, 2004: 217; Zayani, 2005: 163).

L'aposta afgana va suposar que la cadena qatariana marqués l'agenda de la informació sobre l'Afganistan abans dels atacs terroristes de l'11 de setembre de 2001 i durant la guerra que va produir-se després (El-Nawawy i Iskander, 2003: 163). És el cas, per exemple, de la destrucció de les famoses estàtues budistes el març de 2001, esdeveniment que va enregistrar i emetre *Al Jazeera* en exclusiva. La cadena qatariana va signar diversos acords de col·laboració i comercials amb diferents televisions del món perquè poguessin emetre les seves imatges. A més, el gener de 2001 la cadena qatariana havia llançat la seva pàgina web *www.aljazeera.net*, fet que li va permetre donar major cobertura als fets. Durant l'ofensiva que els Estats Units i els seus aliats van dur a terme a l'Afganistan la tardor de 2001, el corresponsal d'*Al Jazeera*, Tayser Allouni, va cobrir els esdeveniments bèl·lics i amb especial atenció als danys que els atacs de les forces occidentals van causar sobre els civils afganesos.

“El 7 de octubre de 2001, menos de un mes después de los atentados del 11 de septiembre y sólo algunas horas después del inicio de los bombardeos en Afganistán, Tayser Allouni, entonces corresponsal de Al-Jazira en Kabul, anuncia que posee una grabación del enemigo número uno de Estados Unidos. Poco después, Al-Jazira difunde una declaración del líder del Al Qaeda en el que éste jura «por Dios que América no conocerá más paz que si antes no la conoce Palestina y si antes todos los ejércitos occidentales ateos no abandonan los Lugares Santos».

Remitida por las principales televisiones del mundo, como CNN o ABC, la exclusiva abre la puerta a la consagración internacional del canal”. (Lamloum, 2006: 47-48)

Les imatges dels “danys colaterals” sobre la població civil afganesa, així com les diferents exclusives de Bin Laden i Al-Qaida, van provocar que la Casa Blanca acusés a *Al Jazeera* de promoure el terrorisme. Contra aquestes acusacions la cadena qatariana donava veu als seus programes a diferents diplomàtics i polítics dels EUA per buscar un equilibri en les fonts informatives. Sens dubte, era el primer cop des de la Primera Guerra del Golf i les guerres de Bòsnia i Kosovo, que els Estats Units veien perillar la seva

estratègia informativa i el seu discurs hegemònic. Era *Al Jazeera* el mitjà que fixava l'agenda mediàtica (Zingarelli, 2010: 33) i proveïa d'imatges a cadenes com la *CNN*. En aquest sentit, Washington va anar més enllà de les crítiques diplomàtiques i el 12 de novembre de 2001 va bombardejar la delegació de la cadena qatariana a Kabul¹⁴ (El-Nawawy i Iskander, 2003).

“Al-Jazeera reaches more than 35 million viewers, including 150,000 in the United States. Although U.S. officials have frequently criticized Al-Jazeera for its alleged anti-American bias, Secretary of State Colin Powell and other senior officials have recently granted interviews to the station, recognizing its important role in molding public opinion across the Arab world”. (Committee to Protect Journalists, 2001)

La cobertura de la Guerra de l'Iraq de 2003 va suposar la constatació del canvi de paradigma mediàtic i del model hegemònic de producció periodística, passant de l'efecte *CNN* de la Primera Guerra del Golf de 1991 a l'efecte *Al Jazeera* consagrat durant l'ofensiva que va acabar amb el derrocament del règim de Saddam Hussein (Miles, 2005; Samuel-Azran, 2010; Seib, 2008; Zakaria, 2009; Zingarelli, 2010).

“The Arab media posed a serious challenge to the American strategic objective of maintaining information control. The bombing of the al-Jazeera offices in Afghanistan –twice– and in Baghdad were widely seen as a direct attempts to shut down the station's reporting from the ground. In stark to contrast to the 1991 Gulf War, when the coalition forces did manage to maintain near-complete control over information and imagery, in 2003 the Arab media simply made this impossible. With correspondents on the ground and a vast audience, Arab television stations complicated American efforts at information dominance”. (Lynch, 2006: 189)

Si la Guerra del Vietnam va suposar el primer canvi radical en l'estratègia comunicativa de la Casa Blanca, l'11-S va suposar un punt d'inflexió en la manera de cobrir els conflictes armats. Al març de 2003, el sentiment patriòtic general que imperava als EUA era el d'una guerra preventiva contra el terrorisme justa i necessària. Per aquest motiu, durant la guerra de l'Iraq la majoria de mitjans nord-americans van accedir a veure reduïdes les seves llibertats en pro de la “seguretat nacional”, deixant de qüestionar-se moltes coses i, evidentment tot això va anar en detriment de la qualitat de la informació.

¹⁴ Malgrat les explicacions del portaveu del Pentàgon, *Committee to Protect Journalist* atribueix als EUA l'atac a l'oficina d'Al Jazeera a Kabul. «U.S. Airstrike Destroys Al-Jazeera in Kabul Office». *Committee to Protect Journalist*. (13 de novembre de 2001). [<https://cpj.org/2001/11/us-airstrike-destroys-aljazeera-office-in-kabul.php>]. Consulta: novembre 2014.

Els mitjans de comunicació es van contagiar de l'atmosfera unitària i patriòtica que imperava al país nord-americà, i es van prestar a exercir de canal propagandístic entre el govern i la població. Moltes informacions provinents de la Casa Blanca i el Pentàgon eren publicades sense ser contrastades prèviament o sense ser qüestionades. El paper de contrapoder s'havia diluït, era inexistent (Meseguer, 2011: 104).

“Comparando la cobertura informativa la Primera Guerra del Golfo en 1991 y ésta de 2003, es evidente que el 11S incidió de manera decisiva y sacó los peores instintos de los estamentos militares y de la Casa Blanca para limitar y coartar la libertad de información. Adormecidos por una cuestión de patriotismo, los medios norteamericanos no fueron demasiado críticos con los flujos de información procedentes del Gobierno. Esta actitud de los medios, dio más alas al control y la censura. El medio que se negaba a pasar por el aro, era acusado de antiamericano. Si el Primer Conflicto del Golfo fue la guerra de la *CNN*, en cambio, la de 2003 fue una guerra a medida de la *FOX*”. (Meseguer, 2011: 104).

A diferència de la Guerra de l'Afganistan de 2001, a l'Iraq *Al Jazeera* competia amb una gran quantitat de mitjans occidentals i àrabs, i per això, va fer un ampli desplegament amb més de 30 persones entre periodistes i tècnics per poder garantir una cobertura 24 hores al dia des del 20 de març de 2003, dia del primer bombardeig sobre Bagdad. A banda de cobrir els fets a la capital iraquiana, la cadena qatariana va apostar per un enviat especial a Bàssora, un altre a la zona kurda, un incrustat amb les forces nord-americanes i diferents periodistes als països que van formar part de la coalició (Lamloum, 2006: 107). A més de la cobertura del conflicte en directe, *Al Jazeera* va dedicar una gran quantitat de programes on telespectadors, actors polítics i intel·lectuals àrabs debatien sobre la guerra i les seves conseqüències.

Aquest ampli desplegament va permetre a *Al Jazeera* sortejar l'estret control informatiu i la propaganda emesa tant per la Casa Blanca com pel govern de Saddam Hussein (O'shaughnessy, 2004: 210-211). Malgrat que la cadena qatariana va posicionar-se en contra de la guerra, aquest fet no va impedir-li equilibrar l'elaboració del seu discurs periodístic mitjançant una cobertura simètrica de les fonts i la contrastació d'opinions diferents favorables i contraries a la invasió de l'Iraq. Mentre cadenes com *Fox News* van centrar-se en la tecnologia punta de l'exèrcit nord-americà, els mitjans àrabs com *Al Jazeera* es centraven en la destrucció i en el sofriment del poble iraquiana causat per aquest mateix exèrcit (Kolmer i Semetko, 2009; Lynch, 2006: 6; Sharkey, 2003).

Lamloum (2006: 109) indica que *Al Jazeera* es va convertir en un actor de la Guerra de l'Iraq i com d'altres mitjans de comunicació va apostar per una terminologia durant la cobertura. Mentre la gran majoria dels mitjans occidentals solien recórrer als termes utilitzats pels experts del Pentàgon com "forces de la coalició", "alliberament de ciutats" o "danys colaterals" (Meseguer, 2011), *Al Jazeera* parlava de "guerra contra Iraq" i "forces invasores". *Al Jazeera* va posar en evidència la propaganda de les forces de la coalició en nombroses ocasions, amb una cobertura dels fets sobre el terreny que amb imatges i testimonis desmuntava la desinformació i la intoxicació dels EUA i els seus aliats. També cal destacar que la cadena qatariana va emetre determinades informacions sense contrastar i amb un to clarament propagandístic contra la invasió estrangera, que van tacar la seva cobertura (Miles, 2006).

"Given the magnitude of its challenge on every political front, it should be no surprise that the new Arab media has become as intensely controversial within the Arab world as it has in the United States. Many Americans view al-Jazeera and the new Arab media as fundamentally hostile force generating anti-Americanism and complicating foreign policy objectives in Iraq, Israel, the war on terror, and more. Inside the Arab world, al-Jazeera has generated equally intense criticism, as well as impassioned defense. For its supporters, al-Jazeera represents the best hope for challenging the repressive Arab status quo and for defending Arab interests. For its critics, al-Jazeera represents a tremendously damaging cultural phenomenon, one which threatens to drag the struggling Arab world down into the abyss". (Lynch, 2006: 6)

Aquesta contranarrativa que va dur a terme la cadena qatariana no només va desafiar l'estratègia informativa dels Estats Units, sinó que a més va posar contra les cordes als règims àrabs que no s'atrevien a manifestar públicament la seva posició respecte la invasió de l'Iraq. Aquest desafiament va provocar que la cadena qatariana es convertís en objectiu de les amenaces i intimidacions de la Casa Blanca (Miles, 2006). Oficines i reporters d'*Al Jazeera* a l'Iraq van ser blanc de les tropes nord-americanes en diferents ocasions durant l'ofensiva militar (Samuel-Azran, 2010: 83).

Si el 1991 era la *CNN* qui retransmetia en directe i pràcticament en exclusiva els bombardejos sobre Bagdad, el març de 2003 era la primera vegada en la història que varies televisions àrabs per satèl·lit mostraven l'ocupació d'una capital àrab en directe i en llengua àrab (Lamloum, 2006: 111). Aquest fet suposa la constatació del canvi de

paradigma mediàtic en relació a la producció de la informació. Si fins al moment el model predominant havia estat unidireccional Nord-Sud, és a dir, un discurs hegemònic elaborat pels mitjans de comunicació occidentals; el sorgiment de televisions com *Al Jazeera* va suposar un punt d'inflexió tant a nivell mediàtic com polític (Seib, 2008).

3.6.1.3. *Al Jazeera* suposa una revolució en el panorama mediàtic àrab i mundial

La irrupció d'*Al Jazeera* i la forma en què va cobrir diferents esdeveniments ocorreguts entre 1996 i 2003 com el conflicte palestí, la Guerra de l'Afganistan i la Guerra de l'Iraq; constata un canvi de perspectives, un desafiament a la censura i la propaganda i, per primer cop en la història, es produeix un flux d'informació global de l'Est i el Sud cap a l'Oest (Zingarelli, 2010: 38). Aquest punt d'inflexió en el model hegemònic de producció d'informació vigent fins al moment té conseqüències directes en les agendes polítiques i les relacions entre els estats i els ciutadans. És el que Seib (2008) anomena "efecte *Al Jazeera*".

"To varying degrees throughout the world, the connectivity of new media is superseding the traditional political connections that have brought identity and structure to global politics. This rewiring of the world's neural system is proceeding at remarkable speed, and its reach keeps extending even farther. It changes the way states and citizens interact with each other and it gives the individual a chance at a new kind of autonomy, at least on an intellectual level, because of the great availability of information. This is the *Al Jazeera* effect". (Seib, 2008: 175)

Lamloum (2006) creu que la forma de cobrir els esdeveniments per part d'*Al Jazeera* constitueix una autèntica revolució perquè trenca amb la visió neo-orientalista que fins aleshores havia predominat en el discurs periodístic a través d'estereotips i una visió purament projectiva del món àrab i islàmic. L'aparició d'*Al Jazeera* suposa una autèntica revolució política i social en el món àrab i occidental, i permet a les poblacions locals accedir a una informació transnacional que eludeix la censura, els controls dels règims autoritaris i trenca amb l'hegemonia occidental de la producció d'informació. Una contranarrativa amb un clar to panàrab que porta implícit un sentiment antiimperialista i el fet de qüestionar la política exterior dels Estats Units en el món àrab.

Per la seva banda, Lynch (2006) indica que *Al Jazeera* ha contribuït a l'aparició d'una nova audiència àrab que fins al moment havia estat dominada per la veu de l'estat i que

havia demanat atenció. Lluny d'establir un únic punt de vista, televisions àrabs com la qatariana, han fomentat amb els seus programes que la població àrab discuteixi, enraoni i qüestionari l'estatus quo vigent. La cobertura de conflictes com la qüestió palestina o la Guerra de l'Iraq, han situat aspectes com el sofriment dels pobles àrabs en el centre del debat i això ha contribuït a la construcció d'una nova identitat àrab i el foment de l'esperit crític entre l'opinió pública. En aquest sentit, *Al Jazeera* ha tingut un rol actiu en mobilitzar a la població àrab perquè tingui un paper polític molt més actiu, i ha fomentat un sentiment d'identitat col·lectiva que comparteix interessos i preocupacions més enllà de les fronteres estatals.

El 27 de gener de 2011, 13 dies després del derrocament del president tunisià Ben Ali, Kirkpatrick i Worth (2011) destacaven el rol tant important que havia jugat *Al Jazeera*¹⁵, ja des de la seva creació contribuint a formar una narrativa popular reaccionària a l'opressió dels governs àrabs recolzats pels EUA. Una narrativa de la cadena qatariana que feia especial èmfasi en el sofriment àrab i la crisi política en tots els seus *talk shows* i programes. En aquest article, Lynch apareix com a font tècnica i parla sobre el rol d'*Al Jazeera* en la revolta tunisiana al ser el mitjà que havia estat capaç de recollir i transmetre la frustració del poble àrab:

“The notion that there is a common struggle across the Arab world is something Al Jazeera helped create,” said Marc Lynch, a professor of Middle East Studies at George Washington University who has written extensively on the Arab news media. “They did not cause these events, but it’s almost impossible to imagine all this happening without Al Jazeera”. (Kirkpatrick i Worth, 2011)

3.7. Els mitjans àrabs creen les seves versions internacionals en anglès

Un cop consolidat el mercat i l'audiència àrab, diferents televisions per satèl·lit en àrab van decidir embarcar-se en l'aventura de llançar el seu propi canal en anglès i tractar de competir amb cadenes d'abast internacional com *CNN*, *BBC* o *Sky News*. Després també hauran de competir amb versions angleses de televisions com *France 24*, *Russia Today* o *CCTV* llançades durant el mateix període. Més enllà de l'objectiu purament econòmic

¹⁵ En aquest article s'explica com *Al Jazeera* va ser capaç de recollir i transmetre la frustració del poble àrab i va jugar un paper clau durant la revolta tunisiana. KIRKPATRICK, D. i WORTH, R. (2011). «Seizing a Moment, Al Jazeera Galvanizes Arab Frustration». *The New York Times*. (27 de gener de 2011). [http://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28jazeera.html?_r=0]. Consulta: abril de 2012.

d'ampliar audiència, i en conseqüència mercat publicitari, l'estratègia de llançament de versions en anglès ha estat estretament lligada a la voluntat dels diferents governs de fer arribar la seva agenda política al món (Seib, 2012).

La lluita hegemònica per guanyar influència al Pròxim Orient que lliuren països com Qatar, l'Aràbia Saudita o l'Iran també té lloc en l'àmbit mediàtic. Mitjançant el llançament de nous canals o llocs webs en anglès aquestes potències tracten d'influenciar en l'agenda política a través de l'agenda mediàtica (Hroub, 2013). Malgrat comptar amb diverses televisions per satèl·lit en àrab, el grup mediàtic saudita *MBC* va decidir llançar *Al Arabiya* el març de 2003 per competir amb *Al Jazeera*. Amb seu a Dubai, *Al Arabiya* va llançar el seu web en àrab i anglès el 2007, i vídeos amb subtítols en anglès el 2013. En aquest mateix sentit, el grup libanès *LBCI* disposa d'un potent web amb informació en anglès.

El mitjà àrab que va apostar fortament pel llançament d'una televisió d'abast internacional en anglès va ser *Al Jazeera*. Si el 1996 la cadena qatariana havia nascut a partir del desig d'un país petit que vol convertir-se en una referència a la regió i guanyar influència política a més de dur a terme un periodisme àrab independent i d'opinió contrastada; el 2006 l'objectiu era desenvolupar un canal internacional per guanyar influència política a nivell global a través de l'exercici del periodisme i la producció de continguts informatius (Essaid et al., 2012).

Amb el nom original d'*Al Jazeera International*, la versió anglesa va començar a emetre el 15 de novembre de 2006 convertint-se en la primera televisió en anglès produïda des del Pròxim Orient. Poc després va canviar el seu nom a *Al Jazeera English* i va adoptar l'eslògan "*Setting the News Agenda*" deixant clares les seves intencions. A banda de l'audiència àrab i global a la que es dirigeixen respectivament, existeixen d'altres diferències entre *Al Jazeera* i *Al Jazeera English*:

"AJE's identity is more difficult to discern. Leading up to its launch, the network framed its new channel as a competitor to BBC and CNN, but with a "global south orientation." The extent to which the channel's coverage reflects that orientation depends on what is meant by "global south." In the Arab world and Middle East, AJE's coverage tends to be similar to its Arabic-language counterpart. There are

differences in tone between the two, but these reside mostly in AJE's use of standard English journalistic terminology—which to some comes across as less harsh than Al Jazeera's Arabic tone". (Kraidy, 2008)

Pollock (2011) indica que les diferències entre la versió àrab i anglesa també s'observen comparant els dos llocs web. Mentre el web àrab reflecteix els interessos regionals de Qatar, la versió anglesa té un enfoc molt més internacional pel que fa als temes que cobreix. D'altra banda, mentre *Al Jazeera English* informa sobre temes com les males condicions de treball, la lluita de classes, l'activitat de grups feministes o la violació dels drets humans al Pròxim Orient –incloent-hi Qatar–; la versió àrab obvia molt sovint cobrir aquestes qüestions si xoquen amb els interessos de Qatar a la regió.. Un episodi que evidencia la censura en la versió àrab és la no cobertura dels comentaris anti-iranians per part del govern qatarià. La suposada independència d'*Al Jazeera* va ser criticada pels Estats Units tal i com revelen documents filtrats per *WikiLeaks*¹⁶.

En la cobertura dels diferents episodis de les revoltes àrabs, *Al Jazeera* i *Al Jazeera English* van emprar-se a fons en cobrir les protestes ciutadanes a Tunísia, Egipte, Líbia o Síria que van començar entre 2010 i 2011. La cadena qatariana que sempre havia tingut una línia editorial molt crítica amb els règims àrabs veia com per primer cop aquests trontollaven i començava el derrocament d'alguns dictadors. On sí que van existir grans diferències de cobertura i s'evidencien diferències en la línia editorial d'ambdós canals va ser durant l'aixecament popular de Bahrain. En aquest petit estat del Golf Pèrsic, la població civil majoritàriament xiïta va aixecar-se contra la monarquia corresponent a la minoria sunnita. Mentre la versió àrab va passar de puntetes sobre els fets, *Al Jazeera English* sí que en va parlar encara que no amb la profunditat que estava dedicant a la cobertura d'altres revoltes (Baker, 2011).

Aquest fet demostra una evolució respecte els desitjos i intencions inicials de la cadena qatariana respecte de la independència periodística i l'opinió contrastada, i la cobertura

¹⁶ Els documents relatius a la correspondència de les ambaixades nord-americanes amb Washington mostren com la Casa Blanca qüestionava la imparcialitat d'*Al Jazeera* i la llibertat de premsa a Qatar. La dimissió del director francès del Doha Centre for Media Freedom el juny de 2009 a causa de les pressions rebudes per part del govern qatarià per censurar alguns temes n'és una mostra. BOOTH, R. (2010).). «WikiLeaks cables claim al-Jazeera changed coverage to suit Qatari foreign policy». *The Guardian*. (6 de desembre de 2010). [<http://www.theguardian.com/world/2010/dec/05/wikileaks-cables-al-jazeera-qatari-foreign-policy>]. Consulta: novembre de 2014.

d'alguns esdeveniments on ha existit la censura i la desinformació. En relació a aquest fet, Cherkaoui (2014) conclou:

“In summary, it seems that Al Jazeera has moved from its anterior position of advancing journalistic independence and pan-Arab debate against authoritarian regimes and propaganda systems. Al Jazeera’s official motto and initial editorial ethos (the opinion and the opposite opinion), according to which all viewpoints should be respected and given airtime, is no longer treasured. Furthermore, Al Jazeera’s earlier promotion of a pan-Arab public sphere has also been adversely affected”. (Cherkaoui, 2014)

3.8. Els principals mitjans internacionals creen les seves versions en àrab

La creixent importància geopolítica del Pròxim Orient, la conquesta de la nova audiència àrab sorgida com a conseqüència del llançament de les diferents televisions àrabs per satèl·lit i la necessitat d’articular contranarratives a la influent *Al Jazeera*, van provocar que durant la segona meitat dels 2000 apareguessin nous projectes televisius en àrab impulsats des d’Occident, així com des de Rússia i la Xina. En aquest sentit, el 2002, poc després dels atemptats del 11S i després de la Guerra de l’Afganistan, va llançar-se *CNNArabic.com* amb seu a Dubai i amb la capacitat per fer peces informatives de televisió.

Finançada pel govern dels Estats Units, el 2004 va llançar-se *Al Hurra*, amb l’objectiu d’intentar canviar la visió negativa que el món àrab tenia del país. El llançament d’aquest canal per satèl·lit tenia una clara funció política en un moment en què l’ocupació del l’Iraq estava erosionant greument la imatge nord-americana entre l’opinió pública àrab. Mentre Washington tractava de justificar la presència en territori iraquiana com una lluita necessària en pro de la democràcia i la llibertat, *Al Jazeera* mostrava la violència i les morts conseqüència d’aquesta ocupació militar. En aquest context, *Al Hurra* va nàixer amb la voluntat d’oferir una contra narrativa al discurs hegemònic d’*Al Jazeera* que havia ajudat a fomentar un discurs anti-americà i anti-imperialista (Mascolo i Zand, 2005).

“While Alhurra continues to struggle to build trust among Arab viewers, BBC Arabic had a much easier launch – or re-launch. BBC Arabic TV was launched in March 2008 as a 24-hour news channel, marking the BBC's second attempt at an Arabic channel. The first attempt shut down in 1996 in the wake of an editorial dispute with BBC management and its Saudi funders. BBC’s presence in the region, however, goes

back to 1938 with BBC radio which was first international radio to broadcast in Arabic for Middle East listeners”. (Salem, 2013)

La possibilitat d'influir políticament a través de l'agenda mediàtica va portar a molts països amb interessos al Magreb i el Pròxim Orient a crear versions en àrab del seus canals d'àmbit internacional. *France 24 Arabic* va començar el 2007 emetent quatre hores diàries per passar finalment el 2010 a emetre de forma ininterrompuda durant les 24h del dia. Després vindrien la versió àrab d'*Euronews* llançada el 2008 i la xinesa *CCTV International Arabic* el 2009. Moscou, amb fortes aliances a la regió com la Síria de Baixar al-Assad, també va crear la versió àrab de *Russia Today* el 2010. En aquesta frenètica cursa per fer-se un lloc entre l'audiència àrab, també van involucrar-se l'alemanya *Deutsche Welle* i la britànica *Sky News* que el 2012 va llançar *Sky News Arabia* amb l'entrada de capital dels Emirats Àrabs Units.

3.9. Síntesi del capítol

Fins ben entrada la dècada dels 90, gran part de la producció periodística sobre el món àrab i islàmic ha estat supeditada a l'hegemonia cultural d'Occident. Aquest fet s'ha traduït en l'elaboració d'un relat uniforme i esbiaixat replet d'estereotips i generalitzacions sobre una de les regions més complexes del planeta. Els interessos geopolítics han provocat que bona part dels mitjans de comunicació hagin configurat el discurs periodístic sobre aquesta regió amb una voluntat mínima d'anàlisi i de comprensió, i sempre subratllant el “ells contra nosaltres”.

L'aparició de mitjans de comunicació àrabs com *Al Jazeera* i esdeveniments de gran transcendència històrica com la revolució tunisiana, han fet abandonar l'actitud passiva que fins al moment havia tingut el món àrab i han permès el sorgiment d'una narrativa alternativa i d'una opinió pública àrab que han posat en qüestió l'hegemonia occidental i la seva construcció d'una realitat social estereotipada.

Malgrat l'aparició de cadenes privades àrabs per satèl·lit i l'eclosió d'internet i les xarxes socials, l'estructura dels mitjans de comunicació àrabs segueix força immòbil a causa de la perpetuació de règims autocràtics i monarquies absolutistes. Els tres models vigents, la «premsa de mobilització», la «premsa lleial» i la «premsa pluralista»; configuren un

panorama mediàtic àrab marcat per l'estreta censura, el control estatal i la manca d'un context per realitzar la tasca periodística amb total llibertat. Com a conseqüència d'aquest context, editors i empresaris van llançar nous mitjans de comunicació en àrab amb base a ciutats com Londres i París lluny de les censures imposades per les monarquies i els règims totalitaris.

Fins a la irrupció de televisions com *Al Jazeera* el 1996, el públic àrab estava forçat a consumir mitjans de comunicació nacionals marcats per la censura i la propaganda, i mitjans estrangers com la *CNN* que tractaven d'imposar un discurs hegemònic dels EUA i d'Occident sobre el Pròxim Orient. Més enllà dels interessos estatals de crear mitjans que exerceixin d'altaveus internacionals de la seva agenda política, la irrupció d'aquestes cadenes per satèl·lit propicien que els àrabs passin a tenir un paper actiu tant com a subjecte informatiu, així com a consumidors d'una informació que permet el debat, la crítica, la reflexió i la participació. Sens dubte, ens trobem davant el naixement de noves veus i d'una nova audiència àrab.

El repàs a les cobertures mediàtiques de conflictes com les diferents guerres arabo-israelianes, així com de la Primera Guerra del Golf de 1991, la guerra de l'Afganistan el 2001 i la Guerra de l'Iraq el 2003; ens han permès conèixer de primera mà els diferents factors que influeixen en la producció informativa i constatar l'evolució de l'era *CNN* a l'era *Al Jazeera*: una cadena de televisió per satèl·lit amb una vocació clarament panàrab que trenca amb el panorama mediàtic àrab vigent marcat pel control dels governs regionals i una agenda mediàtica fixada pels mitjans occidentals.

La cobertura de conflictes com la qüestió palestina o la Guerra de l'Iraq per part d'*Al Jazeera*, han situat el sofriment dels pobles àrabs en el centre del debat i això ha contribuït a la construcció d'una nova identitat àrab i el foment de l'esperit crític entre l'opinió pública. L'obertura d'oficines a països com l'Afganistan o l'Iraq han permès a la cadena qatariana estar al peu de la notícia i oferir una coberta dels fets de primera mà i amb imatges exclusives, fixant l'agenda informativa durant la guerra a l'Afganistan de 2001-2002 i durant la Guerra de l'Iraq del 2003.

Al Jazeera incideix en la necessitat d'una profunda reforma en el món àrab i per això aborda qüestions molt sensibles com la política, la corrupció, la necessitat de reformes democràtiques, l'economia, l'atur, la llibertat d'expressió, l'islamisme, els drets de la dona i la cultura, entre d'altres. És molt important destacar que aquests punts clau diagnosticats i abordats per la cadena qatariana són els mateixos que després analitzarem en la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana.

Diferents televisions àrabs per satèl·lit com *Al Jazeera* o *Al Arabiya* en àrab van decidir llançar el seu propi canal en anglès per guanyar influència política a nivell internacional a través de l'exercici del periodisme i la producció de continguts informatius. Una de les principals diferències entre *Al Jazeera* i *Al Jazeera English* és que mentre la versió internacional informa sobre temes com les males condicions de treball, la lluita de classes, l'activitat de grups feministes o la violació dels drets humans al Pròxim Orient, la versió àrab obvia molt sovint cobrir aquestes qüestions si xoca amb els interessos de Qatar a la regió.

Finalment, cal destacar que la creixent importància geopolítica del Pròxim Orient, el desig de conquerir part de la nombrosa audiència àrab i la necessitat d'articular contranarratives a la influent *Al Jazeera*, van provocar que durant la segona meitat dels 2000 apareguessin nous projectes televisius en àrab impulsats des d'Occident, així com des de Rússia i la Xina. Actualment, la *BBC*, *France 24*, la *CNN* o *Russia Today* tenen les seves versions en àrab.

CAPÍTOL 4.

LA REVOLUCIÓ TUNISIANA

4.1. Els antecedents històrics

Les revoltes àrabs no van ser una espurna que va sorgir de forma espontània del no res. El context internacional i els antecedents intrínsecs de cada país àrab van conferir unes circumstàncies molt concretes perquè la revolta tunisiana esclatés el 17 de desembre de 2010 i s'estengués a una àmplia llista de països àrabs del Magreb i de l'Orient Mitjà. En l'àmbit internacional, els aixecaments populars a l'Iran el 2009 i de la població sahrauí a Gdeim Izik l'octubre de 2010 van evidenciar el malestar de determinats pobles musulmans amb els règims que els governaven. Pel que fa als antecedents intrínsecs del país que estudiem, Tunísia presenta una història recent de lluita sindical, treballadora i ciutadana. L'exemple més clar i proper en el temps és la revolta a la conca minera de Gafsa durant el 2008, on ja s'evidenciava el creixent malestar de certs sectors socials amb el règim de Zine El Abidine Ben Ali (Rodríguez, 2012; Segura i Mas, 2013).

Per entendre quines van ser les causes que van provocar l'esclat de la revolta popular a Tunísia el desembre de 2010 cal que retrocedim fins el 20 de març de 1956, moment en què el país magrebí va assolir la independència de França. Els governs de Habib Bourguiba (1957-1987) i de Zine El Abidine Ben Ali (1987-2011) van contribuir al desenvolupament del país amb mesures com la reforma agrària, la defensa de la igualtat de la dona, la industrialització i l'obertura cap a Occident, però al mateix temps, les diferents polítiques econòmiques aplicades al llarg d'aquestes dècades van fer augmentar les desigualtats socials i territorials.

El deteriorament de les condicions socioeconòmiques d'una part important de la població, l'elevada taxa d'atur, la corrupció i l'enriquiment de les elits polítiques i empresarials, així com la repressió i la duresa amb la dissidència política, van provocar l'esclat de diferents revoltes populars durant les presidències de Bourguiba i Ben Ali (Álvarez-Ossorio y Gutiérrez, 2011; Balta, 1994; Bassets, 2012; Ben Romdhane, 2011; Camau, 1989; Mahjoub; 2006; Segura i Mas, 1994). Ambdós règims van acabar apaivagant aquestes onades de protestes després de fer concessions i aplicar reformes, o bé, mitjançant l'ús de la força militar i policial. Malgrat no assolir un canvi de statu quo,

aquest descontent social gestat al llarg de dècades va sembrar la llavor perquè finalment el 17 de desembre de 2010 l'anomenada “revolta dels gessamins” germinés.

4.1.1. Independència de França

El Partit Liberal Constitucional (Destour) va nàixer el 1920 com a resposta a la immobilitat de l'administració francesa per fer concessions a la colònia tunisiana després de la Primera Guerra Mundial. Malgrat la participació de prop de 60.000 soldats tunisians¹⁷ en l'exèrcit metropolità durant la Gran Guerra i les peticions reformistes dels sectors més anticolonialistes, París no va satisfer el desig dels nadius que demanaven poder participar en la gestió del protectorat.

“El Destur reivindica la formació de una asamblea compuesta per tunecinos y franceses elegida por sufragio universal; separación de los poderes ejecutivo, legislativo y judicial; igualdad de tratamiento para los funcionarios, independentemente de su origen; libertad de prensa y de asociación. Estas peticiones, inspiradas en los principios de la República francesa, apenas se toman en consideración”. (Balta, 1994: 47)

La desafecció cap a la metròpoli francesa va arrelar en diferents sectors socials tunisians donant lloc a la creació d'organitzacions com la central sindical de la Confederació General Tunisiana del Treball (CGTT) el 1929 i va provocar una escissió dintre del Destour que va suposar el naixement del Neo-Destour el 1934. Un dels cofundadors i principal mandatari de la formació, Habib Bourguiba, acusava el Destour de ser massa conservador i condescendent amb l'executiu dels Camps Elisis i va fixar la independència com l'objectiu a assolir. Després de la victòria del Front Popular a França el 1936, Habib Bourguiba va promoure la negociació d'un paquet de mesures immediates que incloïa l'abolició de la colonització oficial i un full de ruta cap a la independència a mig termini (Segura i Mas, 1994: 150).

Les peticions del “Combatent Suprem”, com es coneixia popularment a Bourguiba, van rebre el suport del moviment nacionalista tunisià i dels sindicats que van convocar jornades de vaga amb un gran seguiment per part de les bases. El 1938 la situació es va radicalitzar i les protestes van ser durament reprimides per unes autoritats que van voler

¹⁷ Segons el Doctor Antoni Segura i Mas (1994: 147) “56.000 combatents integrats en l'exèrcit metropolità van lluitar en la Primera Guerra Mundial”. Per la seva banda, Paul Balta (1994: 47) xifra en “més 60.000 els tunisians que van participar en la guerra de 1914-1918”.

sufocar l'aixecament amb la detenció de diferents dirigents destourians entre ells, Habib Bourguiba. Com indica Bernabé López García (1989: 67-85) la Segona Guerra Mundial va suposar un parèntesi en la lluita anticolonial, encara que a mig termini el conflicte va contribuir a accelerar els processos d'independència tant al Magreb com al Pròxim Orient.

L'èxit del Neo-Destour durant el final dels anys quaranta i inicis dels cinquanta va radicar en la capacitat del partit per monopolitzar la causa nacional (Camau, 1989: 52) i les diferents corrents de protesta i, fins i tot, controlar els *fellahs*, moviment camperol convertit en guerrilla que lluitava contra l'ocupació francesa. Després de diverses negatives de l'administració francesa a fer concessions descentralitzadores al protectorat tunisià, la radicalització de les protestes i la repressió liderada pel general francès Xavier de Hautecloque van anar en augment provocant la detenció i l'empresonament de Bourguiba a França el 1954.

Davant l'escalada de la violència i la pressió exercida des de Tunísia, París va acceptar negociar amb Habib Bourguiba, que havia estat alliberat i havia retornat al protectorat. Les negociacions van fructificar i el 3 de juny de 1955 es van signar les sis Convencions franco-tunisianes que atorgaven a Tunísia una ampla autonomia encara que França es reservava la Defensa i els Assumptes Exteriors així com un 3/7 dels consells municipals de les deu poblacions més importants (Segura i Mas, 1994: 165). Finalment, la victòria de Bourguiba davant Salah Ben Youssef ¹⁸ pel lideratge del Neo-Destour va suposar l'acceptació de les sis Convencions franco-tunisianes, fet que va ser l'avantsala del reconeixement oficial per part de França de la independència de Tunísia el 20 de març de 1956.

“De tal manera que al producirse las descolonizaciones, con independencia del vinculo de cada unidad territorial con la metrópoli –colonia, mandato, protectorado, establecimiento– las élites que se pusieron al frente de la nueva situación y el mundo

¹⁸ Ben Youssef apostava per l'arabització i la islamització de Tunísia i una actitud bèl·lica amb França. El corresponal de La Vanguardia a París, Antonio Martínez Tomás, fa paleses les profundes desavinences entre Ben Youssef i Habib Bourguiba. Segons Martínez, “Ben Youssef, que se encuentra en la Conferencia de Bandung, ha dicho que la firma de la Convención no aporta nada nuevo y que no modificará en nada su posición hostil a los franceses. ¿Va, Ben Youssef, a desertar del Neo Destour y a provocar una escisión? Su actitud desde hace un año deja suponerlo. Mientras Bourguiba, confinado en Enghien, se tenía mostrando conciliante y favorable a una negociación, Ben Youssef, que se encontraba refugiado en Ginebra, no ha cesado de predicar la intransigencia y el recurso a la rebeldía armada”. MARTÍNEZ, A. (1955). «Túnez, dos extremismos». *La Vanguardia*. (24 de abril de 1955), p.15.

académico encararon diferentes caminos, pero compartieron algunas características comunes:

1. Las ex colonias mantuvieron una situación de dependencia económica efectiva de las metrópolis, plasmada en acuerdos entre gobiernos, en el mantenimiento de empresas y concesiones occidentales o en inversiones cruzadas, con más peso de los operadores financieros occidentales durante los primeros años de independencia.
2. Mantenimiento de la metrópoli como referencia cultural del *establishment*.
3. Establecimiento de un sistema educativo bilingüe oficial o *de facto*.
4. Incorporación formal de una parte del derecho penal, civil, mercantil y procesal europeo.
5. Aceptación por una parte significativa del *establishment* de muchos países de dos pautas de comportamiento: la occidental en Occidente y de la árabe-musulmana tradicional en casa.
6. Aparición de movimientos de inspiración religiosa dirigidos a recuperar la tradición –real o imaginada– en el ámbito de la política, el derecho, la vida pública y la privada. Los Hermanos Musulmanes, organización fundada en Egipto por Hasán al Bana en 1928, fue el más importante de todos hasta el nacimiento de Al Qaeda en 1988.
7. Tendencia de los regímenes a convertirse en dictaduras, promover el nepotismo y crear circuitos de corrupción a gran escala”. (Garrido, 2013: 30-31)

4.1.2. Govern de Habib Bourguiba (1957-1987)

Les eleccions celebrades l'abril de 1956 van suposar l'inici de l'hegemonia del Neo-Destour –va obtenir el 95% dels vots concurrent sota el paraigua del Front Nacional– i del seu dirigent Habib Bourguiba, que el 25 de juliol de 1957 es va convertir oficialment en president després que l'Assemblea Nacional proclamés la República de Tunísia. La Constitució promulgada el 1959 tenia un caràcter marcadament presidencialista i establia la supremacia del poder civil sobre el poder militar i fixava la separació de poders i garantia els drets bàsics dels ciutadans d'igualtat davant la llei, llibertat d'opinió, de premsa, de reunió, d'associació i sindicació. La Carta Magna es limita a constatar que l'islam és la fe dels tunisians però no la proclama religió de l'Estat.

Malgrat que el president de la República –elegit per sufragi universal com l'Assemblea Nacional per un mandat de cinc anys– té un màxim de tres mandats consecutius, el

control de tots els aparells de l'Estat per part del Neo-Destour provocarà que Habib Bourguiba pugui perpetuar-se en el poder durant tres dècades.

“La máxima expresión del Nuevo Estado Tunecino, lo constituye, sin duda, el Código del Estatuto Personal (agosto de 1956), que tenía por objetivo romper la sociedad tradicional y subordinar las instituciones sociales (religiosas, políticas, económicas, corporativas) al control directo del Estado-Partido en aras de la modernización preconizada por el presidente Bourguiba”. (Segura i Mas, 1994: 208)

Aquest Codi de l'Estatut Personal va atorgar a les dones tunisianes una posició d'avantguarda en la regió. Aquesta innovadora política d'emancipació de la dona prohibia la poligàmia, establia el matrimoni civil i el divorci podia ser sol·licitat per qualsevol dels dos conjugues (Dawisha, 2013: 97). Més tard, s'establirà una edat mínima per contraure matrimoni així com el dret a l'avortament sense l'autorització prèvia del marit per a dones amb cinc fills o més. Aquestes lleis, que més tard serien adoptades per altres països àrabs, van facilitar la incorporació femenina al món laboral i van permetre que ocupessin càrrecs en l'administració pública.

La prompta emancipació de la dona en una societat marcadament patriarcal i el seu rol actiu en les diferents esferes civils i socials la visualitzarem de forma clara durant la revolta del gener de 2011. Un gruix important de dones activistes va jugar un paper clau en la deposició de Ben Ali a través del lideratge de les protestes al carrer i d'un paper molt actiu en les xarxes socials i blogs que servien per denunciar les polítiques i corrupteles del govern tunisià. Per entendre com el règim de Habib Bourguiba va evolucionar del 1957 al 1987 en base a les reformes polítiques, socials i econòmiques aplicades, Paul Balta (1994) i Azzam Mahjoub (2006) proposen tres fases que es corresponen a tres orientacions polítiques diferents.

El primer període (1956-70) va estar marcat pel pas d'un model liberal –proclamat el 1956– cap a l'estatisme amb la posada en marxa d'un conjunt de reformes polítiques i socials que tenien com a objectiu l'enlairament econòmic del país i deixar enrere el subdesenvolupament. Aquesta evolució cap al socialisme i l'economia planificada va provocar que el Neo-Destour passés a denominar-se Partit Socialista Destouria (PSD). La persona que Bourguiba va triar per dur a terme aquesta “revolució socialitzadora” va ser

Ahmed Ben Salah, secretari general de la Unió General de Treballadors Tunisians (UGTT).

El pla de desenvolupament estatista planificat de Ben Salah va estar marcat per la cooperativització del sector comercial, industrial i agrícola (van nacionalitzar-se totes les terres en mans estrangeres). L'Estat també va promoure la industrialització, la construcció de grans infraestructures, la creació de bancs paraestatals, la modernització dels habitatges i l'inici del turisme. Es tractava d'un model bàsicament focalitzat en el mercat intern i un sistema clàssic d'exportació: matèries primes minerals (principalment fosfats) i vegetals (oli d'oliva i cítrics).

Com indica Antoni Segura i Mas (1994: 210), l'accentuada intervenció estatal en l'economia i l'extremada burocratització de l'administració pública va generar un gran descontent popular que es va traduir en aixecaments populars i malestar general que van forçar Bourguiba a la destitució de Ben Salah el 1969. La complicada situació econòmica va provocar un fort moviment migratori cap a Europa –a França fonamentalment–, que va jugar un paper important per pal·liar la difícil situació econòmica mitjançant l'entrada de divises. Michel Camau (1989) assenyala que la dècada dels seixanta és el període de la presidència de Bourguiba amb menys inversió i estalvi estatal i la generació d'un fort deute exterior, un important llastre per a Tunísia, que dues dècades més tard es veurà forçada a obeir la doctrina del Fons Monetari Internacional (FMI).

En la segona etapa (1970-1980) es va produir un canvi radical de model econòmic passant del “socialisme cooperatiu” al “liberalisme salvatge” que va afavorir l'aparició d'una nova burgesia estretament lligada als interessos del règim. Tal i com assenyala Balta (1994: 56) durant aquest període va tenir lloc un enriquiment global del país i la proporció de població que viu sota el llindar de la pobresa va passar del 70% el 1965 a un 13% el 1980. Al mateix temps, aquest canvi de paradigma econòmic va provocar una forta polarització social i territorial: la distància entre rics i pobres és cada vegada més àmplia i s'incrementen les diferències regionals entre el litoral –més fàcil d'explotar– i l'interior i sud del país.

Aquestes marcades diferències econòmiques entre les elits i el gruix de la població, així com entre el litoral i l'interior de Tunísia jugaran un paper molt important perquè la revolta de desembre de 2010 prengui en primer lloc en ciutats com Sidi Bouzid, Kasserine o Regueb, ciutats interiors i amb una elevada taxa d'atur. Azzam Mahjoub (2006: 78-79) destaca l'establiment d'un règim d'incentius a les inversions estrangeres directes i l'adopció d'un model de creixement on les exportacions jugaven un paper clau. El petroli, els productes tèxtils produïts en zones franques (baixos costos laborals), els fosfats transformats i els productes agrícoles tradicionals van contribuir al creixement impulsat per les exportacions.

En el àmbit polític, una lleugera liberalització va permetre trencar l'estret control polític de la dècada anterior i qüestionar en certa manera l'hegemonia del Partit Socialista Destouria. Aquest paper crític el va assumir la UGTT en la defensa dels drets dels treballadors enfront dels abusos de la política marcada des de Tunis. En aquest context, el règim de Habib Bourguiba va tractar de contrarestar l'enfortiment del principal sindicat i l'ascens de l'esquerra a les universitats amb un elevat grau de condescendència amb el moviment islamista que va sorgir entre els sectors més tradicionals de la Universitat de la Zaytuna. En aquest sentit, podem observar com els diferents règims àrabs han utilitzat l'islamisme des de la fi de l'època colonial i fins l'actualitat com a eina per perpetuar-se en el poder. El factor islamista ha justificat la permanència durant dècades d'estats d'emergència per garantir la seguretat nacional i també per erigir-se en legítims garants de l'estabilitat de cara als països occidentals.

El 28 de gener de 1978 els dirigents sindicals van cridar a una vaga general que va transformar-se en una revolta popular sufocada per l'exèrcit. L'esquerra i l'UGTT van ser neutralitzats, mentre que els islamistes van esperar per prendre el carrer un any més tard estimulats per la victòria de l'imam Khomeini a l'Iran. Més de cent dirigents i militants islamistes van ser detinguts, jutjats i condemnats a penes molt dures de presó. El 1975 el parlament tunisià va aprovar la presidència vitalícia de Bourguiba i el 1976 es va reformar la Constitució perquè en cas d'indisposició sigui el primer ministre o el secretari general del PSD qui els substitueixin fins a la fi de la legislatura. A partir d'aquest

moment s'obria la lluita per la successió del “Combatent Suprem” (Segura i Mas, 1994: 211).

El tercer i últim període de Bourguiba en el poder (1980-1987), va començar amb una conjuntura desfavorable a causa de la crisi mundial del petroli i un descens en els ingressos pel turisme. El fre al creixement econòmic, l'augment de l'atur, un nivell de inflació elevat i l'augment del dèficit de la balança de pagaments i deute (Azzam Mahjoub, 2006: 79), van provocar que el primer ministre Mohamed Mzali es veiés obligat a aplicar “els tres pilars de la doctrina del Fons Monetari Internacional (FMI): “obertura de les fronteres, contracció de la demanda interior i privatització” (Camau, 1989: 87).

Malgrat la lleugera obertura democràtica amb la legalització de diferents partits opositors i la restauració de l'autonomia de la UGTT, la deteriorada situació econòmica de les arques estatals va portar el Govern tunisià a la liberalització dels preus i a retirar la subvenció als productes de primera necessitat derivats del blat, fet que va provocar un encariment dels preus en un 70% (Balta, 1994: 63). Sumides en la frustració i la desesperació i receptives als missatges dels líders islamistes més radicals, les classes populars van respondre de forma immediata i el país va sumir-se en la crisi social més greu des de la independència: la “revolta del pa” o “revolta del cuscús” que entre finals de 1983 i l'inici de 1984 va estendre's per tot el país.

El Govern tunisià es va veure obligat a utilitzar l'exèrcit per aixafar les protestes –Zine El Abidine Ben Ali va liderar l'acció militar– i va anular els decrets que establien la liberalització dels preus. Ben Ali havia obtingut el grau de general el 1979 i el 1980 va ser nomenat ambaixador tunisià a Polònia. Va tornar el 1984 per fer-se càrrec de la Direcció General de la Seguretat Nacional i liderar la repressió contra la “revolta del pa”. Malgrat fer marxa enrere, la imatge del president Habib Bourguiba quedarà deteriorada. El seu aïllament només va ser superat per la incapacitat de les organitzacions sindicals i polítiques per fer-se amb el control de la revolta (Segura i Mas, 1994: 44).

La marxa de Mohamed Mzali i el nomenament de Rachid Sfar només va fer que agreujar la situació d'un govern moribund. En aquell moment, l'autèntica obsessió de Bourguiba eren els islamistes, que van protagonitzar una onada de manifestacions per tota Tunísia després de la detenció del líder del Moviment de la Tendència Islamista (MTI) Rachid Gannouchi. L'única persona capaç de mobilitzar l'exèrcit en aquell moment era Ben Ali i, per aquest motiu, el 2 d'octubre de 1987 va ser anomenat ministre de l'Interior. Un més mes tard, Ben Ali decretava la incapacitat del president i assumia el poder¹⁹:

“El 7 de noviembre de 1987 Ben Ali pasa a la acción. Con la colaboración de Habib Ammar, comandante de la Guardia Nacional, destituye al jefe de Estado invocando el artículo 57 de la Constitución. Lo hace público en la radio donde lee el siguiente comunicado: Teniendo en cuenta su senilidad y el empeoramiento de su estado como demuestran los correspondientes informes médicos, el deber nacional nos impone declarar su absoluta incapacidad para asumir las cargas de la presidencia de la República”. (Balta 1994: 66)

Habib Bourguiba va deixar un llegat positiu pel que fa al creixement econòmic i determinades conquestes socials així com la posició avantatjada de Tunísia en el context internacional i una herència negativa pel que fa a la pluralitat política, la desestructuració de la societat civil i la desigual distribució de la riquesa a nivell social i regional. En el terreny econòmic, la modernització del sector agrícola, la industrialització, l'explotació de les reserves de gas natural i fòsfats i el turisme van portar Tunísia a experimentar un dels creixements més forts i espectaculars d'Àfrica.

Aquest creixement va produir-se a costa d'una polarització social i territorial: la distància entre rics i pobres va ser cada vegada més àmplia i les diferències regionals entre el litoral i l'interior i sud del país es van eixamplar. Polarització que Ben Ali serà incapaç de revertir durant els vint-i-quatre anys al capdavant del Govern tunisià i que serà un dels factors més rellevants que propiciarà l'esclat de la revolta el desembre de 2010.

A nivell internacional cal destacar l'obertura cap a Occident i el fet que Tunísia fos elegida seu de la Lliga Àrab el 1979 i seu de l'Organització per a l'Alliberament de

¹⁹ Les cròniques del diumenge 8 de novembre de 1987 van interpretar la deposició de Habib Bourguiba de forma molt oposada. Només per posar dos exemples, mentre *La Vanguardia* titulava: “Habib Burguiba, rellevat de forma pacífica i constitucional de la presidència de Tunísia”; *ABC* titulava “Deposat de mode incruent el mític Burguiba” i situava tota la informació sota el bloc “Cop d'Estat a Tunísia”.

Palestina després de la seva evacuació de Beirut el 1982. En l'àmbit social, la igualtat de la dona i l'escolarització gratuïta de prop de dos milions de tunisians van suposar fites importants en termes de drets i justícia social.

D'altra banda, com assenyala Segura i Mas (1994: 213) la gestió del “Combatent Suprem” es va saldar amb un balanç polític molt negatiu. En la seva voluntat d'acaparar tot el poder i de controlar totes les instàncies de l'Estat, el règim presidencialista de caràcter autoritari i de partit únic –el Neo-Destour– va mostrar un menyspreu màxim per la UGTT i l'oposició malgrat la seva acceptació a la Carta Magna. Les formacions islamistes i el Partit Comunista (il·legalitzat entre 1963 i 1980) van ser fortament perseguits, forçant a l'exili a molts dels seus militants.

4.1.3. Tunísia governada per Ben Ali (1987-2011)

L'arribada de Ben Ali al poder el 7 de novembre de 1987 va ser rebuda amb optimisme pel poble tunisià que confiava en la posada en marxa d'un procés d'apertura democràtica i liberalització política després de dècades marcades per un sistema autoritari i excloent. Unes expectatives que van ratificar-se després del seu discurs de presa de poder al Palau de Cartago on va anunciar una llei de partits que havia de garantir la celebració d'eleccions lliures i fer efectiu un multipartidisme que fins al moment havia estat merament figuratiu. L'anunci de la reforma legislativa en el marc polític va venir acompanyada d'una nova normativa sobre els mitjans de comunicació, fets que segons el president Ben Ali havien d'assegurar “una major participació ciutadana en l'edificació de Tunísia i el consolidació de la seva independència, dintre d'un marc d'ordre i disciplina”. El nou rais tunisià també va defensar una reforma constitucional per evitar presidències vitalícies i successions automàtiques al cap de l'Estat al marge de la participació ciutadana (CIDOB, 2011).

El 27 de febrer de 1988 el Comitè Central del Partit Socialista Destourianà (PSD) va anunciar la conversió de la formació en el Reagrupament Constitucional Democràtic (RCD). Més enllà de l'estètica nominativa, el canvi va suposar una profunda purga de la vella guarda destouriana i la incorporació de milers de nous quadres i afiliats procedents de diferents estrats socials, accions que refermaven el compromís democratitzador de Ben

Ali. Contràriament, la presència d'alts càrrecs del govern de Bourguiba en la cúpula del nou executiu i el fet que Ben Ali nomenés a més de 200 membres del Comitè Central del RCD, qüestionaven la pretensió que el RCD deixés de ser un partit identificat amb l'Estat.

Les primeres eleccions de l'era Ben Ali el 2 d'abril de 1989 van arribar precedides d'una amnistia general el març de 1988 i d'una reforma constitucional que derogava la presidència vitalícia i la successió automàtica i també establia l'elecció del càrrec per sufragi universal i per un període de cinc anys només renovable durant un mandat. En aquest context i previ "consens nacional" amb les formacions opositores, Ben Ali va concórrer en solitari a la carrera presidencial i va obtenir el 97,93% dels sufragis. A les eleccions legislatives, el RCD va obtenir el 80,5% dels escons al Parlament, fet que va fer encendre la indignació dels partits opositors i dels islamistes d'En Nahda –encapçalats per Rachid Gannouchi– que van denunciar frau electoral²⁰. Malgrat aquestes denúncies, els observadors internacionals van legitimar els resultats ja que Ben Ali i el RCD van obtenir el suport d'una part important de la població tunisiana.

Aquesta victòria electoral suposarà l'inici de 23 anys d'un règim autoritari marcat per tota una sèrie de trets característics que explicarem a continuació i que seran la llavor d'un descontent social que acabarà esclatant el 17 de desembre de 2010 amb la immolació del jove venedor de fruita Mohamed Bouazizi.

4.1.3.1. RCD: un projecte autoritari de partit únic amb la policia com a guardià

Hédi Baccouche, antic primer ministre de Ben Ali i un dels líders del cop d'estat de 1987, definia en una entrevista amb Samir Naïr (2011: 105) la naturalesa del RCD: "Un simple instrument al servei d'un home". I sense cap mena de dubte Ben Ali –antic director dels serveis de seguretat i Ministre de l'Interior– va saber com confeccionar-lo a la seva mida per tal que la seva família, amistats i alts càrrecs del govern en poguessin treure rèdit amb xarxes corruptes i clientelars que dominaven les esferes econòmiques públiques i

²⁰ Resultats i reaccions electorals extretes de la crònica de MASANA, M.D. (1989). «El RCD, partido en el poder, obtiene los 141 escaños de la Asamblea legislativa en las elecciones tunecinas». *La Vanguardia*. (3 de abril de 1989), p.9.

privades de l'Estat. Els mitjans de comunicació, les diferents organitzacions nacionals i sindicals, les corporacions professionals i el conjunt de la societat civil van acabar sota l'estret control d'un règim autoritari cada cop més centralitzat i on totes les decisions les prenia el cap d'Estat i el seu cercle immediat format per membres de la seva família i col·laboradors pròxims (Kéfi, 2011: 25).

A nivell estructural, a l'escalafó superior del partit es situava Ben Ali presentat com una espècie de pare protector de la nació i després molts nivells que incloïen des de l'elit dirigent fins a les classes populars. Per a aquestes classes més baixes la pertinença al RCD s'esdevenia fonamental per tenir la possibilitat d'ascendir en l'escalafó social. Aquest instrument de poder i control social orgànicament corrupte, obligava als tunisians a passar forçosament pels seus filtres per realitzar qualsevol gestió quotidiana o trava burocràtica. La dependència ciutadana respecte del partit únic en el seu dia a dia obligava pràcticament cada família a que almenys un dels seus membres estigués afiliat al RCD. Segons dades oficials de 2008 recollides per Mahmoud Ben Romdhane (2011), prop del 20% de la població estava afiliada al RCD i, per tant, els tentacles de l'Estat arribaven a qualsevol estament.

“Como cualquier partido totalitario, la principal función del RCD era mantener bajo control a la sociedad en colaboración con la policía, completando y facilitando su tarea, y regular la dinámica de promoción social en el contexto de un sistema social global orgánicamente corrupto. Ser funcionario tenía reseñables ventajas: fácil acceso a los recursos de la administración (vivienda, trabajo, sanidad, educación), posibilidad de viajar en complicidad con la policía, inexistencia de trabas para la importación de ciertos bienes (vehículos, etc.). Tales privilegios hacen sin duda la vida cotidiana más fácil a quienes tienen acceso a ellos, pero además refuerzan el sentimiento de humillación y la cólera de quienes se niegan a ceder al chantaje”. (Naïr, 2011: 106-107)

Aquesta forçosa submissió al partit únic va anar fomentant un menyspreu cap al RCD en el subconscient de molts tunisians. Aquesta repulsa cap a l'aparell de l'Estat es va veure clarament durant el gener de 2011, quan un cop derrocat Ben Ali, la protesta al carrer no va aturar-se fins que el govern interí encapçalat pel primer ministre Mohammed Gannouchi i el president interí Fouad Mebazaa van abandonar el govern i el RCD va dissoldre's el març de 2011.

L'hegemonia i supervivència del Reagrupament Constitucional Democràtic no hagués estat possible sense uns cossos de seguretat de l'Estat fidels i perfectament organitzats encarregats de perseguir a la dissidència política i a tots els civils desafectes. A diferència d'altres dictadures àrabs on l'exèrcit jugava un paper clau en el manteniment del *statu quo*, a Tunísia els 130.000 agents de la policia i els seus serveis secrets (*mukhabarat*) van ser els encarregats de vigilar estretament a tota la societat, incloent-hi el partit, els sindicats i el propi exèrcit –per evitar qualsevol aixecament militar o cop d'estat– (Driss, 2011: 1). Dissenyada per Ben Ali, la presència policial era omnipresent en qualsevol àmbit de la vida quotidiana generant un ambient de desconfiança i temor entre la població tunisiana. Al marge de la llei, la policia utilitzava mètodes com detencions arbitràries, tortures i segrestos per aplacar qualsevol tipus de dissidència i també era l'encarregada de vetllar pels interessos de les xarxes corruptes emparades pel RCD. La corrupció estava tant instaurada entre les forces de seguretat que l'extorsió i el suborn eren pràctiques habituals per fer la vista grossa a conductors i venedors ambulants amb parades sense llicència (Naïr, 2011: 102).

Va ser el cas del venedor de fruita Mohamed Bouazizi, que exhaust d'aquesta pràctica policial i en protesta per les precàries condicions socioeconòmiques va decidir cremar-se per morir dies més tard a l'hospital. La fidelitat de la policia cap a Ben Ali i el RCD i la particular relació de rivalitat amb l'exèrcit van quedar perfectament plasmades durant la revolta de gener de 2011. En un intent de salvaguardar el règim i la presidència de Ben Ali, la policia va emprar-se a fons per reprimir les protestes provocant desenes de morts entre els manifestants i, fins i tot, va actuar com a força paramilitar del RCD hores després de la fugida de Ben Ali cap a l'Aràbia Saudita. Només quan l'exèrcit, concebut com a defensor del poble tunisià i actor independent respecte del RCD i altres formacions polítiques, va desplegar-se pels carrers de Tunísia, l'estabilitat va tornar al país i les manifestacions van poder desenvolupar-se en un context menys violent²¹.

²¹ Els mitjans del cos d'anàlisi de la tesi recullen com el desplegament de l'exèrcit el 16 de gener de 2011 va ser fonamental perquè l'estabilitat tornés als carrers de Tunísia després de les hores de caos i inseguretat viscudes des de la fugida del país de Ben Ali el 14 de gener. La presència de l'exèrcit va ser clau perquè les manifestacions que demanaven la dimissió de la plana major del RCD i la seva dissolució com a partit poguessin continuar per vies menys violentes si ho comparem amb les jornades anteriors on la policia estava desplegada als carrers.

4.1.3.2. Violació dels drets humans: repressió de l'oposició i els islamistes i la manca d'obertura democràtica

En la consolidació hegemònica del règim, la repressió de l'oposició política i en especial dels islamistes, va ser clau per eliminar qualsevol tipus de moviment ideològic que pogués qüestionar la supremacia del RCD. Oficialment proscriu però tolerats pel règim, la formació islamista En Nahda va poder concórrer als comicis de 1989 amb candidatures independents obtenint aproximadament el 12% dels vots²². Davant els bons resultats i l'augment de popularitat dels islamistes, Ben Ali va abandonar el seu tarannà moderat i va iniciar una campanya de repressió contra En Nahda. El seu líder Rachid Gannouchi va ser forçat a l'exili, mentre prop de 8.000 militants van ser detinguts i empresonats (Amnesty International, 1992). En situació d'exili o empresonament, el desmantellament de la principal formació islamista entre 1991 i 1992 va provocar que durant la revolta de gener de 2011 els islamistes juguessin un paper secundari en les protestes antigovernamentals. Rachid Gannouchi va poder tornar a Tunísia el 30 de gener de 2011²³ per reconstruir el partit de cara a les eleccions de l'Assemblea Constituent del 23 d'octubre de 2011, els primers comicis democràtics en la història del país on Ennahda va guanyar de forma aclaparadora.

“Con el estrecho control del Estado sobre la vida política, los partidos opositores se vieron obligados a optar entre dos papeles: el de figurantes útiles en un pluralismo de mera fachada –imagen que el régimen exportaba al exterior–, o el de parias amordazados por la pesada maquinaria policial”. (Kéfi, 2011: 25)

Aquesta repressió de la dissidència política es va produir en el marc d'un Estat de Dret que a priori limitava l'acció del govern i dels cossos de seguretat de l'Estat. Malgrat que organitzacions internacionals de defensa dels drets humans com Amnistia Internacional i Human Rights Watch van publicar nombrosos informes al llarg de tot el mandat presidencial de Ben Ali (1987 – 2011) denunciant la repressió, la tortura i les condicions inhumanes d'empresonament de membres de l'oposició política i la mort sota custòdia

²² Tal com recullen les cròniques de la jornada, el líder de Ennahda, Rachid Gannouchi, va afirmar haver detectat anomalies electorals durant el procés electoral. Periodistes i analistes coincideixen en què els resultats electorals d'Ennahda van superar amb escreix el 12% comptabilitzat. Resultat extret de la crònica de MASANA, M.D. (1989). «El RCD, partido en el poder, obtiene los 141 escaños de la Asamblea legislativa en las elecciones tunecinas». *La Vanguardia*. (3 de abril de 1989), p.9.

²³ BBC News. «Tunisian Islamist leader Rachid Ghannouchi returns home». *BBC*. (30 de gener de 2011). [\[http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12318824\]](http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12318824). Consulta: febrer 2015.

d'alguns militants; el RCD va ser molt hàbil per projectar la imatge exterior del país amb més obertura democràtica i més respectuós amb els drets humans del món àrab.

En aquesta estratègia de maquillatge democràtic i propaganda exterior, el govern de Ben Ali va ratificar el 1988 la Convenció de les Nacions Unides contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants i va crear l'Alt Comitè dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals el 1991 (CIDOB, 2011). Per blindar el règim es va crear una llei d'associacions que donava cobertura legal al RCD per situar membres del partit en tot tipus d'organitzacions de drets humans, sindicals, socials i professionals. Negar-se a acceptar aquest fet suposava la dissolució de l'organització com va succeir el 1992 amb la Lliga Tunisiana dels Drets Humans (LTDH), la més antiga d'aquest àmbit en el món àrab.

Ben Ali va tenir l'habilitat de decretar amnisties de presos polítics quan se sentia pressionat i d'anar dosificant petites reformes suposadament democratitzadores que permetia a l'oposició disposar d'una mínima quota d'escons al parlament però sempre sense posar en perill la majoria del RCD. En els diferents comicis presidencials que van tenir lloc de 1987 fins a 2009 –any de les darreres eleccions presidencials– els resultats de Ben Ali sempre van estar entre el 89,62% i el 99,9% dels sufragis²⁴. Per tal de blindar la presidència de forma vitalícia i eliminar la limitació de tres mandats que existia i elevar fins a 75 anys l'edat per ser candidat, el 2002 va celebrar-se un referèndum per validar aquesta reforma constitucional. L'aclaparadora victòria del 'sí' amb un 99,55 dels vots²⁵ va desfermar les queixes de l'oposició legal com Najib Chebbi del Partit Democràtic Progressista (PDP) i de l'oposició il·legal com Moncef Marzouki del Congrés per la República (CPR) o Mustafà Ben Jafaar d'Ettakatol, que ho van titllar de “cop d'Estat constitucional”.

²⁴ Resultats electorals extrets de l'article de MARTÍNEZ, G. (2011). «El islam político tunecino. Conflicto y cooperación electoral en los comicios presidenciales de 2004 y 2009». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 93-94, p. 89-109

²⁵ Les cròniques del dia posterior al referèndum recullen els resultats i les queixes de l'oposició per la impossibilitat de votar modificacions que afecten a 40 articles de la Constitució en una sola pregunta. *La Voz de Galicia*. «Los mandatos presidenciales en Túnez no tendrán límite». *La Voz de Galicia*. (27 de maig de 2002). [<http://www.lavozdeg Galicia.es/hemeroteca/2002/05/27/1102318.shtml>]. Consulta: febrer de 2015.

L'asfixiant repressió sobre l'oposició va provocar que aquesta finalment s'hagués de resignar a acceptar un mer paper figuratiu en el parlament tunisià i a les diferents eleccions on la victòria aclaparadora del RCD era inqüestionable. La façana de pluralisme que Ben Ali va aconseguir exportar a l'exterior, el perfecte funcionament de l'Estat policial, la relativa pau social i certs moments de progrés econòmic van contribuir a la longevitat del règim i el control d'una població que finalment va dir prou el 17 de desembre de 2010.

4.1.3.3. El clan familiar Ben Ali-Trabelsi i el problema de la corrupció generalitzada

“The problem is clear: Tunisia has been ruled by the same president for 22 years. He has no successor. And, while President Ben Ali deserves credit for continuing many of the progressive policies of President Bourguiba, he and his regime have lost touch with the Tunisian people. They tolerate no advice or criticism, whether domestic or international. Increasingly, they rely on the police for control and focus on preserving power. And, corruption in the inner circle is growing. Even average Tunisians are now keenly aware of it, and the chorus of complaints is rising. Tunisians intensely dislike, even hate, First Lady Leila Trabelsi and her family. In private, regime opponents mock her; even those close to the government express dismay at her reported behavior. Meanwhile, anger is growing at Tunisia's high unemployment and regional inequities. As a consequence, the risks to the regime's long-term stability are increasing”. (WikiLeaks cable: 09TUNIS492)²⁶

Aquesta és només una part de l'informe que els diplomàtics nord-americans a Tunísia van redactar per encàrrec del Departament d'Estat dels EUA i que l'ambaixador Robert F. Godec va enviar a Washington el 17 de juliol de 2009. Un document os es denunciava la corrupció en el si de la cúpula governamental i de la família del president Ben Ali, en especial atenció al paper de la seva dona Leila Trabelsi. Una pràctica corrupta institucionalitzada des de l'època de Habib Bourguiba i que es va estendre a totes les esferes del RCD i de l'administració pública amb l'arribada de Ben Ali al poder i l'onada de privatitzacions.

²⁶ Part de l'informe que els diplomàtics nord-americans a Tunísia van redactar per encàrrec del departament d' Afers Exteriors dels EUA i que l'ambaixador Robert F. Godec va enviar a Washington el 17 de juliol de 2009. En aquest document s'analitzaven els principals problemes derivats de la gestió del règim tunisià. Els punts més importants d'aquest informe van ser publicats per *Wikileaks* i difosos el desembre de 2010 per alguns dels principals diaris de referència mundial com *The Guardian*. Aquest extracte de l'informe fa referència a la corrupció en el si de la família Ben Ali-Trabelsi, l'enuig de la població tunisiana i la possibilitat que es produeixin protestes populars davant l'empitjorament de les condicions socials. Godec, R. F. (2009). «Troubled Tunisia: What should we do?». WikiLeaks. WikiLeaks cable:09TUNIS492. [<https://wikileaks.org/cable/2009/07/09TUNIS492.html>]. Consulta: març de 2015.

El clan familiar sorgit del matrimoni entre Ben Ali i Leila Trabelsi va valer-se del seu poder polític per conquerir el poder econòmic i amassar gran quantitat de diners. Una àmplia xarxa clientelar alimentada pel tràfic d'influències i l'amiguisme van permetre l'enriquiment monetari i patrimonial dels parents i persones properes al president. Aquest comportament mafiós (Naïr, 2011: 73) i poc ètic va malmetre la imatge de la família Ben Ali i va incrementar el descontent de la major part de la societat tunisiana, especialment a partir de 2007, moment en què va començar la desacceleració econòmica del país i van agreujar-se les condicions socials.

La dona del president va jugar un paper clau en l'organització, lideratge i gestió d'aquesta trama corrupta i per aquest motiu va situar a familiars i persones de confiança en el cercle de col·laboradors de Ben Ali. En el desenvolupament de la tasca de primera dama, Leila Trabelsi no va limitar la seva activitat a accions de caràcter caritatiu i humanitari, sinó que va assumir responsabilitats polítiques i institucionals i va encarregar-se de gestionar les inversions tant a nivell nacional com internacional.

En l'àmbit domèstic, la família Ben Ali-Trabelsi va diversificar les seves activitats comercials en múltiples sectors, fet que els va permetre lucrar-se amb els beneficis derivats de la banca, empreses de transport, el control de les duanes, mitjans de comunicació, venda de cotxes, importació de begudes alcohòliques, l'explotació pesquera i, especialment, els complexos turístics i promocions immobiliàries (CIDOB, 2011). La gestió de la trama corrupta estava perfectament organitzada en funció de l'activitat econòmica i la regió del país:

“El clan se reparte el país en dos mitades: la rama Trabelsi se apropia de Túnez capital y de todo su territorio costero, inmobiliario y hotelero; la rama Ben Ali se hace con la costa turística del este y con el interior del país”. (Sami Naïr, 2011: 79)

El Banc Mundial va avaluar aquest espoli i va arribar a la conclusió que a finals de 2010 el clan controlava 220 empreses que acaparaven el 21% dels beneficis del sector privat

del país²⁷. Aquests centenars de milions d'euros ràpidament es reinvertien i camuflaven en propietats, dipòsits bancaris i inversions financeres a països com França, Emirats Àrabs Units i paradisos fiscals com Suïssa. El 19 gener de 2011, pocs dies després que Ben Ali abandonés Tunísia i es refugiés a l'Aràbia Saudita, el Consell Federal Suís va accedir a bloquejar els comptes que el president tunisià tenia al país helvètic²⁸.

El 3 de maig de 2011 el govern suís va revelar que Ben Ali tenia 46.808.000 euros dipositats al país²⁹. Membres de la branca Trabelsi del clan familiar també tenien àmplies fortunes dipositades a Suïssa. El febrer de 2015 una investigació periodística va assenyalar que el cunyat del president Ben Ali, Belhassen Trabelsi, apareixia com un dels 130.000 evasors fiscals de la 'Llista Falciani' amb un compte a la seu suïssa del banc britànic HSBC de 22 milions de dòlars³⁰.

La corrupció de la família Ben Ali-Trabelsi i de la cúpula governamental del RCD va contribuir a aguditzar el descontent popular generat per la precària situació social. Aquesta ràbia i atribució de responsabilitats cap al clan familiar del president tunisià va quedar palesa hores després de la seva fugida cap a l'Aràbia Saudita el 14 de gener de 2011. Desenes de manifestants van assaltar, saquejar i destruir bona part de les residències i propietats que la família tenia al país. D'altra banda, aquesta ira cap a la

²⁷ Segons l'auditoria del Banc Mundial realitzada el 2014, el clan Ben Ali-Trabelsi controlava a finals de 2010, 220 empreses que representaven menys de l'1% dels llocs de treball, però generaven 21% de tots els guanys del sector privat. El 2010 van guanyar 233 milions de dòlars que representaven el 0,5% del PIB tunisià. [<http://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/04/03/all-in-the-family-state-capture-in-tunisia-question-and-answers>]. Consulta: març de 2015.

²⁸ El 19 de gener de 2011 el Consell Federal Suís va decidir bloquejar els comptes bancaris del president tunisià Ben Ali i del president de Costa d'Ivori, Laurent Gbagbo. ASSOCIATED PRESS. (2011). «Switzerland freezes assets of Zine al-Abidine Ben Ali and Laurent Gbagbo». *The Guardian*. (19 de gener de 2011). [<http://www.theguardian.com/world/2011/jan/19/switzerland-freezes-assets-ben-ali-gbagbo>]. Consulta: març de 2015.

²⁹ El govern suís va revelar les quantitats que Ben Ali, Muamar al-Gaddafi i Hosni Mubarak tenien en comptes bancaris al país. Mentre el president tunisià tenia 46.808.000 euros, el dictador libi 280.853.000 euros i el rais egipci 319.860.000 euros. REUTERS. (2011). «Suiza revela las cuentas multimillonarias de los dictadores árabes». *El País*. (3 de maig de 2011).

[http://internacional.elpais.com/internacional/2011/05/03/actualidad/1304373602_850215.html]. Consulta: març de 2015.

³⁰ La llista Falciani és una relació que conté els noms d'uns 130 000 potencials evasors fiscals amb comptes no declarats a la sucursal del banc britànic HSBC a Ginebra. Rep el nom de 'Falciani' per Hervé Falciani, un informàtic, ex-treballador del banc que va filtrar les dades. Les dades van ser investigades i processades pel Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació i *Le Monde*. A Espanya qui va tenir l'exclusiva per publicar aquesta informació va ser el diari digital *El Confidencial* i la televisió privada *La Sexta*. El nom de Belhassen Trabelsi i la quantia de 22 milions de dòlars apareix en aquest article: DEIROS. T. (2015). «Lista Falciani: el clan de Ben Ali ocultaba parte del saqueo de Túnez en el HSBC». *El Confidencial*. (18 de febrero de 2015). [<http://www.elconfidencial.com/economia/lista-falciani/2015-02-18/el-clan-del-dictador-ben-ali-ocultaba-parte-del-saqueo-de-tunez-en-el-hsbc/>]. Consulta: març de 2015.

cúpula governamental es va fer evident durant el gener i febrer de 2011, on malgrat la marxa de Ben Ali, les protestes al carrer no es van aturar fins que el RCD es va dissoldre i els seus membres van abandonar els càrrecs al govern.

4.1.3.4. Del creixement econòmic a l'atur i la frustració social

En l'àmbit econòmic, l'arribada de Ben Ali al Palau de Cartago va estar marcada per la instauració d'un model liberal que tenia com a principals objectius estimular la inversió productiva –interna i externa– i les exportacions, així com donar pas a un sistema més diversificat que no fos tan dependent dels sectors agrícola, petroler i miner. Aquesta nova política econòmica va provocar que el turisme, els serveis i indústries manufactureres com la tèxtil, es consolidessin com a motors principals de l'economia tunisiana.

L'aplicació d'aquest model va ser possible després de consensuar amb el Fons Monetari Internacional (FMI) un pla d'ajust estructural per refinançar el deute extern que va comportar la privatització de bona part de l'estructura productiva per guanyar en competitivitat (CIDOB, 2011). Per consolidar aquest impuls econòmic durant la primera dècada del govern del RCD també va contribuir l'acord d'associació amb la Unió Europea el 1995 pel que desapareixien tots els aranzels per als productes industrials i a partir de 2008 va entrar en vigor una zona de lliure comerç amb Europa (Kéfi, 2011: 27).

Segons dades del Banc Mundial³¹, el PIB durant els 23 anys de presidència de Ben Ali va créixer a un ritme anual d'entre el 4% i 5% de mitjana. Aquesta tendència positiva de la macroeconomia tunisiana, principalment durant la dècada dels 90, va permetre el creixement de la classe mitjana i la instauració d'un estat del benestar que va eclipsar la manca de llibertats polítiques i la repressió del règim. La crisi financera mundial que el 2007 va esclatar als EUA es va estendre ràpidament com una taca d'oli als països del sud de la Unió Europea i Irlanda i també va tenir un fort impacte en l'economia tunisiana provocant una forta desacceleració econòmica. Les inversions directes i la demanda de bens i serveis dels mercats europeus a Tunísia van experimentar un notable descens.

³¹ Segons dades del Banc Mundial, el PIB de Tunísia va créixer un 4,6% el 2006 i un 5,2% el 2007. La recessió econòmica va començar el 2008 on es va créixer un 3,7%, només un 2,5% el 2009 i un 2,2% el 2010; any el desembre del qual va esclatar la revolta tunisiana.

[<http://datos.bancomundial.org/indicador/NY.GDP.PCAP.KD.ZG?page=1>]. Consulta: febrer de 2015.

El 2008 el PIB tunisià només va créixer un 3,7%, un 2,5% el 2009 i un 2,2% el 2010; any al final del qual va esclatar la revolta tunisiana. Aquesta situació de recessió econòmica va comportar un augment considerable de la població desocupada –principalment entre els joves–, una nova onada migratòria cap a Europa, una baixada dels salaris i en conseqüència una agudització de les desigualtats socials que encara eren més grans segons l’edat, la regió, el sexe i el nivell educatiu (Ben Romdhane, 2011: 171). Aquesta tensió laboral i la desafecció popular cap al règim es va fer sentir el 2008 amb una vaga minera a la regió de Gafsa durament reprimida per la policia³².

L’informe del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament de 2010 indica que la mitjana d’edat de Tunísia era de 29,1 anys, i per tant, l’atur es va acarnissar especialment entre la joventut tunisiana a l’esdevenir la principal franja en edat de treballar. Segons dades del Banc Mundial relatives a 2009, mentre la taxa general d’atur era del 13,3%, hi havia un 31,2% d’atur entre els homes de 15-29 anys i un 28,8% entre les dones de 15-29 anys³³. Per agreujar encara més la situació, el 21,9% dels individus amb estudis superiors estava a l’atur el 2009 (Ben Romdhane, 2011: 176).

Aquest context laboral va forçar els joves amb estudis a ocupar feines no relacionades amb la seva formació o molt per sota de la seva qualificació, fins i tot, de tipus marginal. Com indica Sami Naïr (2011: 57), l’educació ja no exerceix d’ascensor social. El fet de no veure recompensat l’esforç amb una feina del nivell d’estudis assolit provoca un fort sentiment d’humiliació i de frustració social entre el jovent. Al mateix temps, el desigual repartiment de la riquesa ha provocat grans diferències entre el gruix de la població i un grup social reduït vinculat al poder polític i les elits econòmiques afavorides per les privatitzacions impulsades pel govern de Ben Ali.

A les desigualtats socials cal afegir les desigualtats regionals, que ja van incrementar-se a causa de la política territorial asimètrica de Habib Bourguiba³⁴, i van eixamplar-se encara

³² La revolta minera de Gafsa s’explica més detalladament al punt 4.1.3.5. La revolta de Gafsa (2008): la població expressa el seu malestar i exigeix unes condicions de vida dignes.

³³ Dades extretes de l’informe anual del Banc Mundial relatiu a l’any 2009.

[<http://datos.bancomundial.org/indicador/SI.UEM.TOTL.ZS?page=1>]. Consulta: febrer de 2015.

³⁴ Observeu el punt 4.1.2. Govern de Habib Bourguiba (1957-1987).

més amb la gestió del RCD. Sami Nair (2011: 63-64) argumenta que aquestes desigualtats territorials són conseqüència de la idiosincràsia corrupta del règim i la seva voluntat de fer suculents beneficis, per això les regions amb major capacitat d'atracció turística van ser les més beneficiades per les inversions estatals. Aquesta desigualtat l'exemplifica Sidi Bouzid, la ciutat de Mohammed Bouazizi, on el 2007 hi havia un 20% d'atur a la regió, la més elevada del país.

Per tant, observem com en la persona del venedor de fruita Mohammed Bouazizi conflueixen totes aquestes desigualtats socials i regionals així com la desesperant sensació de descontent i frustració. Aquest jove era la personificació del sentiment majoritari d'una població tunisiana cansada i extenuada amb l'única forma de governar que havia conegut des de la independència. A diferència d'ocasions anteriors, la situació social era tan límit a finals de 2010 que la immolació de Mohamed Bouazizi no va quedar com a un simple fet aïllat i la protesta popular va anar sumant seguidors fins omplir els carrers de Tunis i aconseguir la marxa de Ben Ali i la caiguda del RCD.

“La negación del futuro –marginación, paro o emigración clandestina– de esta generación mejor preparada que nunca, unida a la humillación de la persistencia de las desigualdades, de la falta de libertades y de la represión, se torna insoportable y la contestación a esta situación se convierte en un problema de dignidad que alimenta las revueltas”. (Segura i Mas, 2013: 256)

4.1.3.5. La revolta de Gafsa (2008): la població expressa el seu malestar i exigeix unes condicions de vida dignes

“Tunisia’s ‘economic miracle’ has not benefited all, nor has it been matched by greater enjoyment of human rights. This was vividly illustrated during unrest in the south-west region of Gafsa in 2008, when peaceful protests by workers and unemployed youths were met with excessive use of force by security forces, arbitrary arrest, torture or other ill-treatment, and imprisonment after unfair trials. The protests were sparked in Redeyef by what was seen as an unfair recruitment process by the Gafsa Phosphate Company (GPG), and soon spread to other cities. They drew in a wide range of people disaffected by economic and other social issues, and coincided with similar protests in Cameroon, Egypt, Haiti, Indonesia, Morocco and elsewhere”. (Amnesty International, 2009: 2)

Un extens i detallat informe elaborat per Amnistia Internacional explica com van transcórrer els fets durant les protestes a la conca minera de Gafsa durant el 2008 i denuncia l'ús excessiu de la força per part dels cossos de seguretat estatals, detencions

arbitràries, tortures i empresonaments després de processos judicials mancats de garanties. La regió de Gafsa té un ampli historial de lluita minera i treballadora, de fet aquesta zona va convertir-se el 1984 en un dels principals focus de la “revolta del pa”. En aquell moment, el president Habib Bourguiba va encomanar a Ben Ali, responsable llavors de la Direcció General de la Seguretat Nacional, sufocar les protestes.

L'aixecament popular va iniciar-se el gener de 2008 quan la Companyia de Fosfats de Gafsa, propietat de l'Estat, va decidir contractar treballadors procedents d'altres regions del país i va trencar una tradició per la qual sempre s'havia empleat gent de la zona, joves aturats o familiars dels miners (Sami Nair, 2011: 161). Al foment del malestar de la població local també va contribuir la cúpula del sindicat UGTT al situar-se del costat de la companyia i donar l'esquena als treballadors i població de Gafsa. La UGTT va ser un cop més acusada d'actuar amb connivència amb les pràctiques corruptes del règim.

La periodista Olga Rodríguez (2012: 211) recull alguns testimonis de ciutadans de Redeyef i descriu com el malestar va fer-se especialment palès entre el col·lectiu de diplomats universitaris en atur que van emetre un comunicat denunciant el procés de contractació de la Companyia de Fosfats de Gafsa i defensaven les protestes com a “resposta natural contra la corrupció, el nepotisme i la negació del principi d'igualtat d'oportunitats, que hauria de ser la pauta en el procés de contractació del sector públic”.

Les mobilitzacions ciutadanes van comptar amb milers de participants de la regió de Gafsa i van desenvolupar-se en forma de protestes, manifestacions, concentracions, aturades laborals i vagues de fam que van durar fins al juny de 2008. Els missatges més representatius que van liderar les manifestacions van ser “Treball, llibertat i dignitat nacional” i “Volem treball, no promeses ni il·lusions” (Rodríguez, 2012: 212). El creixement de les accions de protesta va comportar que Tunis enviés reforços per completar l'acció repressiva dels cossos de seguretat que es va saldar amb diversos morts. L'estratègia repressiva va comportar el tall de les comunicacions de la regió, utilització de gasos lacrimògens i munició real per dissoldre les manifestacions, batudes i l'arrest dels líders i participants en les protestes.

Finalment l'acció de les forces de seguretat va acabar amb les protestes a la regió de Gafsa però el seu esperit i record van perdurar. Molts tunisians i experts situen aquesta revolta de 2008 com l'avantsala de la revolta de desembre de 2010 que comportarà el derrocament de Ben Ali i l'inici d'un període de canvi al món àrab les conseqüències del qual encara perduren visiblement en països com Líbia i Síria.

4.1.3.6. Relacions exteriors: la connivència d'Occident amb el règim tunisià

Les relacions bilaterals entre les cancelleries occidentals i el règim de Ben Ali han seguit els mateixos paràmetres que han caracteritzat l'entesa d'Europa i els Estats Units amb la resta de monarquies i autocràcies del Magreb i el Pròxim Orient. Una confluència d'interessos en què la *Realpolitik* occidental ha xocat frontalment amb les expectatives i demandes de les poblacions àrabs locals, com també ha succeït en el cas tunisià.

“Ni Europa ni Estados Unidos han movido un dedo para llevar la democracia y la libertad al mundo árabe. Al contrario, han preferido contar con regímenes represivos, capaces de controlar a sus poblaciones, garantizar el suministro energético y limitar la inmigración y el contrabando. Los mejores colaboradores de Estados Unidos y Europa han sido los jefes de policía árabes, perfectos en la lucha contra el terrorismo, pero más perfectos todavía en la opresión de sus ciudadanos y en el pillaje del erario público”. (Bassets, 2012: 22)

Per evitar el malestar dels tunisians i el deteriorament de les relacions exteriors tant amb els països àrabs com Occident, Ben Ali sempre va ser molt hàbil en buscar un equilibri amb les seves accions. Com a bon germà àrab, durant la dècada dels vuitanta Tunísia va esdevenir la seu temporal de la Lliga Àrab i també va acollir el quarter general de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina liderada per Iàsser Arafat. En aquest mateix sentit, Ben Ali va fer gala de la seva ambivalència al mostrar-se contrari a l'ocupació iraquiana de Kuwait durant la Primera Guerra del Golf (1990-1991) i defensar al mateix temps que l'ofensiva militar encapçalada pels EUA no era l'estratègia més encertada. Tunísia també va jugar un paper actiu en el procés de pau al Pròxim Orient al actuar d'interlocutor entre palestins, israelians i nord-americans.

Ben Ali va erigir-se en un dels principals aliats de la Unió Europea i els Estats Units contra el terrorisme islamista i com a garant del secularisme, la seguretat i l'estabilitat a la regió. L'augment de la violència islamista al Magreb –principalment a partir de 1991

amb la guerra civil algeriana–, la lluita contra el terrorisme global arran dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 i l'eclosió d'Al-Qaida del Magreb Islàmic (AQMI); van situar la lluita contra el jihadisme en la màxima prioritat per davant de la democràcia, el pluralisme i els drets humans, fet que va anar clarament en detriment de la població civil tunisiana.

Per a Europa i els EUA, el fet que el règim tunisià fos una implacable dictadura mai va suposar un obstacle per mantenir estretes relacions bilaterals, encara que aquestes van desenvolupar-se per vies diferents. Per als europeus, Ben Ali era el soci idoni per garantir el control de les fronteres davant la immigració il·legal i també per l'atractiu comercial i inversor. Malgrat ser una autocràcia, la imatge que Tunísia projectava a l'exterior de modernitat, cultura secularitzada i amb l'estatus social de la dona més avançat del Magreb; era l'embolcall perfecte perquè aquestes relacions amb la Unió Europea fossin molt fluïdes i pràcticament no aixequessin objeccions a Brussel·les malgrat les denúncies per la violació dels drets humans que en nombroses ocasions havien presentat diverses ONG internacionals. Aquestes excel·lents relacions van comportar la signatura de nombrosos acords entre els quals destaca l'Acord d'Associació amb la Unió Europea el 1995, amb el que s'aixecaven els aranzels amb Europa per a determinats bens, productes i serveis i s'instaurava una zona de lliure comerç entre ambdues regions que va entrar en vigor el 2008 (Kéfi, 2011: 27).

“En el flanco europeo, las relaciones fueron particularmente cordiales con Francia, país especial para Túnez por razones históricas y culturales (la francofonía), por la concentración allí del grueso de su diáspora y por el volumen de los intercambios comerciales, que hacían del país europeo el principal cliente y proveedor del africano, así como de las inversiones y la cooperación al desarrollo. El Ejecutivo galo, sensible a los intereses de un influyente *lobby* empresarial y político franco-tunecino, dispensó a Ben Alí un trato untuoso. El discurso condescendiente y acrítico con las sucesivas farsas electorales, el estrangulamiento de la libertad de prensa y la persecución sañuda de las voces disidentes fue característico en todos los inquilinos del Elíseo, sin distingos de ideologías, cuando recalaban en Túnez en visita oficial o bien recibían a Ben Alí en casa”. (CIDOB, 2011)

Aquesta condescendència de França amb el règim del RCD va quedar palesa durant la revolta popular tunisiana de gener de 2011. Mentre els EUA i alguns països membres de la Unió Europea van instar el govern de Ben Ali a respectar el dret de manifestació, escoltar les demandes de la població tunisiana i emprendre reformes democràtiques: el

govern de Nicolas Sarkozy no va pronunciar-se de forma clara fins la fugida de Ben Ali cap a l'Aràbia Saudita, fet que va comportar dures crítiques de l'oposició francesa vers l'executiu dels Camps Elisis³⁵.

Les relacions entre Tunis i Washington van discórrer per paràmetres diferents i, malgrat que el règim de Ben Ali va esdevenir un dels principals aliats en matèria antiterrorista després dels atemptats terroristes de l'11 de setembre de 2001, la Casa Blanca va qüestionar en diverses ocasions la gestió política del govern tunisià i el va instar a emprendre reformes en matèria de drets humans, llibertat d'expressió i evolucionar cap a un model amb eleccions cent per cent democràtiques i transparents.

La desmesurada corrupció del clan familiar Ben Ali-Trabelsi i una greu malaltia que suposadament patia el *rais* tunisià van provocar que els EUA mostressin clarament la preocupació pel lideratge del país magrebí i, fins i tot, van fer càbales sobre els candidats més idonis per succeir Ben Ali. Així ho demostren els cables revelats per *WikiLeaks* el 2010 que tractarem en el proper punt i on s'evidencia com els EUA a través de l'ambaixada al país tunisià estaven neguitosos amb el rumb que estava prenent el govern de Tunis.

4.1.3.7. Els cables revelats per *WikiLeaks* posen al descobert la corrupció del règim, la manca de drets humans i la connivència d'Occident

El 28 de novembre de 2010, els primers 291 d'un total de 251.287 documents secrets corresponents a comunicacions entre el Departament d'Estat dels Estats Units i les seves ambaixades, van ser filtrats i publicats per l'organització de ciberactivistes *WikiLeaks* en col·laboració amb els diaris *El País*, *The Guardian*, *The New York Times*, *Le Monde* i el setmanari *Der Spiegel*. Aquests documents, que principalment recollien episodis succeïts entre 2008 i 2010, posaven al descobert el funcionament del costat més fosc de les relacions internacionals i dels passadissos del poder, a més d'analitzar fets de la política

³⁵ Una setmana després de la caiguda de Ben Ali, el president francès Nicolas Sarkozy va admetre errors per part del govern gal en la gestió de la crisi tunisiana i va demanar disculpes. CHRISAFIS, A. (2011) «Sarkozy admits France made mistakes over Tunisia». *The Guardian*. (24 de gener de 2011). [\[http://www.theguardian.com/world/2011/jan/24/nicolas-sarkozy-tunisia-protests\]](http://www.theguardian.com/world/2011/jan/24/nicolas-sarkozy-tunisia-protests). Consulta: maig de 2015.

interna d'una gran quantitat de països, entre els que es trobaven estats àrabs com Marroc i Tunísia.

La major filtració periodística de la història també va tenir diversos cables dedicats a la Tunísia governada amb mà de ferro per Ben Ali des de 1987. Aquests cables recopilaven els informes redactats pels diplomàtics nord-americans a Tunísia per encàrrec del Departament d'Estat dels EUA i que l'ambaixador Robert F. Godec va enviar regularment a Washington. Concretament, el cable 08TUNIS679 amb el títol *Corruption in Tunisia: What's yours is mine* (Corrupció a Tunísia: El que és teu és meu) i el cable 09TUNIS492 amb el títol *Troubled Tunisia: What should we do?* (Preocupats per Tunísia: Què hauríem de fer?). En aquests informes, s'analitzen una gran quantitat de temes com la pràctica institucionalitzada de la corrupció en el si del govern tunisià i de la família Ben Ali-Trabelsi, les relacions bilaterals en matèria de comerç i cooperació militar i la lluita contra el terrorisme islamista, entre d'altres.

El 7 de desembre de 2010 –deu dies abans de la immolació del jove Mohamed Bouazizi– va ser publicat el cable 09TUNIS679, corresponent a un informe enviat a Washington per l'ambaixada dels Estats Units a Tunísia amb data del 17 de juliol de 2009 i classificat com a document secret. Un document que analitza la situació tunisiana en aquell moment i fa especial èmfasi en aspectes com la corrupció de la família Ben Ali-Trabelsi, la incertesa que suposa la successió de Ben Ali a la presidència, les relacions Washington-Tunis i com millorar-les en matèria de cooperació en seguretat davant l'alarmant expansió d'Al-Qaida al Magreb Islàmic i també aborda les carències en matèria de democràcia i drets humans, així com l'elevada taxa d'atur i la frustració social que existeix. Observem, per tant, com els informes emesos per la diplomàcia nord-americana a Tunísia ja diagnosticaven i confirmaven les causes que després portarien a l'esclat de la revolució el 17 de desembre de 2010.

“By many measures, Tunisia should be a close US ally. But it is not. While we share some key values and the country has a strong record on development, Tunisia has big problems. President Ben Ali is aging, his regime is sclerotic and there is no clear successor. Many Tunisians are frustrated by the lack of political freedom and angered by First Family corruption, high unemployment and regional inequities. Extremism

poses a continuing threat. Compounding the problems, the GOT brooks no advice or criticism, whether domestic or international. Instead, it seeks to impose ever greater control, often using the police. The result: Tunisia is troubled and our relations are too". (WikiLeaks cable: 09TUNIS492)³⁶

Aquest extracte correspon a l'obertura de l'informe on la diplomàcia nord-americana establerta a la capital tunisiana deixava constància dels greus problemes que patia el país magrebí. Entre els principals neguits de l'ambaixada dels EUA a Tunísia destaquen l'envelliment de Ben Ali i la preocupació per la seva successió, la manca de llibertat política, la corrupció de la família Ben Ali-Trabelsi, l'elevada taxa d'atur i l'extremisme creixent a la regió. En definitiva, una situació i unes relacions bilaterals que preocupaven als EUA.

"Despite Tunisia's economic and social progress, its record on political freedoms is poor. Tunisia is a police state, with little freedom of expression or association, and serious human rights problems. The GOT can point to some political progress in the last decade, including an end to prior review of books and ICRC access to many prisons. But for every step forward there has been another back, for example the recent takeover of important private media outlets by individuals close to President Ben Ali". (WikiLeaks cable: 09TUNIS492)

En aquest extracte del cable diplomàtic filtrat, s'observa com malgrat el creixement econòmic i social, als EUA els preocupava la manca de llibertat d'expressió i de drets humans en una Tunísia que titllen com un estat policial. La filtració i publicació d'aquests informes no va revelar res que la població tunisiana no conegués prèviament, però d'alguna manera va contribuir a confirmar allò que moltes organitzacions de drets humans i activistes opositors havien denunciat amb molta insistència.

"President Ben Ali's extended family is often cited as the nexus of Tunisian corruption. Often referred to as a quasi-mafia, an oblique mention of "the Family" is enough to indicate which family you mean. Seemingly half of the Tunisian business community can claim a Ben Ali connection through marriage, and many of these relations are reported to have made the most of their lineage. Ben Ali's wife, Leila Ben Ali, and her extended family -- the Trabelsis -- provoke the greatest ire from Tunisians. Along with the numerous allegations of Trabelsi corruption are often barbs about their lack of education, low social status, and conspicuous consumption. While some of the complaints about the Trabelsi clan seem to emanate from a disdain for their nouveau riche inclinations, Tunisians also argue that the Trabelsis strong arm

³⁶ «US embassy cables: Tunisia - a US foreign policy conundrum». *The Guardian*. (7 de desembre de 2010). [<http://www.theguardian.com/world/us-embassy-cables-documents/217138>]. Consulta: agost de 2014.

tactics and flagrant abuse of the system make them easy to hate”. (WikiLeaks cable: 08TUNIS679)

Aquest és un extracte de l’informe enviat per l’ambaixador nord-americà a Tunísia, Robert F. Godec, al Departament d’Estat dels EUA el 23 de juny de 2008. En aquest document els diplomàtics alertaven sobre la corrupció com una pràctica institucionalitzada i situaven la família Ben-Ali Trabelsi com el principal nucli d’aquesta activitat. En el document es fa especial menció al paper de Leila Trabelsi i de la seva família com a principals artífexs d’aquesta activitat il·lícita i lucrativa en el si de la cúpula governamental. A l’informe s’utilitzen expressions com “quasi-màfia” i “clan” per referir-se a les activitats corruptes dirigides per la dona del *rais*.

Els documents filtrats per *WikiLeaks* en col·laboració amb cinc dels diaris més llegits del món, no van ser el desencadenant directe de la revolució tunisiana, però sí que van ajudar a visibilitzar i confirmar una situació que activistes i partits polítics opositors i organitzacions de drets humans portaven anys denunciant. Amb la sortida a la llum pública d’aquests cables va quedar palès que els Estats Units, i per tant, Occident, eren perfectes coneixedors de la manca de llibertats al país magrebí i de l’activitat corrupta de la família del president Ben Ali. La connivència i complicitat d’Occident amb el règim de Ben Ali va quedar al descobert amb aquesta filtració, i constatava com les cancelleries occidentals estaven disposades a consentir al dictador les pitjors pràctiques en nom de la *realpolitik* (Garrido, 2013:106).

4.1.3.8. Mitjans de comunicació i llibertat d’expressió: de la censura del règim al poder de les televisions per satèl·lit i les xarxes socials

“Les autoritats tunisianes van endurir notablement al llarg de tot l’any el seu tracte als periodistes. Al gener, es va dictar la sentència que condemnava el periodista Fahem Boukadous a quatre anys de presó, per cobrir per a la televisió *El Hiwar Ettounsi* les protestes mineres que van tenir lloc a localitat de Gafsa, el 2008. Després d’ingressar a la presó, la seva salut es deteriorava notablement a mitjans d’any.

La policia agredia, a l’abril, el periodista en línia i activista de drets humans Zouhaïer Makhlouf, al seu domicili i en presència de la seva família. Al juliol, un mes especialment dur amb els mitjans de comunicació, els articles en suport a l’empresonat Fahem Boukadous, van costar la detenció al blogaire i periodista Zyad Al-Heni. El poeta i periodista Taoufik Ben Brik va passar uns quants dies sota arrest domiciliari, després d’escriure dos articles crítics amb la policia tunisiana al periòdic francès *Nouvelle Observateur*. Al desembre, el corresponsal de *Radio Kalima*, Nebrass Hedhili, va ser copejat per dos policies a La Chebba, quan es disposava a cobrir una

manifestació organitzada per l'associació "Taleb Chebbi". Hedhili va ingressar inconscient a l'UCI de l'hospital de La Cheeba. Tot això, mentre es començava a aplicar una legislació per criminalitzar l'activitat dels defensors dels drets humans". (Reporters Sense Fronteres, 2011: 145)

Aquests són només alguns dels atacs contra la llibertat d'informació que van tenir lloc a Tunísia durant el 2010 recollits per l'informe que l'organització Reporters Sense Fronteres elabora anualment. La situació del periodisme era tan precària l'any, al desembre del qual va esclatar la revolució, que Tunísia ocupava el lloc 164 d'un total de 178 països en el baròmetre per la llibertat de premsa. Per arribar a aquesta situació de periodistes empresonats, amenaces, pallisses, censura i tancament de mitjans de comunicació cal que entenguem quina va ser la política informativa del govern de Ben Ali. Com en totes les autocràcies, el sotmetiment dels mitjans de comunicació per part del clan Ben Ali-Trabelsi va ser clau per a la consolidació i la perpetuació del règim polític durant quasi 23 anys.

Al principi del seu mandat, Ben Ali va apostar per un aparent pluralisme polític i aquesta obertura democràtica també va influir de manera directa en la informació (Rugh, 2004: 147). En aquest context dels darrers anys dels 80 van aparèixer noves publicacions tant en àrab com en francès. Malgrat aquesta atmosfera d'aparent democràcia i aperturisme, el govern de Ben Ali ràpidament va adonar-se que per garantir la supervivència del règim calia tenir un control estricte dels mitjans de comunicació i imposar una censura que permetés garantir un discurs únic i acrític que en cap moment posés en perill l'estatu quo.

En aquest sentit, l'any 1988 el Ministeri de l'Interior tunisià va modificar el Codi de Premsa vigent des de 1975³⁷, per fer recaure sobre l'Estat tot el poder per censurar i segrestar qualsevol publicació. El Codi de Premsa especifica en el seu article 73 que queda prohibit difondre qualsevol informació que pugui alterar l'orde públic i criticar o difamar les autoritats, tot i que les crítiques estiguin basades en proves contrastades, com indica l'article 75. A més, correspon al Ministeri de l'Interior decidir que constitueix

³⁷ La llei orgànica Num. 88-89 del 2 d'agost de 1988 modificava i complementava la llei Num. 75-32 vigent des del 28 d'abril de 1975 durant el govern de Habib Bourguiba. Els 1993 i 2001 es produïrien noves modificacions legals del Codi de Premsa dirigides a enfortir la censura i l'estrict control del règim de Ben Ali sobre els mitjans de comunicació.

«Loi organique n° 88-89 du 2 Août 1988 modifiant et complétant la loi n° 75-32 du 28 avril 1975 relative au code de la presse». *La législation du secteur de la sécurité en Tunisie*. [<http://www.legislation-securite.tn/fr/node/28682>]. Consulta: setembre de 2015.

alteració de l'ordre públic o difamació (Garon, 2003:43). Aquesta reforma legislativa, va ser el marc legal amb què el règim tunisià es va dotar per dur a terme una forta política repressiva i censora que va tenir detencions i tortures contra periodistes i el tancament de mitjans de comunicació com a episodis més destacats.

A principis de la dècada dels 90, la propietat dels mitjans de comunicació tunisians estava en mans del govern, de partits polítics opositors, així com en mans privades; un context que el clan Ben Ali-Trabelsi va anar modificant poc a poc mitjançant OPES hostils i pressions a les empreses privades de comunicació per tal que venguessin les seves accions a membres de la família del president com el seu gendre Sakr el Matri i el seu cunyat Belhacen Trabelsi (Naïr, 2011: 112). Més enllà de l'enriquiment econòmic, l'objectiu d'aquesta estratègia era controlar la producció de la informació perquè s'articulés un discurs únic i sense fissures que garantís la supervivència del règim.

Per tal de garantir el control de la informació tant a Tunísia com a l'estranger, l'any 1990 es va crear l'Agència Tunisiana de Comunicació Exterior (ATCE). La principal funció d'aquest ens era la gestió dels pressupostos de publicitat (Camau i Geisser, 2004: 400), oferint millor finançament a les empreses de comunicació que mostraven fidelitat al poder i limitant-lo a aquelles que eren opositores³⁸. D'aquesta manera es podia pressionar als editors perquè no contractessin els periodistes més crítics amb el govern i era una manera de forçar els mitjans de comunicació a alinear-se amb el discurs del règim si no volien veure perillar la seva supervivència. Aquesta greu situació de la llibertat d'opinió i d'expressió a Tunísia va ser denunciada per Abid Hussain, Relator Especial de les Nacions Unides en un informe publicat l'any 2000³⁹. Malgrat l'existència de més de 180 publicacions públiques i privades escrites en àrab i en francès —que podien donar l'aparença d'apertura democràtica i d'una societat on prevalia la llibertat d'expressió—, aquest document destacava l'existència d'un missatge unificador i acrític amb el règim de Ben Ali:

³⁸ «November 7th, 2011 -Ben Ali's Political Propaganda Conspicuously Absent». *Tunisia Live*. (7 de novembre de 2011). [<http://www.tunisia-live.net/2011/11/07/november-7th-2011-ends-up-with-ben-alis-political-propaganda/>]. Consulta: setembre de 2015.

³⁹ UNHCR. (2000). «Report of Mr. Abid Hussain, Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression Report on the mission to Tunisia». *Informe E/CN.4/2000/63/Add.4 de Nacions Unides*. (23 de febrer de 2000). [[http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/2b57ac47e528be6d802568b7004f8150/\\$FILE/G0011272.pdf/](http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/2b57ac47e528be6d802568b7004f8150/$FILE/G0011272.pdf/)]. Consulta: setembre de 2015.

“Despite this diversity, the Special Rapporteur observed that the Tunisian press is characterized by uniformity of tone, unfailingly presenting national news in a positive light. It hesitates to criticize government policy and rarely prints news or analyses of subjects unpalatable to the Government, such as transgression of human rights, that might sully Tunisia’s image. In the light of the allegations received, the Special Rapporteur wishes to draw attention to certain points which, in his view, raise concerns about the exercise of the right to freedom of opinion and expression”. (E/CN.4/2000/63/Add.4: 7)

L’informe també alertava de l’existència d’una única font d’informació de la qual es nutrien la pràctica totalitat dels mitjans de comunicació tunisians: l’agència oficial *Tunise Afrique Presse* (TAP). Aquesta agència tenia el monopoli de la producció de notícies d’àmbit nacional i la seva tasca era difondre el missatge oficialista i filtrar aquells temes tabú o que posaven en qüestió la política del règim tunisià. L’informe de Nacions Unides també va posar èmfasi en les pressions que rebien alguns periodistes crítics amb el règim de Ben Ali com Taoufik Ben Brik, corresponal del diari francès *La Croix*, que va ser detingut i torturat per la policia tunisiana en diverses ocasions. Aquesta situació també va ser denunciada per diferents sindicats i associacions internacionals de premsa:

“In the late 1990s, however, government actions against opposition newspaper (arrests of journalists, seizure of newspapers, withholding ads) persuaded the Commission for the Protection of Journalists (CPJ) to declare Ben Ali an “enemy of the press” in 1998 and 1999. Outside observers believe that although the party and private newspapers exist, their ability to criticize the government is diminished by government restrictions and self-censorship”. (Rugh, 2004: 148)

Com va succeir amb destacats membres de l’oposició, alguns periodistes que es van negar a seguir la corrent oficialista també es van veure forçats a l’exili davant les fortes pressions pel règim. Va ser en aquest moment quan algunes publicacions amb una línia editorial opositora van començar-se a publicar des de l’estranger. Amb aquestes dràstiques mesures envers els mitjans de comunicació i els periodistes, l’objectiu del règim de difondre un missatge únic, sense fissures i anestesiar la consciència ciutadana estava pràcticament aconseguit (Naïr, 2011: 111). En aquest entorn tan hostil, la gran majoria dels mitjans de comunicació van esdevenir plataformes per lloar la figura del president i exposar les bonances del règim tunisià. Diaris com *La Presse*, un dels més antics i importants del país, dedica cada diumenge un espai a la figura de Ben Ali i, de vegades, fins i tot a la seva dona Leila Trabelsi. Aquest subordinament dels mitjans de

comunicació a l'Estat com a instruments de propaganda, i on la crítica és pràcticament inexistent és el que Abu Warda (2004: 113-142) anomena el sistema d'exclusió de masses present a totes les dictadures àrabs.

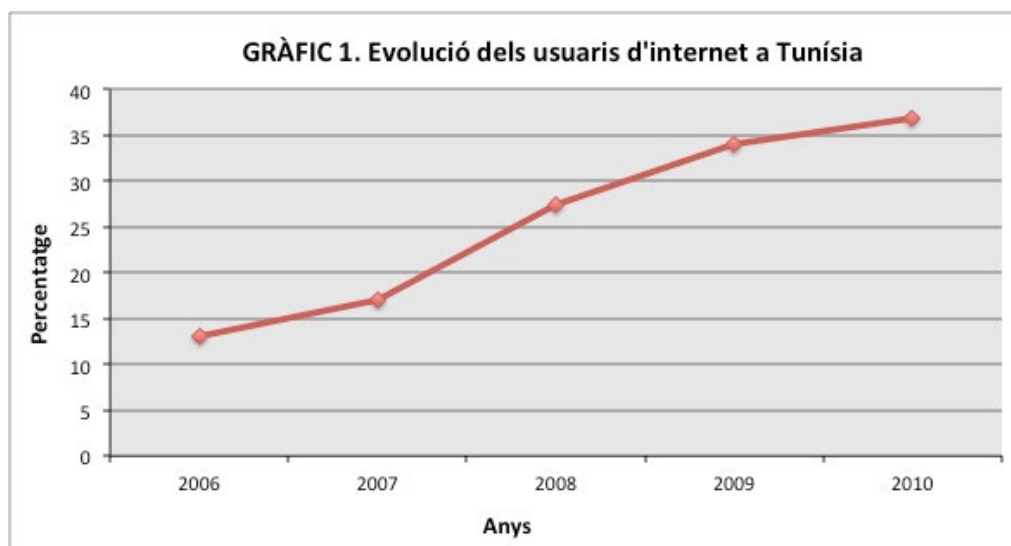
La manca d'un periodisme crític i d'anàlisi va ser la nota dominant durant els 23 anys que Ben Ali va estar al capdavant de l'executiu. El govern tunisià, a l'igual que bona part dels règims àrabs, defensava i tractava de justificar la censura i el control de la informació esgrimint raons de seguretat nacional (Nawar, 2003: 57). L'exemple més clar d'aquest adoctrinament mitjançant els mitjans de comunicació el trobem en la televisió estatal, que el règim va utilitzar com a eina propagandística per difondre el seu missatge. El contingut de la televisió pública va quedar pràcticament reduït a noticiaris per donar una imatge positiva i brillant del règim, així com programes musicals i culturals que fomentaven el costumisme i erradicaven qualsevol contingut que fomentés l'actitud crítica i d'anàlisi de la societat tunisiana.

L'estratègia comunicativa també va anar més enllà de les fronteres nacionals. L'acció exterior i diplomàtica del règim també va utilitzar mitjans de comunicació estrangers per realçar la política de Ben Ali. Com bona part de les cancelleries occidentals, algunes publicacions estrangeres com *Jeune Afrique*⁴⁰ també van ser acusades de connivència amb el govern tunisià per mantenir una línia editorial totalment acrítica durant els 23 anys que el *rais* va estar a la presidència. En aquest sentit, el govern tunisià també va prohibir que mitjans com *Al Jazeera* o *Le Monde* tinguessin corresponsals al país.

Les noves tecnologies, la proliferació de la televisió per satèl·lit, així com d'internet i les xarxes socials van permetre, d'una banda, que la població tunisiana pogués tenir accés a informació alternativa no controlada per l'estricta censura del règim i, de l'altra, que els periodistes poguessin expressar-se en d'altres mitjans no convencionals que podien esquivar amb més facilitat els filtres del control governamental. Segons dades de

⁴⁰ La revista *Jeune Afrique*, una de les publicacions més importants pel que fa a política internacional africana i, amb especial atenció a les excolònies de França; va ser acusada en nombroses ocasions de mantenir una actitud totalment condescendent amb el règim de Ben Ali malgrat les nombroses violacions dels drets humans, la manca de llibertat i la flagrant corrupció. El 24 de gener de 2011, només deu dies del derrocament de Ben Ali, *Jeune Afrique* va escriure un editorial titulat «Ben Ali et nous» on va fer autocrítica per aquesta connivència amb el règim tunisià. SOUDAN, F. (2011). «Ben Ali et nous». *Jeune Afrique*. (24 de gener de 2011). [<http://www.jeuneafrique.com/192979/politique/ben-ali-et-nous/>]. Consulta: setembre 2015.

International Telecommunication Union, World Telecommunication /ICT Development Report i el Banc Mundial, l'evolució dels usuaris d'internet a Tunísia va créixer de forma exponencial en només cinc anys passant d'un 13% el 2006 a un 36,8% el 2010⁴¹, l'any el desembre del qual va esclatar la revolució.

Font: Dades de International Telecommunication Union, World Telecommunication /ICT Development Report i el Banc Mundial.

Tunísia va convertir-se l'any 1991 en el primer país àrab en tenir connexió a internet (Wheeler, 2006: 6). Un aterrament de la xarxa al país magrebí caracteritzat per la manca de control i regulació governamental que permetia als usuaris accedir-hi de forma totalment lliure i sense estar sotmesos a la censura (Wagner, 2012: 485). Una situació que l'any 1996 va canviar amb l'establiment de l'Agence Tunisienne d'Internet (ATI), un ens encarregat de garantir la connectivitat i l'ús de la xarxa, així com de controlar-la i censurar determinats continguts (York, 2012: 33).

“President Ben Ali’s government actively monitored, interfered with, and censored online expression, blocking political and human rights websites it disliked and prosecuting persons for their online postings. The government was widely believed to be behind the commonplace sabotaging of the e-mail accounts of human rights activists, which caused e-mail communications to disappear or be replaced by spam-like messages”. (Human Rights Watch, 2011: 24)

⁴¹ Dades que fan referència al percentatge d'usuaris d'internet a Tunísia per cada 100 habitants, prenent com a usuaris aquelles persones que han utilitzat internet en qualsevol lloc (ordinador, telèfon mòbil, agenda electrònica, TV digital, etc.) en els últims 12 mesos. *Banc Mundial*. <http://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.P2> Consulta: setembre de 2015.

A mesura que l'ús de la xarxa es va anar estenent pel país, el govern tunisià va decretar diverses lleis per regular l'activitat dels internautes i proporcionar un marc legal que permetés a les autoritats controlar i censurar les activitats a internet. Com el decret 1997-501 promulgat pel Ministeri de Comunicació i Tecnologia el 22 de març de 1997, l'article número 8 del qual, obligava als proveïdors d'internet a facilitar les dades dels seus clients sempre que fossin requerits pel govern de Tunis⁴².

“The existing legal framework for internet governance in Tunisia impedes online expression, free flow of information, and the right to privacy of communication. Moreover, online expression is not exempt from the repressive provisions of the Press Code and Penal Code, which the Ben Ali government used to imprison a number of Tunisians –including Zuhair Yahiaoui, Mohamed Abbou, and Ali Ramzi Bettibi– for critical articles they posted online”. (Human Rights Watch, 2011: 24)

Com expressa aquest informe de Human Rights Watch sobre les lleis repressives aplicades durant els 23 anys de govern de Ben Ali, a l'estat no va tremolar-li el pols a l'hora d'aplicar la censura i empresonar activistes i bloguers que publicaven articles crítics amb la línia política del règim. Aquesta censura va anar incrementant la seva duresa i repressió amb el pas dels anys i l'augment exponencial dels usuaris d'internet. Ben Wagner (2012: 486) proposa quatre etapes per explicar com va evolucionar la cibercensura a Tunísia des de l'arribada d'internet el 1991 fins la marxa de Ben Ali el 14 de gener de 2011 a conseqüència de l'aixecament popular. Són períodes que arranquen en un moment determinat amb l'aplicació de sistemes de censura concrets i que coexisteixen en el temps fins a la fi de la dictadura.

Del 1991 al 1996, internet a Tunísia era una xarxa d'investigació oberta i no accessible al gran públic però estava totalment lliure de censura. La cibercensura i cibervigilància del règim tunisià va començar el 1996 amb la implantació de l'Agence Tunisienne d'Internet (ATI). La primera etapa de la que parla Ben Wagner (2012: 486) és la de filtrat de la informació web, la qual va arrencar el 1997 i es va allargar fins el gener de 2011. La segona etapa, la de filtrat dels emails, va començar el 2003 i es perllongarà fins la caiguda del rais. La tercera etapa arrenca el 2007 i ve marcada per un filtrat dels continguts online i una vigilància molt més severa. I finalment, l'última etapa de

⁴² . «Tunisie: Document de référence sur la réglementation relative à Internet». *Article 19*. (27 de juny de 2013). [<http://bit.ly/1LSRMEB>] Consulta: octubre 2015.

cibercensura que apunta Wa1ner és l'anomenada *hackattacks* entre el 2010 i el 2012; època de màxima activitat a les xarxes socials i on els grups de ciberactivistes posen a prova el règim de Ben Ali i tracten de boicotejar-lo amb diferents atacs i accions de boicot a la xarxa.

La censura i repressió del règim va situar en el centre de la seva diana a bloguers i activistes que fomentaven la dissidència a través de la xarxa. Un dels pioners i màxims exponents d'aquesta oposició virtual va ser Zuhair Yahiaoui, qui el 2001 va fundar el portal *Tunezine* amb el pseudònim d'*Ettunsi* (el tunisià). La seva activitat a la xarxa va provocar la seva detenció el 4 de juny de 2002 després d'haver proposat al seu espai web la votació "Tunísia: república, regne, zoo o presó". Condemnat per "difondre notícies falses" i "utilitzar de forma fraudulenta les connexions d'internet"⁴³, finalment va ser alliberat el novembre de 2003 després de passar mes i mig a la presó, però va morir el març de 2005 als 36 anys a causa d'un atac de cor. Primer activista detingut al món àrab per la seva activitat a la xarxa, Zuhair Yahiaoui es va convertir per a tot el món àrab en un símbol de la desobediència pacífica, i un dels màxims exponents en la lluita per la democràcia i les llibertats (Sandiumenge, 2012: 91).

«És molt probable que la por i l'asfixiant aparell de repressió i censura tunisià –molt més ferotge que l'egipci– sigui el motiu pel qual la blogosfera del país es despertés tard en comparació amb la d'altres països àrabs, fos sempre més potent i més crítica a l'exterior que a l'interior i la seva activitat és desenvolupés fonamentalment en línia». (Sandiumenge, 2012: 86)

Segons *Global Voices Online*⁴⁴, el 2008 existien 22 blogs bloquejats i censurats per l'Agence Tunisienne d'Internet, a qui els bloguers i activistes anomenaven Ammar 404. Entre els blogs censurats en destaquen alguns com *Nawaat*, que va tenir una importància cabdal en la ciberdissidència tunisiana durant la dècada dels 2000 i fins la caiguda de Ben Ali el gener de 2011. Els activistes i bloguers van realitzar diferents actes de protesta a escala internacional per denunciar la censura i repressió del règim. El 2007 *Nawaat* i els principals bloguers del país van llançar la campanya *Unblock Daylimotion* després que

⁴³ Organitzacions com Reporters Sense Fronteres van demanar al president Ben Ali l'amnistia per a Zuhair Yahiaoui. Finalment, després d'any i mig a la presó, va ser alliberat el novembre de 2003. «Presidential pardon only hope for cyber-dissident Zouhair Yahyaoui». *Reporters Without Borders*. (16 de juliol de 2003). [<http://en.rsf.org/tunisia-presidential-pardon-only-hope-for-16-07-2003,07520.html>]. Consulta: setembre de 2015.

⁴⁴ «Silencing online speech in Tunisia». *Global Voices Online*. (20 d'agost de 2008). [<https://advoc.globalvoices.org/2008/08/20/silencing-online-speech-in-tunisia/>]. Consulta: setembre de 2015.

aquesta xarxa social dedicada a compartir vídeos fos censurada l'1 d'abril d'aquell any per l'ATI juntament amb *Youtube*. Reporters Sense Fronteres va denunciar públicament l'acció de les autoritats tunisianes per atemptar contra la llibertat d'expressió i d'informació⁴⁵.

L'agost de 2008, coincidint amb la revolta minera a la conca de Gafsa i l'increment de l'ús de les xarxes socials, el govern va decidir vetar *Facebook*. D'acord amb un estudi realitzat per l'empresa de màrqueting de Tunísia Buzz2com, *Facebook* tenia 28.313 usuaris a Tunísia el 14 d'agost de 2008. Alguns dissidents, com Mohammed Abbou, en aquella època van crear pàgines personals en aquesta xarxa social per fomentar debats sobre la societat tunisiana⁴⁶. Malgrat l'esforç del règim tunisià per controlar les xarxes socials, el poder de pàgines com *Facebook* o *Twitter* va provocar que els seus usuaris sempre trobessin fórmules per esquivar la censura i els bloquejos imposats pel govern de Tunis. Les accions a la xarxa es complementàvem amb protestes físiques i manifestacions, com la del 22 de maig de 2010 on bloguers i usuaris de Facebook van organitzar una protesta al centre de la capital tunisiana desafiant al règim i protestant contra les seves pràctiques opressores (Ben Mhenni, 2011:25-28).

Aquests fets van ser l'avantsala del que després succeiria amb la immolació de Mohamed Bouazizi el 17 de desembre de 2010. Una aixecament popular que va agafar força gràcies a tot el treball d'activistes, societat civil, associacions, sindicats i partits opositors realitzat durant anys; però el missatge del qual va poder propagar-se gràcies al paper de les televisions per satèl·lit com *Al Jazeera* així com de les xarxes socials (Bassets, 2012: 27), malgrat tots els intents del règim per intentar imposar la censura fins moments abans que Ben Ali agafés un avió rumb a l'Aràbia Saudita el 14 de gener de 2011.

⁴⁵ «Dailymotion in Tunisia blocked-unblocked-blocked again». *Global Voices Online*. (3 de setembre de 2007). [<https://advox.globalvoices.org/2007/09/03/dailymotion-in-tunisia-blocked-unblocked-blocked-again/>] Consulta: setembre de 2015.

⁴⁶ «Website blocking shrinks space for online free expression». *Reporters Without Borders*. (27 d'agost de 2008). [<http://en.rsf.org/tunisia-access-to-facebook-restored-local-03-09-2008,28344.html>]. Consulta: setembre de 2015.

4.2. Cronologia de la revolució tunisiana

En aquesta investigació hem analitzat la cobertura mediàtica que els mitjans de comunicació seleccionats van realitzar durant 15 dates seleccionades de l'aixecament popular tunisià (Al Jazeera English⁴⁷, 2011; Álvarez-Osorio y Gutiérrez, 2011; Bassets, 2012; IEMed, 2011; Rodríguez, 2012; Naïr, 2011) compreses entre el 17 de desembre de 2010 i el 20 de gener de 2011 i que van ser escollits per la seva transcendència. El perquè de la selecció d'aquestes dates com a corpus d'anàlisi s'explica detalladament a l'apartat 5.1.2. Justificació de la mostra: selecció i volum del corpus d'anàlisi. A continuació, expliquem què va ocórrer a Tunísia entre el 17 de desembre de 2010 i el 20 de gener de 2011, uns fets que van canviar la història del país magrebí i de bona part del món àrab.

- **El 17 de desembre de 2010**, Mohamed Bouazizi, un jove de 26 anys que venia fruita i verdura als carrers de Sidi Bouzid, va ruixar-se amb benzina i va prendre's foc com a acte de protesta i desesperació davant la humiliació policial de la que havia estat objecte. Els agents havien confiscat els seus productes argumentant la manca d'una llicència per exercir la venda ambulat i van propinar-li una pallissa per haver-se resistit. A continuació, les autoritats locals van negar-se a escoltar la seva queixa, fet que va portar el jove a cremar-se viu com a acte de màxima desesperació. Bouazizi va ser conduït a un hospital de Tunis on dies més tard va morir a causa de les greus cremades.

L'acte de Mohamed Bouazizi representava el malestar, la desesperació i la frustració d'una àmplia majoria de la societat tunisiana i d'una població àrab que només havia conegut dècades de règims autoritaris des de la independència dels seus països. El deteriorament de les condicions socioeconòmiques, l'elevada taxa d'atur, la corrupció, la repressió i la duresa amb la dissidència política eren comú denominador a una gran quantitat de països àrabs i, per aquest motiu, l'acció de Mohamed Bouazizi va ser l'espurna d'una onada revolucionària que va estendre's des de Tunísia a bona part del Magreb i l'Orient Mitjà. Durant les hores posteriors a la immolació del jove fruiter, la població de Sidi Bouzid va

⁴⁷«Timeline: Tunisia's uprising». *Al Jazeera English*. (23 de gener de 2011). [http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/tunisia/2011/01/201114142223827361.html]. Consulta: juliol 2015.

sortir al carrer per protestar pel que havia succeït i la ciutat va convertir-se en escenari d'enfrontaments entre la població local i les forces de seguretat que més tard es van estendre a la regió.

- **El 20 de desembre de 2010**, Mohamed Al Nouri al-Juwayni, ministre de Desenvolupament tunisià, va viatjar a Sidi Bouzid per anunciar un programa de 10 milions de dòlars per crear ocupació. Una proposta que no va aconseguir aturar les protestes que continuaven a la ciutat i a d'altres zones d'aquesta regió, amb un conseqüent augment de la repressió policial que va obrir foc contra els manifestants.
- **El 22 de desembre de 2010**, els treballadors del sector públic sanitari van començar una vaga per denunciar els baixos salaris en comparació amb el sector privat. Houcine Falhi, un jove de 22 anys, es va suïcidar electrocutant-se enmig d'una manifestació contra l'atur a Sidi Bouzid després de cridar: "No a la misèria, no a l'atur".
- **El 24 de desembre de 2010**, centenars de manifestants es van concentrar davant la seu principal de la UGTT per protestar per l'elevada taxa d'atur i van produir-se enfrontaments a les ciutats interiors de Miknasi i Al-Ragab. El caràcter pacífic inicial de les protestes va evolucionar cap a una resistència activa quan els cossos de seguretat van fer ús de munició real. A les proclames i consignes es van sumar la crema de vehicles policials i oficines governamentals.
- **El 25 de desembre de 2010**, les protestes van estendre's a les poblacions de Kairouan, Ben Gardane i Sfax. El portaveu del ministre de l'Interior va afirmar que la policia es va veure obligada a utilitzar foc real en legítima defensa després de llançar salves de trets enlaire per tractar de dispersar la multitud de manifestants que assetjava els vehicles i edificis policials.
- **El 27 de desembre de 2010**, prop d'un miler de persones es va manifestar a Tunis en solidaritat amb les regions interiors i més pobres del país. Les

demandes eren exactament les mateixes: feina i justícia social. La marxa va acabar amb l'enfrontament entre la policia tunisiana i els manifestants. La formació opositora Ettajdid va posicionar-se a favor dels revoltats i va difondre a través de la seva pàgina web un comunicat on suggeria la negociació política entre el govern i les forces polítiques i socials de l'oposició per resoldre el conflicte.

“La desorganización y espontaneidad inicial dieron paso a una cierta coordinación asumida por facciones sindicales y estudiantiles, profesores y los sectores del sindicato UGTT desligados de la dirección oficial. Como ya pasara en 2008 en Gafsa, quedó patente la ruptura entre la cúpula sindical y parte de sus bases, hartas del oficialismo y la corrupción de la UGTT”. (Rodríguez, 2012: 222)

- **El 28 de desembre de 2010**, el president tunisià Zine El Abidine Ben Ali, va comparèixer a la televisió nacional per instar a la finalització de les protestes perquè són “inacceptables i perjudiquen greument l'economia del país”. El rais tunisià va criticar “la utilització de la violència per una minoria d'extremistes” i va anunciar l'aplicació de dures mesures de càstig per als protestants causants dels aldarulls. Aquell mateix dia van aparèixer publicades les imatges de Ben Ali visitant Mohamed Bouazizi a l'hospital.

La UGTT va convocar una nova manifestació a la província de Gafsa que de nou va ser reprimida per la policia. Aquell mateix dia, prop de 300 advocats van dur a terme una protesta prop del palau governamental a Tunis en solidaritat amb els protestants que ja es contaven per milers arreu del país. Abderrahman Ayedi, reconegut advocat, va ser presumptament torturat per la policia després de ser arrestat.

- **El 29 de desembre de 2010**, les forces de seguretat van neutralitzar de forma pacífica una protesta a la ciutat de Monestir però van utilitzar la violència contra els manifestants a les localitats de Sbikha i Chebba.

- **El 30 de desembre de 2010**, Chawki Belhoussine El Hadri va morir a causa de les ferides de bala que la policia li havia causat sis dies abans durant una manifestació. El nombre de morts i de persones que surten al carrer perquè han perdut la por segueix en augment. Aquest fet va provocar que noves forces polítiques es posicionessin del costat dels manifestants i, en un comunicat difós a través de la xarxa, Moncef Marzouki, líder de la formació il·legal Congrés per la República, va encoratjar des de l'exili a continuar amb l'estratègia de la lluita pacífica.

En el panorama internacional, el Partit Socialista francès va condemnar la “brutal repressió” del govern tunisià cap als protestants i va demanar l'alliberament dels advocats i manifestants detinguts. També va exigir al govern francès que reaccionés i condemnés l'actitud de les autoritats tunisianes. L'executiu de Nicolàs Sarkozy va reaccionar de forma molt tímida i tardana als fets que s'estaven produint a Tunísia a causa de les estretes relacions diplomàtiques i comercials amb el govern de Ben Ali.

La ministra d'Exteriors francesa, Michèle Alliot-Marie, que havia passat les vacances de Nadal al país nord-africà, va oferir al règim tunisià material antidisturbis per frenar les protestes. Fins a la fugida de Ben Ali el 14 de gener de 2011, les crítiques de París cap a l'executiu de Ben Ali per la seva repressió i la manca de respecte cap als drets humans van ser pràcticament inexistent. Només a partir de la deposició del rais i, davant la pressió de l'oposició francesa i la posició de la comunitat internacional, el govern francès va tenir un canvi d'actitud i de discurs.

- **El 31 de desembre de 2010**, una gran quantitat d'advocats tunisians van sortir als carrers de tot el país per protestar contra les detencions arbitràries realitzades per la policia i en solidaritat amb la població de Sidi Bouzid. Les autoritats van reaccionar amb l'ús de la força per aplacar la protesta i alguns advocats van denunciar haver rebut cops per part de la policia.

- **El 2 de gener de 2011**, el grup de ciberactivistes *Anonymous* va anunciar “l’Operació Tunísia” en solidaritat amb les protestes i va boicotejar diverses pàgines webs del govern tunisià deixant-les temporalment sense servei.
- **El 3 de gener de 2011**, la localitat de Thala va ser escenari d’una marxa pacífica on hi van participar 250 persones, principalment estudiants. La protesta va derivar en aldarulls violents després que la policia tractés de dissoldre-la utilitzant gasos lacrimògens. Nou persones van resultar ferides i com a resposta els manifestants van atacar la seu local del RCD.
- **El 4 de gener de 2011**, Mohamed Bouazizi va morir a l’hospital a causa de les greus cremades.
- **El 5 de gener de 2011**, milers de persones van acudir a l’enterrament de Mohamed Bouazizi, que es va celebrar enmig d’estrictes mesures de seguretat.
- **Entre el 6 i el 7 de gener de 2011**, les autoritats tunisianes van arrestar una gran quantitat d’activistes, bloguers, periodistes i manifestants. Simultàniament van censurar i bloquejar diferents pàgines web que consideraven eina fonamental per a la promoció i divulgació de les protestes. Entre els ciberactivistes detinguts destacaven Azyz Amamy i Slim Amamou, conegut a la xarxa com Slim404, així com el cantant de rap Hamada Ben-Amor que va ser arrestat a la localitat de Sfax. En aquestes mateixes dates, al voltant del 95% dels 8.000 advocats tunisians van convocar una vaga per demanar la fi de la brutalitat policial contra les protestes pacífiques.
- **El 8 i 9 de gener de 2011**, les protestes es van intensificar i també la violència policial que de nou va utilitzar armes de foc contra els manifestants a les ciutats de Thala i Kasserine. El govern tunisià va comptabilitzar 27 víctimes mortals mentre que activistes, sindicats i organitzacions de defensa dels drets humans van elevar la xifra fins a prop de 50 manifestants morts.

- **El 10 de gener de 2011**, davant la inestabilitat que regnava a tot el país i el fet que la violència policial i els morts no aturaven el cada cop més elevat nombre de manifestants que sortien al carrer; el president tunisià Ben Ali va considerar, per primera vegada, “legítimes” les demandes laborals i va anunciar un pla per crear 300.000 nous llocs de treball entre 2011 i 2012. Malgrat l’anunci d’aquest pla de creació d’ocupació, el to del discurs de Ben Ali seguia en la mateixa línia i continuava atribuint les protestes a la ingerència de grups extremistes estrangers i, fins i tot, l’ambaixador tunisià a França va culpabilitzar a Al-Qaida del Magreb Islàmic (AQMI). Aquest mateix dia el govern tunisià va anunciar el tancament d’escoles i d’universitats fins a nova ordre.

Aquesta mateixa jornada, formacions polítiques opositores legals i il·legals com el Partit Progressista Democràtic (PDP), el Partit Comunista, el Congrés per la República i el partit islamista En Nahda, van presentar un comunicat conjunt on exigien l’aturada immediata de la utilització d’armes de foc contra els manifestants, l’alliberament de tots els detinguts des de l’inici de la revolució, la investigació de les morts, la depuració de responsabilitats i la garantia de les llibertats d’expressió, informació i organització i d’elecció d’un nou govern. El líder comunista, Hamma Hamami va ser detingut, després que la seva formació i el Congrés per la República de Moncef Marzouki haguessin exigint la dimissió de Ben Ali, instessin les forces i cossos de seguretat a la desobediència i cridessin els governs i la comunitat internacional a condemnar l’actuació del règim tunisià.

- **L’11 de gener de 2011**, la comunitat internacional va reaccionar de forma desigual. Malgrat la violació flagrant dels drets humans i els casos de corrupció denunciats dies abans amb la filtració dels cables de *WikiLeaks*, el president francès Nicolàs Sarkozy va mostrar preocupació per l’onada de violència al país magrebí però va evitar fer qualsevol tipus de crítica a la repressió exercida pel règim del RCD i, malgrat instar al diàleg per resoldre la situació, l’estratègia de l’executiu francès en matèria de política exterior va ser seguir apostant per l’estabilitat que garantia el govern de Ben Ali. D’altra banda, *Al-Arabiya* va

difondre una entrevista amb la secretària d'Estat nord-americana, Hillary Clinton, on va manifestar que els Estats Units veien amb preocupació la mort de desenes de tunisians, però al mateix temps anunciava que Washington es mantindria al marge del conflicte social i popular tunisià a l'espera que l'executiu de Tunis aconseguís resoldre la situació.

Mentrestant, les protestes i els enfrontaments amb la policia continuaven als carrers de tot el país, amb una especial intensitat al centre i el sud-oest, forçant el govern a establir un toc de queda a Beja, Gafsa i Kasserine. En aquesta darrera població, quatre manifestants van morir a causa dels disturbis. Aquesta jornada també va tenir especial rellevància perquè es va produir la ruptura entre la cúpula de la UGTT i el govern de Ben Ali quan el sindicat majoritari va convocar de forma extraordinària vagues sectorials i regionals per al 14 de gener.

- **El 12 de gener de 2011**, el president Ben Ali va imposar el toc de queda a la capital i l'executiu va anunciar la destitució del ministre de l'Interior, Rafik Belhaj Kacem, l'alliberament dels detinguts i la baixada dels preus d'alguns productes bàsics en un intent de rebaixar la tensió. En el marc d'aquesta estratègia per apaivagar els ànims, el govern va decidir desplegar l'exèrcit al carrer, institució molt respectada per la gran majoria del poble tunisià i que va jugar un paper molt més neutral que la policia que des de l'inici de les protestes s'havia convertit en el braç executor de la repressió governamental.
- **El 13 de gener de 2011**, continua l'escalada de la tensió i segons la Federació Internacional dels Drets Humans amb seu a París, 66 persones havien mort d'ençà que van esclatar les protestes; una xifra que el govern tunisià rebaixava a només 23. Les autoritats tunisianes van destituir el cap de l'Estat Major, el general Rachid Ammar, per contravenir l'ordre d'actuar amb fermesa contra els manifestants. Davant la gravetat de la situació i en un darrer intent desesperat per reconduir-la, Ben Ali va aparèixer a la televisió nacional tunisiana per prometre un complet i profund canvi polític i econòmic i va anunciar que no

optaria a la reelecció en les eleccions de 2014. En el marc de les concessions i reformes anunciades destacaven la introducció de més llibertats per a la societat tunisiana, el diàleg amb l'oposició i la investigació de les morts produïdes durant les protestes. D'altra banda, alguns dels blogs i webs d'internet que havien estat prohibits van tornar a ser accessibles.

Malgrat tot, la declaració de bones intencions arribava massa tard per a una societat tunisiana que tenia la ferma determinació d'acabar amb 23 anys de règim de Ben Ali. Aquell mateix dia centenars de milers de persones es van manifestar per tot el país i a Tunis va tenir lloc una multitudinària marxa on hi van participar aturats, advocats, periodistes, polítics opositors, sindicalistes i personalitats de diferents àmbits sota el lema: "No a l'opressió, llibertat i dignitat nacional".

- **El 14 de gener de 2011**, Ben Ali va imposar l'estat d'emergència, el govern en ple va ser destituït i va prometre la celebració d'eleccions en menys de sis mesos en un intent desesperat de contenir les multitudinàries protestes. Aquell mateix dia Ben Ali va abandonar Tunísia rumb a l'Aràbia Saudita després que se li negués l'entrada a França. El primer ministre, Mohammed Gannouchi, va aparèixer a la televisió oficial per anunciar que assumia la presidència interina emparant-se en l'article 56 de la Constitució tunisiana. L'exèrcit va assumir el control de tot el país per evitar saquejos i nous enfrontaments entre partidaris i detractors del règim.

En l'àmbit internacional, la Unió Europea va manifestar el seu suport a les aspiracions del poble tunisià i va encomanar al govern interí, l'oposició i la societat civil al diàleg per buscar una solució pacífica. Per la seva banda, el president nord-americà Barack Obama, va posicionar-se del costat dels manifestants i de les seves demandes i va suggerir la celebració d'eleccions lliures. A alguns països àrabs com Algèria es van estendre les protestes i es van produir víctimes mortals. Les reaccions per part dels govern àrabs van ser molt cauteloses i, en alguns casos, de suport al president sortint Ben Ali. El ministre d'Assumptes Exteriors d'Egipte va manifestar que el seu govern respectaria les

decisions dels tunisians, Marroc va guardar silenci i el dictador libi Muamar al-Gaddafi es va posicionar del costat de Ben Ali.

- **El 15 de gener de 2011**, l'Aràbia Saudita va anunciar oficialment que Ben Ali i part de la seva família es trobaven al país. Per la seva banda, el Consell Constitucional de Tunísia va apartar Ben Ali del poder de forma definitiva i va dictaminar la celebració d'eleccions en un termini màxim de 60 dies. El Consell Constitucional també va nomenar Fouad Mebazaa, fins aleshores president del Parlament, president interí del govern. Mebazaa va confirmar a Mohammed Gannouchi com a primer ministre i va encomanar-li la tasca de nomenar un nou govern d'unitat nacional on hi participessin membres de l'oposició política. La situació de caos i desgovern va ser aprofitada per grups violents i de lladres per robar en supermercats, assaltar propietats de particulars i saquejar edificis pertanyents a membres de l'antic règim.
- **El 16 de gener de 2011**, l'exèrcit tunisià tractava de restablir l'ordre als carrers i frenar l'onada de violència i crim. Per retornar els manifestants a les seves llars i calmar els ànims revolucionaris de les formacions polítiques il·legals, els primers decrets que Fouad Mebazaa va signar com a president van comportat el restabliment del toc de queda i l'estat d'emergència a tot el país durant un mes. D'altra banda, el president interí va iniciar el procés de legalització dels diferents partits prohibits durant els 23 anys de Ben Ali al cap de l'executiu. Durant aquesta jornada alguns membres de la família Ben Ali-Trabelsi van ser detinguts per les forces de seguretat, així com l'ex ministre de l'Interior, Rafik Belhaj, que va ser arrestat a la seva casa de Beja, al nord del país. El mateix dia, *WikiLeaks* va publicar la quarta sèrie de cables diplomàtics dels EUA que mostraven com Washington coneixia perfectament la corrupció i el descontent a Tunísia i, malgrat tot, va decidir seguir donant-li suport a Ben Ali.
- **El 17 de gener de 2011**, el primer ministre Mohammed Gannouchi va anunciar la formació d'un nou govern de coalició nacional amb l'objectiu d'apaivagar les protestes que encara omplien els carrers de Tunísia i frenar l'onada de violència

promoguda pels homes lleials al president sortint Ben Ali. El seu anunci també va incloure reformes, la llibertat de premsa i l'aixecament de la prohibició als grups de drets humans que operaven a Tunísia, així com l'alliberament dels presoners polítics. Aquest nou executiu anunciat va destinar els ministeris més destacats –Defensa, Interior i Exterior– a membres de l'antic RCD de Ben Ali, mentre que els d'altres carteres de menor rellevància van ser per a membres dels partits opositors. Alguns líders de l'oposició a l'exili van mostrar el seu malestar perquè consideraven que havien estat marginats en un nou govern d'unitat que afavoria clarament els polítics de l'antic règim.

- **El 18 de gener de 2011**, milers de manifestants van tornar a sortir al carrer per mostrar el seu rebuig al fet que membres del RCD ocupessin els principals ministeris del nou govern d'unitat nacional. Quatre ministres opositors van dimitir per la presència de membres del RCD de Ben Ali en el nou executiu. El president interí, Fouad Mebazaa, i el primer ministre, Mohammed Gannouchi, van abandonar el RCD en un intent d'apaivagar els ànims dels manifestants i garantir la viabilitat d'aquest govern d'unitat nacional.
- **El 19 de gener de 2011**, la ministra d'Exteriors de Suïssa, Micheline Calmy-Rey, va anunciar que el govern suís ordenava congelar tots els actius financers de Ben Ali al país. Aquesta mateixa jornada, la fiscalia tunisiana va obrir una investigació sobre tots els bens i possessions del clan familiar Ben Ali-Trabelsi. L'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans, Navi Pillay, va anunciar que l'ONU tenia previst enviar a Tunísia un equip d'experts en drets humans per estudiar els episodis de violència que s'havien produït i assessorar el nou govern d'unitat nacional.
- **El 20 de gener de 2011**, tots els ministres del RCD del govern interí van abandonar el partit governamental de Ben Ali però van seguir ocupat els seus càrrecs a l'executiu d'unitat nacional. El comitè central del RCD es va dissoldre ja que la gran majoria dels seus membres eren els ministres que havien abandonat la formació. Milers de manifestants van aplegar-se a la capital per

demanar la sortida del govern d'unitat nacional de tots els ministres membres de l'antic règim. Es van produir enfrontaments entre la policia i els manifestants.

CAPÍTOL 5.

ESTUDI DE CAS: ANÀLISI DE LA COBERTURA MEDIÀTICA DE LA REVOLUCIÓ TUNISIANA

5.1. Metodologia de l'estudi de cas

La complexitat del cas d'estudi, l'anàlisi de la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana: enquadraments, agendes i discurs de la premsa internacional durant l'aixecament popular que va canviar el món àrab, recomana emprar una aproximació multidisciplinària. Emprar dos vessants metodològics enriqueix l'anàlisi a l'oferir perspectives des de diferents punts de vista i també garanteix l'obtenció de resultats més rics i fiables. El primer mètode, consisteix en l'anàlisi de continguts dels principals mitjans de comunicació internacionals que van cobrir la revolta de Tunísia. El segon, de caire etnogràfic, consisteix en entrevistes en profunditat a professionals del periodisme que van informar durant els fets que van comportar el derrocament del president Ben Ali.

Diferents d'autors recomanen emprar l'anàlisi de continguts per abordar una investigació com la nostra (Piñuel, 2002; Wimmer i Dominick, 2001; Igartua i Humanes, 2004). En primer de lloc, és important definir aquesta metodologia i veure quins són els seus trets principals:

“Se suele llamar *análisis de contenido* al conjunto de procedimientos interpretativos de *productos comunicativos* (mensajes, textos o discursos) que proceden de procesos singulares de comunicación previamente registrados, y que, basados en técnicas de medida, a veces *cuantitativas* (estadísticas basadas en el recuento de unidades), a veces *cualitativas* (lógicas basadas en la combinación de categorías) tienen por objeto elaborar y procesar datos relevantes sobre condiciones mismas en que se han producido aquellos textos, o sobre las condiciones que puedan darse para su empleo posterior”. (Piñuel, 2002: 2)

Per a Wimmer i Dominick (2001: 133-136) la tècnica de l'anàlisi de continguts és un mètode d'estudi sistemàtic, objectiu i quantitatiu que permet mesurar unes variables determinades i examinar científicament tant els significats (anàlisi temàtica) com els significants (anàlisi de procediments, de convencions...). Sistemàtic, perquè el contingut que s'analitza se selecciona d'acord amb unes regles explícites. Objectiu, perquè les inclinacions personals de l'investigador no han d'influir en els resultats. I quantitatiu, perquè vol ser la representació exacta d'un cos de missatges i ajuda els investigadors a

cercar la precisió. En aquest sentit, Igartua i Humanes (2004: 8) recomanen la utilització d'aquesta aproximació metodològica al considerar-la "mètode per excel·lència d'investigació en comunicació" per a analitzar els missatges mediàtics.

Pel que fa a la realització d'entrevistes en profunditat, cal destacar que es tracta d'un mètode qualitatiu que ha de ser flexible i dinàmic, i ha de contribuir a descobrir l'aprenentatge sobre fets i activitats que no es poden observar de forma directa (Taylor i Bogdan, 1984: 20-50). Els mateixos autors creuen que les entrevistes en profunditat són interessants quan els escenaris o les persones no són accessibles d'una altra manera, quan l'investigador té limitacions temporals o vol clarificar experiències humanes subjectives.

5.1.1. Justificació de la mostra: selecció i volum del corpus d'anàlisi

La investigació consisteix en un estudi sincrònic de la informació publicada per tres diaris d'abast internacional i els llocs web de quatre de les televisions d'informació 24 hores més importants del món durant 15 dates concretes de la revolució tunisiana escollides per la seva transcendència. Els tres diaris són el francès *Le Monde*, el britànic *The Guardian* i l'*International Herald Tribune*, nom amb què fins a 2013 es coneixia la versió internacional del *The New York Times*⁴⁸. Aquests diaris s'han escollit per la seva audiència, la trajectòria i l'experiència acreditada en la cobertura d'esdeveniments de característiques semblants a la revolució tunisiana, i per haver participat tots tres en les filtracions dels cables de *WikiLeaks* el 2010⁴⁹.

El 2011 va ser l'últim any que l'Office de Justification de la Diffusion (OJD) de França va oferir dades de la difusió total dels diaris incloent-hi l'estranger. De mitjana, *Le Monde* va tenir el 2011 una audiència mitjana de 325.295 lectors diaris a tot el món. Per la seva banda, segons l'*Audit Bureau of Circulations* al Regne Unit, la capçalera britànica *The Guardian* tenia una audiència diària de 165.672 lectors a data del 25 de novembre de

⁴⁸ El 25 de febrer de 2013 s'anunciava el 125é aniversari de la capçalera i el canvi de nom de la versió internacional. L'*International Herald Tribune* passava a anomenar-se *The International New York Times*. «At 125 Years, a Rechristening for *The Herald Tribune*». *The New York Times*. (25 de febrer de 2013). [http://www.nytimes.com/2013/02/26/business/media/herald-tribune-to-be-renamed-the-international-new-york-times.html?_r=0]. Consulta: juny de 2015.

⁴⁹ Veure l'apartat 4.1.3.7. on s'explica que els cables revelats per *WikiLeaks* posen al descobert la corrupció del règim, la manca de drets humans i la connivència d'Occident amb el govern de Ben Ali.

2015. Finalment, el *Herald International Tribune* segons dades de INYT Reader Survey 2014, el 2013 va tenir de mitjana 423.306 lectors diaris.

Pel que fa a la selecció de les plataformes online d'*Al Jazeera English*, la *CNN*, la *BBC* i *France 24 English*; s'ha tingut en compte les dades d'audiència, el fet que la televisió es pugui visualitzar en directe per internet i la trajectòria i experiència en la cobertura de fets semblants a l'aixecament popular tunisià.

És molt important assenyalar que s'ha descartat la televisió com a mitjà d'anàlisi perquè l'entorn online ofereix una informació molt més detallada, rica i valiosa per conèixer el procés de producció informativa. En les peces informatives de la televisió, per exemple, un reportatge o una crònica de minut i mig del telenotícies, podem identificar les fonts que apareixen directament mencionades, però desconeixem d'on prové la informació de context de la unitat informativa. A les plataformes online, en canvi, a més de trobar la peça audiovisual de minut i mig que s'ha emès a la televisió, en la majoria dels casos trobem un text detallat on s'indiquen les diferents fonts d'informació. Un aspecte que, sens subte, enriqueix l'anàlisi i permet aprofundir molt més en conèixer com és el procés de configuració del discurs periodístic.

L'anàlisi d'IPSOS amb dades de comScore, indicava que la *CNN* havia assolit a setembre de 2014 una audiència digital global de 99 milions d'usuaris únics, mentre que la *BBC* es situava en 73 milions d'usuaris únics. També en base a dades de comScore, el 2012 *Al Jazeera English* xifrava en 20 milions d'usuaris la seva audiència digital, mentre que les plataformes digitals de *France 24* van obtenir una audiència mitjana mensual de 14 milions d'usuaris únics l'abril de 2013⁵⁰.

Les dates escollides per al corpus d'anàlisi són 15 dies amb dates compreses entre el 17 de desembre de 2010 i el 20 de gener de 2011, claus per al desenllaç de la revolta de

⁵⁰ Fonts: Dades *CNN* i *BBC*.

[<http://cnnpressroom.blogs.cnn.com/2014/10/16/new-global-survey-ranks-cnn-as-top-international-news-brand/>].

Dades *France 24*. [http://www.france24.com/static/infographies/presse/FRANCE24_PressKit_1213_EN.pdf].

Dades *Al Jazeera English*.

[http://www.aljazeera.com/mritems/Documents/2012/4/23/2012423115058508734MediaBrochure_2012_007.pdf].

Consulta: desembre de 2014.

Tunísia. Per entendre la transcendència de les dates seleccionades per a l'anàlisi creiem oportú detallar breument què va succeir:

1. El 17 de desembre de 2010, el jove venedor de fruita Mohamed Bouazizi es va prendre foc a Sidi Bouzid com a acte de protesta i desesperació davant l'abús policial. L'actuació de la policia era només una de les múltiples pràctiques d'un règim tunisià marcat per la corrupció, la repressió i la violació dels drets humans. La població local va reaccionar amb protestes que van derivar en enfrontaments violents amb la policia local.
2. El 18 de desembre de 2010, continuaven les protestes a Sidi Bouzid i començaven a estendre's per aquesta regió central de Tunísia.
3. El 19 de desembre de 2010, lluny d'aturar-se, els enfrontaments violents entre els habitants locals i les forces de seguretat guanyaven intensitat.
4. El 28 de desembre de 2010, el president tunisià Ben Ali va visitar Mohamed Bouazizi a l'hospital i va realitzar un discurs en la televisió nacional per instar al fi de les protestes "perquè perjudiquen greument a l'economia tunisiana".
5. El 29 de desembre de 2010, les protestes continuaven a ciutats com Monestir i Chebba i les forces de seguretat reprimien durament les manifestacions que protestaven principalment contra l'atur, la corrupció i la manca de drets.
6. L'11 de gener de 2011, quatre manifestants van morir en disturbis a Kasserine. El ministre de l'Interior, Rafik Belhaj Kacem, és destituït y el govern tunisià anuncia l'alliberament dels detinguts.
7. El 12 de gener de 2011, la xifra de morts seguia en augment a causa dels enfrontaments entre la població i els cossos de seguretat.

8. El 13 de gener de 2011, les protestes i l'onada de violència s'havien estès a tot el país. Davant la gravetat de la situació, Ben Ali va prometre “un complet i profund canvi polític i econòmic en el que participin tots els actors de la societat civil” i va anunciar que no es presentaria com a candidat a les eleccions presidencials de 2014.
9. El 14 de gener de 2011, es va declarar l'estat d'emergència i Ben Ali va abandonar el país amb rumb cap a l'Aràbia Saudita. El primer ministre Mohammed Gannouchi va assumir la presidència interina i l'exèrcit va prendre el control del país.
10. El 15 de gener de 2011, el Tribunal Constitucional va nomenar al president del Parlament, Fouad Mebazaa, president interí. Mebazaa va confirmar a Mohammed Gannouchi com a primer ministre i li va encomanar la formació d'un nou govern d'unitat nacional amb presència de l'oposició. La situació al país seguia sent un veritable caos i es succeïen els saquejos i els enfrontaments entre els cossos de seguretat i la vella guàrdia de seguretat de Ben Ali.
11. El 16 de gener de 2011, *WikiLeaks* va filtrar cables diplomàtics on es demostra que els Estats Units coneixien la corrupció del clan familiar Ben Ali-Trabelsi. Aquesta mateixa jornada es van produir saquejos a immobles propietat de familiars de Ben Ali, un nebot de Leila Trabelsi va resultar mort i un gendre del ja expresident va ser arrestat.
12. El 17 de gener de 2011, Mohammed Gannouchi va anunciar la formació d'un govern d'unitat nacional amb els ministeris més importants per a membres de l'antic executiu i les carteres menys importants per a membres de l'oposició.
13. El 18 de gener de 2011, les protestes continuaven als carrers de la capital per la presència de sis membres del RCD al govern de transició. Com a conseqüència d'aquest fet, quatre ministres opositors van dimitir i Fouad Mebazaa i Mohammed Gannouchi van abandonar el RCD.

14. El 19 de gener de 2011, el govern suís va ordenar congelar els comptes bancaris i béns de Ben Ali. La Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans, Navi Pillay, va dir que l'ONU tenia previst enviar un equip de funcionaris de drets humans al país nord-africà.

15. El 20 de gener de 2011, tots els ministres del govern interí que provenien de l'antic règim havien abandonat el RCD de Ben Ali però encara mantenien els seus càrrecs en l'executiu de transició que havia de portar Tunísia a la celebració de les seves primeres eleccions democràtiques.

5.1.2. Protocol de l'anàlisi de contingut

En aquest apartat explicarem quin és el procediment que hem seguit per extreure i analitzar els continguts de les diferents unitats informatives seleccionades. En primer lloc, indicar que tant dels tres rotatius com de les quatre plataformes online televisives hem analitzat totes les unitats informatives que hem trobat relacionades amb la revolta tunisiana. Cal destacar que a internet l'ordenació i jerarquització de la informació és completament diferent a un mitjà en suport físic com un diari en paper, i que de vegades la indexació dels articles i, fins i tot, problemes tècnics, poden portar a la desaparició d'alguns articles a la xarxa. Per tant, totes les unitats seleccionades en els webs són aquelles que s'han trobat després d'una profunda i minuciosa recerca.

Tenint en compte els objectius de la investigació explicats a la part introductòria, s'ha confeccionat una taula⁵¹ que conté subunitats de classificació. Per elaborar aquesta taula s'ha pres com a referència el model de fitxa hemerogràfica utilitzat per Pont (2008: 143) en la seva tesi doctoral *Protocols, actors i comunicació institucional en episodis d'emergència. Estudi de la gestió informativa de l'esfondrament d'un túnel del metro al Carmel de Barcelona*. Partint d'aquest model, la taula s'ha adaptat en funció de les necessitats de la nostra recerca.

⁵¹ Vegeu punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document I.

5.1.2.1. Identificació de la unitat informativa

El primer paràmetre que conté la fitxa hemerogràfica fa referència a la *Identificació* i consisteix a descriure tots els elements explícits de la producció de la informació. Pel que fa als quatre diaris, els paràmetres identificatius estudiats són: *nom del diari*, *data i aparició en portada* del cas estudiat. També s'ha estudiat la ubicació de la informació a partir de tres nivells, tant a la portada com a l'interior del periòdic.

Els nivells es divideixen en tres categories: *nivell 1* (el titular que té el cos de lletra més gran i que periodísticament s'anomena obertura o primer titular); *nivell 2* (els titulars de segon nivell amb un cos de tipografia més petit i que solen estar acompanyats bé d'un breu text o d'una fotografia); i el *nivell 3* (informacions només formades per un titular de cos de lletra més petit i que acostumen a tenir una presència reduïda des del punt de vista qualitatiu, però abundant des del punt de vista quantitatiu, tant a la portada dels diaris com a les planes interiors). En el cas de les informacions interiors als diaris, el *nivell 1* correspon al *Tema del dia*, el *nivell 2* a l'*Obertura de la secció d'Internacional*, i el *nivell 3* a la *secció d'Internacional*. En les plataformes online de les televisions, s'indica el *nom del mitjà* i la *data de publicació*.

En aquest apartat identificatiu, també s'especifica el *gènere* al qual pertany la unitat analitzada: *informatiu* (notícia / informatiu, crònica, entrevista o reportatge) o d'*opinió* (editorial o columna). En el cas dels diaris, s'especifica si existeix una secció o *bloc específic* relatiu a la revolta tunisiana. A continuació s'indica l'aparició d'*elements gràfics* i s'especifica si són *fotografies* o *il·lustracions*. Després apareix informació relativa a la unitat informativa. En el cas dels diaris cal indicar el número de pàgina i en el cas dels webs de les televisions cal especificar el *minutatge* de la peça audiovisual en cas que aquesta existeixi. Finalment, es recull el *titular* de la unitat informativa i un breu *resum*.

5.1.2.2. Els enquadraments noticiosos o *frames*

La segona part de classificació és el camp *frame*. Per poder establir els diferents enfocaments noticiosos dels mitjans de comunicació escollits respecte de la revolució de Tunísia, ens hem basat en la identificació i tipificació de Semetko i Valkenburg (2000:

95-96). Aquests autors proposen una aproximació deductiva, on es defineixen teòricament determinats enquadraments com a variables d'anàlisi i després es verifica la seva existència i freqüència a les notícies. Els cinc tipus d'enquadraments noticiables que van identificar són: de *conflicte* (DC), d'*interès humà* (IH), de *conseqüències econòmiques* (CE), de *judici moral* (JM) i d'*atribució de responsabilitat* (AR).

- De *conflicte* (DC): quan es tracta la informació per emfatitzar el conflicte entre individus, grups o institucions com a estratègia per captar l'interès de l'audiència.
- D'*interès humà* (IH): es tracta la part humana de la qüestió i s'enfoca el problema des d'un angle emocional, dramatitzant i intentant personalitzar per a captar l'interès públic.
- De *conseqüències econòmiques* (CE): es fa menció del problema abordat fent especial èmfasi en les conseqüències econòmiques que poden afectar a individus, grups, institucions, regions o països.
- De *judici moral* (JM): Es fa al·lusió al context ètic, moral o religiós i es presenten prescripcions sobre com s'hauria d'actuar d'acord amb una ètica particular.
- D'*atribució de responsabilitat* (AR): centrar el relat dels fets en analitzar les responsabilitats (del govern, d'individus o grups específics) tant per causar o resoldre un problema concret.

5.1.2.3. Fonts informatives

La tercera part de la classificació correspon al camp *font*. Les fonts informatives tenen un paper determinant perquè són promotores de la informació i provoquen que el mitjà defineixi la realitat en una direcció concreta (Johnson-Cartee, 2005). D'aquest apartat, hem estudiat els mateixos paràmetres tant en l'anàlisi dels periòdics com dels webs de les televisions seleccionades amb l'objectiu de poder-ne comparar els resultats. Les fonts

s'han subdividit a partir de 7 grans categories: *fonts oficial*, *font progovernamental*, *font opositora*, *font tècnica*, *testimonis*, *font sense menció* i *font mediàtica*.

En la nostra recerca, la font oficial és aquella que fa referència als membres del govern i l'administració de Tunísia, a qualsevol membre d'un govern exterior (per exemple, Barack Obama, president dels Estats Units) i, també a membres d'organitzacions i institucions internacionals (per exemple, Ban Ki-moon, secretari general de Nacions Unides). La segona subcategoria correspon a les fonts progovernamentals, aquelles que sense pertànyer a l'executiu del règim tunisià mostren una postura favorable al govern de Ben Ali. Per exemple, manifestacions que es van produir en suport al president Ben Ali. És important considerar aquesta tipologia de font, per després comparar-les amb les fonts opositores. La tercera subcategoria de font, correspon a les fonts opositores, tots aquells membres de partits contraris al règim tunisià que bé estaven legalitzats o bé actuaven en la clandestinitat o des de l'estranger. En aquesta classificació, també s'han inclòs els testimonis de manifestants contraris a Ben Ali que van sortir al carrer per demanar el derrocament del *rais*.

La quarta subcategoria correspon a les fonts tècniques, que són persones, institucions o organitzacions que es van mantenir neutrals respecte dels esdeveniments. Alguns d'aquests actors van contribuir a denunciar certs fets (per exemple, ONG i sindicats), van desenvolupar algun tipus de tasca operativa (per exemple, bombers o sanitaris) o van contribuir a contextualitzar el conflicte (analistes o experts). La cinquena subcategoria fa referència als testimonis, aquelles persones que sense mostrar una actitud contrària o favorable a la revolució tunisiana, van pronunciar-se sobre fets concrets. (per exemple, tunisians que opinen sobre la manca d'aliments bàsics, o turistes britànics que es pronuncien sobre la situació al país que s'han vist forçats a abandonar).

La sisena subcategoria fa referència a les fonts sense menció, és a dir, quan un mitjà de comunicació la cita però no especifica de qui es tracta i acostuma a utilitzar la fórmula "segons fonts consultades per...". La setena i darrera subcategoria són les fonts mediàtiques, que per a dur terme l'anàlisi s'ha diferenciat entre mitjans del corpus de la

tesi, premsa local tunisiana, premsa estrangera, agències de notícies internacionals, xarxes socials i analistes o experts.

5.1.2.4. Punts clau i arguments recurrents

La quarta part de la classificació correspon al camp *punts clau*, és a dir, els arguments recurrents a les unitats informatives que ens descriuen el procés de tematització i el patró de comportament que van tenir els set mitjans de comunicació que conformen el nostre corpus d'anàlisi durant la cobertura de la revolució tunisiana. Per elaborar el llistat de punts clau es va prendre com a referència la metodologia utilitzada per Aira (2008: 425), que a partir de la lectura en detall de l'Estatut d'autonomia aprovat pel Parlament de Catalunya el 2006 va establir una sèrie d'arguments recurrents que després va identificar a les portades dels diaris analitzats.

Pel que fa a la nostra recerca, hem identificat els punts clau durant el procés d'elaboració de la cronologia de l'aixecament popular tunisià que apareix al marc històric. Un arguments recurrents que coincideixen amb les principals qüestions sensibles al món àrab i que *Al Jazeera* va abordar des del seu naixement el 1996 (vegeu punt 3.6.1.1.). Tenint en compte els fets ocorreguts entre el 17 de desembre de 2010 i el 20 de gener de 2011 s'han identificat un total de 15 punts clau: *autoritarisme*, *repressió*, *corrupció*, *censura*, *atur*, *economia*, *drets humans*, *democràcia*, *llibertat*, *terrorisme*, *islamisme*, *estabilitat*, *dignitat*, *seguretat* i *xarxes socials* (de les quals s'ha especificat quan apareixia *Facebook*, *Twitter...*).

5.1.3. Anàlisi del discurs: terminologia, presentació dels actors i quadre ideològic

Els *frames*, les fonts i els punts clau són aspectes que formen de part del conjunt d'elements que configuren el discurs dels mitjans de comunicació. Però, a més, també cal tenir en compte la terminologia emprada, la presentació dels diferents actors i el quadre ideològic dels mitjans. En aquest sentit, el darrer i cinquè camp de la taula d'anàlisi està destinat a recollir aquests aspectes.

En la nostra recerca és necessari determinar aquests aspectes per veure si la cobertura del mitjà està en sintonia amb el discurs d'alguns dels actors en lliça. Com indica Giró (2006)

el discurs dels mitjans sobre conflictes, no només bèl·lics sinó també de caire social com ho és la revolta tunisiana, està condicionat per l'estratègia comunicativa dels actors. Per legitimar la seva posició, els actors intenten que el discurs –el seu i el dels mitjans– es desplegui seguint les línies del que Van Dijk (1996: 21) ha anomenat el quadrat ideològic. En aquest sentit, Giró proposa que els mitjans de comunicació poden gestionar el quadrat ideològic amb diferents instruments al seu abast a l'hora d'abordar la cobertura d'un conflicte:

- “1. Confiando en el limitado material informativo, siempre sesgado, que los actores militares, gobiernos o políticos ofrecen, o aceptando las restricciones de movimiento o de acceso a la información que les imponen.
2. Menospreciando la censura militar o silenciando que la información que ofrecen al público ha pasado por ese filtro.
3. A través de la selección del material disponible.
4. Mediante la ordenación y jerarquización del material expuesto.
5. Con la selección de las personas entrevistadas.
6. Y con la decisión de dar, o no, aquello que dice el militar o el político.
7. Al recurrir a efectos dramáticos o sensacionalistas.
8. O, en general, mediante diversos recursos retóricos y discursivos”. (Giró: 2006)

Tots aquests elements influeixen en la cobertura que els mitjans de comunicació fan sobre un esdeveniment concret, i a la seva vegada, encara que en diferents graus, poder influir en el desenvolupament del mateix esdeveniment.

Un altre factor que analitzarem és l'ús de la terminologia i dels recursos lingüístics, així com l'incompliment del codi deontològic. En aquest sentit, cal destacar que l'ús acurat i precís de la terminologia és important. Els periodistes han de vigilar si s'empra un llenguatge esbiaixat i han de ser crítics amb l'ús oficial de la terminologia (Burguet, 1997; Pont, 2008).

5.1.4. Codificació i anàlisi de les dades

Les dades recollides en les 290 fitxes, corresponents a les 290 unitats informatives analitzades, s'han desat en una taula de doble entrada de cada mitjà⁵², on d'una banda s'indiquen cadascun dels 15 dies d'anàlisi de la cobertura de la revolució tunisiana i, de l'altra, tots els camps analitzats que hem comentat en els apartats anteriors. Pel que fa a la presentació dels resultats, primer s'ha abordat els tres diaris del corpus d'anàlisi, i les dades s'han representat de forma numèrica indicant el número d'aparicions i s'han elaborat diferents gràfics per representar aquestes dades d'una forma molt més interpretativa i visual. La presentació dels resultats pel que fa al tractament de la premsa l'hem fet seguint les següents pautes:

- Nombre total d'unitats informatives publicades per cada rotatiu
- L'evolució de l'interès informatiu a dos nivells:
 - Total d'unitats informatives diàries dels tres rotatius
 - Nombre d'unitats informatives diàries per rotatiu
- De cada diari s'ha indicat:
 - Número total d'unitats informatives sobre la revolta tunisiana
 - Gènere periodístic
 - L'evolució de l'interès informatiu
 - L'aparició en portada i planes interiors així com la seva posició
 - Fotografies, infografies i il·lustracions
 - *Frames*
 - Fonts
 - Punts clau

A continuació, s'han presentat les dades de les plataformes online televisives de la mateixa manera, amb l'única diferència que s'ha obviat el punt "aparició en portada" i que apareixen els punts:

- Temps total de cobertura televisiva en funció de cada televisió
- Temps diari en minuts analitzats de cada televisió

⁵² Vegeu punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document II.

Després, hem analitzat conjuntament les dades de tots els mitjans de comunicació. En primer lloc, hem estudiat l'evolució de l'interès informatiu, s'han indicat els titulars dels diferents mitjans en cada jornada i s'han analitzat alguns aspectes propis de l'anàlisi del discurs. Després, s'han analitzat els camps mencionats anteriorment: dels *frames*, fonts i punts clau s'han extret dades que s'han expressat en percentatges respecte del total per poder creuar-les i comparar-les; al temps que s'han elaborat diferents gràfics per representar aquestes dades d'una forma molt més interpretativa i visual.

5.1.5. Entrevistes en profunditat

Per enriquir la recerca i tenir informació complementària de com els periodistes i els mitjans de comunicació van cobrir la revolució tunisiana, hem decidit optar per la tècnica metodològica qualitativa de l'entrevista en profunditat. S'han entrevistat a un total de tres persones que van cobrir l'esdeveniment objecte d'estudi bé com a periodistes sobre el terreny o bé com a editors de la secció d'internacional dels seus mitjans. Concretament, els entrevistats són:

- Lyse Doucet, reportera i cap de corresponsals d'internacional de la *BBC*. Va ser una de les enviades especials de la televisió britànica per cobrir la revolució tunisiana i també va exercir tasques d'edició.
- Nazanine Moshiri, reportera d'*Al Jazeera English* i enviada especial a Tunísia.
- Isabelle Mandraud, reportera de *Le Monde* i enviada especial a Tunísia.

Aquestes tres professionals de la informació s'han escollit tenint en compte la tipologia de mitjans que conformen el cos d'anàlisi –quatre televisions i tres diaris–, així com el país que ostenta dels mateixos. Per aquest motiu, s'ha optat per entrevistar a una periodista que treballa a la televisió britànica *BBC* i una altra que ho fa a la qatariana *Al Jazeera English*. Finalment, la tercera informadora desenvolupa tasques al diari francès *Le Monde*. Aquesta diversitat garanteix que les dades obtingudes a partir de les qüestions

plantejades puguin ser utilitzades per mostrar com va ser la cobertura mediàtica i el procés de producció informativa durant la revolució tunisiana.

L'objectiu de les entrevistes és, tal i com ho indiquen (Taylor i Bogdan, 1984), comprendre les perspectives que els informadors tenen respecte a l'experiència viscuda durant la revolta de Tunísia. Una bateria de preguntes⁵³ que s'ha elaborat per tal d'obtenir les següents informacions:

- Presència, equip professional i tipus de cobertura que el mitjà de comunicació tenia al Magreb i a Tunísia abans de la revolució popular.
- Equip professional i estructura del mitjà per abordar la cobertura de la revolució tunisiana. Quan es pren la decisió d'enviar els enviats especials.
- Principals característiques i aspectes de la cobertura de l'aixecament popular tunisià: facilitats, dificultats, accés a les fonts d'informació i seguretat. Influència d'aquesta cobertura en posteriors revoltes com Egipte o Líbia.
- Opinió respecte el rol d'*Al Jazeera* i *Al Jazeera English* com a eina difusora de l'agenda política exterior de Qatar.
- Existència d'algun tipus de premissa ideològica o política per definir una línia editorial concreta.
- Fonts consultades i equilibri de les mateixes per elaborar les informacions. En cas de ser mediàtiques, conèixer quins dels mitjans que conformen el cos d'anàlisi van ser referència.
- Paper de les xarxes socials durant la revolució tunisiana.

⁵³ Vegeu punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document IX.

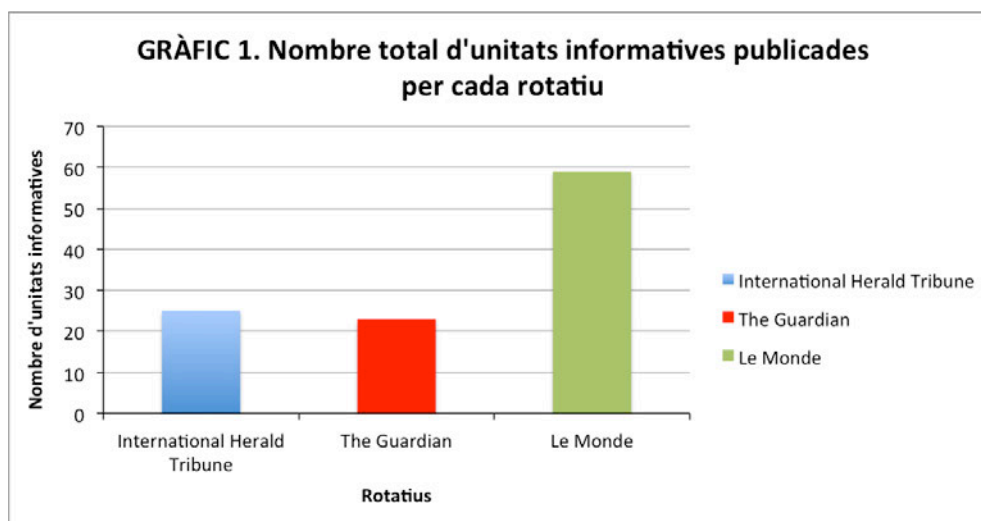
- Conèixer quins van ser els punts clau de la cobertura.

5.2. Anàlisi dels continguts

5.2.1. El tractament a la premsa

Els periòdics analitzats en aquesta recerca, *International Herald Tribune*, *The Guardian* i *Le Monde*, van dedicar un nombre important, però desigual, d'informacions⁵⁴ a la cobertura de la revolta tunisiana que va acabar amb la deposició del president Zine El Abidine Ben Ali. Durant els quinze dies estudiats compresos entre el 17 de desembre de 2010 i el 20 de gener de 2011⁵⁵ van publicar-se un total de 107 unitats d'informació.

El diari que va oferir un nombre més elevat d'informacions va ser *Le Monde*, amb un total de 59, seguit a molta distància de l'*International Herald Tribune*, amb 25 i *The Guardian*, amb 23 (observeu gràfic 1). El fet que el total d'informacions del rotatiu francès, 59, sigui superior al de la suma de les unitats publicades per *International Herald Tribune* i *The Guardian*, 48, ens permet observar com les estretes relacions bilaterals i històriques entre Tunísia i França, juguen un paper clau en el moment de prestar major atenció informativa.

Font i elaboració pròpies.

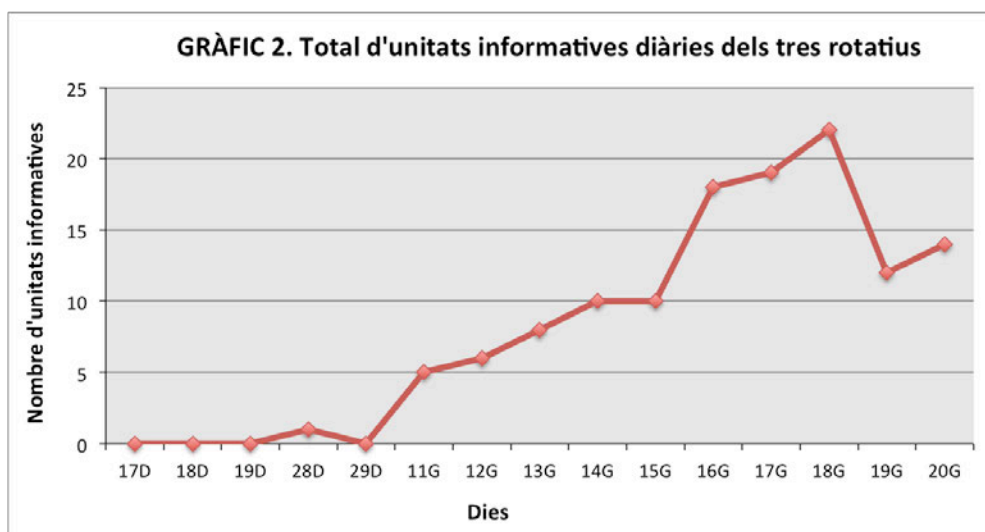
⁵⁴ En aquesta recerca s'han analitzat tant gèneres informatius com d'opinió perquè creiem que poden influenciar a l'hora de fixar l'agenda i, per tant, són transcendents en la confirmació o refutació de les hipòtesis de la investigació.

⁵⁵ Les dates seleccionades per a l'estudi i el perquè de la seva selecció s'expliquen al punt 5.1.2. Justificació de la mostra: selecció i volum del corpus d'anàlisi.

Si s'estudia dia per dia, observem que l'interès dels rotatius per la revolta tunisiana va créixer progressivament (observeu gràfic 2) i va passar de no publicar-se cap informació el 17 de desembre de 2010, el primer dia d'anàlisi, a 14 unitats entre tots els diaris, el 20 de gener de 2011, el darrer dia d'anàlisi. Cal destacar, que el dia de major activitat informativa va produir-se el 18 de gener de 2011 amb un total de 22 unitats publicades.

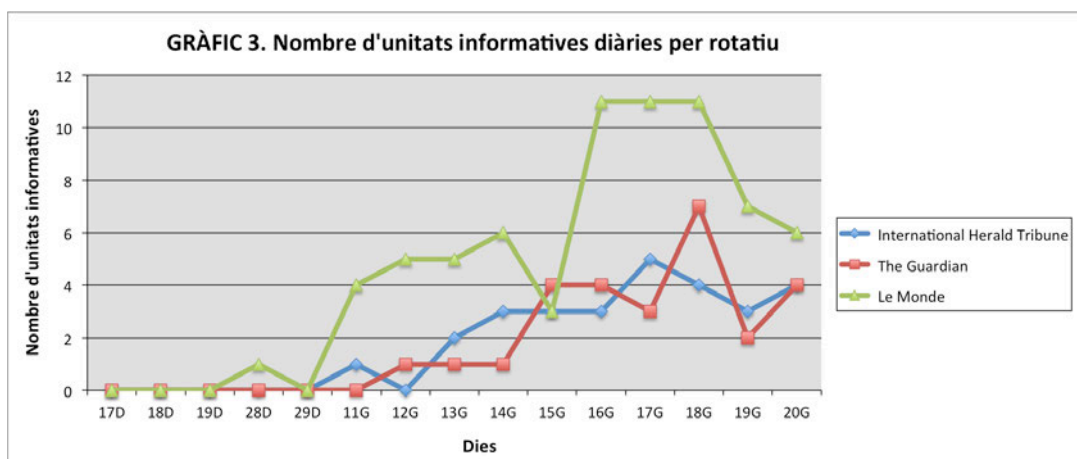
L'atenció dels rotatius per la revolta tunisiana durant el mes de desembre de 2010 va ser inexistent, a excepció de *Le Monde* que va publicar 1 unitat el 28 de desembre. Pel que fa als dies analitzats del mes de gener de 2011, l'atenció dels diaris va créixer a mesura que es van succeir els esdeveniments, si bé destaquen dos moments àlgids des del punt de vista del total d'unitats publicades. El primer cal situar-lo entre els dies 11 i 14 de gener quan les protestes ja han agafat molta força i s'han estès a tot el país i amb especial incidència en la capital. Malgrat que Ben Ali ha destituït el ministre de l'Interior i ha anunciat la creació de 300.000 llocs de treball, les protestes continuen als carrers i la repressió policial ha provocat més de 60 morts segons una ONG internacional. El nombre total d'unitats publicades sumant els tres rotatius passa de cinc unitats el dia 11 a deu unitats el dia 14.

El fet que Ben Ali fugís cap a l'Aràbia Saudita la nit del 14 al 15 de gener, provoca que el segon moment de més informacions es produís entre el 16 i el 18 de gener, amb un total de 55 unitats publicades entre els tres diaris. El primer ministre de Ben Ali, Mohammed Gannouchi i el portaveu del parlament Fouad Mebazaa, s'erigeixen en els líders del nou govern d'unitat nacional format el 17 de gener on també hi han membres de l'oposició. Malgrat la marxa i renúncia de Ben Ali, les protestes continuen als carrers perquè els manifestants exigeixen la dimissió de tots els mandataris de l'Agrupament Constitucional Democràtic (RCD).

Font i elaboració pròpies.

Els dies que més atenció li dediquen els rotatius també coincideixen amb els períodes esmentats. El diari *International Herald Tribune* el dia 14 de gener publica un total de 3 unitats informatives sobre la revolta, per 1 del *The Guardian* i *Le Monde* és el diari que li presta més atenció amb 6 unitats. Els dies de major cobertura informativa es situen entre el 16 i el 18 de gener. *International Herald Tribune* publica 3 unitats en l'edició del cap de setmana que compren el dissabte 15 i diumenge 16 de gener, 3 unitats el 17 de gener i 5 unitats el 18 de gener. Per la seva banda, *The Guardian* publica un total de 4 unitats en l'edició del cap de setmana del 15-16 de gener, 3 unitats el dia 17 i 7 informacions el 18 de gener. Finalment, el rotatiu francès *Le Monde* hi dedica 11 unitats informatives en l'edició del cap de setmana del diumenge 16 i dilluns 17 de gener i el dia 18 també publica 11 unitats.

Font i elaboració pròpies.

Dels rotatius analitzats, tant l'*International Herald Tribune* com *The Guardian* no cobreixen els fets durant el desembre, i van incrementant l'atenció cap a la revolta tunisiana a partir de l'11 i 12 de gener respectivament. L'interès d'ambdós diaris creixerà de forma important a partir de la fugida de Ben Ali el 14 de gener. Mentre l'*International Herald Tribune* assolirà el màxim d'informacions el 17 de gener amb 5, *The Guardian* ho farà el 18 de gener amb 7. Cal destacar que aquesta pujada tan rellevant en el nombre d'unitats publicades coincideix amb l'arribada dels enviats especials al país magrebí. Per la seva banda, *Le Monde* ja publica una informació el 28 de desembre i manté un creixent interès per l'aixecament popular assolint un màxim d'11 unitats publicades tant en l'edició del cap de setmana del 16-17 de gener com en la jornada del 18 de gener. Els propers apartats serveixen per detallar el tractament de cada rotatiu.

5.2.1.1. *International Herald Tribune*⁵⁶

El diari *International Herald Tribune*, l'edició internacional del *The New York Times*, va publicar informació de la revolta de Tunísia 8 dies dels 15 analitzats, i en cadascun d'aquests 8 dies la informació va aparèixer a la portada del rotatiu. En quatre ocasions ho va fer com a primer titular, tres dies com a segon i un com a tercer titular. L'*International Herald Tribune* va publicar un total de 25 unitats informatives, d'aquestes, 12 van ser cròniques, 4 notícies i 3 reportatges. Pel que fa als gèneres d'opinió, el rotatiu amb seu a Nova York va publicar 5 columnes i 1 editorial.

⁵⁶ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document II.

L'interès del rotatiu per l'aixecament popular tunisià va creixent a mesura que passen els dies, les protestes s'intensifiquen i els esdeveniments tenen com a protagonistes els membres de la cúpula governamental. De les 15 jornades analitzades, la cobertura de l'*International Herald Tribune* és inexistent durant el desembre de 2010, de fet, el primer dia que el periòdic en parlarà serà el 10 de gener de 2011, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos el que va trigar el diari en fixar la seva atenció en la revolta tunisiana. El diari iniciarà la seva cobertura l'11 de gener amb només 1 unitat i anirà incrementant el nombre d'informacions fins assolir-ne un màxim de 5 el 17 de gener.

La majoria de les informacions interiors aparegudes a l'*International Herald Tribune*, un total de 8, ho van fer en una posició de tercer nivell com a informació de la secció d'internacional específica d'Àfrica anomenada "*World News Africa*"; mentre que en 4 ocasions van ocupar la primera plana de la secció d'internacional. El nombre d'elements gràfics que va publicar el rotatiu durant els 15 dies d'anàlisi van ser de 13 fotografies, 2 il·lustracions i un infogràfic.

La construcció de la informació sobre la revolta tunisiana en les portades de l'*International Herald Tribune*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini de *frames* de conflicte (17), d'interès humà (4), d'atribució de responsabilitats (3) i de conseqüències econòmiques (1). Pel que fa als *frames* predominants a les portades del diari, 7 ho són de conflicte i un d'interès humà.

Pel que fa l'ús de les fonts, l'*International Herald Tribune* va citar un total de 33 fonts oficials, de les quals 12 eren del govern tunisià, 18 corresponien a governs i polítics d'altres països i 3 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor principal és el primer ministre Mohammed Gannouchi amb 5 intervencions, seguit pel propi govern com a institució, amb 4, i el president tunisià Ben Ali que és citat com a font en 4 ocasions. Pel que fa a governs, mandataris i polítics de l'exterior, 11 fonts corresponen a França, situant-se el president Nicolas Sarkozy i la ministra d'Exteriors Michele Alliot-Marie com a principals actors del país gal amb dues mencions cadascun.

En aquest còmput de fonts exteriors, també cal destacar 5 fonts nord-americanes i 2 de Suïssa. Les 3 fonts d'organismes i institucions exteriors, corresponen a la Unió Europea amb 2 i les Nacions Unides amb una menció.

Les fonts de l'oposició tunisiana citades pel rotatiu nord-americà sumen un total de 13, de les quals 10 corresponen a manifestants antigovernamentals, 2 són intervencions d'Ahmed Bouazzi del Partit Democràtic Progressista (PDP) i una simplement apareix mencionada de forma genèrica com a "font opositora". Pel que fa a les fonts tècniques, hi apareixen un total de 16 vegades, de les que 14 corresponen a analistes, que principalment són membres de *think tanks* o universitats nord-americanes, mentre que la policia apareix en dues ocasions i també cal destacar que el rotatiu recorre a la informació de testimonis presencials 3 vegades.

Finalment, les fonts mediàtiques són citades en 15 ocasions, 6 són agències de comunicació, on destaquen *Associated Press* amb 3 mencions i *Reuters* amb 2. Apareixen citats 2 mitjans tunisians, 2 estrangers d'altres països àrabs i també en 4 ocasions la xarxa social *Facebook*. Del corpus de la tesi únicament apareix citat *Le Monde* en una ocasió.

El darrer punt analitzat correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la revolució tunisiana que ens ajuden a descriure el patró de comportament dels diferents mitjans de comunicació. En aquest sentit, hi ha un total de 102 esments als punts clau, entre els que destaquen l'autoritarisme i la repressió amb 15 cadascun, la corrupció i l'atur amb 14 cadascun, i després cal destacar a l'economia i la democràcia amb 7 mencions cadascun. També hi tenen importància les xarxes socials amb 6 esments, l'islamisme amb 5 i la llibertat i els drets humans amb 4 mencions cadascun.

5.2.1.2. The Guardian⁵⁷

El diari *The Guardian* va publicar informació de la revolta de Tunísia 8 dies dels 15 analitzats, i només en 2 dies la informació va aparèixer a la portada del rotatiu ocupant ambdues el primer titular. Aquests dos dies corresponen a l'exemplar de cap de setmana

⁵⁷ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document III.

del 15-16 de gener de 2011, quan s'informa de la sortida de Ben Ali del país, i el 18 de gener quan s'anuncia la creació d'un govern d'unitat nacional amb membres del règim i de l'oposició. El rotatiu britànic va publicar un total de 23 unitats informatives, d'aquestes, 10 van ser notícies, 6 cròniques i 2 reportatges. Pel que fa als gèneres d'opinió, el periòdic amb seu a Londres va publicar 4 columnes i 1 editorial.

L'interès del rotatiu per l'aixecament popular tunisià va augmentant a mesura que les protestes guanyen suports, Ben Ali abandona el país i es forma un govern d'unitat nacional on s'inclouen membres de l'oposició. De les 15 jornades analitzades, la cobertura del *The Guardian* és inexistent durant el desembre de 2010, de fet, el primer dia que el periòdic en parlarà serà el 10 de gener de 2011, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos el que va trigar el rotatiu britànic en situar el focus informatiu en la revolta tunisiana. El diari iniciarà la seva cobertura el 12 de gener amb només 1 unitat i anirà incrementant el nombre d'informacions fins assolir-ne un màxim de 7 el 18 de gener.

La majoria de les informacions interiors aparegudes al *The Guardian*, un total de 12, ho van fer en una posició de tercer nivell com a informació de la secció d'internacional; mentre que 3 van situar-se en un segon nivell i van obrir la primera plana de la secció d'internacional. D'altra banda, en l'exemplar corresponent a l'edició de cap de setmana del 15-16 de gener trobem 1 unitat informativa ubicada en primer nivell obrint el diari com a tema del dia, de la mateixa forma que ho fan 2 unitats del rotatiu del 18 de gener. La informació de la revolta tunisiana com a tema del dia coincideix amb les dues jornades que el rotatiu dedica les seves portades a parlar de la fugida de Ben Ali del país magrebí (15-16 de gener) i la creació d'un govern d'unitat nacional amb membres del règim i de l'oposició (18 de gener). El nombre d'elements gràfics que va publicar el rotatiu durant els 15 dies d'anàlisi van ser de 13 fotografies, 1 il·lustració i un infogràfic amb mapes dels països àrabs.

La construcció de la informació sobre la revolta tunisiana en les portades del *The Guardian*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini de *frames* de conflicte (15), d'interès humà (4), d'atribució de responsabilitats (2), de conseqüències

econòmiques (1) i de judici moral (1). Els *frames* predominants a les dues portades del diari on apareix informació sobre la revolta tunisiana són d'interès humà.

Pel que fa l'ús de les fonts, *The Guardian* va citar un total de 26 fonts oficials, de les quals 10 eren del govern tunisià, 13 corresponien a governs i polítics d'altres països i 3 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor principal és el primer ministre Mohammed Gannouchi amb 4 intervencions, seguit pel propi govern com a institució, amb 3, mentre que el president tunisià Ben Ali i d'altres ministres només són citats en 1 ocasió. Pel que fa a governs, mandataris i polítics de l'exterior, 5 fonts corresponen a França, situant-se el propi govern gal amb 2, els serveis d'intel·ligència francesos amb 1 a l'igual que el membre de l'oposició Pierre Moscovici i Frederic Mitterrand. En aquest còmput de fonts exteriors, també destaquen el govern britànic i el president libi Muamar Gaddafi citat en 2 ocasions i Suïssa amb 1. Les 3 fonts d'organismes i institucions exteriors, corresponen a les Nacions Unides, dues vegades com a organisme i una en veu de l'alta comissionada per als drets humans, Navi Pillay.

Les fonts de l'oposició tunisiana citades per *The Guardian* sumen un total de 20, de les quals 6 corresponen a manifestants antigovernamentals, el PDP és citat en 3 ocasions, dues de les quals corresponen al seu líder Najib Chebbi, mentre que el partit islamista En Nahda i la formació Ettajdid, són utilitzats cadascun en 2 ocasions com a font. Com a actors polítics també es menciona 1 vegada a Moncef Marzouki, el líder del Congrés per la República i a Mustafà Ben Jafar, el líder del Fòrum Democràtic pel Treball i les Llibertats (Ettakatol). Completen el llistat de fonts opositores amb 1 menció, Slim Amamou, blogger encarcerat i més tard nomenat ministre d'Esports i Joventut, el grup d'activistes Free Tunis, un activista i una "font opositora" mencionada de forma genèrica.

Pel que fa a les fonts tècniques, són citades en 26 ocasions, entre les quals predominen els analistes o experts (13), les ONG de drets humans (5), el sindicat UGTT (3) i la policia (2). Finalment, les fonts mediàtiques són citades en 27 ocasions, de les quals 7 són mitjans de comunicació àrabs i 5 mitjans del corpus de la tesi. D'aquests últims, *Al Jazeera* i *Le Monde* són citats en 2 ocasions, mentre que la *CNN* és utilitzada com a font en 1 ocasió. També apareixen mencionats 3 mitjans francesos, 4 agències de notícies, on

destaca *Reuters* amb 2 citacions, i en últim lloc, cal destacar la utilització de les xarxes socials com a font en 5 ocasions.

El darrer punt analitzat del *The Guardian* correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la revolució tunisiana que ens ajuden a descriure el patró de comportament dels diferents mitjans de comunicació. En aquest sentit, hi ha un total de 112 esments als punts clau, entre els que destaquen l'autoritarisme amb 15 i les xarxes socials amb 14, i la democràcia, la corrupció i la depressió amb 10. A continuació, destaquen l'atur, la llibertat i l'islamisme amb 9 esments, i l'economia amb 8.

5.2.1.3. *Le Monde*⁵⁸

El rotatiu *Le Monde* va publicar informació de la revolta de Tunísia 10 dies dels 15 analitzats, i d'aquests, 9 dies la informació va aparèixer tant a la portada com al sumari del diari francès, sumant un total de 20 unitats informatives, de les quals en 10 ocasions ho va fer com a primer titular i les 10 restants com a segon titular. *Le Monde* va publicar un total de 59 unitats informatives, d'aquestes, 27 van ser notícies, 14 cròniques i 8 reportatges. Pel que fa als gèneres d'opinió, el rotatiu amb seu a París va publicar 9 columnes i 1 editorial.

L'interès del periòdic per l'aixecament popular tunisià va creixent a mesura que les manifestacions agafen força als carrers del país, Ben Ali fuig cap a l'Aràbia Saudita i es forma un govern d'unitat nacional on s'integren els partits de l'oposició. De les 15 jornades analitzades, el primer dia que *Le Monde* n'informa és el 28 de desembre de 2010, però cal destacar que la cobertura de les protestes comença el 26 de desembre, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos de la promptitud amb què el rotatiu francès va situar el focus informatiu en la revolta tunisiana. El diari iniciarà la seva cobertura el 28 de desembre de 2010 amb només 1 unitat i anirà incrementant el nombre d'informacions fins assolir-ne un màxim d'11 en els exemplars corresponents a l'edició del cap de setmana del 16 i 17 de gener de 2011 i del 18 de gener, respectivament.

⁵⁸ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document IV.

La majoria de les informacions interiors aparegudes a *Le Monde*, un total de 23, ho van fer en una posició de tercer nivell com a informació de la secció d'internacional; mentre que 7 van situar-se en un segon nivell i van obrir la primera plana de la secció d'internacional. D'altra banda, en els exemplars corresponents a l'edició de cap de setmana del 16-17 de gener i del 18 de gener, trobem 1 unitat ubicada en primer nivell obrint el diari com a tema del dia, respectivament. El nombre d'elements gràfics que va publicar el rotatiu durant els 15 dies d'anàlisi van ser de 20 fotografies, 3 infogràfics del mapa de Tunísia i 2 il·lustracions.

La construcció de la informació sobre la revolució de Tunísia en les portades de *Le Monde*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini de *frames* de conflicte (37), d'atribució de responsabilitats (12), d'interès humà (6) i de judici moral (4). Els *frames* predominants a les 9 portades del diari on apareix informació sobre la revolta tunisiana són de conflicte en 8 ocasions, una d'interès humà el 15 de gener i una altra d'atribució de responsabilitats en la portada del 16-17 de gener. Cal destacar que en aquest exemplar hi apareixen 2 unitats informatives, d'aquí que el total de *frames* de portava siguin 10.

Pel que fa l'ús de les fonts, *Le Monde* va citar un total de 82 fonts oficials, de les quals 34 eren del govern tunisià, 40 corresponien a governs i polítics d'altres països i 8 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor principal és el propi executiu com a institució amb 10 mencions, seguit pel president Ben Ali i el primer ministre Mohammed Gannouchi amb 8 mencions cadascú. En relació a governs i polítics de l'exterior, 30 fonts corresponen a França, situant-se la ministra d'Exteriors Michèle Alliot-Marie com a principal actor polític d'aquest àmbit amb 5 aparicions seguida del president Nicolas Sarkozy amb 3. En aquest còmput de fonts exteriors, també destaquen el govern dels EUA amb 6 citacions, 3 de les quals corresponen a la secretària d'Estat Hillary Clinton. En relació als països àrabs, Muamar Gaddafi i el govern de l'Àrab Saudita apareixen amb 1 citació cadascú. Les 8 fonts d'organismes i institucions exteriors, corresponen a les Nacions Unides (2), al Parlament Europeu (2), a la Comissió Europea (2), la Lliga Àrab (1) i l'Organització de la Conferència Islàmica (1).

Les fonts de l'oposició tunisiana citades per *Le Monde* sumen un total de 23, de les quals 6 corresponen al PDP, on destaca el seu líder Najib Chebbi amb 3 intervencions. Els manifestants antigovernamentals apareixen com a actors en 4 ocasions, mentre que el partit islamista En Nahda, la formació Ettajdid, Ettakatol i Moncef Marzouki del Congrés per la República, són utilitzats cadascun en 3 ocasions com a font. Pel que fa a les fonts tècniques, són citades en 37 ocasions, entre les quals predominen el sindicat UGTT (10), els analistes o experts (10) i les ONG de drets humans (10), la policia (2) i advocats (2). Destacar que el rotatiu francès recorre a testimonis dels fets en 5 ocasions.

Finalment, les fonts mediàtiques són citades en 27 ocasions, de les que 9 són mitjans de comunicació tunisians, 3 són mitjans francesos i 2 mitjans del corpus de la tesi, que corresponen a *Al Jazeera* i *France 24*. Les agències de notícies apareixen mencionades en 6 ocasions i totes les informacions són proporcionades per *France Presse*. També cal destacar la utilització de les xarxes socials com a font en 7 ocasions, 6 de les quals corresponen al portal d'investigació *Wikileaks*. En últim lloc remarcar que del cos d'anàlisi es va mencionar a *Al Jazeera* i a *France 24* en una ocasió, cadascuna.

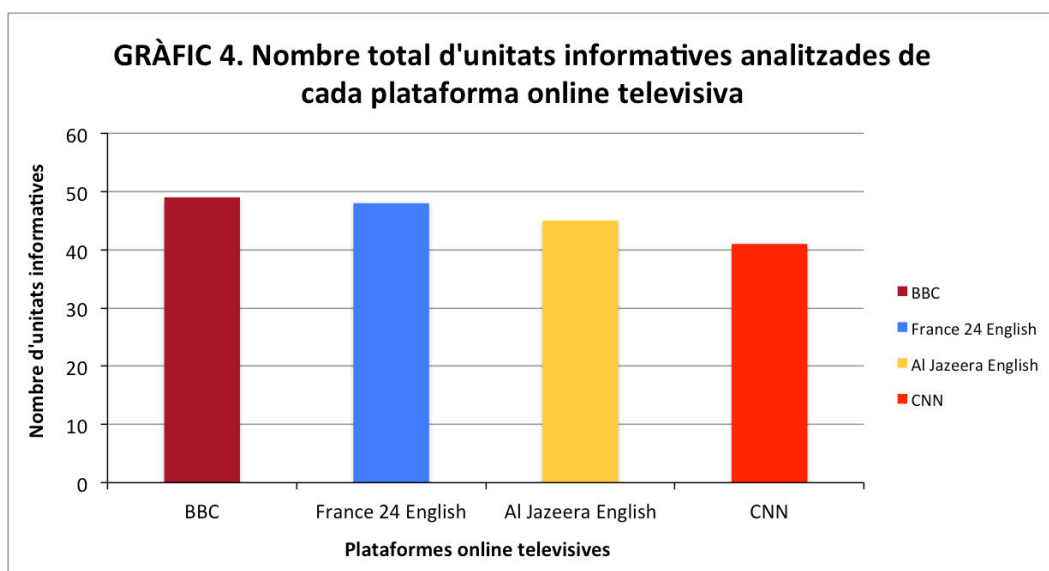
El darrer punt estudiat de *Le Monde* correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la denominada revolució dels gessamins que ens ajuden a descriure el patró de comportament dels diferents mitjans de comunicació. En aquest sentit, hi ha un total de 178 esments als punts clau, entre els que destaquen l'autoritarisme amb 25, la llibertat amb 18, la democràcia amb 15, l'economia i la repressió amb 14 cadascun; l'atur, els drets socials i humans i les xarxes socials amb 13, l'islamisme amb 12 i la censura amb 10 entre els més destacats.

5.2.2. El tractament a les plataformes online de les televisions

De les quatre plataformes online de les televisions *CNN*, *France 24 English*, *BBC* i *Al Jazeera English*, s'han analitzat un total de 183 unitats informatives les quals sumen un total de 5 hores, 18 minuts i 59 segons (319 minuts) de cobertura informativa de la revolta tunisiana durant els 15 dies analitzats. Al tractar-se de webs que actualitzen constantment la seva informació i de cadenes televisives que emeten informació durant

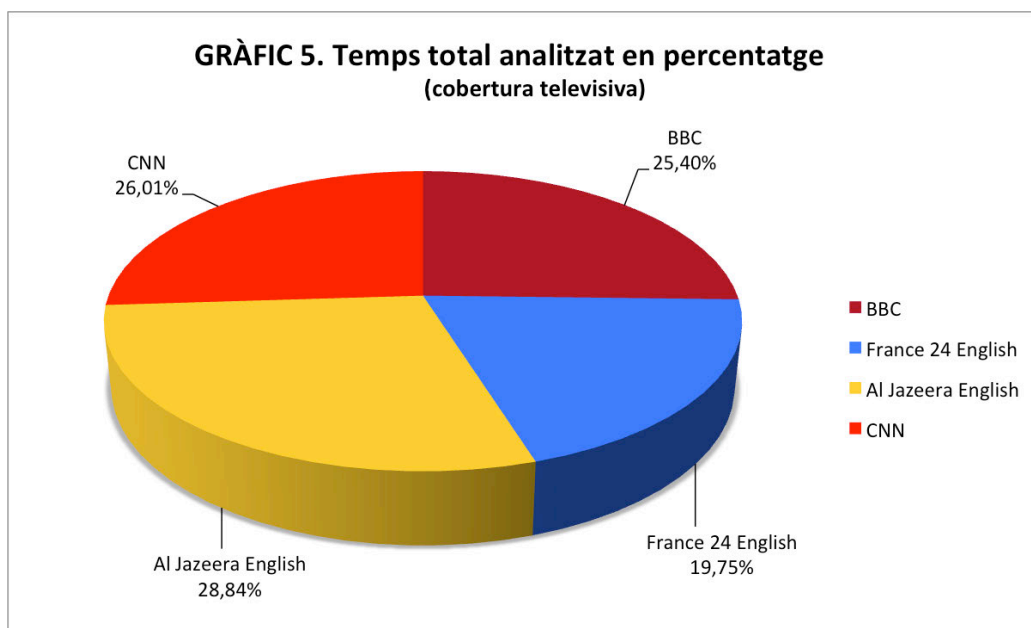
les 24 hores del dia, han estat analitzades totes les peces informatives⁵⁹ que s'han trobat dels 15 dies seleccionats.

De la *BBC* s'han analitzat 49 unitats informatives que contenen 1 hora, 20 minuts i 56 segons de cobertura televisiva, mentre que de *France 24 English* s'han estudiat 48 unitats amb un total de 1 hora, 2 minuts i 55 segons d'informació televisiva sobre l'aixecament popular tunisià. Per la seva banda, d'*Al Jazeera English* s'han analitzat 45 unitats informatives que contenen 1 hora, 32 minuts i 23 segons de cobertura televisiva, mentre que de la *CNN* s'han estudiat 41 unitats amb un total de 1 hora, 22 minuts i 45 segons d'informació televisiva de la revolta popular que va acabar amb 23 anys de presidència de Ben Ali.

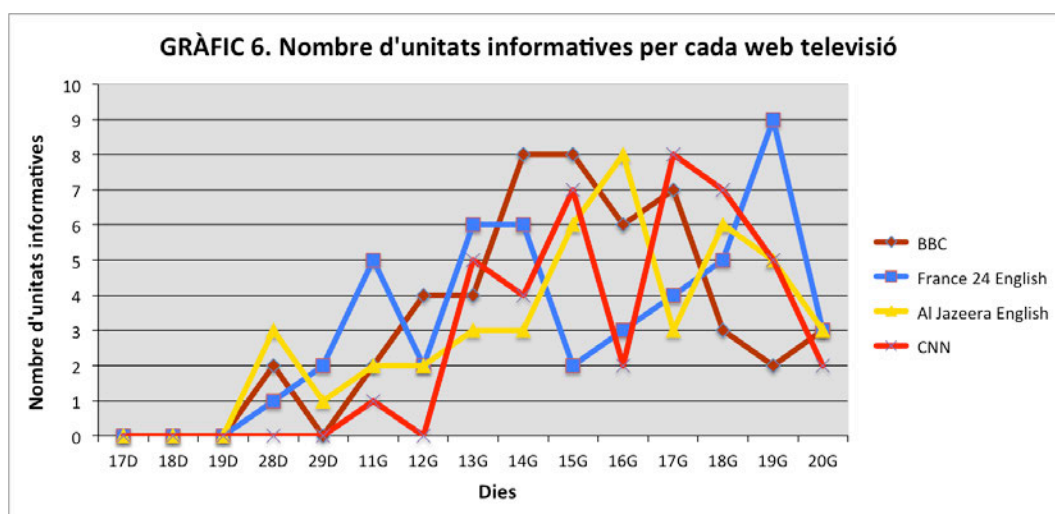
Font i elaboració pròpies.

⁵⁹ De les peces informatives s'ha analitzat el text, les fotografies i també la cobertura televisiva. Per tal de poder comparar els diferents paràmetres estudiats, els resultats s'estableixen respecte el percentatge total de cada mitjà i per tant es pot procedir a la comparació entre ells. És important determinar la quantitat d'unitats informatives i de minuts dedicats, però el més important és saber quan s'informa (dates), en base a qui s'informa (fonts) i com s'informa (*frames* + punts clau).

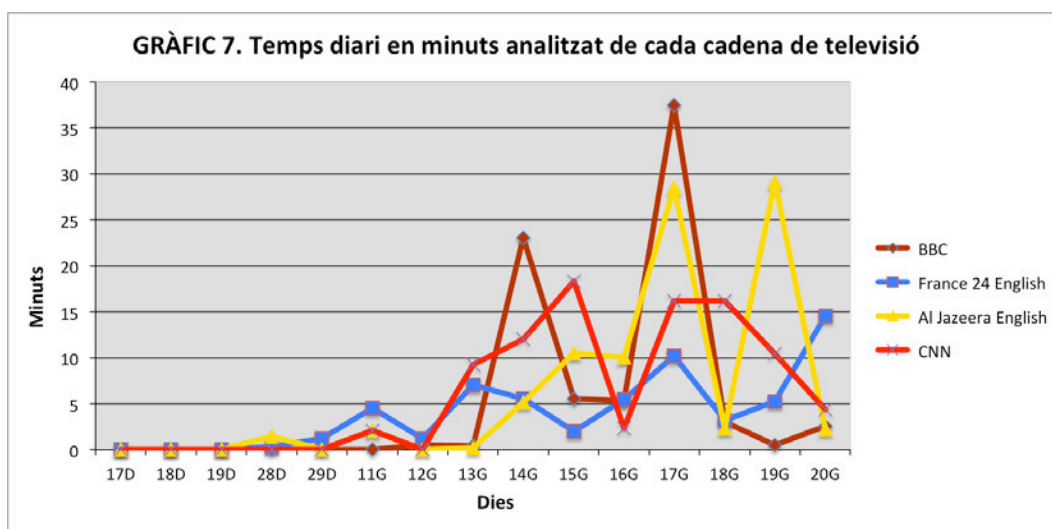

Font i elaboració pròpies.

Si s'estudia dia per dia, observem que l'interès de les plataformes online de les diferents televisions per la revolta tunisiana va créixer progressivament (observeu gràfic 6 i 7) i va passar de no publicar-se cap informació entre el 17 de desembre de 2010 i 19 de desembre de 2010, els tres primers dies d'anàlisi; a 18 unitats informatives que suposen un total de 17 minuts i 31 segons de cobertura entre totes les televisions, el 13 de gener de 2011, el dia previ a la marxa de Ben Ali i quan les protestes són molt intenses.

Font i elaboració pròpies.

Font i elaboració pròpies.

Cal destacar que els dies on es van analitzar més unitats informatives i temps televisiu van ser el 14 de gener i el 17 de gener. El 14 de gener coincideix amb l'anunci de Ben Ali de no presentar-se a la reelecció, massives protestes als carrers de tot el país magrebí i, finalment, la fugida del president cap a l'Aràbia Saudita al final de la jornada. Aquest dia es van analitzar un total de 21 unitats informatives que suposen 46 minuts i 24 segons de cobertura televisiva entre tots els webs informatius de les diferents cadenes.

El 17 gener el primer ministre de Ben Ali, Mohammed Gannouchi i el portaveu del parlament Fouad Mebazaa, s'erigeixen en els líders del nou govern d'unitat nacional on també hi han membres de l'oposició. Malgrat la marxa i renúncia de Ben Ali, les protestes continuen als carrers perquè els manifestants exigeixen la dimissió de tots els mandataris de l'Agrupament Constitucional Democràtic (RCD). D'aquest dia es van analitzar 21 unitats informatives que contenen un total d'1 hora, 23 minuts i 22 segons de cobertura televisiva entre tots els webs informatius de les diferents cadenes. Aquest minutatge tant elevat es deu en primer lloc, a que la *BBC*, a banda de cobrir els

esdeveniments esmentats al país nord-africà, va oferir de forma completa la declaració⁶⁰ del govern britànic en relació a les protestes de Tunísia. En segon lloc, *Al Jazeera English* va emetre el programa de llarg format, *Inside Story*⁶¹, on es va analitzar el rol de l'exèrcit tunisià durant els dies previs i posteriors a la renúncia de Ben Ali.

5.2.2.1. BBC⁶²

De la cobertura que el web de la televisió britànica www.bbc.com va fer durant la revolta de Tunísia, s'ha trobat informació d'11 dels 15 dies analitzats. D'aquests 11 dies de revolució popular s'han analitzat 49 unitats informatives que contenen 1 hora, 20 minuts i 56 segons de cobertura televisiva. D'aquestes unitats, 24 van ser cròniques, 14 notícies, 8 reportatges, 2 columnes corresponents al gènere d'opinió i 1 entrevista.

L'interès de la *BBC* per l'anomenada revolució dels gessamins va creixent a mesura que les protestes s'intensifiquen, Ben Ali abandona el país i es forma un govern d'unitat nacional on s'inclouen membres de l'oposició. De les 15 jornades analitzades, la cobertura de www.bbc.com va ser inexistent durant el 17, 18 i 19 de desembre de 2010, però va començar a informar-ne el 25 de desembre de 2010, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos la promptitud amb què la cadena britànica va situar la revolta tunisiana en el focus informatiu. Dels dies que componen el cos d'anàlisi, la *BBC* va iniciar la seva cobertura el 28 de desembre amb dues peces informatives sobre l'arribada de les protestes a la capital i el discurs de Ben Ali a la televisió tunisiana on afirma que "les protestes en demanda de treball són inacceptables".

Els dies de màxim interès informatiu van ser el 14, 15 i 17 de gener de 2011. El 14 de gener es va produir l'anunci de Ben Ali de no presentar-se a la reelecció, massives

⁶⁰ El ministre d'Exteriors britànic, Lord Howell, en representació del parlament britànic va fer pública una declaració en relació a les protestes de Tunísia. Ofereix el suport del govern britànic i expressa el desig de què Tunísia recuperi aviat l'estabilitat. D'altra banda, desaconsella als ciutadans britànics viatjar al país magrebí. «Tunisia protests statement». *BBC* (17 de gener de 2011).

[<http://news.bbc.co.uk/1/hi/9364000/9364270.stm>]. Consulta: maig 2015.

⁶¹ Programa informatiu amb la participació d'experts que analitza el paper que ha jugat l'exèrcit en la revolta tunisiana i el paper que ha jugat i què pot jugar en països com Egipte, Algèria i Líbia. L'exèrcit a Tunísia sempre s'ha mantingut al marge del govern a diferència de països com Egipte o Algèria on fins i tot tenen negocis importants. «Inside Story - The military's role in Tunisia». *Al Jazeera English* (17 de gener de 2011). [<https://www.youtube.com/watch?v=ZkEfGldBWNQ>]. Consulta: abril de 2015.

⁶² Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document V.

protestes als carrers de tot el país magrebí i, finalment, la fugida del president cap a l'Àrabia Saudita al final de la jornada. D'aquella jornada s'han analitzat un total de 8 unitats informatives que contenen un total de 23 minuts i 9 segons de cobertura televisiva. Del 15 de gener, el primer dia de l'era post-Ben Ali, s'han analitzat un total de 8 unitats informatives amb un total de 5 minuts i 53 segons de temps televisiu. El 17 de gener el primer ministre, Mohammed Gannouchi i el portaveu del parlament Fouad Mebazaa, s'erigeixen en els líders del nou govern d'unitat nacional on també hi han membres de l'oposició. Aquest mateix dia el govern britànic fa una declaració respecte a la situació a Tunísia. D'aquesta jornada s'han estudiat 7 unitats informatives que contenen 37 minuts i 50 segons de cobertura televisiva. A partir del 18 de gener el nombre d'unitats baixa, i l'últim dia d'anàlisi presenta només 2 peces informatives que contenen només 2 minuts i 56 segons de temps televisiu. El nombre d'elements gràfics que il·lustren les 49 peces informatives durant els 15 dies d'anàlisi va ser de 27 fotografies.

La construcció de la informació sobre la revolta tunisiana a partir de les 49 unitats analitzades de la plataforma online de la *BBC*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini clar de *frames* de conflicte (37), d'interès humà (8), d'atribució de responsabilitat (2) i de judici moral (2). En aquest cas, les informacions on predomina un enquadrament d'interès humà corresponen al 13 de gener i 14 de gener, on s'informa dels motius que mouen als manifestants a sortir al carrer i també històries centrades amb el president Ben Ali.

Pel que fa l'ús de les fonts, www.bbc.com va citar un total de 147 fonts oficials, de les quals 58 eren del govern tunisià, 66 corresponien a governs i polítics d'altres països i 23 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor principal va ser el propi govern tunisià com a institució amb 15 intervencions, seguit pel primer ministre Mohammed Gannouchi amb 13 intervencions, Ben Ali amb 9 i el portaveu del parlament i després president interí, Fouad Mebazaa, amb 8. El ministre de Comunicacions, Samir Laabadi, va ser citat en 3 ocasions i d'altres membres de l'executiu apareixen com a fonts en dues o una ocasió.

Pel que fa a governs, mandatariis i polítics de l'exterior, 24 fonts corresponen als Estats Units, sent els principals actors polítics la Casa Blanca com a institució amb 10 mencions, el president Barack Obama amb 5 i la secretària d'Estat Hillary Clinton amb 3. El mitjà de comunicació britànic també va citar en 16 ocasions a fonts oficials del Regne Unit, on destaquen el propi govern de Londres amb 5 mencions i el secretari d'Exteriors William Hague amb 4. En aquest còmput de fonts exteriors, també destaquen el govern francès i el suís, amb 11 i 5 aparicions com a font respectivament, el govern de l'Àrab Saudita amb 4 –país al qual va fugir Ben Ali– i el president libi Muamar Gaddafi citat en 2 ocasions. De les 23 fonts d'organismes i institucions exteriors, cal destacar la menció en 8 ocasions de Nacions Unides, de les quals 4 corresponen al seu secretari general, Ban Ki-Moon, 3 a l'alta comissionada per als drets humans, Navi Pillay i una a l'ONU com a institució. En segon lloc, destaca l'aparició de la Unió Europea com a institució en 7 ocasions i la Lliga Àrab en 4, 3 de les quals corresponen a intervencions del seu secretari general, Amr Moussa.

Les fonts de l'oposició tunisiana citades per www.bbc.com en les 49 unitats analitzades sumen un total de 39, de les quals 13 corresponen a manifestants antigovernamentals, l'actor opositor amb més mencions. A nivell de formacions i líders opositors, el Partit Democràtic Progressista (PDP) va ser citat en 8 ocasions, 4 de les quals corresponen al seu líder Najib Chebbi, les mateixes que el líder del Congrés per la República, Moncef Marzouki. El líder del partit islamista En Nahda, Rachid Gannouchi, va aparèixer com a font en 3 ocasions, mentre que Slim Amamou, blogger encarcerat i més tard nomenat ministre d'Esports i Joventut, ho va fer en dues ocasions i Mustafà Ben Jafar, el líder del Fòrum Democràtic pel Treball i les Llibertats (Ettakatol) en una.

Pel que fa a les fonts tècniques, van ser citades en 55 ocasions, entre les quals predominen els analistes o experts (15), les ONG de drets humans (14), els operadors de turisme del Regne Unit (5), les mèdiques (5), les judicials (5) i els sindicats (4). Destacar que el mitjà britànic va recórrer a testimonis dels fets en 7 dels 11 dies en què va oferir informació sobre la revolta tunisiana.

Finalment, les fonts mediàtiques van ser citades en 88 ocasions, entre les quals predominen amb 31 mencions les agències de notícies, de les que 13 són de *Reuters*, 9 de *France Presse* i 9 de *Associated Press*. El segon lloc de fonts mediàtiques, l'ocupen els mitjans de comunicació estrangers (no tunisians) amb 23 mencions, entre els que destaquen la *BBC Arabic* amb 4. En 16 ocasions es van utilitzar les xarxes socials com a font, 7 de les quals corresponen a bloggers i en 13 ocasions la premsa local, on destaca la televisió nacional tunisiana amb 7 mencions. En últim lloc, cal destacar la utilització de 5 mitjans del corpus d'anàlisi de la tesi com a font, on destaquen *Al Jazeera English* i *The Guardian* amb dues mencions i *The New York Times* –versió matriu de l'*International Herald Tribune*– amb una menció.

El darrer punt estudiat del web de la *BBC* correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la denominada revolució dels gessamins que ens ajuden a descriure el patró de comportament dels diferents mitjans de comunicació. En aquest sentit, hi ha un total de 250 esments als punts clau, entre els que destaquen l'atur amb 38, la situació econòmica amb 36, la corrupció amb 25 i la llibertat amb 23. També tenen una especial rellevància les xarxes socials amb 20 esments, la censura amb 19, els drets humans i la democràcia amb 17 i l'autoritarisme amb 13. Finalment, cal destacar la repressió amb 9 esments i, l'islamisme, l'estabilitat, la seguretat i la dignitat amb 7 cadascun.

5.2.2.2. France 24 English⁶³

De la cobertura que www.france24.com/en/ va fer durant l'aixecament popular tunisià s'ha trobat informació de 12 dels 15 dies que constitueixen el cos d'anàlisi. D'aquests 12 dies de revolta s'han analitzat 48 unitats informatives que contenen 1 hora, 2 minuts i 55 segons de cobertura televisiva. D'aquestes unitats, 23 van ser cròniques, 16 notícies, 7 reportatges i 2 entrevistes.

L'interès de *France 24 English* per la revolució tunisiana va augmentar a mesura que les protestes van guanyar intensitat i que els fets en l'àmbit polític es van anar produint. De les 15 jornades analitzades, la cobertura de www.france24.com/en/ va ser inexistent

⁶³ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document VI.

durant el 17, 18 i 19 de desembre de 2010. El mitjà francès va començar a informar-ne el 21 de desembre de 2010, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos la promptitud amb què la cadena francesa va situar la revolta tunisiana en el focus informatiu. La peça informativa s'emmarca dintre de l'espai *Observers France 24*⁶⁴, un programa on la cadena francesa dóna veu a una xarxa fixa de bloguers i ciutadans de diferents punts del món que parlen de fets noticiables als països on viuen.

Dels dies que componen el cos d'anàlisi, la cadena francesa va iniciar la seva cobertura el 28 de desembre amb una peça informativa sobre el discurs de Ben Ali a la televisió tunisiana. En el seu parlament, el president tunisià afirma que "les protestes perjudiquen els llocs de treball" i acusa als promotors de les protestes de ser agents estrangers i de difondre informació no contrastada per canals no oficials amb finalitats polítiques. Des d'aquesta data, el mitjà francès va realitzar una cobertura continuada informant tots els dies de revolta fins el 20 de gener de 2011. Els dies de màxim interès informatiu si tenim en consideració el número d'unitats i de temps televisiu analitzats, van ser dos períodes compresos entre el 13-14 de gener i el 17-20 de gener de 2011. En el primer període, les protestes van assolir el punt màxim als carrers del país, Ben Ali va anunciar que no es presentaria a la reelecció i va concloure amb la fugida del president cap a l'Àrabia Saudita. D'aquestes dues jornades s'han analitzat un total de 12 unitats informatives que contenen un total de 12 minuts i 59 segons de cobertura televisiva.

El segon període de màxima intensitat informativa, arrenca el 17 de gener de 2011 quan s'anuncia el nou govern d'unitat nacional liderat per Mohammed Gannouchi i Fouad Mebazaa, i amb carteres ministerials ocupades per membres de l'oposició. D'aquesta jornada s'han analitzat un total de 4 unitats que contenen 10 minuts i 23 segons d'informació televisiva. Aquest segon període de màxim interès, finalitza el 20 de gener amb un total de 3 unitats informatives analitzades que contenen 14 minuts i 52 segons de cobertura audiovisual.

⁶⁴ «Public suicide attempt sparks angry riots in central Tunisia». *France 24 English* (21 de desembre de 2010). [http://observers.france24.com/content/20101221-youth-public-suicide-attempt-sparks-angry-riots-sidi-bouazizi-tunisia-poverty-bouazizi-immolation]. Consulta: maig 2015.

La continua successió de fets del 17 al 20 de gener va contribuir a que la cadena francesa en la seva versió anglesa mantingués el seu interès informatiu en la revolució de Tunísia. La declaració del govern d'unitat nacional, va venir seguida de més manifestacions perquè els membres de l'antic règim abandonessin aquest executiu d'unitat, la renúncia d'alguns dels nous ministres de l'oposició, l'abandonament del RCD per part de Mohammed Gannouchi i Fouad Mebazaa i, finalment, la congelació dels bens de Ben Ali per part de les autoritats suïsses. A més, els vincles històrics entre França i Tunísia i les estretes relacions bilaterals entre ambdós països, influeix perquè la cadena francesa segueixi amb una àmplia i continuada cobertura. El nombre d'elements gràfics que il·lustren les 48 peces informatives durant els 15 dies d'anàlisi va ser de 14 fotografies.

La construcció de la informació sobre la revolta tunisiana a partir de les 48 unitats analitzades del web de *France 24 English*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini clar de *frames* de conflicte (37), d'interès humà (6), d'atribució de responsabilitat (2), de conseqüències econòmiques (2) i de judici moral (1). La revolta popular tunisiana és un conflicte sociopolític, i per tant, cal prestar atenció als *frames* diferents al de conflicte. En aquest cas, les informacions on predomina un enquadrament d'interès humà corresponen al 13 de gener i 18 de gener, on s'informa dels motius que mouen als manifestants a sortir al carrer i també sobre la dimissió dels membres opositors que abandonen el govern d'unitat nacional format després de la marxa de Ben Ali.

En referència a l'ús de les fonts, www.france24.com/en/ va citar un total de 97 fonts oficials, de les quals 58 eren del govern tunisià, 28 corresponien a governs i polítics d'altres països i 11 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor principal va ser el propi govern tunisià com a institució amb 18 intervencions, seguit pel president Ben Ali amb 10 i el primer ministre Mohammed Gannouchi citat en 9 ocasions. A continuació, apareix el ministre d'Interior Ahmed Friaa amb 4 intervencions i el portaveu del parlament i posterior president interí, Fouad Mebazaa, amb 3. D'altres membres de l'executiu apareixen com a fonts en dues o una ocasió.

Pel que fa a governs, mandataris i polítics de l'exterior, 15 fonts corresponen a França, sent els principals actors polítics el primer ministre François Fillon amb 3 mencions i el

govern francès i la ministra d'Exteriors Michèle Alliot-Marie, amb dues mencions cadascun. Després compten amb una sola intervenció actors com el president Nicolas Sarkozy i parlamentaris de l'oposició francesa. El mitjà de comunicació francès també va citar en 6 ocasions a fonts oficials dels EUA, on destaquen la Casa Blanca amb 3 mencions, la secretària d'Estat, Hillary Clinton amb 2 i el portaveu del departament d'Estat, JP. Crowley amb una.

En aquest còmput de fonts exteriors, també destaca el govern suís i fonts oficials egípcies amb 2 aparicions respectivament. De les 11 fonts d'organismes i institucions exteriors, cal destacar la menció en 5 ocasions a la Unió Europea com a institució, 2 mencions al secretari general de l'ONU, Ban Ki-Moon i a l'ambaixador tunisià a la UNESCO Mezri Haddad. L'ONU com a institució i el secretari general de la Lliga Àrab, Amr Moussa, tanquen aquest llistat amb una citació cadascun.

Les fonts de l'oposició tunisiana citades per www.france24.com/en/ en les 48 unitats analitzades sumen un total de 37, de les quals 12 corresponen a manifestants antigovernamentals, l'actor opositor amb més mencions. A nivell de partits i líders polítics, el Partit Democràtic Progressista (PDP) va ser citat en 9 ocasions, 7 de les quals corresponen al seu líder Najib Chebbi i dues a la formació opositora. Cal destacar que aquest partit era un dels permesos pel règim del RCD de Ben Ali i, per tant, a l'estar legalitzat es lògic que sigui una de les veus oposidores amb més força. El líder del Congrés per la República, Moncef Marzouki, va intervenir en 6 ocasions mentre que el partit islamista En Nahda de Rachid Gannouchi apareix com a font en 5 ocasions. Finalment, la cadena francesa va parlar de "fonts oposidores" de forma genèrica en 3 ocasions i cita a Hama Hamami, del Partit Comunista Tunisià en dues ocasions.

Pel que fa a les fonts tècniques, van ser citades en 36 ocasions, entre les quals predominen les ONG de drets humans (16), on destaca la Federació Internacional dels Drets de l'Home (FIDH) amb 7 mencions. Els analistes o experts van ser mencionats en 12 ocasions, essent Vincent Geisser, investigador del Institute for Arab and Muslim Studies amb 3 mencions i Burhan Ghalioun, cap del Centre Contemporani d'Estudis Orientals de la Universitat de la Sorbona amb 2, els més utilitzats com a font. Els

sindicats van aparèixer com a font en 5 ocasions, 3 de les quals es fa referència concreta a la Unió General de Treballadors Tunisians. Fonts policials, mèdiques i operadors turístics van ser utilitzats com a font en només una ocasió respectivament. Cal destacar que el mitjà francès va recórrer a testimonis dels fets en 9 dels 12 dies on *France English 24* va publicar informació sobre la revolta.

Finalment, les fonts mediàtiques van ser citades en 58 ocasions, entre les quals predominen amb 21 mencions les agències de notícies, de les que 8 corresponen respectivament a les agències de *Reuters* i de *France Presse (AFP)* i 5 a *Associated Press*. El segon lloc de fonts mediàtiques, l'ocupen els mitjans de comunicació locals tunisians amb 20 mencions, entre els que destaquen la televisió nacional tunisiana amb 11 mencions i l'Agència Tunisiana de Notícies amb 4 referències. Els mitjans estrangers van ser citats en 9 ocasions entre els que cal destacar *Al Jazeera Arabic*, *The Independent*, *Los Angeles Times*, *Voice of America* o el *The Daily Mail*, tots ells amb una menció. En últim lloc, remarcar que es van utilitzar les xarxes socials com a font en 6 ocasions i en dues ocasions mitjans de la tesi, concretament *Le Monde* i l'*International Herald Tribune* amb una menció cadascun.

El darrer punt estudiat de la cobertura online de *France 24 English* correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de l'aixecament popular a Tunísia que ens ajuden a descriure el patró d'actuació dels diferents mitjans. En aquest sentit, hi ha un total de 153 esments als punts clau, entre els que destaquen l'atur amb 18, la situació econòmica amb 17, la corrupció i la llibertat, ambdós punts clau amb 15. També tenen una especial rellevància la repressió amb 14 esments, la censura, l'autoritarisme i els drets humans amb 12 cadascun, la democràcia amb 11 i les xarxes socials amb 10. Finalment, cal destacar el terrorisme amb 7 esments, l'estabilitat amb 4 i l'islamisme amb 3.

5.2.2.3. CNN⁶⁵

De la cobertura que la plataforma online de la CNN, www.edition.cnn.com va fer durant la revolució tunisiana s'ha trobat informació de 9 dels 15 dies que constitueixen el cos

⁶⁵ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document VII.

d'anàlisi. D'aquests 9 dies de revolta s'han analitzat 41 unitats informatives que contenen 1 hora, 22 minuts i 45 segons de cobertura televisiva. D'aquestes unitats, 15 van ser cròniques, 12 reportatges, 10 notícies, 3 entrevistes i una columna.

Comparat amb d'altres mitjans de comunicació, l'interès de la *CNN* per la revolta a Tunísia va arribar força més tard i va registrar una major activitat informativa durant les jornades on es van produir fets de gran transcendència per al país magrebí. De les 15 jornades analitzades, la cobertura de www.edition.cnn.com va ser inexistent durant el mes de desembre de 2010 i va començar a informar-ne el 4 de gener de 2011, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos la tardança amb què la cadena nord-americana va situar l'aixecament popular tunisià en el focus informatiu.

Dels dies que componen el cos d'anàlisi, el web de la *CNN* va iniciar la seva cobertura l'11 de gener amb una peça informativa sobre les protestes del jovent contra la precària situació social. Els manifestants demanen la dimissió del president Ben Ali que en aquella data va prometre la creació de 300.000 llocs de treball i va atribuir l'organització de les protestes als extremistes radicals vinculats amb el terrorisme. El 12 de gener no trobem cap unitat informativa, però a partir del 13 de gener, el mitjà nord-americà va realitzar una cobertura continuada informant tots els dies de revolta fins el 20 de gener de 2011.

El 15 de gener de 2011 i el període comprès entre el 17 i 18 de gener, van ser els dies de màxim interès informatiu si tenim en consideració el número d'unitats i de temps televisiu analitzats. Del 15 de gener, el dia posterior a la fugida del president Ben Ali cap a l'Aràbia Saudita, s'han analitzat un total de 7 unitats informatives que contenen un total de 18 minuts i 35 segons de cobertura televisiva. El segon període de màxima intensitat informativa, comença el 17 de gener de 2011 quan s'anuncia un nou govern d'unitat nacional liderat per Mohammed Gannouchi i Fouad Mebazaa, i amb l'oposició ocupant algunes carteres ministerials. En aquesta jornada també regnava el caos i els saquejos, principalment en alguns punts de la capital. D'aquesta jornada s'han analitzat un total de 8 unitats que contenen 16 minuts i 21 segons d'informació televisiva. El 18 de gener es tanca aquest segon període de màxim interès informatiu amb un total de 7 unitats

informatives analitzades que contenen 16 minuts i 22 segons de cobertura audiovisual. Aquest dia es van produir manifestacions perquè els membres de l'antic règim abandonessin el recent format govern d'unitat i també la dimissió d'alguns dels nous ministres de l'oposició. Aquesta jornada també presenta molta activitat informativa perquè l'equip de la *CNN* desplaçat a Tunísia es va veure involucrat de ple en la dissolució violenta de les protestes per part dels cossos de seguretat. El nombre d'elements gràfics que il·lustren les 41 peces informatives durant els 15 dies d'anàlisi va ser de 3 fotografies, ja que la majoria d'unitats presenten material audiovisual.

La construcció de la informació sobre la revolució tunisiana a partir de les 41 unitats analitzades de la plataforma online de la *CNN*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini clar de *frames* de conflicte (29), d'interès humà (6), d'atribució de responsabilitat (5) i de judici moral (1). En aquest cas, les informacions on predomina un enquadrament d'interès humà és en jornades com el 13 de gener o el 17 de gener on s'informa dels motius que mouen als manifestants a sortir al carrer i també sobre la dimissió dels membres opositors que abandonen el govern d'unitat nacional format després de la marxa de Ben Ali. Pel que fa a al *frame* d'atribució de responsabilitat, aquest predomina el 15 de gener perquè es tracta de conèixer els motius que han portat Ben Ali a la seva fugida del país.

Pel que fa l'ús de les fonts, www.edition.cnn.com va citar un total de 56 fonts oficials, de les quals 23 eren del govern tunisià, 23 corresponien a governs i polítics d'altres països i 10 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor polític amb més mencions va ser el primer ministre Mohammed Gannouchi amb 9, seguit pel president Ben Ali amb 7. A continuació, apareix el portaveu del parlament i posterior president interí, Fouad Mebazaa, amb 3 intervencions. D'altres membres de l'executiu i el propi govern com a institució apareixen en menor mesura com a fonts en dues o una ocasió. Cal desatacar que també es dona veu en una ocasió a manifestants progovernamentals.

Pel que fa a governs, mandataris i polítics de l'exterior de Tunísia, 11 fonts corresponen als Estats Units, sent els principals actors polítics el departament d'Estat amb un total de 6 mencions, de les quals 4 són del departament com a institució, 2 corresponen a la

secretària d'Estat, Hillary Clinton i una al seu portaveu JP. Crowley. L'ambaixador dels EUA a Tunísia de 2006 a 2009, Robert Godec, va ser citat en dues ocasions i en una el president Barack Obama. El mitjà de comunicació nord-americà també va citar fonts oficials britàniques, franceses i el president libí Muamar Gaddafi, en dues ocasions respectivament.

De les 10 fonts d'organismes i institucions exteriors, cal destacar la menció en 5 ocasions de Nacions Unides, 3 de les quals corresponen al seu secretari general, Ban Ki-Moon i dues a l'alta comissionada per als drets humans, Navi Pillay. A continuació, cal destacar que la Unió Europea i la Lliga Àrab van aparèixer com a font en dues ocasions cadascuna i, finalment apareix el Fons Monetari Internacional (FMI) amb una menció.

Les fonts de l'oposició tunisiana citades per www.edition.cnn.com en les 41 unitats analitzades sumen un total de 27, de les quals 16 corresponen a manifestants antigovernamentals, l'actor opositor amb més mencions. A nivell de partits i líders polítics, destaca Mustafa Ben Jafar del Fòrum Democràtic per a la Llibertat i el Treball (Ettakatol), que va ser citat en 5 ocasions i Rachid Gannouchi, líder del partit islamista En Nahda en dues ocasions. Per últim, indicar que el líder del Congrés per la República, Moncef Marzouki i Maya Jibri del PDP, van ser citats respectivament només una vegada.

En referència a les fonts tècniques, van ser citades en 18 ocasions, entre les quals predominen els analistes o experts (8) i les ONG (6), on destaquen la Amnistia Internacional i el Comitè per a la Protecció dels Periodistes juntament amb activistes de defensa dels drets humans amb 2 mencions respectivament. Els sindicats també van aparèixer com a font en 2 ocasions. Cal destacar que el mitjà nord-americà va recórrer a testimonis dels fets en 6 dels 10 dies on la *CNN* va publicar informació sobre la revolta.

En últim lloc, cal assenyalar que les fonts mediàtiques van ser citades en 36 ocasions, entre les quals predominen les xarxes socials amb 18 mencions, de les que 4 corresponen respectivament a *Twitter*, *Facebook* i *Wikileaks*. També destaca el blog opositor tunisià *Nawaat* amb 3 cites i els bloggers Lina Ben Mhenni i Messou T7Essou amb una menció

cadascun. El segon lloc de fonts mediàtiques, l'ocupen els mitjans de comunicació locals tunisians amb 8 mencions, entre els que destaquen la televisió nacional tunisiana amb 7 mencions. Els mitjans estrangers van ser citats en 6 ocasions entre els que cal destacar *Al Jazeera Arabic*, *The Jerusalem Post* o *France Europe 1 Radio*, tots ells amb una menció. En últim lloc, remarcar que es van utilitzar els mitjans analitzats a la tesi com a font en 3 ocasions, concretament *Al Jazeera English* amb dues mencions i *The Guardian* amb una. Pel que fa a les agències internacionals de notícies, la *CNN* només cita *France Presse* de forma explícita en un única ocasió.

L'últim punt estudiat de la cobertura online de la *CNN* correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la revolució tunisiana que ens ajuden a descriure el patró d'actuació dels diferents mitjans. En aquest sentit, hi ha un total de 168 esments als punts clau, entre els que destaquen l'atur amb 21, la llibertat amb 19, la situació econòmica i les xarxes socials amb 18 i la censura amb 16. També tenen una especial rellevància la democràcia amb 14 esments, la corrupció i la repressió amb 13, l'autoritarisme amb 10, la seguretat amb 7 i els drets humans amb 6. Finalment, cal destacar el terrorisme amb 5 esments i l'islamisme i l'estabilitat amb 4 respectivament.

5.2.2.4. Al Jazeera English⁶⁶

De la cobertura que <http://www.aljazeera.com/> va fer durant la revolta popular tunisiana s'ha trobat informació de 12 dels 15 dies que constitueixen el cos d'anàlisi. D'aquests 12 dies de revolta s'han analitzat 45 unitats informatives que contenen 1 hora, 32 minuts i 23 segons de cobertura televisiva. D'aquestes unitats, 29 van ser cròniques, 11 reportatges, 4 notícies i 1 columna d'opinió.

L'interès d'*Al Jazeera English* per la revolució tunisiana va augmentar a mesura que les protestes van guanyar intensitat i que els fets en l'àmbit polític es van anar produint. De les 15 jornades analitzades, la cobertura de www.aljazeera.com/ va ser inexistent durant el 17, 18 i 19 de desembre de 2010, però va començar a informar-ne el 20 de desembre de 2010, jornada no inclosa en el cos d'anàlisi, dada que cal destacar perquè mostra com la

⁶⁶ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document VIII.

cadena qatariana va ser el primer mitjà del cos d'anàlisi en fixar el focus informatiu en els esdeveniments a Tunísia.

La peça informativa parla⁶⁷ dels disturbis a la ciutat de Sidi Bouzid com a resposta a la immolació de Mohamed Bouazizi i en protesta davant la situació social i econòmica que viu el país. En aquesta unitat informativa es destaca el paper de les xarxes socials i el fet que els mitjans estatals no hagin informat del que està succeint a la ciutat. Per elaborar aquesta informació el mitjà qatarià recorre a la utilització de testimonis sobre el terreny, cita a l'agència *Reuters* i també utilitza com a font xarxes socials com *Facebook*, *Twitter* i *Youtube*. Ja en aquesta primera informació sobre els incidents a Tunísia, *Al Jazeera English* va criticar clarament l'actitud del govern tunisià i la restricció de llibertat i el fet que els mitjans oficials tunisians no informessin dels fets.

Dels dies que componen el cos d'anàlisi, la cadena qatariana va iniciar la seva cobertura el 28 de desembre amb 3 peces informatives analitzades que posen especial focus en les protestes populars motivades per la difícil situació social i l'elevada taxa d'atur que s'estan estenent per tot el país. Des d'aquesta data, el mitjà amb base a Doha va realitzar una cobertura continuada informant tots els dies de revolta fins el 20 de gener de 2011. Si tenim en consideració el número d'unitats i de temps televisiu analitzats podem afirmar que *Al Jazeera English* va tenir un màxim interès informatiu en la revolta tunisiana des del 14 de gener, jornada en què les protestes van assolir el punt màxim als carrers del país, Ben Ali va anunciar que no es presentaria a la reelecció i va concloure amb la fugida del president cap a l'Aràbia Saudita.

D'aquest període del 14 al 20 de gener de 2011, cal destacar el 15 de gener amb 6 unitats informatives analitzades que contenen 10 minuts i 52 segons de cobertura televisiva i el 16 de gener amb 8 unitats i 10 minuts i 8 segons d'informació audiovisual. Són les jornades posteriors a la marxa de Ben Ali i el caos s'ha apoderat de la capital amb saquejos i amb enfrontaments entre membres de l'ex-guardia personal del president i els cossos de seguretat del país. El mitjà qatarià també va posar èmfasi en el paper que van

⁶⁷ «Riots reported in Tunisian city». *Al Jazeera English* (20 de desembre de 2010).
[<http://www.aljazeera.com/news/africa/2010/12/2010122063745828931.html>]. Consulta: maig de 2015.

jugar les xarxes socials com a element mobilitzador de les protestes ciutadanes i per saltar-se la censura imposada per la dictadura tunisiana.

Entre el 17 i 20 de gener s'han analitzat 17 unitats informatives que contenen 1 hora, 2 minuts i 56 segons d'esdeveniments de gran transcendència com la formació d'un govern d'unitat nacional, les manifestacions continuades perquè els membres del RCD abandonin aquest nou executiu i a la dimissió d'alguns membres de l'oposició. En aquest sentit, cal destacar l'emissió de dos programes *Inside Story*, l'un sobre el rol de l'exèrcit tunisià durant la revolta i l'altre sobre el futur polític de Tunisià amb una duració mitjana de 25 minuts cadascun. En aquestes dates el mitjà qatarià també va posar el seu focus informatiu en el retorn al país de membres opositors exiliats com el islamista i líder d'En Nahda, Rachid Gannouchi i el líder del Congrés per la República, Moncef Marzouki. El nombre d'elements gràfics que il·lustren les 45 peces informatives durant els 15 dies d'anàlisi va ser de 25 fotografies.

La construcció de la informació sobre la revolta de Tunísia a partir de les 45 unitats analitzades del web d'*Al Jazeera English*, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini clar de *frames* de conflicte (27), d'interès humà (12), d'atribució de responsabilitat (4), de judici moral (1) i conseqüències econòmiques (1). La cadena qatariana enquadra la realitat des del punt de vista de l'interès humà en més unitats informatives que qualsevol altre mitjà, són informacions relatives a la família de Mohamed Bouazizi, les raons per les quals protesten els manifestants, la fugida de Ben Ali, la dimissió dels membres de l'oposició que es van incorporar al govern d'unitat nacional i el retorn de destacats membres opositors exiliats. Pel que fa al *frame* d'atribució de responsabilitat, aquest està present en quatre informacions entre el 15 i 18 de gener, on s'intenten trobar les causes de la dimissió i marxa de Ben Ali i s'exigeix al primer ministre Mohammed Gannouchi i el president interí, Fouad Mebazaa, que abandonin el govern d'unitat nacional perquè els identifiquen com a membres de l'antic règim.

En relació a l'ús de les fonts, la plataforma online d'*Al Jazeera English* va citar un total de 89 fonts oficials, de les quals 54 eren del govern tunisià, 24 corresponien a governs i

polítics d'altres països i 11 a institucions i organitzacions exteriors. Del govern tunisià, l'actor polític amb més mencions va ser el primer ministre Mohammed Gannouchi amb 15, seguit pel president Ben Ali amb 9. A continuació, apareix el portaveu del parlament i posterior president interí, Fouad Mebazaa, amb 7 intervencions, les mateixes que el govern tunisià com a institució. Finalment, el ministre d'Interior, Ahmed Friaa, va ser citat en 3 ocasions, mentre que el ministre de Comunicacions, Samir Laabadi i el ministre d'Exteriors, Kamel Morjane, van ser citats en dues ocasions respectivament. D'altres membres de l'executiu i el propi govern com a institució apareixen en menor mesura com a fonts en una ocasió.

Pel que fa a governs, mandataris i polítics de l'exterior, 9 fonts corresponen als EUA, sent els principals actors polítics l'ambaixador a Tunísia, William Hudson, amb 3 mencions, la Casa Blanca com a institució amb dues, i finalment el president Barack Obama o l'assistenta de la secretaria d'Estat per a assumptes del Pròxim Orient, Tamara Wittes, amb una sola menció. A continuació destaca França amb 6 citacions, de les quals 3 corresponen al govern francès com a institució i dues al president Nicolas Sarkozy. També tenen pes importants fonts oficials suïsses amb 4 mencions i de l'Àrab Saudita amb 3. De les 11 fonts d'organismes i institucions exteriors, cal destacar la menció en 4 ocasions de Nacions Unides i de la Lliga Àrab respectivament. De l'ONU, destaquen l'alta comissionada per als drets humans, Navi Pillay, amb 3 mencions i el seu secretari general, Ban Ki-Moon, amb una. De la Lliga Àrab, Hesham Youssef va ser citat en dues ocasions, mentre que el seu secretari general, Amr Moussa i la pròpia institució en una ocasió. Finalment, indicar que la Unió Europea va ser citada en 3 ocasions.

Les fonts de l'oposició tunisiana citades per www.aljazeera.com/ en les 45 unitats analitzades sumen un total de 41, de les quals 18 corresponen a manifestants antigovernamentals, l'actor opositor amb més mencions. A nivell de partits i líders polítics, el Partit Democràtic Progressista (PDP) va ser citat en 7 ocasions, 3 de les quals corresponen al seu líder Najib Chebbi. El líder del Congrés per la República, Moncef Marzouki, va intervenir en 3 ocasions, les mateixes que el partit islamista En Nahda, Rachid Gannouchi. La cadena qatariana també va parlar de "fonts oposidores" de forma genèrica i va mencionar a activistes opositors en 3 ocasions, respectivament. En últim

lloc, destacar que el Fòrum Democràtic per a la Llibertat i el Treball (Ettakatol) va ser citat en dues ocasions.

Pel que fa a les fonts tècniques, van ser citades en 63 ocasions, entre les quals predominen els analistes o experts (17) i les ONG (16), on destaca la Federació Internacional dels Drets de l'Home (FIDH) i Amnistia Internacional amb 3 mencions, respectivament. Els sindicats van aparèixer com a font en 9 ocasions, 4 de les quals es fa referència explícita a la Unió General de Treballadors Tunisians (UGTT). Fonts mèdiques van ser utilitzades com a font en 4 ocasions, mentre que l'exèrcit tunisià i el Banc Central Tunisià van ser citats en 3 ocasions cadascun. Cal destacar que el mitjà qatarià va recórrer a testimonis dels fets en 7 dels 12 dies on *Al Jazeera English* va publicar informació sobre la revolta.

Finalment, cal assenyalar que es va recórrer a fonts mediàtiques en 75 ocasions, entre les quals predominen les xarxes socials amb 26 mencions, de les que 7 corresponen respectivament a *Twitter* i *Wikileaks*, 3 a *Facebook* i el blog opositor tunisià *Nawaat*. Entre els 6 bloggers citats, destaquen Youssef Gaigi amb 3 intervencions, i d'altres com Lina Ben Mhenni i Adrew Sullivan amb una cadascun. El segon lloc de fonts mediàtiques, l'ocupen els mitjans de comunicació locals amb 22 mencions, entre els que destaquen la televisió nacional tunisiana amb 10 mencions, periodistes tunisians citats en 4 ocasions i l'agència tunisiana de notícies i TV7 citats en 3 ocasions cadascun.

A continuació, trobem les agències d'informació internacionals que van ser utilitzades com a font en 17 ocasions. Pel que fa a les agències, *Al Jazeera English* va citar *Reuters* en 8 ocasions, *France Presse* en 6 i *Associated Press* en 3. En relació als analistes o experts als que recorre la cadena qatariana, destaquen Ayesha Sabavala, de The Economist Intelligence Unit, amb 4 intervencions i Radwan Masmoudi i el sociòleg Nouredine Miladi, sociòleg amb dues cadascun. Els mitjans estrangers (no tunisians) van ser citats en 7 ocasions entre els que cal destacar el diari noruec *Aftenposten* amb dues mencions i *Al Jazeera Arabic*, *France Europe 1 Radio* o *Le Soir d'Algérie*, tots ells amb una menció. En últim lloc, remarcar que es van utilitzar els mitjans analitzats a la

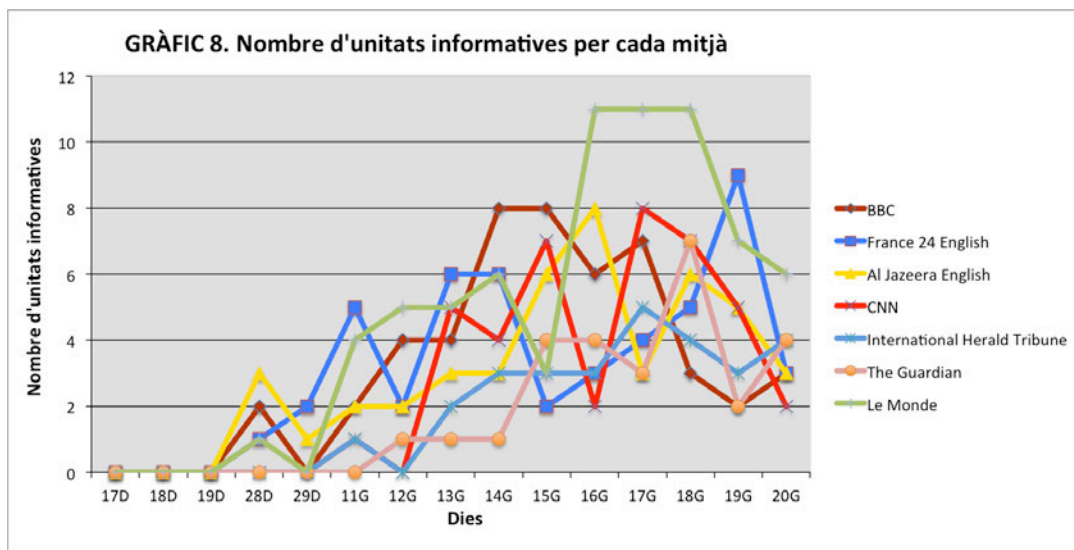
tesi com a font en 3 ocasions, concretament *The Guardian*, la *CNN* i *Le Monde*, amb una menció, respectivament.

El darrer aspecte analitzat de la cobertura online d'*Al Jazeera English* correspon als punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la revolució tunisiana que ens ajuden a descriure el patró d'actuació dels diferents mitjans. En aquest sentit, hi ha un total de 197 esments als punts clau, entre els que destaquen l'atur i la situació econòmica amb 24 esments respectivament, la corrupció amb 22, la democràcia i la llibertat amb 16, respectivament. També tenen una especial rellevància les xarxes socials amb 15 esments, l'autoritarisme amb 14, la seguretat amb 12 i la repressió i els drets humans amb 11, respectivament. Finalment, cal destacar la censura amb 10 esments, l'estabilitat amb 8 i l'islamisme amb 7.

5.2.3. Anàlisi comparativa dels mitjans de comunicació del corpus

5.2.3.1. Evolució de l'interès informatiu de tots els mitjans durant la revolució tunisiana

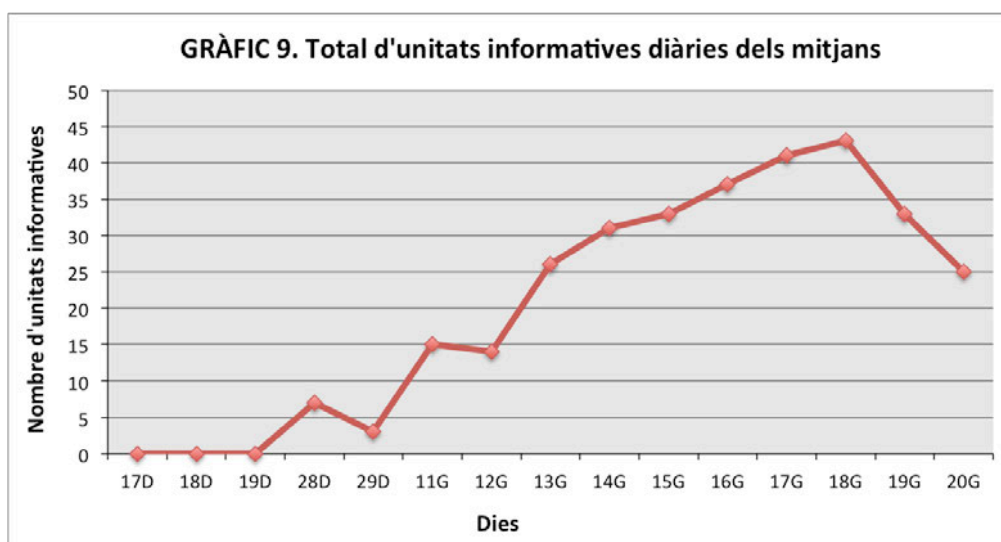
El número total d'unitats informatives analitzades en aquesta tesi durant els 15 dies seleccionats de la revolució tunisiana és de 290, 107 corresponen a informacions publicades pels diaris *International Herald Tribune*, *The Guardian* i *Le Monde*; i 183 corresponen a peces informatives publicades per les plataformes online de les televisions *CNN*, *France 24 English*, *BBC* i *Al Jazeera English*. Aquestes 183 unitats informatives contenen un total de 5 hores, 18 minuts i 59 segons (319 minuts) de cobertura televisiva de l'aixecament popular tunisià.

Font i elaboració pròpies.

Si s'estudia dia per dia, observem que l'interès dels set mitjans de comunicació per la revolució tunisiana va créixer progressivament (observeu els gràfics 8 i 9) i va passar de no publicar-se cap informació entre el 17 de desembre de 2010 i el 19 de desembre de 2010, els tres primers dies d'anàlisi; a 15 unitats informatives l'11 de gener de 2011, tres dies abans de la marxa de Ben Ali i quan les protestes començaven a intensificar-se. Cal destacar que l'interès informatiu creix exponencialment fins el 18 de gener de 2011, quan s'assoleixen les 43 unitats analitzades.

Durant aquesta jornada milers de manifestants van tornar a sortir al carrer per mostrar el seu rebuig al fet que membres del RCD ocupessin els principals ministeris del nou govern d'unitat nacional. A més quatre ministres opositors van dimitir per la presència de membres del RCD de Ben Ali en el nou executiu. El president interí, Fouad Mebazaa, i el primer ministre, Mohammed Gannouchi, van abandonar el RCD en un intent d'apaivagar els ànims dels manifestants i garantir la viabilitat d'aquest govern d'unitat nacional.

Font i elaboració pròpies.

17, 18 i 19 de desembre de 2010

Mohamed Bouazizi es va prendre foc a Sidi Bouzid el 17 de desembre de 2010. Durant aquesta jornada i els dos dies posteriors, els mitjans de comunicació analitzats no van publicar cap tipus d'informació al respecte. El primer mitjà en informar sobre la mort del jove i les protestes que es van iniciar en aquesta regió de l'interior de Tunísia va ser www.aljazeera.com amb una peça publicada el 20 de desembre de 2010⁶⁸, data no inclosa al cos d'anàlisi però que cal tenir en compte.

La informació explica les causes dels disturbis succeïts a la ciutat de Sidi Bouzid com a resposta a la immolació de Mohamed Bouazizi i en protesta davant la situació social i econòmica que viu el país. En aquesta unitat informativa es destaca el paper de les xarxes socials i el fet que els mitjans estatals no hagin informat del que està succeint a la ciutat. Per elaborar aquesta informació el mitjà qatarià va recórrer a la utilització de testimonis sobre el terreny, cita a l'agència britànica *Reuters* i també utilitza com a font *Facebook*, *Twitter* i *Youtube*. Ja en aquesta primera informació sobre els incidents a Tunísia, *Al Jazeera English* va criticar clarament l'actitud del govern tunisià i la restricció de llibertat i el fet que els mitjans oficials tunisians no informessin dels fets.

⁶⁸ «Riots reported in Tunisian city». *Al Jazeera English* (20 de desembre de 2010). [http://www.aljazeera.com/news/africa/2010/12/2010122063745828931.html]. Consulta: setembre de 2015.

Per la seva banda, www.france24.com/en/ va començar a informar-ne el 21 de desembre de 2010, jornada tampoc inclosa en el cos d'anàlisi, però dada que cal destacar per adonar-nos la promptitud amb què la cadena francesa va situar la revolta tunisiana en el focus informatiu. La peça informativa correspon a l'espai *Observers France 24*⁶⁹, un programa on la cadena francesa dóna veu a una xarxa fixa de bloguers i ciutadans de diferents punts del món que parlen de fets noticiables als països on viuen. D'altra banda, www.bbc.com va començar a informar sobre disturbis al país magrebí el 25 de desembre de 2010, mentre que l'edició impresa de *Le Monde* no va publicar cap peça informativa fins el 26 de desembre de 2010. El web de la CNN, www.edition.cnn.com va començar a informar-ne el 4 de gener de 2011, mentre que *International Herald Tribune* i *The Guardian* no van iniciar la seva cobertura fins el 10 de gener de 2011.

Existeix un lapse de 21 dies entre el 20 desembre de 2010, dia que *Al Jazeera English* emet la seva primera informació, i el 10 de gener de 2011, quan ho fan la versió internacional impresa del *The New York Times* i *The Guardian*. La promptitud d'*Al Jazeera English* i *France 24 English*, en primer lloc, i uns dies més tard de la *BBC* i *Le Monde*, va estar determinada per l'interès d'aquests mitjans en el país magrebí. El vincle de la cadena qatariana amb el món àrab i la relació ex colonial de França amb Tunísia, van provocar que des del seu llançament, tant *Al Jazeera English* com *France 24 English* destinessin recursos per informar constantment dels fets ocorreguts al país magrebí i, per aquest motiu, només tres dies després de la mort de Mohamed Bouazizi van començar a publicar-se les primeres informacions. A la promptitud de les informacions periodístiques sobre l'esclat de la revolta tunisiana també va contribuir el fet que tant *Al Jazeera* com *France 24* tinguessin el seu propi canal en àrab i una xarxa de contactes sobre el terreny com s'observa en el programa *Observers France 24*.

El 28 de desembre de 2010 és el primer dia del cos d'anàlisi del qual trobem informacions publicades. A partir d'aquesta data, detallarem tots els titulars que van

⁶⁹ «Public suicide attempt sparks angry riots in central Tunisia». *France 24 English* (21 de desembre de 2010). [<http://observers.france24.com/content/20101221-youth-public-suicide-attempt-sparks-angry-riots-sidi-bouazid-tunisia-poverty-bouazizi-immolation>]. Consulta: setembre 2015.

oferir els diferents mitjans de comunicació i analitzarem l'evolució de l'interès informatiu per la revolució tunisiana jornada a jornada.

28 de desembre de 2010

El 28 de desembre de 2010, el president tunisià Zine El Abidine Ben Ali, va comparèixer a la televisió nacional per instar a la finalització de les protestes argumentant que són “inacceptables i perjudiquen greument l'economia del país”. El rais tunisià va criticar “la utilització de la violència per una minoria d'extremistes” i va anunciar l'aplicació de dures mesures de càstig per als protestants causants dels aldarulls. Aquell mateix dia van aparèixer publicades les imatges de Ben Ali visitant Mohamed Bouazizi a l'hospital. Observem com l'*International Herald Tribune*, *The Guardian* i la *CNN* no van publicar cap informació, mentre que d'*Al Jazeera English* trobem tres unitats informatives, de la *BBC* dues i una peça de *France 24 English* i *Le Monde*, respectivament. Mentre *Le Monde* i *Al Jazeera English* van posar el focus en les protestes dutes a terme pels manifestants, la *BBC* i *France 24 English* van voler destacar les paraules del president Ben Ali. Tots els mitjans van centrar-se en els mateixos punts clau: protestes, manifestacions, aldarulls d'una banda; i feina i atur de l'altra.

Si repassem els titulars de la jornada trobem que *Le Monde* destacava “*A Tunísia, les manifestacions degeneren en enfrontaments amb la policia*”, la *BBC* “*Les protestes que demanen feina arriben a la capital*” i “*El president tunisià diu que les protestes en demanda de feina són ‘inacceptables’*”. Per la seva banda, el titular de *France 24 English* era “*El president tunisià diu que les protestes al carrer perjudiquen els llocs de treball*” i els d'*Al Jazeera English* “*Les protestes per l'atur creixen a Tunísia*”, “*Creixen a Tunísia les protestes contra l'atur*” i “*Les tensions s'estenen per tota Tunísia*”.

29 de desembre de 2010

El 29 de desembre de 2010 les protestes continuaven la seva expansió al llarg de la geografia tunisiana i les forces de seguretat s'empraven amb força per reprimir-les. Només *France 24 English* i *Al Jazeera English* van informar sobre l'aixecament popular tunisià aquella jornada. El mitjà francès destacava el nomenament d'un nou ministre de Joventut i posava el focus en les protestes, la censura governamental i la repressió

policial. Per la seva banda, el mitjà qatarià es centrava en destacar els esforços de govern tunisià per acabar amb les protestes.

En relació als titulars de la jornada trobem que *France 24 English* va titular les seves dues peces informatives “*El president designa un nou ministre de Joventut a causa de les protestes*” i “*Situació a Tunísia: protestes, repressió policial i censura*”, mentre que *Al Jazeera English* va apostar per “*El govern tunisià lluita per posar fi a les protestes*”.

En una data tan avançada com el 2 de gener de 2011, *Al Jazeera English* va emetre el programa *Inside Story* de 23 minuts i mig de duració, titulat “La crisi de l’atur a Tunísia”⁷⁰. Aquesta peça informativa d’anàlisi del conflicte va contribuir a fixar l’agenda mediàtica així com els principals punts claus que després van incidir en la cobertura de la resta de mitjans: l’atur, la situació econòmica, la censura i la manca de llibertats, l’autoritarisme i la corrupció.

11 de gener de 2011

El dia anterior, el 10 de gener de 2010, el president Ben Ali va considerar, per primera vegada, “legítimes” les demandes laborals dels manifestants i va anunciar un pla per crear 300.000 nous llocs de treball. Aquest mateix dia el govern tunisià va anunciar el tancament d’escoles i d’universitats fins a nova ordre. Malgrat aquest pla d’ocupació i el tancament dels centres educatius, l’11 de gener les protestes van anar en augment per tot el país i es van intensificar a la capital. El règim va seguir responent amb violència, fet que va provocar més morts i la denúncia d’algunes cancelleries com la dels EUA per la violació dels drets humans.

Dels mitjans que conformen el cos d’anàlisi trobem un total de 15 peces informatives, fet que suposa un gran salt quantitatiu pel que fa al nombre d’unitats informatives publicades. *France 24 English* amb 5 peces i *Le Monde* amb 4, són els mitjans amb major nombre d’unitats informatives. A aquestes alçades de la revolució tunisiana l’aixecament popular ja ocupava les portades dels diaris i obria els webs dels diferents mitjans. L’únic mitjà que aquesta jornada no va publicar cap informació va ser el rotatiu britànic *The*

⁷⁰ «Inside Story: Tunisia's unemployment crisis». *Al Jazeera English* (2 de gener de 2011). [<https://www.youtube.com/watch?v=fJ5wa61jhDY>]. Consulta: setembre de 2015.

Guardian. La mort de manifestants, la brutalitat de la repressió policial, la problemàtica social i econòmica i el tancament dels centres educatius, són els punts clau que van centrar la cobertura dels mitjans. Cal destacar que la *BBC* va oferir una informació que relacionava i contextualitzava les protestes a Algèria amb el que estava succeint a Tunísia.

Pel que fa als titulars de la jornada, l'*International Herald Tribune* va titular “*Tunísia actua per frenar les protestes*”, mentre que les quatre peces de *Le Monde* obrien amb “*Més d’una vintena de morts a Tunísia des de l’inici dels disturbis*”, “*La repressió mortal a Tunísia deixa 23 morts*”, “*El règim tunisià tracta de posar fi als problemes socials per la força*” i “*A Metlaoui, Tunísia, un clima de plom per rendir homenatge al suïcida per culpa de la misèria*”.

En relació a les peces de les plataformes online de les televisions, *France 24 English* titulava les seves unitats informatives amb “*Repàs a la premsa diària*”, “*Creix la xifra de morts a Tunísia després de setmanes de protestes*”, “*Problemes al paradís: com un venedor ha desemmascarat el "miracle econòmic"*”, “*Segons una ONG, la xifra de morts a Tunísia a causa de les protestes segueix creixent*” i “*El govern tunisià ordena el tancament dels centres educatius mentre els estudiants s’uneixen a les protestes*”. Els titulars de la *BBC* van ser “*Desenes de morts' en les protestes a Tunísia*” i “*Estan connectades les protestes mortals de Tunísia i Algèria?*”, els d'*Al Jazeera English* “*La revolta tunisiana arriba a la capital*” i “*Tancades les escoles tunisianes enmig de la revolta*” i, el de la *CNN* “*Els estudiants protesten a Tunísia per la manca de llocs de treball*”.

12 de gener de 2011

Durant aquesta jornada el president Ben Ali va imposar el toc de queda a la capital i l’executiu va anunciar la destitució del ministre de l’Interior, Rafik Belhaj Kacem, així com l’alliberament dels detinguts i la baixada dels preus d’alguns productes bàsics en un intent de rebaixar la tensió. Excepte l'*International Herald Tribune* i la *CNN*, que no van publicar cap informació, la resta de mitjans van oferir una àmplia cobertura d’un nou dia de revolta tunisiana. A banda de les peces purament informatives explicant els fets

noticiables del dia com el tancament de centres educatius, l'entrada en vigor d'un toc de queda, la reacció de la Unió Europea i la destitució del ministre de l'Interior; els mitjans van ampliar la seva cobertura amb peces d'anàlisi que ajudaven a contextualitzar la situació. Peces sobre la idiosincràsia dels règims al món àrab i la corrupció de la dictadura tunisiana van proporcionar a l'audiència algunes claus per entendre els principals motius de l'aixecament popular.

En relació als titulars dels periòdics, Le Monde encapçala les unitats informatives dedicades a la revolució tunisiana amb *“El govern tunisià tanca les escoles”*, *“Tunísia: Ben Ali promet llocs de treball i lluitar contra els “terroristes”*, *“Debilitat, el cap de l'Estat tunisià acusa dels disturbis a elements a sou per països estrangers”*, *“Reacció tímida de Brussel·les pels disturbis”* i *“Tunísia, dictadura mafiosa”*. The Guardian, per la seva banda, titulava la seva única peça amb *“Tunísia il·lustra les errades àrabs”*.

Pel que fa als webs de les televisions, la BBC titulava *“Reacció a la violència a Tunísia i Algèria”*, *“Protestes a Tunísia: nous enfrontaments a Tunis”*, *“El govern tunisià afronta el repte de la credibilitat”* i *“Protestes a Tunísia: el president destitueix el ministre de l'interior”*. France 24 English obria les seves dues peces amb *“Toc de queda imposat durant la nit mentre els enfrontaments s'estenen a la capital”* i *“El president destitueix un ministre i ordena l'alliberament de manifestants”*, mentre que Al Jazeera English ho feia de la següent forma: *“Mobilitzades tropes de l'exèrcit per aturar les protestes”* i *“Destituït el ministre de l'Interior tunisià”*.

13 de gener de 2011

El 13 de gener de 2011 continuava l'escalada de la tensió i segons una ONG de drets humans, 66 persones havien mort d'ençà que havien esclatat les protestes. Un xifra que el govern tunisià rebaixava a només 23. Davant la gravetat de la situació i en un darrer intent desesperat per reconduir-la, Ben Ali va aparèixer a la televisió nacional tunisiana per prometre un complet i profund canvi polític i econòmic i va anunciar que no optaria a la reelecció en les eleccions de 2014. D'aquesta jornada es van analitzar 26 unitats informatives, una xifra que creixerà de forma sostinguda i paral·lela a la successió dels esdeveniments, arribant a les 43 peces informatives el 18 de gener de 2011.

Els dos mitjans que menys informació van oferir-ne van ser els diaris *International Herald Tribune* i *The Guardian*, amb només una unitat informativa, respectivament. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura d'aquesta jornada en les protestes, la repressió policials, l'ús de foc real per part de les forces de seguretat, el rol d'internet i les xarxes socials en la revolta, l'anunci governamental de la baixada de preus d'alguns preus bàsics i la renúncia de Ben Ali a la reelecció. *Le Monde* viatja a Sidi Bouzid, la localitat de Mohamed Bouazizi per conèixer qui era el jove venedor de fruita i explicar la situació social d'aquesta localitat interior tunisiana on va començar l'aixecament popular.

Pel que fa als titulars dels periòdics, l'*International Herald Tribune* titulava "*Tunísia lluita per contenir l'augment de les protestes*", *The Guardian* "*S'imposa el toc de queda mentre les protestes s'estenen a la capital*" i *Le Monde* ho feia de la següent forma a les cinc unitats informatives que va publicar aquella jornada: "*La repressió de la revolta s'endureix a Tunísia*", "*A Tunísia, el número de morts i la violència assoleixen la capital*", "*A Tunísia, la revolta ataca el president i el seu seguici*", "*Retorn a Sidi Bouzid, on el suïcida Mohamed Bouazizi va originar les protestes*" i "*El moment de la contestació 2.0 a Tunísia*".

En relació a les plataformes online de les televisions, la *BBC* obria les seves peces informatives amb els titulars "*El govern tunisià imposa un toc que queda a Tunis per frenar les protestes*", "*Protestes a Tunísia: foc real al centre de Tunis*", "*Els manifestants joves tunisians rebutgen les paraules buides*" i "*El president de Tunísia no optarà a la reelecció*" i, *France 24 English* titulava "*El president Ben Ali s'enfronta a una prova de legitimitat a causa de les protestes*", "*França s'enfronta a les crítiques per la pressió suau sobre Tunísia*", "*El toc de queda nocturn no pot aturar el vessament de sang a Tunísia*", "*El president Ben Ali no es presentarà a la reelecció el 2014*", "*Les botigues es queden buides a Tunis a causa del pànic entre els residents per abastir-se de productes*" i "*Ben Ali descarta la 'presidència vitalícia,' promet menys violència policial i més llibertat de premsa*".

Finalment, la CNN va encapçalar les seves peces amb els titulars “*El paper de les xarxes socials en les protestes de Tunísia*”, “*El primer ministre tunisià nega l’ús de francotiradors*”, “*El president tunisià promet baixar el preu dels aliments i posar fi a la censura*”, “*Les protestes de Tunísia posen el president en el punt de mira*” i “*El ciberactivisme a Tunísia*”; mentre que Al Jazeera English va titular les dues peces de la jornada així: “*Més morts a Tunísia malgrat el toc de queda*” i “*Les protestes mortals continuen a Tunísia*”.

14 de gener de 2011

El 14 de gener de 2011 Ben Ali va imposar l’estat d’emergència, el govern en ple va ser destituït i va prometre la celebració d’eleccions en menys de sis mesos en un intent desesperat de contenir les multitudinàries protestes. Aquell mateix dia Ben Ali va abandonar Tunísia rumb a l’Aràbia Saudita després que se li negués l’entrada a França. El primer ministre, Mohammed Gannouchi, va assumir la presidència interina. Els Estats Units i la Unió Europea van manifestar el seu suport a les aspiracions del poble tunisià i va encomanar al govern interí, l’oposició i la societat civil al diàleg per buscar una solució pacífica.

D’aquesta jornada es van analitzar un total de 31 unitats informatives que contenien un total de 46:24 minuts de cobertura online televisiva, una quantitat que és força important tenint en compte que la cobertura total de la revolució tunisiana va ser de 5 hores, 18 minuts i 59 segons. Els rotatius *International Herald Tribune* i *The Guardian* són els mitjans que van oferir durant aquesta jornada una cobertura més limitada amb dues i una peça, respectivament. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura d’aquesta històrica jornada en les protestes, la utilització de municions real per part dels cossos de seguretat, l’entrada en vigor de l’estat d’emergència, el paper de les xarxes socials, la dissolució del govern, la marxa de Ben Ali, les postures dels EUA i França i l’aixecament de la censura a internet.

Pel que fa a la qüestió dels titulars, l’*International Herald Tribune* va encapçalar els seus dos articles de la jornada amb els “*Els manifestants augmenten la pressió a Tunísia*” i “*Tunísia bull*”, *The Guardian* amb “*Es desapareixen trets després de més protestes amb*

morts” i, finalment, *Le Monde* va titular “*El règim de Ben Ali agitat per la revolta popular*”, “*Toc de queda declarat a Tunis, on l’armada ha estat desplegada*”, “*La revolta s’estén a Tunísia malgrat els gestos del president Ben Ali*”, “*Ofensiva de Washington contra el règim*”, “*La comunitat tunisiana discreta a França intenta, també, trencar la ‘cultura del silenci’*” i “*L’aixecament de la joventut a Tunísia és una autèntica revolta política*”.

En relació a les plataformes online de les televisions, la *BBC* emprà els titulars “*La ciberguerra reflecteix els disturbis del carrer*”, “*Els manifestants tunisians urgeixen Ben Ali a marxar*”, “*Els turistes britànics abandonen Tunísia per la violència*”, “*Els tunisians reaccionen davant la dimissió del president*”, “*Cronologia dels fets: Com si hagués passat el divendres*” i “*El primer ministre Mohammed Gannouchi s’adreça a la nació*”. La cadena gala France 24 English va encapçalar les seves unitats informatives del 14 de gener de la següent manera: “*Les protestes anti-governamentals no s’aturen malgrat la promesa de Ben Ali a marxar*”, “*Els vols continuen a Tunísia malgrat la revolta*”, “*Ben Ali destitueix el seu govern mentre es decreta l’estat d’emergència*”, “*Aixecada la censura sobre els webs tunisians*”, “*Ben Ali abandona el país i la presidència*” i “*El primer ministre pren el poder després de la marxa de Ben Ali a causa de la revolta*”.

Per la seva banda, la *CNN* va titular “*El president de Tunísia dissol el govern*”, “*Els tunisians reclamen una revolució*”, “*El primer ministre tunisià assumeix el càrrec de president*” i “*Impacte del canvi de règim a Tunísia*”; mentre que *Al Jazeera English* ho va fer així: “*Els tunisians prenen amb molta cautela les concessions del govern*”, “*Imposat a Tunísia l’estat d’emergència*” i “*S’obre el debat constitucional després de la marxa de Ben Ali*”.

15 de gener de 2011

El 15 de gener de 2011 l’Aràbia Saudita va anunciar oficialment que Ben Ali i part de la seva família es trobaven al país. El Consell Constitucional de Tunísia va anunciar la celebració d’eleccions en un termini màxim de 60 dies i va nomenar Fouad Mebazaa, fins aleshores president del Parlament, president interí del govern. Mebazaa va confirmar a

Mohammed Gannouchi com a primer ministre i va encomanar-li la tasca de nombrar un nou govern d'unitat nacional on hi participessin membres de l'oposició política. La situació de caos i desgovern va ser aprofitada per grups violents i de lladres per robar en supermercats, assaltar propietats de particulars i saquejar edificis pertanyents a membres de l'antic règim.

D'aquesta jornada es van analitzar un total de 33 unitats informatives que contenen un total de 37 minuts de cobertura online televisiva. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura d'aquesta històrica jornada en la marxa de Ben Ali, el jurament del càrrec del nou president interí, la situació de caos, saquejos i morts durant la revolta, l'impacte sobre el turisme, el rol dels bloguers i les xarxes socials i la possibilitat d'un efecte domino a la resta del món àrab. Cal destacar que el 15 de gener de 2011 era diumenge i això va afectar en la informació dels diaris impresos. *The Guardian* i *International Herald Tribune* van poder tancar l'edició del cap de setmana del 15 i 16 de gener de 2011 incloent la informació de la fugida de Ben Ali. Pel contrari, *Le Monde* va tancar l'edició massa aviat i no va incloure la informació sobre la fugida de Ben Ali que es va produir a última hora del dia, quedant el contingut força desfasat respecte la informació que oferien altres mitjans. Aquest fet es pot observar a les portades que els diaris analitzats van oferir aquella jornada.

L'International Herald Tribune va titular a la seva portada de l'edició del cap de setmana del 15 i 16 de gener amb *"El president tunisià fuig enmig del caos"*, un titular molt semblant al que va utilitzar *The Guardian* en la seva primera plana: *"La revolta popular a Tunísia força la fugida del president"*. Per la seva banda, *Le Monde* titulava *"Tunísia: la darrera carta de Ben Ali"*, una informació obsoleta conseqüència d'un tancament d'edició massa d'hora.

L'edició de *The Guardian*, corresponent amb l'edició de cap de setmana, va titular les seves planes interiors amb *"La por ha marxat... he estat esperant el dia d'avui durant 20 anys"*, *"Thomas Cook evacua els turistes de Tunísia després de les protestes"* i *"Una crida a la revolta per a la regió"*. *Le Monde*, a les seves pàgines interiors, va titular *"Tunísia: una ONG anuncia 66 morts, Ben Ali es compromet a deixar el càrrec el 2014"* i *"S'obre la successió de Ben Ali a Tunísia"*.

Per la seva banda, el web de la *BBC* va titular, *"El president Zine al-Abidine Ben Ali forçat a marxar"*, *"L'ex-President Ben Ali escapa a l'Aràbia Saudita"*, *"Poden altres països àrabs seguir l'exemple de Tunísia?"*, *"Els britànics expliquen la violència"*, *"Molts morts i empresonats durant la revolta després de la marxa de Ben Ali"*, *"Tunísia viu el dia més sagnant des que van començar les protestes"*, *"Els bloguers del Pròxim*

Orient ajuden al canvi a Tunísia” i “Cronologia: agitació a Tunísia després de la caiguda de Ben Ali” i France 24 English, “Tunísia serà una espurna que provocarà revoltes similars” i “Regna l’agitació a Tunísia mentre el nou líder jura el càrrec”.

D’altra banda, la CNN va apostar pels titulars *“Què ha provocat la crisi a Tunísia?”*, *“El dia després de la fugida del president”*, *“Creixent malestar a Tunísia”*, *“El dia que el poder va canviar a Tunísia”*, *“La revolució de les xarxes socials a Tunísia”*, *“El futur incert de Tunísia”* i *“L’exèrcit patrulla els carrers després de la marxa del president”*. Al Jazeera English, per la seva banda, va titular les seves unitats informatives amb *“El primer ministre substitueix al president de Tunísia”*, *“Ben Ali abandona Tunísia enmig dels disturbis”*, *“Nou líder a Tunísia després de la revolta”*, *“El rol de les xarxes socials en la revolució de Tunísia”*, *“Els veïns de Tunísia estan nerviosos”* i *“Els saquejadors assalten els suburbis de Tunis”*.

16 de gener de 2011

El 16 de gener de 2011 l’exèrcit tunisià tractava de restablir l’ordre als carrers i frenar l’onada de violència i crim. Els primers decrets que Fouad Mebazaa va signar com a president van comportar el restabliment del toc de queda i l’estat d’emergència a tot el país durant un mes. D’altra banda, el president interí va iniciar el procés de legalització dels diferents partits prohibits durant els 23 anys de Ben Ali al cap de l’executiu. Alguns membres de la família Ben Ali-Trabelsi van ser detinguts per les forces de seguretat, així com l’ex ministre de l’Interior, Rafik Belhaj. El mateix dia, *WikiLeaks* va publicar la quarta sèrie de cables diplomàtics dels EUA que mostraven com Washington coneixia perfectament la corrupció i el descontent a Tunísia i, malgrat tot, va decidir seguir donant-li suport a Ben Ali.

D’aquesta jornada es van analitzar un total de 37 unitats informatives que contenien un total de 22:57 minuts de cobertura online televisiva. Una producció informativa que des de el 13 de gener de 2011 no havia parat de créixer paral·lelament a la magnitud dels esdeveniments ocorreguts. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura en la incertesa política de la nova era, la transició democràtica, la formació d’un govern d’unitat nacional, les demandes de l’oposició política, el jurament del càrrec per part de

Fouad Mebazaa, el caos i la violència encara existent provocada per membres de l'antic règim, el desplegament de l'exèrcit per restaurar l'estabilitat, la connivència de governs com França i els EUA amb el règim de Ben Ali i la publicació d'un cable de *WikiLeaks*.

Pel que fa als titulars de la premsa escrita, cal destacar que tant l'*International Herald Tribune* com *The Guardian* van publicar edició cap de setmana el 15 de gener. Per la seva banda, *Le Monde* en la seva edició dominical del 16 i 17 de gener va titular de la següent manera: “*Tunísia s'enfronta a la commoció de l'era post-Ben Ali*”, “*A Tunis, l'esperança d'una transició democràtica*”, “*Ben Ali es refugia a l'Aràbia Saudita després d'abandonar Tunísia*”, “*Una França molt protectora*”, “*Una petició al govern francès*”, “*Incerteses polítiques després de la fugida de Ben Ali*”, “*Al 3 del carrer Kemal Atatürk, joia i crits dels habitants de Tunis*”, “*La diplomàcia francesa va defensar fins al final el regim tunisià*”, “*Els manifestants en còlera davant la falta de suport de França*”, “*Primer pols democràtic en el món àrab post-colonial*” i “*Un dictador vilipendiat pel seu poble i imitat pels dirigents occidentals*”.

En relació a les plataformes online de les televisions, la *BBC* va titular amb “*El president tunisià jura el càrrec enmig del caos*”, “*Les autoritats afirmen que els turistes britànics ja han tornat de Tunísia*”, “*Com veuen els EUA la revolta tunisiana?*”, “*Tunísia busca formar un govern d'unitat nacional després de la caiguda de Ben Ali*”, “*Una batalla amb armes de foc sorgeix a Tunis després de l'arrest del cap de seguretat de Ben Ali*” i “*Anàlisi del llegat de desconfiança del president Ben Ali*”. El web de *France 24 English* va utilitzar els següents titulars: “*Els saquejos i la violència s'estenen mentre el president interí jura el càrrec*”, “*El cap de seguretat del depositat president arrestat per incitar a la violència*” i “*Els enfrontaments continuen a Tunísia malgrat les converses per formar un govern d'unitat nacional*”.

Els titulars de les unitats informatives de la *CNN* de la jornada van ser “*Què vol l'oposició tunisiana?*” i “*L'exèrcit combat els antics guardaespalles de Ben Ali*”; mentre que *Al Jazeera English* va titular amb “*Tunísia sumida en el caos després de la revolta*”, “*La volàtil seguretat de Tunísia*”, “*Els tunisians pateixen l'onada continua de violència*”, “*L'exèrcit tunisià tracta de restaurar la pau*”, “*Tunísia colpejada pels*

saquejos generalitzats”, “*El nou president interí de Tunísia jura el càrrec*”, “*Tunísia presa per la incertesa*” i “*Cable de Wikileaks: Els EUA coneixien la corrupció*”.

17 de gener de 2011

El 17 de gener de 2011 el primer ministre Mohammed Gannouchi va anunciar la formació d'un nou govern de coalició nacional amb l'objectiu d'apaivagar les protestes i frenar l'onada de violència promoguda pels homes lleials a Ben Ali. El seu anunci també va incloure reformes, la llibertat de premsa i l'aixecament de la prohibició als grups de drets humans que operaven a Tunísia, així com l'alliberament dels presoners polítics. Els ministeris més destacats d'aquest nou executiu –Defensa, Interior i Exterior– van ser adjudicats a membres de l'antic RCD de Ben Ali, mentre que els d'altres carteres de menor rellevància van ser per a membres dels partits opositors.

D'aquesta data es van analitzar un total de 41 unitats informatives que contenien un total de 93:22 minuts de cobertura online televisiva, convertint-se, per tant, en la jornada de les 15 analitzades amb major temps de cobertura televisiva. A aquest fet va contribuir el programa *Inside Story* d'*Al Jazeera English* sobre el rol de l'exèrcit tunisià⁷¹. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura en el caos sembrat per les milícies de l'antic règim, el control d'aquest caos per part de les autoritats, el rol de l'exèrcit tunisià, la constitució del nou govern d'unitat nacional, el fet que la vella guàrdia del RCD ocupés els ministeris més rellevants, la declaració del govern britànic i l'efecte dominó de la revolució que ja estava provocant protestes de característiques semblants a Algèria i Egipte.

Pel que als titulars dels diaris, *Le Monde* havia publicat l'edició de cap de setmana el dia anterior. La versió internacional del *The New York Times*, l'*International Herald Tribune*, va titular les seves unitats informatives amb “*Els nous líders de Tunísia tracten de sufocar la revolta*”, “*França tracta de posar-se al dia amb Tunísia*”, “*Resplendors abunden per encendre polvorins àrabs*”, “*Els governants de Tunísia prenen mesures per controlar el caos*” i “*Un punt d'inflexió per als àrabs?*”; mentre que *The Guardian* ho va fer amb “*Confusió, por i horror a Tunísia mentre la milícia de l'antic règim duu a*

⁷¹ «Inside Story: The military's role in Tunisia». *Al Jazeera English* (17 de gener de 2011). [<https://www.youtube.com/watch?v=ZkEfGIdBWNQ>]. Consulta: octubre de 2015.

terme la lluita”, “Líders inquietos mentre la revolta s’estén” i “Una flor que pot ser aixafada”.

L’edició online de la *BBC* va titular les seves peces informatives amb *“El primer ministre tunisià prepara un nou govern enmig dels disturbis”, “Noves protestes antigovernamentals a Tunísia”, “Què succeirà properament a Tunísia?”, “Declaració del govern britànic en relació a les protestes de Tunísia”, “1.000 britànics estan encara a Tunísia’, segons el Ministeri d’Exteriors del Regne Unit”, “Tunísia forma un govern d’unitat nacional malgrat l’aixecament popular” i “Revolta a Tunísia: resum del dilluns 17 de gener”.* *France 24 English* va apostar per titular de la següent forma: *“Repàs a la premsa escrita del dia”, “Lideratge interí per donar a conèixer el nou gabinet”, “La vella guarda manté llocs clau en el govern tunisià d’unitat” i “El suïcidi protesta de Tunísia provoca l’esclat de fets similars a Algèria i Egipte”.*

La *CNN*, per la seva banda, va publicar un total de vuit unitats informatives amb els titulars *“Els saquejadors aprofiten el canvi de règim a Tunísia”, “La visió dels iReporter sobre la revolta a Tunísia”, “Tunísia: una qüestió, molts punts de vista”, “Tunísia: turistes suecs detinguts”, “Els manifestants donen suport a l’exèrcit tunisià”, “Rodatge d’una pel·lícula a Tunísia sense immutar-se pels disturbis”, “Turbes ‘educades’ a Tunísia” i “L’ONU crida el nou govern tunisià a restablir l’estabilitat”.* Finalment, *Al Jazeera English* va emprar els titulars *“Tunísia en un estat molt fràgil”, “Inside Story: el rol de l’exèrcit a Tunísia” i “Els tunisians descontents amb el govern d’unitat”.*

18 de gener de 2011

El 18 de gener de 2011 milers de manifestants van tornar a sortir al carrer per mostrar el seu rebuig al fet que membres del RCD ocupessin els principals ministeris del nou govern d’unitat nacional. Quatre ministres opositors van dimitir per la presència de membres del RCD de Ben Ali en el nou executiu. El president interí, Fouad Mebazaa, i el primer ministre, Mohammed Gannouchi, van abandonar el RCD en un intent de calmar els ànims dels manifestants i garantir la viabilitat d’aquest govern d’unitat nacional.

D'aquesta data es van analitzar un total de 43 unitats informatives que contenien un total de 25:18 minuts de cobertura online televisiva. Va ser la jornada dels 15 dies de revolució tunisiana analitzats amb més peces informatives. Va ser així, perquè diaris com *The Guardian* i *International Herald Tribune*, que a l'inici de la revolta havien ofert una cobertura mínima dels esdeveniments, van publicar 7 i 4 peces informatives, respectivament. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura en les protestes que encara continuaven perquè un nombre important de ministres de l'executiu eren membres de l'antic règim, el fet que Mohammed Gannouchi i Foad Mebazaa van abandonar el RCD, l'acusació a Sarkozy de donar suport a la dictadura de Ben Ali i que els EUA van ignorar la corrupció de la família del president i van avaluar diferents persones per succeir-lo. També es va abordar el paper de les xarxes socials, l'evacuació de turistes, la possibilitat que Leila Trabelsi fugís amb 1,5 tones d'or, el retorn de Moncef Marzouki de l'exili i com el model tunisià de protesta social s'estava estenent al Magreb i d'altres països àrabs.

En relació als titulars emprats pels diferents mitjans de comunicació, l'*International Herald Tribune* va decantar-se per "*El públic saluda amb fúria el nou gabinet a Tunis*", "*El nou govern rebut amb fúria popular a Tunis*", "*El suïcida tunisià serveix de model espantós*" i "*El Gdansk àrab*". Per la seva banda, *The Guardian* va encapçalar els seus articles amb els titulars: "*Els tunisians han de desmantellar el monstre creat per Ben Ali*", "*V de victòria. Les protestes als carrers de Tunísia*", "*Un primer pas cap a la calma mentre es forma un govern d'unitat*", "*Homes de l'antic règim reapareixen en el nou gabinet*", "*L'últim resort? Una firma de relacions públiques dona un tomb positiu*", "*Sarkozy és acusat d'apuntalar la dictadura*" i "*L'aixecament inspira als oprimits i dispara un advertiment a la línia dura de la regió*".

En canvi, el rotatiu francès *Le Monde* va titular les 11 peces informatives de la jornada de la següent manera: "*Un govern d'unió per sortir d'una Tunísia sumida en el caos*", "*Enfrontaments a Tunísia abans de la formació d'un govern d'unitat nacional*", "*Tunísia, la revolució és online*", "*A Tunísia, el nou executiu prepara eleccions*", "*A Tunis, entre tirs, la població aclama l'exèrcit i crida venjança*", "*Els tunisians de França valoren positivament la nova situació política de la que han estat privats tota la*

seva vida”, “La por a un contagi que s’estengui pel món àrab”, “Els depredadors del clan Ben Ali vistos pels diplomàtics americans”, “París sospita de l’esposa de l’enderrocat president d’haver fugit amb 1,5 tones d’or”, “Tunísia, símbol d’un Magreb en revolta” i “La revolució dels gessamins, signe de la metamorfosi de la història”.

Pel que fa a les plataformes online de les televisions, la *BBC* va titular amb *“Mohammed Ghannouchi defensa el nou govern tunisià”, “Ministres tunisians abandonen el govern a causa de les protestes”* i *“Els líders del nou govern abandonen el partit governamental”*. *France 24 English* va apostar per titular les cinc peces informatives publicades durant aquesta jornada de la següent forma: *“Tres ministres abandonen el nou govern d’unitat tunisià”, “Crisi tunisiana: tic-tac d’un dia ple d’activitats”, “El president i el primer ministre abandonen el partit governamental però mantenen els seus càrrecs al govern”, “La ministra francesa d’Exteriors es defensa després de les controvertides declaracions sobre Tunísia”* i *“Exclusiva: El primer ministre tunisià parla dels “reptes positius del nou país”*.

L’edició online de la *CNN*, va apostar per titular amb *“Per què els tunisians encara protesten?”*, *“Els protestants tunisians volen netejar la casa”, “Turistes colpejats als carrers de Tunísia”, “Per què Tunísia importa als nord-americans”, “Els EUA evacuen 70 ciutadans nord-americans de Tunísia”, “L’equip de la CNN involucrat en una manifestació dissolta amb gasos lacrimògens”* i *“Televisió Nacional Tunisiana: dos membres del govern abandonen el partit de Ben Ali”*. Finalment, *Al Jazeera English* va titular les sis unitats informatives publicades de la següent forma: *“Els Estats Units van ignorar la corrupció tunisiana”, “Els tunisians es mostren escèptics amb el nou executiu”, “Els EUA van avaluar successors per a Tunísia”, “‘La Família’ més odiada pels tunisians”, “El nou govern tunisià en problemes”* i *“Un líder de l’oposició exiliat torna a Tunísia”*.

19 de gener de 2011

El 19 de gener de 2011 la ministra d’Exteriors de Suïssa, Micheline Calmy-Rey, va anunciar que el govern suís ordenava congelar tots els actius financers de Ben Ali al país. Aquesta mateixa jornada, la fiscalia tunisiana va obrir una investigació sobre tots els bens

i possessions del clan familiar Ben Ali-Trabelsi. L'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans, Navi Pillay, va anunciar que l'ONU tenia previst enviar a Tunísia un equip d'experts en drets humans per estudiar els episodis de violència que s'havien produït i assessorar el nou govern d'unitat nacional.

D'aquesta jornada es van analitzar un total de 33 unitats informatives que contenien un total de 46:10 minuts de cobertura online televisiva. El número de unitats informatives analitzades va baixar per primer cop des del 13 de gener de 2011, principalment, com a conseqüència del trasllat de l'interès informatiu de Tunísia a Egipte on les protestes que demanaven la marxa de Hosni Mubarak començaven a intensificar-se.

El rotatiu i les plataformes online televisives que conformen el cos d'anàlisi van centrar la seva cobertura en les renúncies d'alguns ministres, el perill de dissolució que corria el govern transitori i el nomenament d'un jove bloguer dissident com a nou ministre, pel que fa a l'actualitat política. Altres punts clau que també van centrar l'atenció informativa de la jornada van ser l'expansió de les protestes i la inestabilitat a d'altres països àrabs, la investigació dels béns de Ben Ali i la seva congelació a Suïssa, l'amnistia dels presos polítics, l'arrest de membres de la família del president sortint, la creació de comitès de defensa popular per defensar els barris dels saquejos i la inseguretat, així com una descripció de la figura de Mohamed Bouazizi.

Pel que fa alst titulars de la jornada, l'*International Herald Tribune* va apostar per encapçalar els seus articles amb "*Els líders àrabs mantenen un ull obert sobre Tunísia mentre la inestabilitat es propaga*", "*Tunísia mentre la inestabilitat es propaga*", "*En el món àrab, ulls cautelosos sobre Tunis*" i "*Les renúncies posen la coalició sota perill a Tunísia*"; mentre que *The Guardian* va titular "*El govern de transició a Tunísia està en perill de col·lapse a causa de la renúncia de quatre ministres*" i "*Un dissident és designat ministre*". Per la seva banda, el rotatiu francès *Le Monde* va apostar pels següents titulars "*El risc del contagi tunisià*", "*Tunísia: el partit de Ben Ali manté els llocs claus al govern*", "*El retorn dels exiliats, primer acte de la democratització*", "*A Bizerte, la població no se'n refia d'un enemic invisible*", "*Tunísia ha avançat en matèria*

de drets humans...”, “Els obstacles del contagi de la contestació al Magreb” i “La revolució tunisiana font d’inspiració per a la Mediterrània”.

En relació a les plataformes online de les televisions, la *BBC* va titular amb *“Tunísia investigarà els bens de la família Ben Ali”* i *“Un ministre tunisià, antic opositor, defensa el govern”*. Al web de *France 24 English*, les nou peces publicades estaven encapçalades pels següents titulars: *“Reunió del govern tunisià d’unitat malgrat les desavinences”*, *“Tunísia: Els habitants del districte de Khadra porten pals i ganivets”*, *“Noves protestes a Tunísia en contra del nou govern”*, *“Suïssa congela els béns del president de Tunísia Ben Ali i del president de Costa d’Ivori Gbagbo”*, *“Tunísia allibera tots els presoners polítics que encara estaven detinguts”*, *“El nou govern ajorna la primera reunió a causa de les protestes”*, *“La policia tunisiana arresta membres de la família Ben Ali”*, *“El president interí promet “ruptura total” amb l’antic règim”* i *“Efecte contagi: Com la immolació d’un home ha afectat a tota la regió”*.

L’edició online de la *CNN* titular amb *“L’equip de la CNN involucrat en una manifestació dissolta amb gasos lacrimògens”*, *“L’efecte dominó de Tunísia”*, *“Imatges de normalitat a Tunísia”*, *“Les protestes a Tunísia continuen, la policia en ‘stand by’”* i *“El president interí de Tunísia garanteix la ruptura amb el passat”*. Finalment, *Al Jazeera English* va encapçalar les seves unitats informatives amb els següents titulars: *“Un bloguer tunisià designat ministre”*, *“Suïssa congela els comptes de Ben Ali”*, *“La confusió regna a Tunísia”*, *“El suïcida que va fer esclatar la revolució”* i *“Inside Story: Un futur millor o més inestabilitat?”*.

20 de gener de 2011

El 20 de gener de 2011 tots els ministres del RCD del govern interí van abandonar el partit governamental de Ben Ali però van seguir ocupat els seus càrrecs a l’executiu d’unitat nacional. El comitè central del RCD es va dissoldre ja que la gran majoria dels seus membres eren els ministres que havien abandonat la formació. Milers de manifestants van aplegar-se a la capital per demanar la sortida del govern d’unitat nacional de tots els ministres membres de l’antic règim. Es van produir enfrontaments entre la policia i els manifestants.

D'aquesta data es van analitzar un total de 25 unitats informatives, consolidant-se el descens de l'interès informatiu que es va iniciar el 19 de gener de 2011 com a conseqüència de l'esclat de protestes socials a Egipte. Els mitjans analitzats van centrar la seva cobertura en les protestes que encara es mantenien als carrers demanant la dimissió dels membres de l'antic règim que formaven part del govern d'unitat nacional, la cautela de l'oposició per no generar més inestabilitat, l'abandonament del RCD de tots els membres del govern i el factor islamista, entre d'altres. També van centrar-se en el rol de les xarxes socials, el bloqueig dels comptes de Ben Ali a Suïssa i la seva denúncia a França, així com unes peces informatives sobre Sidi Bouzid com a bressol de la revolta tunisiana i la figura de Mohamed Bouazizi.

En relació als titulars dels rotatius, l'*International Herald Tribune* va titular les quatre unitats informatives de la jornada amb *"En un intent per evitar el caos, l'oposició camina sobre arenes movedisses"*, *"Una oposició cautelosa per instar al canvi a Tunísia"*, *"Suïssa bloqueja dos comptes per risc de saqueig"* i *"En els carrers de Tunísia"*. The *Guardian*, per la seva banda, va titular de la següent manera: *"L'estat d'ànim s'ha aixecat, però de moment els revolucionaris no són més que cares velles que omplen el nou gabinet"*, *"Els investigadors inicien una cursa contrarellotge per descobrir els bilions amagats de Ben Ali"*, *"El factor islamista"* i *"La revolució tunisiana no és producte de Facebook o Wikileaks, però hi van ajudar"*.

El diari *Le Monde* va titular les set peces publicades durant el 20 de gener de 2011 amb els titulars *"Tunísia, la revolució fràgil"*, *"A Tunísia, el carrer demana la sortida de tots els mandataris del RCD"*, *"Noves temptatives d'immolació amb foc després dels fet del 17 de desembre"*, *"Antics funcionaris benalistes dirigits. Tres ministres han dimitit del recent govern d'unitat nacional format"*, *"El primer ministre François Millon surt en defensa de Michèle Alliot-Marie"*, *"El partit islamista Enhada surt de la clandestinitat"* i *"Els Ben Ali implicats per una denúncia a França"*.

Pel que fa a les plataformes online de les televisions, la *BBC* va titular *"Arrestats familiars del deposat president Ben Ali"*, *"El govern interí tunisià celebra la primera reunió"* i *"El govern tunisià aixecarà la prohibició dels partits polítics"*; mentre que

France 24 English va fer-ho amb “*Entrevista a George Joffé, professor a POLIS, Cambridge University*”, “*Tots els ministres abandonen el partit de l’expresident Ben Ali*” i “*El govern de transició tunisià celebra la primera sessió mentre les protestes continuen*”. La *CNN* va publicar dues informacions amb els titulars “*El partit governant és rebutjat a Tunísia*” i “*Els manifestants tunisians es mantenen fermes*”; mentre que *Al Jazeera English* va titular així: “*El bressol de la revolució tunisiana*”, “*El govern tunisià sota pressió*” i “*La tràgica vida d’un venedor ambulant*”.

5.2.4. Anàlisi dels *frames*

La construcció de la informació sobre la revolta tunisiana a partir de les 290 unitats informatives analitzades de les quatre plataformes online de les televisions i dels tres diaris, i en el període de temps acotat, dona com a resultat un predomini clar dels *frames* de conflicte que representen aproximadament el 67% del total. A continuació, trobem els enquadraments d'interès humà, que suposen el 18% del total d'informacions analitzades. Finalment, els *frames* d'atribució de responsabilitats representen el 10%, els de judici moral el 3% i els de conseqüències econòmiques el 2% (observeu taula 1).

L'aixecament popular tunisià va ser un conflicte de caire sociopolític, i per tant, el predomini del *frame* de conflicte amb més del 65% de presència entra dintre de la lògica informativa. Manifestacions, disturbis i repressió policial van ser diaris durant la pràctica totalitat dels dies analitzats, d'aquí la seva prevalença. Les informacions on predomina l'enquadrament d'interès humà corresponen, principalment, a aquelles on s'informa sobre Mohamed Bouazizi, peces on s'aborden els motius que van motivar els tunisians a sortir al carrer per protestar i també històries centrades en la figura del president Ben Ali, dels membres del seu govern i els polítics opositors.

D'altra banda, el *frame* d'atribució de responsabilitats està present en aquelles informacions que pretenen trobar les causes de la dimissió i la marxa de Ben Ali, així com en aquelles on els protestants exigeixen al primer ministre Mohammed Gannouchi i el president interí Fouad Mebazaa que abandonin el govern d'unitat nacional perquè els tunisians els identifiquen com a membres de l'antic règim. El *frame* d'atribució de responsabilitats també està present en aquelles informacions on s'exigeixen explicacions i responsabilitats als governs i governants dels EUA, França i la Unió Europea per la seva actitud de connivència amb el règim de Ben Ali, fins pràcticament el dia de la seva fugida cap a l'Aràbia Saudita.

En aquest sentit, les informacions amb un enquadrament de judici moral són principalment aquelles on es qüestionen algunes pràctiques del govern tunisià com la corrupció i la violació dels drets humans, i també la postura de suport cap al règim de Ben Ali per part del gruix de la comunitat internacional. Finalment, pel que fa al *frame* de

conseqüències econòmiques, són informacions relatives als béns de la família Ben Ali o l'impacte de la revolució tunisiana sobre determinats sectors com el turístic i la seva influència en l'economia local.

TAULA 1. Frames predominants en la cobertura de cada mitjà

%	BBC	France 24 English	CNN	Al Jazeera English	ITH	The Guardian	Le Monde	Total
Conflicte	75,5	77	70,7	60	68	65,2	62,71	67
Interès humà	16,3	12,5	14,6	26,7	16	17,4	10,17	18
Atribució de esponsabilitats	4,1	4,17	12,2	8,9	12	8,7	20,34	10
Judici moral	4,1	2,16	2,5	2,2	0	4,35	6,78	3
Conseqüències econòmiques	0	4,17	0	2,2	4	4,35	0	2

Font: Elaboració pròpia.

El mitjà de comunicació amb més presència del *frame* de conflicte és *France 24 English*, present al 77% de les seves unitats informatives. A continuació, es situen la *BBC* amb un 75% i la *CNN* amb un 70,7% d'informacions que presenten aquest enquadrament. Per sota d'aquest llindar del 70% trobem *International Herald Tribune* amb el 68%, el rotatiu britànic *The Guardian* amb el 65,2% i *Le Monde* amb el 62,71%. En últim lloc, es situa *Al Jazeera English* on només al 60% de les seves informacions predomina el *frame* de conflicte. El rotatiu francès va dedicar un elevat nombre d'informacions a qüestionar i responsabilitzar el govern de Nicolàs Sarkozy per la seva actitud i condescendència amb el règim de Ben Ali, per aquest motiu el percentatge del *frame* de conflicte és menor. *Al Jazeera English*, per la seva banda, va enquadrar la realitat des del punt de vista de l'interès humà en més unitats informatives que qualsevol altre mitjà, per aquest motiu les informacions amb *frame* de conflicte només assoleixen el 60%.

El segon enquadrament noticable amb més presència als mitjans analitzats, d'acord amb la classificació de Semetko i Valkenburg (2000), és el d'interès humà. Aquest *frame* l'identifiquem al 26,7% de les informacions d'*Al Jazeera English*, al 17,4% de les unitats de *The Guardian*, al 16,3% de les peces de la *BBC* i al 16% de les informacions de l'*International Herald Tribune*. Amb una presència inferior al 15%, trobem la *CNN*, *France 24 English* i *Le Monde*. En el cas del mitjà qatarià, aquest enquadrament d'interès

humà és present a les informacions relatives a Mohamed Bouazizi i la seva família, a les peces que aborden les raons per les quals protesten els manifestants, la fugida de Ben Ali, la dimissió dels membres de l'oposició que es van incorporar al govern d'unitat nacional i el retorn de destacats membres opositors exiliats.

Pel que fa al *frame* d'atribució de responsabilitats, aquest enquadrament noticiable compta amb una presència del 20,34 % a les informacions de *Le Monde*, del 12,2% a la *CNN* i del 12% a la versió internacional del *The New York Times*. Per sota del 10% de mitjana es situen la resta de mitjans analitzats. L'antic vincle colonial de França amb Tunísia i la seva línia editorial de centre-esquerra, van fer que *Le Monde* fos especialment crític amb el govern francès de signe conservador presidit per Nicolàs Sarkozy pels seus vincles amb Ben Alí, un règim que segons nombrosos informes d'organitzacions de drets humans, violava drets tan fonamentals com la llibertat de manifestació o d'expressió. El rotatiu francès va criticar especialment el fet que París no qüestionés la repressió dels cossos de seguretat del règim tunisià vers les manifestacions pacífiques que reclamaven principalment treball, drets i dignitat.

En aquest sentit, el *frame* de judici moral també va tenir major presència a *Le Monde*, conseqüència de les crítiques abocades sobre el govern francès a qui acusaven de donar suport al règim de Ben Ali durant la revolta tunisiana. Aquest enquadrament té una presència del 4,35% a *The Guardian* i del 4,1% a la *BBC*, a informacions on és fiscalitza i crítica la connivència que durant dècades van tenir les cancelleries occidentals amb les dictadures àrabs. A la resta de mitjans, les unitats informatives on predomina aquest enfoc de judici moral no supera el 3%.

Finalment, el *frame* que menys presència va tenir als mitjans analitzats va ser el de conseqüències econòmiques. A *The Guardian* el 4,35% de les informacions van enquadrar-se amb aquest enfoc, mentre que a *France 24 English* va assolir el 4,17%, a *International Herald Tribune* el 4% i a *Al Jazeera English* el 2,2%. A la resta de mitjans de comunicació no hi trobem cap unitat informativa amb aquest enquadrament. Les informacions van cobrir, principalment, l'impacte econòmic de la revolta tunisiana sobre determinats àmbits de l'economia tunisiana així com operadors turístics estrangers.

5.2.5. Anàlisi de les fonts informatives

En relació a l'ús de les fonts, els mitjans analitzats van citar fonts oficials el 38,5% de les vegades, mentre que van recórrer a fonts mediàtiques el 23,3% de les ocasions. A continuació, es situen les fonts tècniques, que del total de fonts citades representen el 19%, i les fonts oposidores, que van ser mencionades el 15,6% de les ocasions. En últim lloc, trobem els testimonis –civils sense una posició política o ideològica respecte els fets que protagonitzen o presencien– que van aparèixer el 2,9% de les vegades, les fonts sense concreció a les quals es va recórrer el 0,4% de les ocasions i les fonts progovernamentals no oficials amb un 0,3% (observeu taula 2).

TAULA 2. Fonts informatives utilitzades pels mitjans

Fonts %	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	ITH	The Guardian	Le Monde	Total
Oficials	43,7	40,8	38,9	31,6	41,2	26	46,3	38,5
Oposició tunisiana	11,6	15,5	18,7	14,5	16,3	20	13	15,6
Progovernamentals	0	0,4	0,7	0	0	0	1,1	0,3
Tècniques	16,4	15,1	12,5	22,3	20	26	20,9	19
Testimonis	2,1	3,8	4,2	2,5	3,7	1	2,9	2,9
Mediàtiques	26,2	24,4	25	26,6	18,8	27	15,3	23,3
No concretada	0	0	0	2,5	0	0	0,5	0,4

Font: elaboració pròpia.

5.2.5.1. Fonts oficials

Pel que fa a l'ús de fonts oficials, *Le Monde* va recórrer a elles el 46,3% de les vegades, la BBC el 43,7%, *International Herald Tribune* el 41,2%, *France 24 English* el 40,8% i la CNN el 38,9%. Amb un menor ús d'aquesta tipologia de font informativa trobem *Al Jazeera English*, que va recórrer en el 31,6% de les ocasions i *The Guardian* el 26% de les vegades (observeu taula 2). Del total de fonts oficials utilitzades, el 45,4% van ser del govern tunisià, el 42,2% corresponien a governs exteriors i el 12,4% restant a institucions i organismes exteriors (observeu taula 3).

En relació a les fonts oficials utilitzades per *Al Jazeera English* en la seva cobertura de la revolta tunisiana, el 60,7% van ser fonts governamentals tunisianes, el 27% corresponents a governs exteriors i el 12,3% a institucions i organismes exteriors. En proporcions similars es situa *France 24 English*, que va recórrer a fonts del govern tunisià el 59,8% de

les vegades, a governs exteriors el 28,9% de les ocasions i a institucions i organismes exteriors el 11,3%. La resta de mitjans presenten paràmetres força similars respecte a la utilització de de fonts dels govern tunisià i governs exteriors. Les ocasions que van recórrer a fonts governamentals tunisianes se situen entre el 41,5% i el 36,4% i a governs exteriors entre el 54,5% i el 41,1%. Els mitjans que proporcionalment van recórrer més a fonts institucionals i organismes exteriors van ser la *CNN* el 17,8% de les vegades i la *BBC* el 15,6% de les ocasions. La resta de mitjans tenen uns índex d'utilització força similar entorn al 10% (observeu taula 3).

TAULA 3. Utilització de fonts oficials segons tipologia

Fonts oficials %	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	ITH	The Guardian	Le Monde	Total
Govern tunisià	39,5	59,8	41,1	60,7	36,4	38,5	41,5	45,4
Governos exteriors	44,9	28,9	41,1	27	54,5	50	48,8	42,2
Institucions i organismes exteriors	15,6	11,3	17,8	12,3	9,1	11,5	9,7	12,4

Font: Elaboració pròpia.

5.2.5.2. Fonts oposidores

Pel que fa a l'ús de fonts de l'oposició tunisiana, proporcionalment el mitjà que més les va citar va ser *The Guardian* el 20% de les ocasions, la *CNN* el 18,9%, *International Herald Tribune* el 16,3%, *France 24 English* el 15,6%, i per sota del 15% van situar-se la *Al Jazeera English*, la *BBC* i *Le Monde* (observeu taula 2).

En aquest punt, és interessant veure si els mitjans de comunicació van ser paritaris a l'hora d'utilitzar tant fonts del govern tunisià com de l'oposició política al règim de Ben Ali. Si observem la diferència en la utilització d'aquestes fonts, *France 24 English* va utilitzar un 22% de fonts del govern tunisià més que de l'oposició tunisiana, *Le Monde* un 19,2%, la *BBC* un 17,8% i *Al Jazeera English* un 13,6%. Pel contrari, *The Guardian* va recórrer en un 33,4% a més fonts oposidores que del govern tunisià, la *CNN* un 8% i l'*International Herald Tribune* en un 4% (observeu taula 4).

Si tenim en compte els mitjans que presenten una menor diferència entre la utilització de fonts governamentals i oposidores, un aspecte que té una directa en l'equilibri informatiu,

l'International Herald Tribune, la *CNN* i *Al Jazeera English* van ser els mitjans més equitatiu a l'hora de contraposar fonts tunisianes governamentals i opositores. En canvi, *The Guardian* i *France 24 English* van ser els mitjans que més desequilibri presenten respecte a la utilització d'aquestes fonts.

TAULA 4. Utilització de fonts del govern versus oposició tunisian

Fonts %	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	ITH	The Guardian	Le Monde
Govern tunisià	58,9	61	46	56,8	48	33,3	59,6
Opositores	41,1	39	54	43,2	52	66,7	40,4
Diferència	+17,8 G	+22 G	+8 Op	+13,6 G	+4 Op	+33,4 Op	+ 19,2 G

Font: Elaboració pròpia.

5.2.5.3. Fonts tècniques i testimonis

En relació a l'ús de fonts tècniques per part dels mitjans analitzats, cal destacar que el mitjà que més va recórrer a elles en proporció a la totalitat de fonts utilitzades va ser *The Guardian* en un 26% de les ocasions. A continuació, trobem *Al Jazeera English* amb el 22,3%, *Le Monde* amb el 20,9%, *l'International Herald Tribune* amb el 20% i la *BBC* amb el 16,4% respecte de la totalitat de fonts utilitzades. Finalment, els mitjans amb el menor índex d'utilització de fonts tècniques són *France 24* amb un 15,1% i la *CNN* amb un 12,5%. Pel que fa a l'ús de testimonis –civils sense una posició política o ideològica respecte els fets que protagonitzen o presenciem–, tots els mitjans analitzats presenten índexs força similars i van recórrer a aquesta tipologia de font entre el 4,2% i l'1% de les ocasions respecte el total de fonts utilitzades (observeu taula 2).

Pel que fa als diferents tipus de fonts utilitzades, els analistes o experts suposen el 42,3% de la totalitat, mentre que a les ONG es va recórrer el 25% de les ocasions. A continuació trobem els sindicats el 13,2% i altres fonts tècniques amb el 6,9%. Finalment, es situa la policia amb el 4,8%, els advocats i les fonts mèdiques amb el 3,5%, respectivament, i l'exèrcit amb el 0,8%. El mitjà de comunicació que percentualment més va recórrer a veus d'experts respecte de la totalitat de fonts tècniques, va ser *l'International Herald Tribune* amb el 87,5% i a continuació el rotatiu britànic *The Guardian* amb el 50%. A continuació, es situen la *CNN* amb el 44,4% i *France 24 English* amb el 33,3%.

Finalment, la *BBC* va consultar aquest tipus de fonts el 27,3% de la totalitat de les fonts tècniques, *Al Jazeera English* i *Le Monde* el 27% de les ocasions, respectivament.

TAULA 5. Utilització de les fonts tècniques

Fonts tècniques %	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	ITH	The Guardian	Le Monde	Total
Polícia	5,5	2,8	0	0	12,5	7,7	5,5	4,8
Exèrcit	0	0	0	4,8	0	0	0	0,8
Advocats	1,8	0	5,6	7,9	0	3,8	5,5	3,5
ONG	25,4	44,4	33,3	25,4	0	19,3	27	25
Mèdiques	9,1	2,8	0	6,3	0	3,8	2,5	3,5
Sindicats	10,9	13,9	11,1	17,5	0	11,6	27	13,2
Analistes o experts	27,3	33,3	44,4	27	87,5	50	27	42,3
Altres	20	2,8	5,6	11,1	0	3,8	5,5	6,9

Font: Elaboració pròpia.

5.2.5.4. Fonts mediàtiques

Si analitzem l'ús de fonts mediàtiques per part dels mitjans analitzats, a nivell global els actors amb més presència són les xarxes socials que representen el 26,3% de la totalitat de fonts mediàtiques utilitzades. A continuació, se situen els mitjans tunisians que representen el 24,8% de les fonts mediàtiques, les agències de notícies que suposen el 24,3% i els mitjans estrangers que signifiquen el 14,7%. Després, trobem els mitjans dels cos d'anàlisi als quals es va recórrer com a font mediàtica el 7,7% de les ocasions i, finalment les agències de publicitat i relacions públiques a les quals es va recórrer només el 2,2% de les ocasions (observeu taula 6).

Pel que fa a la utilització de les agències de notícies com a font mediàtica, els mitjans que proporcionalment més hi van recórrer van ser l'*International Herald Tribune* amb un 40% i *France 24 English* en el 36,2% de les ocasions. A continuació, es situen la *BBC* que ho va fer en el 35,2% de les vegades, *Al Jazeera English* en el 22,5% de les ocasions i *Le Monde* en el 22,2%, respecte a la totalitat de fonts mediàtiques utilitzades. Finalment, trobem *The Guardian* amb un 11,1% d'utilització i la *CNN* amb només un 2,8%.

En relació a la utilització dels mitjans tunisians com a font mediàtica, els que més hi van recórrer van ser *France 24 English* en el 34,5% de les ocasions, *Le Monde* en el 33,3%,

Al Jazeera English en el 29,4% de les vegades i *The Guardian* en el 25,9%. És a dir, que de cada quatre fonts mediàtiques utilitzades, com a mínim una era un mitjà local tunisià. Cal destacar que l'espectre mediàtic tunisià està conformat tant per mitjans en llengua àrab com francesa, i en aquest sentit, *France 24 English* com *Le Monde* són mitjans de matriu francesa, i tant *France 24 English* com *Al Jazeera English* tenen la seva versió en àrab. Aquests factors influeixen a l'hora de tenir accés a determinades fonts d'informació i a l'hora de citar-les en les peces informatives elaborades. Entre el 23% i 13% d'utilització de fonts locals tunisianes respecte la totalitat de fonts mediàtiques, trobem la *CNN* amb el 22,2%, la *BBC* amb el 14,8% i l'*International Herald Tribune* amb el 13,3%.

TAULA 6. Utilització de les fonts mediàtiques

Fonts mediàtiques %	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	ITH	The Guardian	Le Monde	Total
Agències de notícies	35,2	36,2	2,8	22,5	40	11,4	22,2	24,3
Mitjans tunisians	14,8	34,5	22,2	29,4	13,3	25,9	33,3	24,8
Mitjans estrangers	26,1	15,6	16,7	9,4	13,3	11,1	11,1	14,7
Xarxes socials	18,2	10,3	50	34,7	26,7	18,4	25,9	26,3
Mitjans cos d'anàlisi	5,7	3,4	8,3	4	6,7	18,4	7,5	7,7
Agències PB i RP	0	0	0	0	0	14,8	0	2,2

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a la utilització de mitjans estrangers com a font mediàtica –queden exclosos els mitjans que conformen el cos d'anàlisi perquè constitueixen una tipologia pròpia–, els mitjans amb diferència que més hi va recórrer va ser la *BBC* en el 26,1% de les ocasions. En valors que oscil·len entre el 17% i el 13%, trobem mitjans com la *CNN* amb el 16,7%, *France 24 English* amb el 15,6% i l'*International Herald Tribune* amb el 13,3%. Finalment, per sota del 12% d'utilització de mitjans estrangers respecte el total de fonts mediàtiques es troben *Le Monde* i *The Guardian* amb l'11,1%, respectivament i, *Al Jazeera English* amb el 9,4%.

Si analitzem la utilització de les xarxes socials com a font mediàtica pels mitjans que conformen el cos d'anàlisi, el mitjà que proporcionalment va utilitzar-les més va ser la *CNN* en el 50% de les ocasions. A continuació, trobem *Al Jazeera English* que ho va fer en el 34,7% de les vegades que va utilitzar fonts mediàtiques. En torn al 26% es van

situar l'*International Herald Tribune* amb el 26,7% i *Le Monde* amb el 25,9%. A continuació, *The Guardian* amb el 18,5% i la *BBC* amb 18,2%.

Finalment, al voltant del 10% d'utilització de les xarxes socials respecte la totalitat de fonts mediàtiques, trobem *France 24 English* amb el 10,3%. En relació a la utilització dels propis mitjans del cos d'anàlisi en relació a la totalitat de fonts mediàtiques emprades, cal destacar que *The Guardian* hi va recórrer en un 18,4%, la *CNN* en un 8,3% de les ocasions i *Le Monde* en un 7,5%. Per sota d'aquest llindar del 7%, es situen l'*International Herald Tribune* amb el 6,7%, la *BBC* amb el 5,7%, *Al Jazeera English* amb el 4% i *France 24 English* amb el 3,4% (observeu taula 6).

De les 27 ocasions en què els mitjans dels cos d'anàlisi van ser emprats com a font, el més citat va ser *Al Jazeera English* en 7 ocasions, *Le Monde* en 5, *The Guardian* en 4, la *CNN* i l'*International Herald Tribune* en 2 i, finalment, *France 24 English* en 1. La *BBC* no va aparèixer mencionada en cap ocasió. El fet de ser el mitjà més utilitzat com a font és un indicador molt important a l'hora de determinar quins són els mitjans que van establir l'agenda durant la cobertura de l'aixecament popular tunisià (observeu taula 7). En últim lloc, mencionar que només *The Guardian* va recórrer a agències de publicitat i relacions públiques, un fet que va representar el 14,8% de la totalitat de fonts mediàtiques consultades.

Finalment, destacar que les fonts no concretades, és a dir, quan en periodisme es cita una font sense especificar-ne la tipologia o indicar-ne el nom, van ser pràcticament inexistents. Del total de fonts utilitzades, només *Al Jazeera English* en un 2,5% dels casos i *Le Monde* en el 0,5%, van usar aquesta fórmula de no especificar la font.

TAULA 7. Vegades que els mitjans del cos d'anàlisi van ser utilitzats com a font

Mitjans cos d'anàlisi	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	ITH	The Guardian	Le Monde	Total
BBC	-	-	-	-	-	-	-	-
France 24 English	-	-	-	-	-	-	1	1
CNN	-	-	-	1	-	1	-	2
Al Jazeera English	2	-	2	-	-	2	1	7
ITH	1	1	-	-	-	-	-	2
The Guardian	2	-	1	1	-	-	-	4
Le Monde	-	1	-	1	1	2	-	5

Font: Elaboració pròpia.

5.2.6. Anàlisi dels punts clau

Els punts clau o arguments recurrents durant la cobertura informativa de la revolta tunisiana ens ajuden a descriure el patró de comportament dels diferents mitjans de comunicació analitzats. En termes absoluts, l'atur va ser utilitzat com a argument recurrent l'11,5% de les vegades, la situació econòmica el 10% i la corrupció i l'autoritarisme el 9,8% de les ocasions. A continuació, se situen la llibertat amb el 8,6%, les xarxes socials amb el 8,4%, la repressió amb el 8,2% i la democràcia amb el 7,8%. Amb nivells d'aparició menors al 7% trobem la censura amb el 6,2%, els drets humans amb el 5,7%, l'islamisme amb el 4,3%; i ja, amb índexs molt poc significatius apareixen l'estabilitat amb el 2,9%, la seguretat amb el 2,4%, el terrorisme amb el 2,3% i la dignitat amb el 1,4% (observeu taula 7).

Com ja hem mencionat anteriorment, en una data tan avançada com el 2 de gener de 2011, *Al Jazeera English* va emetre el programa *Inside Story* de 23 minuts i mig de duració, titulat "La crisi de l'atur a Tunísia"⁷². Aquesta peça informativa d'anàlisi del conflicte va contribuir a fixar els principals punts clau i focus d'interès que després van incidir de forma directa en la cobertura que van fer la resta de mitjans. Aquests punts recurrents en els quals s'incideix en aquest reportatge són l'atur, la situació econòmica, la censura i la manca de llibertats, l'autoritarisme i la corrupció.

⁷² «Inside Story: Tunisia's unemployment crisis». *Al Jazeera English* (2 de gener de 2011). [https://www.youtube.com/watch?v=fJ5wa61jhDY]. Consulta: setembre 2015.

L'atur va ser el punt més clau més recurrent per a quatre dels set mitjans que conformen el cos d'anàlisi. Concretament, van ser l'argument més recurrent a les quatre plataformes online de les televisions. A la *BBC* aquest punt clau va aparèixer el 15,2% de les ocasions en proporció a la totalitat de punts. A la *CNN* el 12,5%, a *Al Jazeera English* el 12,1% i a *France 24 English* l'11,8%. A l'*International Herald Tribune* va representar el 13,7% de la totalitat de punts clau, però l'autoritarisme i la repressió superen l'atur amb el 14,8%. Tant a *The Guardian* com a *Le Monde* aquest argument no va superar el 10%, perquè d'altres aspectes van tenir més importància en la cobertura d'aquests dos rotatius.

La situació econòmica va ser el segon punt clau amb major presència a la cobertura de tres mitjans de comunicació analitzats. Respecte a la totalitat d'argument recurrents, a la *BBC* la situació econòmica va suposar el 14,4%, a *Al Jazeera English* exactament la mateixa dada que l'atur, el 12,1% i a *France 24 English* l'11,1%. A la *CNN* va representar el 10,7% i va ser el tercer punt clau més recurrent juntament amb les xarxes socials. A *Le Monde* va ser el tercer punt clau que més va aparèixer juntament amb la repressió, representant el 7,9%. A *The Guardian* i a l'*International Herald Tribune* va suposar el 7,1% i 7%, respectivament, però en aquests mitjans van existir altres argument recurrents que van tenir major importància.

TAULA 8. Punts clau recurrents durant la cobertura informativa

%	BBC	France 24 EN	CNN	AJ English	IHT	The Guardian	Le Monde	Total
Atur	15,2	11,8	12,5	12,1	13,7	8	7,3	11,5
Situació econòmica	14,4	11,1	10,7	12,1	7	7,1	7,9	10
Corrupció	10	9,8	7,7	11,2	13,7	8,9	7,3	9,8
Libertat	9,2	9,8	11,3	8,1	4	8	10,1	8,6
Xarxes socials	8	6,5	10,7	7,6	6	12,5	7,3	8,4
Censura	7,6	7,8	9,5	5,1	3	4,5	5,6	6,2
Drets humans	6,8	7,8	3,6	5,6	4	4,5	7,3	5,7
Democràcia	6,8	7,3	8,3	8,1	7	8,9	8,4	7,8
Autoritarisme	5,2	7,8	6	7,1	14,8	13,4	14	9,8
Repressió	3,6	9,2	7,7	5,6	14,8	8,9	7,9	8,2
Estabilitat	2,8	2,6	2,4	4,1	2	3,7	2,8	2,9
Seguretat	2,8	1,3	4,2	6,1	1	-	1,2	2,4
Dignitat	2,8	0,6	-	1	1	0,9	3,4	1,4
Islamisme	2,8	2	2,4	3,6	5	8	6,7	4,3
Terrorisme	2	4,6	3	2,5	3	2,7	2,8	2,3

Font: Elaboració pròpia.

La corrupció va ser el segon punt clau més rellevant a l'*International Herald Tribune* i *Al Jazeera English* amb el 13,7% i 11,2% de presència en la cobertura de la revolta tunisiana, respectivament. La corrupció va ser el tercer argument més recurrent a la *BBC* amb el 10%, a *France 24 English* amb el 9,8%, a la *CNN* amb el 10,7%, a *Al Jazeera English* amb l'11,2% i, finalment, a *The Guardian* amb el 8,9% al mateix nivell que la democràcia i la repressió. A *Le Monde* va ser el quart punt clau amb el 7,3%, empatat amb la mateixa presència que les xarxes socials.

La llibertat va ser el punt clau més rellevant per a *Le Monde*, amb el 10,1% de presència respecte la totalitat d'arguments recurrents, fet que evidencia com els valors i la idiosincràsia del país on s'edita el diari influeixen en la seva visió de les coses i per tant en la seva cobertura d'un esdeveniment com és la revolta tunisiana. A la *BBC* va ser el quart punt clau més important amb el 9,2%, a *France 24 English* va ser el tercer amb el 9,8%, conjuntament amb la corrupció, com també ho va ser a la *CNN* amb l'11,3%. A *Al Jazeera English* va ser el quart juntament amb la democràcia amb el 8,1%. A *The Guardian* aquest punt clau va suposar el 8% dels arguments recurrents i a l'*International Herald Tribune* només el 4%.

Les xarxes socials va ser el segon punt clau amb més presència a *The Guardian* amb el 12,5% i el tercer a la *CNN* amb el 10,7%. A la resta de mitjans aquest argument recurrent va situar-se entre el 8% i el 6% de presència en la cobertura de la revolta tunisiana en proporció a la totalitat de punts claus. La censura va tenir una presència important a la cobertura de la *CNN* amb el 9,5% respecte la totalitat de punts clau, a la de *France 24 English* amb el 7,8% i a la *BBC* amb el 7,6%. A la resta de mitjans, aquest argument recurrent va situar-se per sota del 5,6% de presència en la informació sobre l'aixecament popular tunisià.

Pel que fa a la resta de punts clau, els drets humans van presentar índexs de presència important a la cobertura de *France 24 English* amb el 7,8%, a *Le Monde* amb el 7,3% i a la *BBC* amb el 6,8%. La democràcia va ser el segon punt clau amb més presència a *Le Monde* amb el 8,4% de presència i el tercer a *The Guardian* amb el 8,9%. A *Al Jazeera English* va ser el tercer juntament amb la llibertat amb el 8,1%. A la resta de mitjans, la

democràcia va tenir menys importància en la cobertura si ho comparem amb la resta punts clau. En relació a l'autoritarisme com a argument recurrent, va ser el que va tenir més presència a la cobertura de l'*International Herald Tribune* amb el 14,8%, juntament amb la repressió. A *Le Monde* amb el 14% i a *The Guardian* amb el 13,4% també va ser el punt clau més important. A la resta de mitjans l'autoritarisme va tenir uns índexs de presència entre el 7,8% i el 5,2%.

La repressió va ser juntament amb l'autoritarisme, el punt clau amb més presència a l'*International Herald Tribune* amb el 14,8%, i va ocupar el tercer lloc a *France 24 English* amb el 9,2% i a *The Guardian* amb el 8,9%. A *Le Monde* aquest argument recurrent va assolir el 7,9% de presència respecte la totalitat dels punts clau, a la *CNN* el 7,7% i en darrer lloc es situen *Al Jazeera English* amb el 5,6% i la *BBC* amb el 3,6%. L'estabilitat va tenir un índex de presència a tots el mitjans analitzats inferior al 4,1%, mentre que la seguretat va assolir el 6,1% a *Al Jazeera English* i menys del 4,5% a la resta dels mitjans. La dignitat i el terrorisme van ser punts clau amb un índex de presència inferior al 4,6%. Finalment, l'islamisme va tenir una presència significativa a *The Guardian* i *Le Monde* amb el 8% i el 6,7%, respectivament, respecte la totalitat dels punts clau.

5.2.7 Anàlisi de la terminologia, presentació dels actors i quadrat ideològic

La terminologia, la presentació dels actors i la posició ideològica respecte els esdeveniments sobre els que s'informa, van influir de forma directa en el discurs i la cobertura d'un conflicte social com ho va ser la revolta tunisiana (Giró, 2008). En aquest punt de la tesi, analitzem aquests aspectes i també observem quin és el grau d'importància que els mitjans de comunicació li van donar a *Al Jazeera English* com a fixador de l'agenda i element mobilitzador de la població tunisiana empenyent-los a sortir al carrer a manifestar-se contra el règim de Ben Ali.

5.2.7.1. International Herald Tribune

El 14 de gener de 2011, hores abans que el *rais* tunisià abandonés el país rumb a l'Àrabia Saudita, la versió internacional de *The New York Times*, va publicar una editorial on culpabilitzava a Ben Ali de la situació i destacava que mentre els EUA, la UE i l'ONU

havien criticat el govern tunisià, el rotatiu nord-americà denunciava el “vergonyós” silenci del govern francès. Malgrat que Washington i Brussel·les van condemnar l’actitud repressiva del govern tunisià, l’*International Herald Tribune* també va mostrar-se crític amb aquests països perquè fins fa no gaire temps eren aliats d’aquests “règims seculars tirànics”.

En l’edició del cap de setmana del 15 i 16 de gener de 2011, el rotatiu seguia mostrant-se molt dur amb les autocràcies àrabs: “Les notícies de la marxa de Ben Ali han electrificat un món àrab on els seus residents han augmentat les seves queixes sobre els governs que semblaven incapaçs de complir les demandes ciutadanes i que mancats d’ideologia buscaven una motivació per perpetuar-se en el poder”. En aquest sentit, el testimoni de Abeer Madi al-Halabi també va contribuir a esperonar que les protestes s’estenguin a d’altres països àrabs: “Esperem que el què ha passat a Tunísia pugui succeir en altres països àrabs on els líders i reis s’han oxidat als seus trons”.

En un article d’anàlisi publicat el 17 de gener de 2011 a la pàgina 13, Rami G. Khouri, editor del *Daily Star* i director de l’Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs a la Universitat Americana de Beirut, destacava que havia estat l’acció popular la que ha portat a aquesta situació i denuncia que Occident ha donat suport a aquests “règims policials àrabs” que s’han mantingut en el poder durant dècades. L’autor creia que “pot ser un punt d’inflexió en la recent història dels països àrabs i que la revolta tunisiana es pot escampar”.

L’autor remarcava el paper d’*Al Jazeera* en la cobertura de la revolta popular a Tunísia, que “a causa de la seva gran implantació en les llars del món àrab pot empènyer molts ciutadans del món àrab a aixecar-se contra els seus governs”. Rami G. Khouri, també destacava “*Al Jazeera* com una força política que pot desenvolupar un rol en la promoció de canvis polítics, que des de la seva creació el 1996 ha estat un instrument d’expressió de les emocions i la solidaritat de l’audiència àrab frustrada per no haver pogut exercir la seva completa ciutadania”.

• The coverage of the overthrow of the Ben Ali regime on Al Jazeera television brought this process into the living rooms of hundreds of millions of Arabs, many of whom have been captivated with the media coverage, making it likely that some of them may want to launch their own protests in other Arab countries.

This marks the maturity of Al Jazeera television as a political force that can play a role in changing political orders, following its development since its birth in 1996 largely as an instrument of emotional expression and solidarity for Arab viewers who were frustrated by their inability to practice full citizenship.

• The most remarkable thing about what has just happened in Tunisia is

Extracte de la pàgina 13 de l'*International Herald Tribune* del 17 de gener de 2011.

A la pàgina 8 de l'edició del 18 de gener de 2011, Roger Cohen feia una comparativa entre Gdansk, ciutat polonesa on va sorgir un moviment de protesta contra l'autoritarisme de la URSS, que amb el temps portaria a la decadència soviètica i a la caiguda del mur de Berlín. L'autor analitza les causes que han portat a la revolta de Tunísia i qüestiona el doble raser de països com els EUA que davant el fals dilema d'estabilitat (contenció del terrorisme islamista, etc...) proporcionat per un estat policial amb mà dura o el respecte de la democràcia i els drets humans, hagin optat per la primera opció.

També parla de la importància de *WikiLeaks* a l'hora de revelar la corrupció del govern tunisià i encoratja a Occident a fer una aposta ferma per la democràcia als països àrabs encara que això pugui comportar l'ascens de l'islamisme polític. L'autor també parla de la importància de les televisions per satèl·lit i les xarxes socials com *Facebook*, *Twitter* i els *blogs* com a elements de mobilització.

Pel que fa a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a les pàgines de l'*International Herald Tribune* durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que a Ben Ali se'l presenta de les formes següents: "dictador tunisià", "autòcrata", "president autoritari" i "corrupte". Pel que fa a la Tunísia governada

per Ben Ali, es presenta al país magrebí com “estat policial”, “país repressiu”, “règim àrab” i “el país més europeu del nord d’Àfrica”.

A la versió internacional del *The New York Times*, es refereixen a l’aixecament que va protagonitzar el poble tunisià amb les expressions “revolta àrab”, “revolta dels gessamins” i a la seva propagació a d’altres països àrabs com “contagi revolucionari”. En darrer lloc, cal destacar que s’utilitza l’expressió “dobles estàndards d’Occident”, per referir-se a la connivència de les cancelleries occidentals amb règims àrabs com el tunisià i també apareix el concepte “democràcia islamista” per referir-se al tipus d’estat cap el qual poden evolucionar aquests països si es duu a terme un procés de transició democràtica.

5.2.7.2. The Guardian

En l’edició del cap de setmana del 15 i 16 de gener de 2011, *The Guardian* utilitzava en la seva portada a *Al Jazeera* com a font i definia la cadena qatariana com “la televisió que ha emès la història –en referència a la revolta tunisiana– per tot el món àrab que s’ha vist trasbalsat pel drama tunisià”. En el cos de notícia de la portada, el rotatiu britànic també destacava que el “poble tunisià es va veure impactat per les revelacions de *Wikileaks* sobre la visió dels EUA respecte del règim de Ben Ali”.

Extracte de la portada de *The Guardian* de l’edició de cap de setmana del 15 i 16 de gener de 2011.

En la pàgina 3 d’aquesta edició corresponent al dia després del derrocament de Ben Ali, l’editor del Pròxim Orient del diari, Ian Black, analitzava les causes i conseqüències de la revolta a Tunísia. Entre les causes destaquen l’autoritarisme, l’atur, la manca de

transparència, la censura i la pujada de preus de bens bàsics com el menjar i la benzina. En relació al rol dels mitjans de comunicació i de les xarxes socials Ian Black subratlla el paper d'*Al Jazeera*, que es defineix “com la cadena de televisió més lliure i lluitadora de la regió”, per la seva contribució a “l’agitació dels àrabs al mostrar les imatges més impactants dels tunisians contra les ben equipades forces de seguretat”. Pel que fa a les xarxes socials, *Twitter*, *Facebook* i els blogs van contribuir, segons el rotatiu britànic, a “evitar la censura de l’estat i a provocar un debat emocional sobre l’impacte de la revolta dels gessamins”.

Gulf and Morocco.
Arab excitement has been maintained by al-Jazeera, the freest and feistiest TV channel in the region, which has broadcast riveting pictures of Tunisian crowds facing down well-equipped security forces. Twitter, Facebook and blogs have circumvented state censorship to provoke excited debate about the impact of the “jasmine revolt” or “youth intifada” - with its homage to Palestinian resistance.
Jerky mobile-phone images of blood spreading from the fatal gunshot

Extracte de l’anàlisi d’Ian Black a la pàgina 3 *The Guardian* de l’edició del 15 i 16 de gener de 2011.

En l’editorial del 17 de gener de 2011, *The Guardian* es va mostrar molt crític amb la postura i actitud dels EUA i la Unió Europea durant la revolta tunisiana. Aquests governs van donar suport a Ben Ali fins minuts abans de la seva marxa. El rotatiu britànic assenyala la hipocresia de Nicolas Sarkozy i dels cables revelats per *Wikileaks* que destapaven els pactes entre els EUA i les diferents dictadures àrabs. L’editorial analitza les raons per les quals Occident ha donat suport a aquests règims, com ho és per exemple, la lluita contra el terrorisme islamista. Per a *The Guardian* la revolta de Tunísia és un bon moment perquè els EUA i la UE comencin a defensar la democràcia i els drets humans als països àrabs i deixin de donar suport als règims autoritaris.

En la pàgina 5 de l'edició del 18 de gener de 2011, el diari abordava la qüestió de l'impacte econòmic de la situació tunisiana en els operadors turístics britànics i estrangers. Per tal que el flux de turisme britànic cap a Tunísia no s'aturés, les empreses britàniques de relacions públiques no modificaven el seu missatge malgrat la situació del país. Els *spin doctors* del turisme britànic ho seguien venent com un país tranquil i ideal per a passar les vacances. D'altra banda, una empresa nord-americana feia tot el contrari en veure que els drets humans no estaven garantits i trencava l'acord que tenia amb el govern tunisià. En aquesta mateixa pàgina 5, *The Guardian* recollia les opinions d'analistes, de la UE i l'oposició francesa que acusaven a Nicolas Sarkozy de complicitat i connivència amb el règim de Ben Ali. El govern francès havia mantingut el seu suport a Ben Ali fins poques hores abans de la seva marxa a l'Aràbia Saudita. La por a l'ascens de l'islamisme era una de les principals raons per les quals des d'Occident donava suport al règim.

En la pàgina 6 d'aquesta edició del 18 de gener de 2011, el rotatiu britànic analitzava com la revolta de Tunísia que havia acabat amb el president Ben Ali podria estendre's als països àrabs de la regió perquè molts d'ells presenten característiques semblants pel que fa a les condicions socioeconòmiques de la població i de govern dels seus presidents autoritaris. En aquest article es parla de la importància de les xarxes socials com a eina mobilitzadora i per transmetre el missatge. També cita a *Al Jazeera* com a mitjà per informar-se al marge dels mitjans estatals fortament controlats pels diferents règims, en aquest cas s'explica com els marroquins van poder esquivar la censura estatal veient el que succeïa a Tunísia a través de la cadena qatariana.

Extracte de la pàgina 6 *The Guardian* de l'edició del 18 de gener de 2011.

En l'edició del 19 de gener de 2011, apareix un perfil dedicat al blogaire dissident Slim Amamou que va ser anomenat ministre, on es parlava del poder de les xarxes socials però es remarcava que és un error anomenar a l'aixecament popular tunisià “la revolta de *Facebook*”. El 20 de gener de 2011, en un article titulat “*La revolució tunisiana no és producte de Facebook o WikiLeaks, però hi van ajudar*”, la investigadora Nouredine Miladi destacava el paper mobilitzador de les xarxes socials i d'*Al Jazeera* ja que prop del 50% dels tunisians tenen televisió per satèl·lit a casa. Es destaca que *Al Jazeera* va basar-se en les informacions difoses per *Facebook* i *Youtube* durant els primers compassos de la revolta.

Among the educated young who came out in force, we can be sure that the level of online (and mobile phone) participation was higher. The scholar [Nouredine Miladi](#) quotes an estimate that half the Tunisian television audience watches satellite TV, and he notes: "Al-Jazeera heavily relied on referencing Facebook pages and YouTube in reporting the raw events." So professional satellite TV fed off online citizen journalism.

Extracte de l'article publicat a la versió digital de *The Guardian* el 19 de gener de 2011 i que va aparèixer a l'edició impresa del 20 de gener de 2011.

Pel que fa a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a les pàgines de *The Guardian* durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que a Ben Ali se'l presenta de les formes següents: “tirà” i “brutal dictador”. Per referir-se al clan familiar Ben Ali-Trabelsi i a les seves activitats corruptes s'utilitza l'expressió “estil mafiós de la família Ben Ali”. Pel que fa a la Tunísia governada per Ben Ali i als països àrabs també regits per autocràcies, es presenten com “un dels règims àrabs més repressius”, “règims repressius àrabs” i “dictadures àrabs”, al mateix temps que es denuncia la connivència d'Occident amb aquests governs amb expressions com “els amics occidentals de Ben Ali” i “dictadura benigna”. Per referir-se a la revolta popular que va protagonitzar el poble tunisià s'utilitzen termes com “revolució dels gessamins” i es parla de la marxa del president com de “victòria popular”.

5.2.7.3. Le Monde

En l'edició de l'11 de gener de 2011, *Le Monde* feia referència a les 23 morts causades per la repressió de les forces de l'ordre contra els manifestants que demanaven un canvi. Morts que van ser documentades pel propi rotatiu francès que va identificar els noms de totes les víctimes. Cal destacar que *Le Monde* contextualitza molt bé la situació perquè relaciona la immolació de Mohamed Bouazizi a Sidi Bouzid amb els fets de la “revolta del pa” de 1984 i la revolta a la conca minera de Gafsa el 2008.

En la pàgina 19 de l'edició del 12 de gener de 2011, apareix un article d'opinió i anàlisi del líder opositor a l'exili Moncef Marzouki, on exposa totes les coses negatives que Ben Ali ha fet pel país. En paraules de Marzouki, el govern de Ben Ali “és una falsa democràcia, una família mafiosa que només busca l'enriquiment personal, i per aquest motiu s'ha perpetuat i legitimat en el poder com a defensor de l'estabilitat, la democràcia, el progrés econòmic i la lluita contra el terrorisme islamista”. El líder opositor també critica l'actitud d'Occident i més concretament de França, en la figura del seu president Nicolas Sarkozy.

En la pàgina 20 de l'edició del 13 de gener de 2011, hi ha un article d'opinió i anàlisi de l'investigador Kader A. Abderrahim que fa al·lusió a “l'important paper que van jugar les xarxes socials en la revolta tunisiana”. També destaca que “la premsa tradicional estava

censurada i controlada pel govern de Ben Ali, els joves buscaven informació i expressar-se a Internet a través de blogs com els dels rapers El General i Mc Bilal. Aquesta desconexió entre la joventut i el govern va ser una de les claus de la revolta ja que aquest no va escoltar les seves reivindicacions”.

En la pàgina 6 de l’edició del 14 de gener de 2011, hi ha un article informatiu a partir del cable de *Wikileaks* on l’ambaixada dels EUA a Tunísia mostrava molta preocupació per la manca d’obertura democràtica i respecte dels drets humans i la censura de les xarxes socials com *Facebook* per part del govern tunisià. En aquest sentit, tant el Departament d’Estat dels EUA com l’ambaixador nord-americà a Tunísia acusen el govern de Ben Ali d’un ús excessiu de la força i els manifestants d’un caràcter excessivament radical.

En la portada de l’edició del 15 de gener de 2011, *Le Monde* titulava “*Contra les cordes*”, i al subtítol subratllava que “el president Ben Ali promet obertura i deixar el càrrec el 2014, any que finalitza la legislatura”. Cal destacar que en aquesta portada apareixia la primera imatge que es desmarca de les protestes antigovernamentals i mostrava una manifestació de suport al president Ben Ali. En la pàgina 6 d’aquesta edició, el redactor del diari assenyalava que les concessions presidencials arribaven massa tard al temps que les protestes de manifestants contra el govern continuaven.

Extracte de la portada de *Le Monde* de l’edició del 15 de gener de 2011.

En l’editorial de *Le Monde* de l’edició de cap de setmana del 16 i 17 de gener de 2011, s’aborda la fugida de Ben Ali cap a l’Aràbia Saudita. Fins aleshores, el rotatiu s’havia contingut molt a l’hora de criticar el govern de Ben Ali i havia utilitzat un llenguatge

força condescendent amb el president. En aquest editorial, el periòdic francès parla de “miracle tunisià”, “règim policial brutal”, “primera revolta popular que acaba amb un règim dictatorial a un país àrab” i també es refereix al govern tunisià com “una autocràcia cleptòmana”. Es parla de tots els aspectes negatius de la gestió dels 23 anys de Ben Ali i es denuncia que ha utilitzat l’islamisme per guanyar-se la connivència d’Occident i en especial de França. *Le Monde* també assenyalava que els governs de Sarkozy i Chirac mai van saber escoltar l’oposició tunisiana exiliada i van ser aliats de Ben Ali. El diari destacava la incertesa del futur imminent pel que fa a la constitució d’un govern d’unitat nacional i una transició cap a la democràcia.

En la pàgina 3 de l’edició del 18 de gener de 2011, es destacava el paper clau que van jugar internet i xarxes socials com *Facebook* i *Twitter* per poder saltar-se la censura que el govern tunisià havia establert als mitjans de comunicació tradicional. El rotatiu ressaltava que el govern tunisià no estava adaptat als nous temps i havia detingut ciberactivistes per tractar de frenar les protestes. El reportatge destaca la capacitat mobilitzadora de les xarxes socials i dels SMS dels telèfons, així com la importància de les filtracions de *WikiLeaks* i les accions de protesta de grups com *Anonymous*.

En les pàgines 24 i 25 de l’edició del 18 de gener de 2011, un escriptor i un sociòleg analitzaven les causes que van portar al triomf de la revolta a Tunísia i perquè creien que es podia estendre a d’altres països àrabs de la regió amb característiques similars. Es mencionava la revolta de l’Iran de 2009 que presentava característiques similars i s’utilitzen expressions com “revolta del pa”, “fractura del poble àrab”, “paternalisme colonial” i “dictadura tunisiana”. L’article incidia en què el motor de la revolta va ser la dignitat del poble i no els moviments islamistes al temps que denunciava la complicitat d’Occident. Cal destacar, que en la pàgina 6 de l’edició del 20 de gener de 2011, *Le Monde* admetia que el règim de Ben Ali s’havia presentat constantment de cara a l’exterior com a garant de la seguretat i l’estabilitat.

Pel que fa a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a les pàgines de *Le Monde* durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que a Ben Ali se’l presenta com a “dictador” i al seu govern com a “règim

corrupte i arbitrari”. En referència a l’ús de la força per part de les autoritats contra els manifestants es parla de “contrarevolució”, “repressió feroç” i “repressió brutal”. Per referir-se a l’aixecament popular que va protagonitzar el poble tunisià s’utilitzen termes com “revolta dels gessamins”, “intifada i revolució de la dignitat”, “la revolució de *Facebook*” i “la primera revolució del món àrab”.

5.2.7.4. BBC

L’11 de gener de 2011, *BBC* abordava les promeses econòmiques de Ben Ali en relació a la creació de llocs de feina i també les denúncies del *rais* afirmant que darrere de les protestes hi havien grups terroristes. La cadena britànica també recollia les exigències dels EUA i la UE exigint al govern tunisià el respecte a la llibertat d’expressió. La postura de Washington i Brussel·les respecte aquesta qüestió serà reiterada en nombroses ocasions per la cadena britànica. En aquesta mateixa data, www.bbc.com publicava un article d’anàlisi on es mostraven les similituds i diferències entre les protestes que estaven succeint a Tunísia i Algèria paral·lelament. El 12 de gener de 2011, va aparèixer un article on es recollien testimonis de tunisians i algerians respecte les reaccions violentes que la població estava tenint a ambdós països. En aquest sentit, cal destacar que tots els testimonis tenen una opinió força crítica amb els governs de Ben Ali i Abdelaziz Bouteflika i, en aquest sentit, es troben a faltar perfils de persones favorables a la postura governamental.

El 13 de gener de 2011, la *BBC* publicava una breu anàlisi sobre la situació del país i el recull de testimonis de joves que no creuen en les promeses del govern de Ben Ali. Molts joves són titulats universitaris que no tenen cap mena d’opció de trobar feina. L’anàlisi se centra en la corrupció com una de les principals xacres del país, al mateix temps que algunes fonts creuen que és imprescindible una evolució cap a la democràcia. El 14 de gener de 2011, destaca un reportatge sobre el rol que van jugar internet, els bloguers i les xarxes socials en la revolució tunisiana. Es destacava que el 34% de la població tunisiana tenia accés a internet i el 18%, uns dos milions de tunisians, tenien compte de *Facebook*, fet que va contribuir a la propagació de vídeos i convocatòries de les protestes. En aquest mateix reportatge es destacava la importància de la *BBC* i *Al Jazeera* ja que el govern tunisià va bloquejar els seus llocs web per difondre informació sobre les protestes.

Stories about the protests on international news websites such as the BBC or Al-Jazeera have also been blocked, they say, though there were reports that some sites had become accessible on Friday after President Zine al-Abidine Ben Ali pledged a loosening of controls.

Extracte del reportatge del 14 de gener de 2011, "*Tunisia protests: Cyber war mirrors unrest on streets*".

El 14 de gener de 2011, dia de la marxa de Ben Ali, la *BBC* publicava una detallada cronologia dels fets i destacava que fonts havien informat a *Al Jazeera* que el rais tunisià havia abandonat el país i l'exèrcit n'havia pres el control.

1733: Sources tell al-Jazeera TV that President Ben Ali has left the country and that the army is in control.

1732: Saudi-based al-Arabiya TV reports that Tunisian Parliamentary Speaker Fouad Mbazzaa will announce shortly that he is taking over control of the country from the president.

1724: Sources tell al-Jazeera TV that the Tunisian security forces have arrested members of Trabelsi family at an airport. Many of the protesters have expressed their anger at the power, wealth and influence of the extended family of President Ben Ali's second wife, Leila Trabelsi. "No, no to the Trabelsis who looted the budget," has been a popular slogan. Many refer to the president's relations simply as "The Family" or "The Mafia", according to the New York Times.

Extracte de la cronologia publicada per la BBC el 14 de gener de 2011.

El 15 de gener de 2011, la *BBC* feia una anàlisi de les causes que van portar a la població tunisiana a aixecar-se contra el govern de Ben Ali, que finalment va acabar abandonant el país. Atur, corrupció, censura, manca de drets humans, entre d'altres factors van acabar encenent la flama de la població, segons el mitjà britànic. www.bbc.com incidia de nou en la possibilitat que la revolta tunisiana s'estengués a d'altres països àrabs donades les similituds. El 16 de gener de 2011, el mitjà britànic va analitzar la reacció dels EUA davant la revolució tunisiana. Per a la *BBC*, primer Washington només mostrava preocupació pel benestar dels turistes nord-americans a Tunísia, però poc a poc va pressionar el govern tunisià perquè respectés els drets humans, la llibertat d'expressió i dugui a terme reformes que portin al país cap a la democràcia. En referència als cables de *Wikileaks*, també destaca la connivència dels EUA amb el règim de Ben Ali malgrat denunciar la corrupció i la manca d'obertura democràtica.

Cal destacar que la *BBC* va fer una àmplia cobertura de les revoltes tunisiana en relació a la postura del govern britànic i les conseqüències per als ciutadans i empreses britàniques. El mitjà amb seu a Londres va emetre en la seva totalitat la intervenció del ministre d'Exteriors britànic Lord Howell en la cambra dels comuns on ofería suport al nou govern de Tunísia de transició, i també va dedicar nombroses peces informatives a explicar la situació dels turistes britànics a Tunísia i l'impacte econòmic de la revolta en els operadors turístics britànics. També és important mencionar que la cadena britànica va donar força protagonisme al líder islamista Rachid Gannouchi, que va abandonar l'exili per encapçalar la formació En Nahda. La *BBC* també va incidir molt en analitzar i abordar l'efecte dominó de la revolta tunisiana a la resta de països àrabs veïns del Magreb i el Pròxim Orient.

Pel que fa a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a www.bbc.com durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que a Ben Ali se'l presenta com a “dictador” i al seu govern com a una “dictadura”. Per referir-se a l'aixecament popular que va protagonitzar el poble tunisià s'utilitzen termes com “revolta dels gessamins” i “revolució”. En un reportatge sobre el paper de les xarxes socials, també es menciona que l'expressió “revolució dels gessamins” va néixer a les xarxes socials. Finalment, destacar la utilització de l'expressió “amb l'arribada de la televisió per satèl·lit, internet i *Facebook*, els joves són més conscients del que realment està passant”.

5.2.7.5. France 24 English

El 29 de desembre de 2010, *France 24 English* difonia un vídeo amateur que mostrava com les protestes s'estaven estenent per Tunísia i feia al·lusió a blogs com el de l'artista Z com a vehicles per esquivar la censura governamental. La televisió francesa incidia en la importància de xarxes socials com *Facebook* com a element mobilitzador de les protestes populars i també com a mitjà per saltar-se la censura imposada pel règim de Ben Ali. L'11 de gener de 2011, *France 24 English* feia un repàs a la premsa del dia respecte les notícies de la revolta tunisiana i mencionava el mitjà progovernamental *Assabah* i el blog opositor *Nawaat*. El fet d'equilibrar un espai informatiu citant dos

mitjans ideològicament contraposats és un bon símptoma de bona pràctica periodística. Aquesta mateixa data, el mitjà francès publicava una peça informativa titulada “*Problemes al paradís: com un venedor ha desemmascarat el ‘miracle econòmic’*”, on destapava l’autèntica situació econòmica social que van deixar al descobert les protestes en un país amb una façana pròspera pel turisme occidental però amb un rerefons social marcat per l’elevat atur, principalment entre el jovent.

En la seva cobertura, www.france24.com/en/ ja destacava l’atur, la situació econòmica i la corrupció; com el tres punts clau que van actuar com a motivadors de la revolta popular. Els testimonis dels estudiants que van participar en les protestes, deixaven ben patent el paper important que van jugar les xarxes socials com *Facebook* i *Twitter* com a eines d’informació i de mobilitzadors per a convocar noves protestes. *France 24 English*, també va incidir en recollir en les posicions de la Unió Europea i del govern francès apel·lant al règim de Ben Ali a escoltar les demandes dels manifestants, a no utilitzar la violència i a respectar els drets humans. Al mateix temps, també va informar de les fortes crítiques que l’oposició francesa va proferir a l’executiu de Nicolàs Sarkozy per la manca d’actitud crítica i ferma davant la repressió del govern tunisià.

El 14 de gener de 2011, en un intent desesperat per apaivagar els ànims de les protestes, el govern tunisià va aixecar la censura sobre diferents webs tunisians i estrangers. Entre els webs censurats, es trobava *France 24 Observers*, inactiu durant mesos a Tunísia. El mitjà francès va aprofitar aquesta notícia per destacar la gran tasca de l’equip d’observadors ciutadans establerts a Tunísia els quals van ser fonamentals per a tenir informació sobre les manifestacions des del seu sorgiment. El 15 de gener 2011, l’endemà de la marxa de Ben Ali, *France 24 English* analitzava la possibilitat que la revolta tunisiana s’estengués a d’altres països àrabs amb una entrevista a Burhan Ghalioun, cap del Centre Contemporani d’Estudis Orientals de la Universitat de la Sorbona a París.

El repàs a la premsa internacional que el 17 de gener de 2011 que va fer *France 24 English* seguia tenint Tunísia com a epicentre informatiu. Aquell dia la premsa internacional es preguntava com Ben Ali i la seva família havien aconseguit escapar a

l'Aràbia Saudita amb 1,5 tones d'or a les seves maletes. Les portades mostrades eren les de *The Independent*, *International Herald Tribune*, *Le Monde*, *Liberation*, *El Watan*, *The Daily Mail*, i *Le Soir d'Algérie*. Aquesta mateixa jornada el mitjà francès també va abordar com la immolació de Mohamed Bouazizi ha inspirat protestes similars a Algèria i Egipte contra la situació social i l'atur. El 18 de gener de 2011, , www.france24.com/en/ recollia com la ministra francesa d'Exteriors, Michèle Alliot-Marie, va parlar al Comitè d'Afers Exteriors de l'Assemblea Nacional per rectificar una declaració feta la setmana anterior on va suggerir que França donava suport al govern tunisià en el seu enfrontament amb els manifestants.

Aquesta mateixa jornada les protestes continuaven als carrers de Tunísia després de la formació del govern d'unitat nacional, pel fet que alguns membres de la seva cúpula eren membres de l'antic règim. En aquest sentit, el mitjà francès destacava el paper mobilitzador de les xarxes socials perquè no decaiguessin les protestes i feia una crònica utilitzant com a fonts usuaris d'internet i de *Facebook*.

Pel que fa a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a www.france24.com/en/ durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que al govern de Ben Ali se'l presenta com a "règim". Per referir-se a l'aixecament popular que va protagonitzar el poble tunisià el mitjà francès va rebutjar la utilització de l'expressió "revolució dels gessamins" perquè argumentava que aquesta expressió s'havia utilitzat prèviament per referir-se al "cop d'estat tou" perpetrat pel propi Ben Ali per derrocar a Habib Bourguiba el 1987.

Quan *France 24 English* utilitzava aquesta expressió sempre ho feia en boca dels manifestants que eren els qui havien batejat la revolta tunisiana d'aquesta manera. Per referir-se a la resta de govern àrabs de la regió que presenten característiques similars s'utilitzen les expressions "règims autoritaris" i "mandataris àrabs autoritaris". Finalment, cal destacar que en una crònica després de la caiguda de Ben Ali, una periodista denomina a les milícies progovernamentals com "enemics de la revolució".

What not to call Tunisia's revolution

Used by a number of international media and governments to describe current events in Tunisia, the term "Jasmine Revolution" calls to mind a very different episode for most Tunisians. The name was given to the "medical coup d'état", carried out by Zine el-Abidine Ben Ali in 1987, when he took power from then president Habib Bourguiba by declaring him "too senile" for office. FRANCE 24 has therefore decided not to use the term in reference to the current situation in Tunisia, which brought about the downfall of Ben Ali on 14 January.

Posició de *France 24 English* respecte la utilització del terme "Revolució dels Gessamins".

5.2.7.6. CNN

El 13 de gener de 2011, la *CNN* destacava el paper actiu de les xarxes socials en la convocatòria de protestes, moltes d'elles convocades a través de *Facebook*. La cadena nord-americana citava al Comitè per a la Protecció dels Periodistes que denunciava la censura existent al país i posava com a exemple *Youtube*, que ho estava censurat des de 2007. En aquest sentit, destacava el blog opositor Nawaat on s'informava de les protestes i es denunciava la repressió governamental mitjançant la publicació de vídeos. En aquesta mateixa jornada, recollia les posicions de l'ONU i del departament d'Estat dels EUA que exigien al govern de Ben Ali el respecte pels drets humans. Com a causes de les protestes la *CNN* mencionava la gran taxa d'atur entre els joves graduats, el paper de *Facebook* i també es feia referència la possibilitat que les protestes s'estenguin a països com Algèria, Egipte o Marroc.

El 15 de gener de 2011, el dia després de la marxa de Ben Ali, www.edition.cnn.com analitzava els factors que havien motivat la crisi tunisiana, fent un breu recorregut històric des de la independència respecte de França fins a la deposició del president. El periodista destacava la "cultura secular del país" i també que Tunísia ha estat un aliat dels EUA i la Unió Europea com a garant de l'estabilitat i la lluita contra el terrorisme i l'islamisme radical. El mitjà nord-americà ressalta aquesta aliança estratègica durant dècades entre Washington i Tunis.

La *CNN* va incidir molt en l'important paper de les xarxes socials com a eina mobilitzadora dels manifestants i també per saltar-se la censura imposada pel règim de Ben Ali. Blogs com *Nawaat*, actiu des de 2004, i xarxes socials com *Twitter* i *Facebook* van ser per al mitjà nord-americà fonamentals per denunciar les polítiques del govern de Ben Ali. En el reportatge es destaquen els hashtags utilitzats durant la revolta per tuitaires com Mohamed Shafiq, Mona Elthaway i *Voice of Tunisia* que van fer *trending topic* mundial etiquetes com #SidiBouZid #JasminRevolt #Tunisia. El reporter Marwan Guetari explicava que “les xarxes socials no van tenir un rol decisiu en l'enderrocament del president Ben Ali, el seu paper va ser d'informació entre els ciutadans i servir d'altaveu perquè els mitjans de comunicació internacionals s'assabentessin del que estava passant al país”.

El 17 de gener de 2011, la *CNN* feia un repàs a les diferents capçaleres que tractaven els fets que succeïen a Tunísia. Els diaris *Gulf News*, *The National*, *The Jerusalem Post* i *The Guardian* abordaven la formació del nou govern d'unitat nacional i coincidien en apuntar que les protestes podien estendre's a d'altres països àrabs de la regió després de registrar-se les primeres manifestacions a països com Algèria o Líbia. El 18 de gener de 2011, el mitjà nord-americà tractava d'explicar a la seva audiència com la revolució tunisiana podia afectar als EUA.

Els experts consultats destacaven que existia la possibilitat que les protestes s'estenguin a països com Egipte o el Iemen i que això comportés la caiguda de líders autocràtics aliats de Washington en les darreres dècades. També assenyalaven que aquest fet podia tenir conseqüències econòmiques i, si els islamistes pujaven al poder, s'hauria de veure com aquest fet afectaria a la seguretat dels EUA, ja que aquests estats autocràtics sempre han estat aliats en la lluita contra el terrorisme. D'altra banda, també destacaven que si la democràcia es consolidava podia ser positiu tant per als propis estats com per als EUA.

En aquesta mateixa jornada, la *CNN* recollia les paraules del portaveu del Departament d'Estat, P.J. Crowley, on indicava que Washington esperava que “a Tunísia es produís una autèntica transició democràtica cap a unes eleccions lliures i que això comportés la

garantia dels drets humans i la llibertat d'expressió". En les protestes que encara perduraven el 20 de gener de 2011 exigint que els membres de l'antic règim abandonessin el govern transitori d'unitat nacional, el mitjà nord-americà recollia les paraules d'un manifestant acusant Occident "de ser còmplice dels règims autoritaris i de la seua connivència perquè els dictadors hagin estat dècades en el poder".

En relació a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a www.edition.cnn.com durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que al govern de Ben Ali se'l presenta com a "23 anys de dictadura" i "estat policial". Per referir-se a l'aixecament popular que va protagonitzar el poble tunisià el mitjà nord-americà va utilitzar expressions com "revolta del gessamins", "protesta pel menjar", "revolució" i "la primera revolució àrab del segle XXI". Per referir-se a la resta de govern àrabs de la regió que presenten característiques similars s'utilitzen les expressions com "líder autocràtics", "dictadors àrabs" i s'incidia en el fet que havien estat "aliats dels EUA". També cal destacar l'ús de l'expressió "segrest de la revolta" en el moment en què el RCD tenia els principals càrrecs del govern d'unitat nacional i feien perillar la transició cap a la democràcia.

5.2.7.7. Al Jazeera English

El 20 de desembre de 2010, tres dies després de la immolació de Mohamed Bouazizi a Sidi Bouzid, *Al Jazeera English* ja criticava de forma contundent l'actitud del govern tunisià i la restricció de llibertat i el fet que els mitjans oficials tunisians no informessin dels fets. El 28 de desembre de 2010, el mitjà qatarià ja parlava de "protestes contra l'atur i la situació social", i destacava que "Tunísia segueix sent relativament pròspera en comparació a d'altres països africans, però diversos grups internacionals de drets humans afirmen que el seu govern aixafa la dissidència, una acusació que el govern de Ben Ali nega".

En aquesta mateixa jornada *Al Jazeera English* subratllava la següent informació: "El Parlament tunisià, juntament amb quatre partits polítics, van acusar *Al Jazeera* d'intentar desestabilitzar el país i de difondre informació falsa a través de la seva cobertura dels incidents de Sidi Bouzaid i les protestes posteriors". El mitjà qatarià destacava que de

forma conjunta havien emès declaracions publicades per l'agència oficial de notícies tunisiana, dient que “*Al Jazeera* havia optat a l'exageració, la fabricació i la fal·làcia en la seva cobertura de les protestes socials per la desocupació”.

El 29 de desembre de 2010, l'executiu de Ben Ali culpabilitzava *Al Jazeera* i el mitjà qatarià ho presentava de la següent manera: “El govern tunisià també ha acusat certs canals de televisió estrangers de radiodifusió i hostils a Tunísia de fer falses acusacions sense verificació, basades en la dramatització i la deformació”. L'11 de gener de 2011, www.aljazeera.com informava que la UE, França i els EUA havien demanat al govern tunisià que escoltés i atengués les demandes dels manifestants. El mitjà qatarià també recollia les crítiques de l'ONU al govern tunisià per la seva actitud repressiva contra les protestes pacífiques, al mateix temps que mencionava les concentracions a països com França per protestar contra la passivitat europea i per denunciar l'actitud del govern tunisià.

El 14 de gener de 2011, *Al Jazeera English* destacava que el govern tunisià havia anunciat la fi de la censura a certs mitjans d'informació –entre ells *Le Monde*– i també a xarxes socials com *Youtube*, i al mateix temps recollia com manifestants, activistes i partits polítics opositors es mostraven escèptics. El mitjà qatarià subratllava “la manca de llibertats” al país tunisià i indicava que els tunisians eludien la censura amb les xarxes socials, *Al Jazeera* i d'altres mitjans internacionals.

El 15 de gener de 2011, Evan Hill, periodista de la secció online d'*Al Jazeera English*, analitzava el paper que havien jugat les xarxes socials durant la revolta tunisiana. En primer lloc destacava que les xarxes socials com *Twitter* havien servit per atreure l'atenció dels principals mitjans de comunicació del món com *The New York Times* i *The Guardian*; i com van suplir la manca d'informació –a causa de la censura–. També destacava la censura que el govern tunisià va exercir sobre pàgines de *Facebook* crítiques amb el règim i la utilitat de blogs opositors com *Nawaat* on es penjaven tot tipus de vídeos i informacions que van ser molt útils per als periodistes. Aquesta mateixa data, www.aljazeera.com informava que esdeveniments de Tunísia estaven sent vigilats de prop a tot el món àrab, tant pels líders polítics com pels ciutadans. A països com Egipte

com a Algèria es produïen les primeres protestes en resposta a la situació d'atur, repressió i manca de llibertats.

El 16 de gener de 2011, *Al Jazeera English* feia referència als cables de *Wikileaks* que deixaven patent que els EUA coneixien la corrupció del règim de Ben Ali i malgrat tot continuaven la seva aliança. El 17 de gener de 2011, el mitjà qatarià analitzava el rol de l'exèrcit tunisià durant la revolta i el paper que podia jugar en països veïns com Egipte, Algèria i Líbia. L'exèrcit a Tunísia sempre s'havia mantingut al marge del govern a diferència de països com Egipte o Algèria on fins i tot estaven immersos en negocis importants. Es comença a destacar que malgrat les diferències pot produir-se un efecte dominó als països veïns de Tunísia.

Pel que fa a la presentació dels actors, la terminologia i les expressions que apareixen a *Al Jazeera English* durant la cobertura de la revolta tunisiana; en primer lloc cal destacar que a Ben Ali se'l presenta com a "dictador" i al seu govern se'l presenta com a "règim tunisià", "estat policial", "23 anys de dictadura" i "23 anys de règim autoritari". Per referir-se a l'aixecament popular que va protagonitzar el poble tunisià el mitjà qatarià va emprar expressions com "revolució tunisiana", "aixecament tunisià", "revolució dels gessamins", encara que en una peça informativa destaca que van ser els tunisians qui van batejar els fets a les xarxes socials d'aquesta manera. Cal destacar que *Al Jazeera English* es va referir a Sidi Bouzid com "una ciutat que no només va canviar el curs d'un país sinó podia canviar el d'una regió sencera".

5.3. Entrevistes en profunditat

Per conèixer de prop com va desenvolupar-se la cobertura de la revolució tunisiana sobre el terreny, hem entrevistat a tres reporteres que van cobrir in situ els esdeveniments i algunes de les quals també van prendre decisions editorials. En primer lloc, a Lyse Doucet, reportera i cap de corresponsals d'internacional de la *BBC*. Va ser una de les enviades especials de la televisió britànica per cobrir la revolució tunisiana i també va exercir tasques d'edició. En segon lloc, a Nazanine Moshiri, reportera d'*Al Jazeera English* i enviada especial a Tunísia. I, finalment, a Isabelle Mandraud, reportera de *Le Monde* i enviada especial a Tunísia. A continuació, detallem quina és la informació més important facilitada per cadascuna de les informadores en relació a la cobertura de la revolució tunisiana.

Lyse Doucet (BBC)⁷³

La reportera canadenca de la *BBC* destaca que estava al corrent del que succeïa a Tunísia des de desembre de 2010 perquè a casa veu la televisió francesa amb freqüència. Doucet indica que els mitjans de França van cobrir els fets molt abans que la majoria de mitjans britànics. Els seus caps van començar a fixar-s'hi al desembre i es van cobrir alguns fets des de la distància. Segons assenyala, la *BBC* no va fer un ampli desplegament fins a principis de gener, quan la marxa del president Ben Ali semblava imminent. En aquell moment, Lyse Doucet es trobava cobrint un esdeveniment a Washington i ràpidament va haver d'agafar un avió cap a Tunísia.

L'equip de Doucet estava format per ella mateixa, un productor, un càmera i un *fixer* local. La reportera recorda que la *BBC* va arribar a tenir fins a tres equips de forma simultània a Tunísia amb una estructura similar. A més, la corporació britànica va enviar un equip de ràdio, un equip de *BBC Arabic*, alguns productors que parlessin àrab i un productor encarregat de tots els equips.

Doucet destaca que existeix una gran diferència entre cobrir els fets i prendre'n partit, encara que s'estava vivint un moment sense precedents i semblava que els manifestants estaven al "costat correcte de la història". D'altra banda, Doucet remarca que els

⁷³ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document X.

periodistes d'*Al Jazeera English* eren molt professionals. A més destaca, que no tenien cap tipus de premissa editorial ja que la *BBC* és una cadena pública. La reportera canadenca assenyala que va tractar de parlar amb gent de totes les parts implicades, encara que informativament tenien més pes l'opinió dels manifestants, sindicats, grups de dones, activistes de la societat civil, etc. La informadora canadenca remarca que era més fàcil trobar activistes i persones als carrers a favor de les protestes, però era la seva feina buscar persones amb opinions diferents.

La periodista de la *BBC* assenyala que va consultar tant mitjans de comunicació locals com estrangers i va prestar especial atenció a *Twitter* per tenir informació sobre els esdeveniments diaris perquè era una xarxa social molt utilitzada per les persones implicades en la revolució. Doucet parla francès així que podia tenir accés directe a molts mitjans. A més, rebia molta informació del *fixer* local i del mitjà *Tunisia Live*, amb la qual cosa ella i el seu equip estaven constantment informats.

Pel que fa al rol de les xarxes socials durant la revolució tunisiana, Doucet creu que parlar de la “revolució de *Facebook*” és una simplificació. Pel que la reportera va copsar a Sidi Bouzid i a d'altres parts de Tunísia, l'aixecament popular i el fet que s'escampés del centre del país a la capital va ser una combinació de la força dels sindicats i el poder de les xarxes socials. Segons la periodista de la *BBC*, les xarxes socials van permetre a molts tunisians expressar la seva opinió i demostrar que era possible. Després, la gent va sortir al carrer. Doucet indica que Tunísia és un país petit on la societat civil té una xarxa molt forta, de manera que les notícies sobre la revolució es van estendre de forma ràpida i a través de molts mitjans.

En relació als punts clau de la cobertura, Lyse Doucet destaca que l'acció de protesta de Mohamed Bouazizi va ser per un lloc de treball i per una qüestió de dignitat. “Pa, llibertat i fi de la corrupció” eren els crits de guerra durant una revolta on la gent havia perdut la por. En relació a la cobertura de les revoltes a d'altres països àrabs, la reportera de la *BBC* destaca que la cobertura dels esdeveniments a països com Egipte, Líbia o Síria era diferent en cada cas a causa dels actors implicats, però sí que existien nexes en comú com els crits i les proclames que se sentien als carrers.

Nazanine Moshiri (Al Jazeera English)⁷⁴

La reportera d'origen iranià i criada al Regne Unit destaca que el govern de Ben Ali havia prohibit la presència d'*Al Jazeera* a territori tunisià. Un cop començades les protestes, la cadena qatariana va arreglar-se-les per tenir un corresponsal al país, Lofti Hajji, per a la seva versió en àrab. La periodista d'*Al Jazeera English* destaca que aquest periodista havia de treballar en unes condicions molt difícils a causa del control del govern tunisià i que ella va ser la primera reportera de la versió anglesa que va anar a cobrir la revolució.

Moshiri indica que abans d'esclatar la revolució, *Al Jazeera* en àrab ja estava en contacte amb una gran quantitat de tunisians descontents amb la situació al país. La reportera assenyala que *Al Jazeera English* va començar a seguir molt de prop els fets i a donar-los cobertura a finals de desembre de 2010. Principalment, en base a informacions de *Twitter*, *YouTube* i *Facebook*, així com de les declaracions de testimonis sobre el terreny.

La periodista destaca que la cadena qatariana encara estava prohibida a Tunísia quan els seus editors van decidir enviar-la cap allà el 12 de gener, encara que a causa de les restriccions de vols i els retards, no va arribar fins al dia 15. De fet, Moshiri remarca que va entrar al país amb un passaport convencional de turista i que la primera història que va cobrir va ser sobre aquesta qüestió. Pel que fa a l'estructura dels equips, Nazanine Moshiri que inicialment van començar a treballar sobre el terreny tres corresponsals i un productor, sense tenir cap operador de càmera. Per enregistrar les imatges van contractar els serveis d'una productora local i també van utilitzar una càmera bàsica que el productor havia portat. La reportera indica que a mesura que es els fets van agafar transcendència, l'equip es va anar ampliant amb més treballadors arribats a Tunísia.

Moshiri no creu que *Al Jazeera English* fixés l'agenda durant la cobertura de la revolució tunisiana. La història de Mohamed Bouazizi ja havia sortit a les xarxes socials gràcies a l'experiència activista d'alguns membres de la família del jove de Sidi Bouzid. Pel que fa a les diferències de la cobertura entre la versió àrab i l'anglesa, la periodista assenyala que *Al Jazeera* en àrab va poder posar-se a treballar i començar a emetre ràpidament al ser la mateixa llengua. En canvi, *Al Jazeera English* va trigar una mica més perquè calia

⁷⁴ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document XI.

traduir el contingut a l'anglès i adaptar-lo a un públic internacional. Inicialment, al tractar-se d'un fet de caràcter molt local, la versió àrab va donar-li força cobertura, mentre que la versió anglesa seguia cobrint altres històries i notícies d'àmbit internacional. Moshiri indica que un cop les protestes es van estendre a la capital, *Al Jazeera English* va donar molta més cobertura als fets de la mateixa manera que la resta de mitjans de caire internacional.

Pel que fa a les fonts d'informació, Moshiri assenyala que els mitjans de comunicació locals aportaven poca informació sobre les protestes perquè havien estat sotmesos a la censura durant dècades. La periodista remarca que depenien d'activistes locals, de les agències de notícies amb experiència a Tunísia i d'informacions equilibrades sobre el terreny. Finalment, la reportera no creu que *Al Jazeera* prengués partit en la cobertura dels fets. La televisió qatariana estava prohibida al país i va anar informant en la mesura de les seves possibilitats sobre un aixecament popular i la brutal repressió d'un règim. Moshiri conclou: *Al Jazeera* va entendre el significat dels esdeveniments que s'estaven produint abans que ningú.

Isabelle Mandraud (Le Monde)⁷⁵

La periodista de *Le Monde*, Isabelle Mandraud, destaca les dificultats per cobrir tota la regió del Magreb. De fet, ella tenia l'entrada vetada a Tunísia i accedir a països veïns com Algèria o Líbia tampoc era fàcil. De totes formes, la reportera francesa destaca que van fer tots els esforços possibles per accedir-hi. Mandraud indica que quan van esclatar les protestes a Tunísia *Le Monde* no tenia cap corresponal al Magreb i que la persona encarregada d'informar sobre la regió estava a París. L'últim corresponal tenia seu a Alger, fins que els anys noranta es va decidir tancar la corresponalia al Magreb per raons de seguretat. Després de la caiguda de Ben Ali, *Le Monde* va decidir tornar a tenir corresponal a la regió, concretament a Tunísia, una situació que actualment encara continua.

Segons Mandraud, la cobertura de l'aixecament popular a Tunísia va presentar certes dificultats però va ser un moment molt emocionant. La reportera francesa destaca que per

⁷⁵ Per observar els resultats vegeu el punt 8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas. Document XII.

primera vegada, la gent era absolutament lliure de dir el que volia i els periodistes tenien llibertat per treballar. La periodista gala assenyala que un cop esclatada la revolució, existia una gran diferència amb el període de Ben Ali, quan els periodistes estrangers, especialment els de *Le Monde*, estaven amenaçats i eren seguits tot el temps per policies de paísà.

Com que Mandraud tenia l'entrada prohibida a Tunísia, durant els primers compassos de la revolució va treballar per telèfon i via *Facebook* establint contactes amb una gran xarxa de persones com mestres, opositors i sindicats. La reportera explica que cada dia trucava a l'Agència de Mitjans Governamental tunisiana per poder accedir al país però sempre obtenia una resposta negativa. Finalment, la informadora de *Le Monde* va poder agafar un avió rumb a Tunísia el 12 de gener, dos dies abans de la caiguda de Ben Ali.

Isabelle Mandraud assenyala que *Le Monde* va ser molt crític amb el govern de Ben Ali perquè coneixien molt bé la situació al país. Molt abans de les filtracions de *WikiLeaks*, el diari francès era conscient de la repressió, la manca de llibertat, la corrupció i el que havia passat a la regió minera de Gafsa el 2008, i també coneixien com s'havia comportat el clan mafiós de la família Ben Ali. La reportera francesa destaca que no tenien cap tipus de consigna editorial i que treballaven amb fonts sobre el terreny i tractaven d'evitar la premsa tunisiana perquè el contingut era força propagandístic. *Le Monde* no tenia cap tipus d'agenda política a l'igual que la gran majoria de mitjans de comunicació estrangers, encara que Mandraud mostra reserves respecte *Al Jazeera*, que va jugar un paper molt important en les revoltes àrabs.

La reportera gala assenyala que les xarxes socials van ser molt importants a l'hora d'aconseguir informació, principalment durant els primers compassos de la revolució. Però ràpidament es van convertir en font de molts rumors. Mandraud destaca que sempre tractava d'equilibrar fonts i, posa com a exemple, que després de la fugida de Ben Ali va trobar-se amb els fills de Ali Serati, cap de la guàrdia presidencial, fins i tot, algunes vegades en secret perquè tenien por. Respecte als punts clau de la cobertura remarca l'atur, la corrupció i la repressió. Finalment, la reportera francesa indica que no va cobrir

la revolta a Egipte, però sí que va cobrir l'aixecament popular i la posterior guerra a Líbia, on comparant-ho amb Tunísia existeixen força diferències.

5.4. Conclusions del capítol

Després d'haver realitzat una detallada anàlisi de la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana i les entrevistes en profunditat corresponents, aquestes són les conclusions de l'estudi de cas:

1. *Al Jazeera English*, *France 24 English* i *Le Monde* van fixar l'agenda intermèdia durant la cobertura informativa de la revolució tunisiana i van influenciar de forma determinant en la informació que la resta de mitjans de comunicació van oferir d'aquest procés històric de canvi.

Si tenim en compte l'evolució de l'interès informatiu, la cadena qatariana va ser el primer mitjà del corpus d'anàlisi en informar de la revolució tunisiana en una data tan avançada com el 20 de desembre de 2010 i, per tant, va fixar el focus informatiu en el que estava succeint a Tunísia. També cal destacar que va ser la font mediàtica del corpus d'anàlisi més mencionada (7 ocasions) per la resta dels mitjans, els quals van dedicar editorials i articles d'opinió a destacar la importància del rol d'*Al Jazeera* durant la revolució de Tunísia i van situar la seva influència al mateix nivell que les xarxes socials.

El 2 de gener de 2011 *Al Jazeera English* va emetre el seu programa *Inside Story* de 23 minuts i mig de durada, titulat "*La crisi de l'atur a Tunísia*". Aquesta peça informativa, que analitza i identifica les principals causes de la revolució tunisiana, va contribuir a l'establiment de l'agenda intermèdia fixant els principals punts claus que després incidiran en la cobertura de la resta de mitjans: l'atur, la situació econòmica, l'autoritarisme i la manca de llibertats.

Per la seva banda, *France 24 English* va informar per primer cop de les protestes socials només un dia més tard que *Al Jazeera English*, el 21 de desembre de 2011. En aquest sentit, observem com l'interès dels mitjans per la revolució tunisiana presenta dues tendències: d'una banda mitjans com *France 24 English* o *Al Jazeera English* que presenten una cobertura constant i mantinguda, mentre que mitjans com la *CNN* no comencen a informar-ne fins al 4 de gener de 2011 i presenten pics de cobertura principalment durant els dies 15 de gener i 17-18 de gener, coincidint amb la marxa de

Ben Ali i les protestes perquè els membres del RCD abandonin el govern d'unitat nacional.

A la promptitud de les informacions va contribuir el fet que ambdues televisions disposessin de les seves respectives versions en àrab amb una àmplia xarxa de fonts sobre el terreny. Aquest fet va permetre crear sinèrgies amb les versions angleses i d'aquesta forma treure el màxim partit a la cobertura de la revolució tunisiana, un esdeveniment històric i sense precedents al món àrab.

Després d'*Al Jazeera English*, *Le Monde* va ser el mitjà del corpus d'anàlisi més utilitzat com a font (5 ocasions) i el diari que més unitats informatives (59) va oferir durant la cobertura de la revolució. El rotatiu francès gaudia de la confiança i credibilitat de la resta de mitjans com a conseqüència de l'àmplia cobertura que va fer de la revolta minera de Gafsa el 2008, l'aixecament popular avantsala de la revolució de 2010.

Observem doncs, com l'estret vincle del mitjà qatarià amb el món àrab i l'antiga relació colonial de França amb Tunísia van portar aquests mitjans a un millor coneixement de la situació i a una anticipació informativa que va provocar que la resta de mitjans els prenguessin com a referència per elaborar les seves informacions. Tal i com destaca l'enviada especial d'*Al Jazeera English* a Tunísia Nazanine Moshiri, la cadena qatariana va entendre el significat dels esdeveniments que s'estaven produint abans que ningú.

2. El *frame* predominant en les informacions sobre la revolució tunisiana va ser el de conflicte (67%), mentre que l'enquadrament de factor humà (18%) va situar-se en segon lloc.

L'aixecament popular tunisià va ser un conflicte de caire sociopolític, i aquest fet l'observem amb el predomini del *frame* de conflicte al 67% de la totalitat de les peces informatives analitzades. L'enquadrament d'interès humà suposa el 18% del total d'informacions analitzades, mentre que el *frame* d'atribució de responsabilitats representa el 10%, el de judici moral el 3% i els de conseqüències econòmiques el 2%. Manifestacions i disturbis als carrers, saquejos i repressió policial van ser la nota

predominant durant la pràctica totalitat de la quinzena de dies que conformen el corpus d'anàlisi, d'aquí el marcat predomini del *frame* de conflicte.

Les unitats informatives on predomina l'enquadrament d'interès humà són aquelles on s'informa sobre Mohamed Bouazizi, les peces on es tracten els motius que van portar els tunisians a sortir al carrer a manifestar-se, així com històries focalitzades en la figura del president Ben Ali, els membres del seu executiu i els principals líders opositors. Cal destacar que *Al Jazeera English* va enquadrar la realitat des del punt de vista de l'interès humà en més unitats informatives que qualsevol altre mitjà, concretament el 26,7% de les ocasions.

Pel que fa a al *frame* d'atribució de responsabilitat, quan té més presència és entre el 15 i 18 de gener, dates on s'analitzen les causes del derrocament i fugida de Ben Ali i els tunisians exigeixen al primer ministre Mohammed Gannouchi i el president interí, Fouad Mebazaa, que abandonin el govern d'unitat nacional al ser identificats amb l'antic règim. Aquest enfocament també està present en aquelles unitats informatives on s'exigeixen explicacions i responsabilitats als governs i governants dels Estats Units, la Unió Europea i França per la seva actitud de connivència amb el règim de Ben Ali, fins pràcticament el dia de la seva fugida cap a l'Àrabia Saudita. En aquest sentit, *Le Monde* va dedicar un elevat nombre d'informacions a qüestionar i responsabilitzar l'executiu de Nicolàs Sarkozy per la seva estreta relació amb el règim tunisià.

3. L'atur, la situació econòmica, la corrupció i l'autoritarisme van ser els punts clau en la cobertura informativa que els mitjans de comunicació van fer de la revolució tunisiana.

Les dades obtingudes a partir de l'anàlisi dels arguments recurrents ens permet observar com es va produir el procés de construcció del temari i, per tant, determinar el patró de comportament que van tenir els diferents mitjans de comunicació. L'atur va ser utilitzat com a argument recurrent l'11,5% de les vegades, la situació econòmica el 10% i la corrupció i l'autoritarisme el 9,8% de les ocasions, respectivament. Tot seguit, se situen

la llibertat amb el 8,6%, les xarxes socials amb el 8,4%, la repressió amb el 8,2% i la democràcia amb el 7,8%.

Al Jazeera English va aprofitar-se de l'experiència i el bagatge adquirit per la seva versió en àrab, que va saber identificar molt aviat els problemes de la Tunísia de Ben Ali. De fet, podem constatar com els principals aspectes negatius dels estats àrabs autocràtics diagnosticats per la cadena qatariana i indicats al marc teòric (observeu punt 3.6.1.1) coincideixen amb els punts clau que més rellevància van tenir durant la cobertura de la revolució tunisiana. Com ja hem mencionat anteriorment, el programa d'*Al Jazeera English* del 2 de gener de 2011 *Inside Story*, identifica els problemes més greus que pateix Tunísia, els quals després, van esdevenir arguments recurrents en la cobertura de la totalitat dels mitjans analitzats.

4. Les fonts d'informació més citades pels mitjans de comunicació van ser les oficials (38,5%), seguides de les mediàtiques (23,3%), les tècniques (19%) i les de l'oposició tunisiana (15,6%).

El predomini de les fonts oficials i les fonts mediàtiques està estretament lligat a l'evolució de la revolució tunisiana i a la cobertura que els diferents mitjans de comunicació en van fer. L'anàlisi i les entrevistes en profunditat demostren clarament dues fases informatives: una primera que va des del 17 de desembre de 2010 fins al 11 de gener de 2011 on els mitjans informaven des de la distància del que estava succeint a Tunísia, i per aquest motiu, recorrien principalment a fonts oficials i mediàtiques. I una segona que s'inicia el 12 de gener, on les fonts oposidores i les fonts tècniques guanyen presència perquè tots els mitjans disposen d'enviats especials sobre el terreny i recorren a analistes i experts per contextualitzar el conflicte social i explicar-ne les claus. L'existència d'informadors dels mitjans in situ els permet contactar amb membres de l'oposició i donar veu a fonts tècniques com són els sindicats.

5. L'*International Herald Tribune*, la *CNN* i *Al Jazeera English* van ser els mitjans més equitatius a l'hora de contraposar fonts governamentals tunisianes i opositores, mentre que el diari *The Guardian* i els mitjans públics *France 24 English* i la *BBC* van ser els que major desequilibri informatiu van presentar pel que fa a la utilització d'aquest tipus de fonts.

L'anàlisi realitzada ens permet constatar com *France 24 English* va utilitzar un 22% més de fonts del govern de Ben Ali que de l'oposició tunisiana, la *BBC* un 17,8%, *Le Monde* un 16,2% i *Al Jazeera English* un 13,6%. Contràriament, el rotatiu britànic *The Guardian* va recórrer en un 33,4% a més fonts opositores que del govern tunisià, la *CNN* un 8% i *l'International Herald Tribune* en un 4%.

Tenint en compte aquests percentatges, els mitjans de comunicació que presenten una menor diferència entre la utilització de fonts governamentals tunisianes i opositores, i per tant, un major l'equilibri informatiu, van ser *l'International Herald Tribune*, i les plataformes online de la *CNN* i d'*Al Jazeera English*. En canvi, *The Guardian* i les webs de *France 24 English* i la *BBC*, van ser els mitjans que més desequilibri van presentar respecte a la utilització d'aquestes dues tipologies de fonts.

6. Les fonts mediàtiques més citades pels mitjans de comunicació analitzats van ser les xarxes socials (26,3%), els mitjans tunisians (24,8%) i les agències de notícies (24,3%). Aquest predomini és conseqüència de l'evolució de la cobertura informativa i la influència de la censura i les restriccions imposades pel govern de Ben Ali.

Mitjans com *Al Jazeera English* o *Le Monde* no tenien cap corresponsal a Tunísia a causa de la censura i les restriccions imposades pel règim de Ben Ali als mitjans estrangers, així com per les condicions de seguretat a la regió. A més, els mitjans del corpus d'anàlisi no van desplaçar els seus equips a Tunísia fins que les protestes van arribar a la capital i la marxa del president Ben Ali semblava imminent. Aquesta situació va provocar que els mitjans de comunicació tinguessin una gran dependència de les xarxes socials, els mitjans tunisians i les agències d'informació durant els primers dies de cobertura de la revolució

tunisiana tal i com demostren les dades obtingudes a partir de l'anàlisi de les fonts mediàtiques.

Les periodistes entrevistades assenyalen que les xarxes socials van ser molt importants a l'hora d'aconseguir informació, principalment durant els primers compassos de la revolució. Però, també destaquen que ràpidament van convertir-se en font de molts rumors i, per tant, calia contrastar molt bé la informació. En aquest sentit, el context de censura imposat pel règim tunisià i la influència del govern en la informació que elaboraven els mitjans tunisians, va fer que els mitjans internacionals també desconfiessin d'aquesta font d'informació. Quan els diferents mitjans van disposar dels seus equips d'informadors sobre el terreny, es va reduir l'ús de fonts mediàtiques i va incrementar-se de forma notable la consulta de fonts de forma directa.

7. Les xarxes socials van jugar un paper molt important com a font informació durant els primers compassos de la revolució tunisiana. En un moment on els mitjans encara no tenien periodistes a Tunísia, les xarxes socials van esdevenir alternativa a les fonts oficials del govern tunisià i dels mitjans tunisians condicionats per la censura del règim de Ben Ali.

A partir de l'anàlisi de continguts i les entrevistes en profunditat, podem concloure que les principals funcions de les xarxes socials van ser la mobilització de la població, exercir de font alternativa d'informació en un context de censura i atreure l'atenció dels principals mitjans de comunicació del món. Cal destacar que les xarxes socials van ser la font mediàtica a la que més van recórrer els mitjans de comunicació, el 26,3% de les ocasions, i això va succeir principalment durant els primers compassos de la revolució tunisiana quan els mitjans de comunicació analitzats encara no tenien professionals sobre el terreny. *France 24 English* va poder elaborar la seva peça informativa *France 24 Observers* del 21 de desembre de 2010 gràcies a una xarxa d'informadors locals que a banda d'oferir el seu testimoni recollien material audiovisual per al mitjà de comunicació francès.

La importància d'internet, de les xarxes socials i de la seva sinergia amb els mitjans tradicionals, va quedar palesa durant el mandat de Ben Ali quan el seu executiu, conscient del seu poder va censurar diferents blogs i webs tunisians i estrangers. De fet, el 14 de gener de 2011 el govern tunisià va aixecar la censura sobre diferents webs tunisians i estrangers, en un intent desesperat per suavitzar els ànims de les protestes. Entre els espais online censurats pel règim es trobava *France 24 Observers*, inactiu durant mesos a Tunísia. El mitjà públic francès va aprofitar aquesta decisió del govern tunisià per destacar la gran tasca de l'equip d'observadors ciutadans establerts a Tunísia, la tasca dels quals va ser fonamental per obtenir informació de les protestes des del seu origen.

Mitjans com *Al Jazeera English*, la *CNN*, la *BBC* i *The Guardian* coincideixen en la seva anàlisi a l'assenyalar el rol tant important de les xarxes socials com a eina mobilitzadora dels manifestants, la seva capacitat per difondre informació al marge de la censura imposada i fomentar el debat entre els propis tunisians. Blogs molt crítics amb el règim de Ben Ali com *Nawaat*, i xarxes socials com *Twitter* i *Facebook* van ser claus per focalitzar l'atenció dels mitjans en el que estava succeint al país magrebí. Finalment, també cal destacar que molts cops les xarxes socials difonien rumors i no pas informació, per tant, la tasca dels periodistes de contrastar cada input va ser fonamental.

8. *Al Jazeera English* i *Le Monde* van ser els mitjans del corpus d'anàlisi als que més es va recórrer com a font mediàtica. L'àmplia experiència en la cobertura informativa de la regió i el fet de disposar d'un gran nombre de fonts pròpies, van provocar que la resta de mitjans els atorguessin credibilitat i els prenguessin com a referència a l'hora d'informar del què estava succeint a Tunísia.

De la totalitat de fonts mediàtiques consultades, el 7,7% va correspondre a mitjans del corpus d'anàlisi. De les 27 ocasions en què els mitjans dels cos d'anàlisi van ser emprats com a font, el més citat va ser *Al Jazeera English* en 7 ocasions, el periòdic francès *Le Monde* en 5, *The Guardian* en 4, la *CNN* i l'*International Herald Tribune* en 2 i, finalment, la cadena pública *France 24 English* en 1. La televisió pública britànica *BBC* no va aparèixer mencionada en cap ocasió.

Com ja hem assenyalat a la conclusió 1, aquests dos mitjans juntament amb *France 24 English* van establir l'agenda intermèdia durant la cobertura informativa de l'aixecament popular tunisià i van influir de forma determinant en la informació que la resta de mitjans de comunicació van oferir d'aquest procés històric de canvi. L'interès per la regió, l'experiència adquirida en cobertures anteriors i la tipologia de l'equip professional desplegat sobre el terreny són alguns dels motius pels que la resta de mitjans els atorguessin credibilitat i els prenguessin com a referència.

9. Els analistes i experts van ser les fonts tècniques a les que més van recórrer els mitjans de comunicació per contextualitzar les informacions durant la cobertura de l'aixecament popular tunisià que va acabar amb els 23 anys de règim de Ben Ali.

De la totalitat de fonts consultades pels mitjans de comunicació, el tercer lloc el van ocupar les fonts tècniques amb el 19% de les mencions. D'aquestes, el 42,3% va correspondre a analistes o experts que, principalment, van aportar informació històrica i geopolítica per contextualitzar el conflicte social que estava vivint Tunísia. En aquest sentit, observem com els mitjans van oferir peces informatives sobre la idiosincràsia dels règims al món àrab i, en concret, sobre tots els aspectes que van caracteritzar els 23 anys de Ben Ali al capdavant del govern.

La cobertura de revolucions socials anteriors ocorregudes al país magrebí va permetre a determinats mitjans de comunicació oferir una millor i més completa informació de context. Va ser el cas del rotatiu francès *Le Monde*, que en diverses informacions va explicar els paral·lelismes i les diferències de la revolució de 2010 amb “la revolta del pa” de 1984⁷⁶ i la revolta minera de Gafsa de 2008⁷⁷.

⁷⁶ Vegeu punt 4.1.2. Govern de Habib Bourguiba (1957-1987).

⁷⁷ Vegeu punt 4.1.3.5. La revolta de Gafsa (2008): la població expressa el seu malestar i exigeix unes condicions de vida dignes.

10. Els interessos editorials i polítics dels propietaris de determinats mitjans de comunicació van influir en la cobertura que van realitzar de la revolució tunisiana.

Les dilatades trajectòries d'*Al Jazeera* en àrab i *Le Monde* cobrint Tunísia, unides al posicionament ideològic dels seus propietaris d'aquests mitjans, van provocar que tant *Al Jazeera English* com el rotatiu francès informessin i es mostressin especialment durs al criticar i qüestionar certes actituds d'alguns dels actors implicats en la revolució tunisiana. Des del seu naixement, tant *Al Jazeera* com *Al Jazeera English* van mantenir una línia molt dura amb els règims autocràtics àrabs coincidint amb l'agenda política exterior de Qatar.

Ja en la seva primera informació del 20 de desembre de 2010, la plataforma online de la televisió qatariana criticava de forma contundent l'actitud del govern de Ben Ali, la manca de llibertat i el fet que els mitjans oficials tunisians no informessin dels fets. El 28 de desembre de 2010, el mitjà qatarià ja parlava de "protestes contra l'atur i la situació social", i destacava que "Tunísia segueix sent relativament pròspera en comparació a d'altres països africans, però diversos grups internacionals de drets humans afirmen que el seu govern aixafa la dissidència. Una acusació que el govern de Ben Ali nega".

La posició d'*Al Jazeera* va ser durament criticada pel govern tunisià: "El Parlament tunisià, juntament amb quatre partits polítics, van acusar *Al Jazeera* d'intentar desestabilitzar el país i de difondre informació falsa a través de la seva cobertura dels incidents de Sidi Bouzaid i les protestes posteriors". El mitjà qatarià destacava que el règim tunisià havia emès declaracions publicades per l'agència oficial de notícies tunisiana, dient que "*Al Jazeera* havia optat a l'exageració, la fabricació i la fal·làcia en la seva cobertura de les protestes socials per la desocupació". El 29 de desembre de 2010, l'executiu de Ben Ali culpabilitzava *Al Jazeera* i el mitjà qatarià ho presentava de la següent manera: "El govern tunisià també ha acusat certs canals de televisió estrangers de radiodifusió i hostils a Tunísia de fer falses acusacions sense verificació, basades en la dramatització i la deformació".

En aquest sentit, alguns analistes també van reforçar la influència de la geopolítica en la cobertura que *Al Jazeera English* va fer de la revolució tunisiana. El polític Rami G. Khouri destacava a l'*International Herald Tribune* que concebia “*Al Jazeera* com una força política que pot desenvolupar un rol en la promoció de canvis polítics, i que des de la seva creació el 1996 ha estat un instrument d’expressió de les emocions i la solidaritat de l’audiència àrab frustrada per no haver pogut exercir la seva completa ciutadania”. Khouri indica que “a causa de la seva gran implantació en les llars del món àrab pot empènyer molts ciutadans del món àrab a aixecar-se contra els seus governs”. Una opinió que comparteix Ian Black, editor per al Magreb i Pròxim Orient del rotatiu britànic *The Guardian*.

L’antic vincle colonial de França amb Tunísia i la seva línia editorial de centre-esquerra, van fer que *Le Monde* fos especialment crític amb el govern francès de signe conservador presidit per Nicolàs Sarkozy per les seves estretes relacions amb Ben Ali. El periòdic gal va criticar especialment el fet que París no qüestionés la repressió dels cossos de seguretat del règim tunisià vers les protestes pacífiques. En l’editorial de *Le Monde* de l’edició de cap de setmana del 16 i 17 de gener de 2011, s’assenyalaven els aspectes negatius de la gestió dels 23 anys de Ben Ali i es denunciava la utilització de l’islamisme per guanyar-se la connivència d’Occident i en especial de França. *Le Monde* també va destacar que els governs de Sarkozy i Chirac mai van saber escoltar l’oposició tunisiana exiliada i van ser aliats de Ben Ali.

The Guardian i l'*International Herald Tribune* també van mostrar-se molt crítics amb les pràctiques del règim tunisià que, finalment, van provocar l’esclat de la revolució. Exemple d’aquest posicionament, és l’editorial que el 14 de gener de 2011, va publicar la versió internacional del *The New York Times* on culpabilitzava a Ben Ali de la situació i destacava que mentre els EUA, la UE i l’ONU havien criticat el govern tunisià, el rotatiu nord-americà denunciava el “vergonyós” silenci del govern francès.

The Guardian també va mostrar-se molt crític amb la postura i l’actitud dels Estats Units i la Unió Europea durant la revolta tunisiana, acusant-los de donar suport a Ben Ali fins minuts abans del seu derrocament. En base als cables destapats per *WikiLeaks*, el periòdic

britànic assenyala la hipocresia de Nicolàs Sarkozy i dels EUA per la seva estreta col·laboració amb el règim tunisià. Per a *The Guardian* la revolta de Tunísia és un bon moment perquè els EUA i la UE comencin a defensar la democràcia i els drets humans als països àrabs i deixin de donar suport als règims autoritaris. Finalment, també cal assenyalar que els mitjans de titularitat pública *BBC* i *France 24 English* van tractar de buscar un punt equidistant entre el govern tunisià i els manifestants.

11. La representació de determinats actors i l'ús de la terminologia per part d'alguns mitjans de comunicació van canviar a partir del derrocament de Ben Ali el 14 de gener de 2011.

Després de realitzar l'anàlisi terminològic podem concloure que existeixen dues fases pel que fa l'ús del llenguatge i la presentació dels actors. Una primera etapa fins a la marxa de Ben Ali, on determinats mitjans de comunicació van evitar utilitzar adjectius per a designar als diferents actors i quan ho feien sempre posaven aquests qualificatius en la boca de les fonts. La segona etapa s'inicia amb la marxa de Ben Ali a l'Aràbia Saudita i, a partir d'aquest moment, són els propis mitjans els que en les seves editorials o els periodistes en els seus articles els que fan ús d'una determinada terminologia que presenta connotacions i, fins i tot, un posicionament en el conflicte social tunisià.

En l'editorial de *Le Monde* de l'edició de cap de setmana del 16 i 17 de gener de 2011, s'aborda la fugida de Ben Ali cap a l'Aràbia Saudita. Fins aleshores, el rotatiu s'havia contingut molt a l'hora de criticar el govern de Ben Ali i havia utilitzat un llenguatge força condescendent amb el president. En aquest editorial, el periòdic francès parla de "miracle tunisià", "règim policial brutal", "primera revolta popular que acaba amb un règim dictatorial a un país àrab" i també es refereix al govern tunisià com "una autocràcia cleptòmana". En les següents informacions, a Ben Ali se'l presenta com a "dictador" i al seu executiu com a "règim corrupte i arbitrari".

En referència a l'ús de la força per part de les autoritats contra els manifestants, el periòdic francès parla de "contrarevolució", "repressió feroç" i "repressió brutal". I per referir-se a la revolució s'utilitzen termes com "revolta dels gessamins", "intifada i

revolució de la dignitat”, “la revolució de *Facebook*” i “la primera revolució del món àrab”. Finalment, per referir-se a la resta de governs àrabs de la regió amb característiques similars s'utilitzen les expressions “règims autoritaris” i “mandataris àrabs autoritaris”.

L'International Herald Tribune va presentar a Ben Ali de les formes següents: “dictador tunisià”, “autòcrata”, “president autoritari” i “corrupte”. Al referir-se a Tunísia, es presenta al país magrebí com un “estat policial”, “país repressiu”, “règim àrab” i “el país més europeu del nord d'Àfrica”. Aquest rotatiu es refereix a la revolució tunisiana amb les expressions “revolta àrab”, “revolta dels gessamins” i a la seva propagació a d'altres països àrabs com “contagi revolucionari”. També cal destacar que s'utilitza l'expressió “dobles estàndards d'Occident”, per referir-se a la connivència dels governs occidentals amb règims àrabs com el tunisià i també apareix el concepte “democràcia islamista” per referir-se al tipus d'estat cap el qual poden evolucionar aquests països si es duu a terme un procés de transició democràtica.

The Guardian, per la seva banda, va presentar a Ben Ali com a “tirà” i “brutal dictador”, i va referir-se al clan familiar Ben Ali-Trabelsi i a les seves activitats corruptes com “l'estil mafiós de la família Ben Ali”. Pel que fa al règim tunisià i als països àrabs també regits per dictadures, el diari britànic els referencia com “un dels règims àrabs més repressius”, “règims repressius àrabs” i “dictadures àrabs”.

Si parlem dels mitjans públics *France 24 English* i *BBC*, aquests van ser els més mesurats en l'ús de la terminologia. A partir del 14 de gener de 2011, per a la *BBC* Ben Ali va deixar de ser el president tunisià per a convertir-se en “dictador” i el seu govern en una “dictadura”. Per referir-se a l'aixecament popular que va protagonitzar el poble tunisià la cadena britànica va recórrer a termes com “revolta dels gessamins” i “revolució”. Un cop es va produir la marxa de Ben Ali, *France 24 English*, va presentar el seu govern com a “règim”. Cal destacar que el mitjà francès va rebutjar la utilització de l'expressió “revolució dels gessamins” argumentant que aquesta expressió s'havia utilitzat prèviament per referir-se al “cop d'estat tou” perpetrat pel propi Ben Ali per derrocar a Habib Bourguiba el 1987.

La *CNN* va presentar el govern de Ben Ali amb l'expressió “23 anys de dictadura” i “estat policial”. Per referir-se a la revolució tunisiana, el mitjà nord-americà va utilitzar expressions com “revolta del gessamins”, “protesta pel menjar”, “revolució” i “la primera revolució àrab del segle XXI”. Finalment, cal destacar que *Al Jazeera English* va ser força crític amb el règim tunisià des del primer dia de cobertura. La cadena qatariana va presentar a Ben Ali com a “dictador” i al seu govern com a “règim tunisià”, “estat policial”, “23 anys de dictadura” i “23 anys de règim autoritari”. Per referir-se a les protestes socials va emprar expressions com “revolució tunisiana”, “aixecament tunisià”, “revolució dels gessamins”, encara que en una peça informativa destaca que van ser els tunisians qui van batejar els fets a les xarxes socials d'aquesta manera.

12. La cobertura de la revolució tunisiana demostra la consolidació de les plataformes online de les televisions i l'obsolescència dels diaris en format imprès com a models de producció periodística.

Un esdeveniment sense precedents en el món àrab com la revolució tunisiana suposava tot un repte per als mitjans de comunicació. La detallada anàlisi de la cobertura evidencia com les plataformes online televisives van superar amb escreixos el repte, al mateix temps que demostra que la premsa escrita és un model obsolet per cobrir el gran i constant volum d'informació que genera un cas excepcional d'aquesta magnitud. Els webs de les televisions van combinar perfectament l'ús del llenguatge audiovisual, textual i gràfic, i van saber espremer al màxim el potencial de les xarxes socials. Informació a l'instant, reflexió, context i la possibilitat de retransmetre en viu els moments més importants de la revolució van consolidar aquest model de producció informativa.

Pel contrari, la nostra anàlisi demostra que el format paper dels diaris ha quedat obsolet per assumir el volum d'informació que genera un cas excepcional com la revolució tunisiana. El cas més clar que apuntala aquesta conclusió són les edicions de caps de setmana –on el diari no torna a publicar fins 48 hores més tard– i l'horari de tancament de les edicions; rutines professionals que poden provocar la no inclusió no només de la informació més rellevant de la jornada, sinó de la revolució tunisiana. Va ser el cas de

l'edició del 15 de gener de 2011 de *Le Monde*. El 14 de gener de 2011, Ben Ali va abandonar Tunísia rumb a l'Aràbia Saudita. Mentre *The Guardian* i l'*International Herald Tribune* sí van incloure aquesta informació en les seves edicions del 15 de gener, la informació que *Le Monde* duia a la portada era “*Contra les cordes*”. És a dir, el fet que el rotatiu francès tanqués aviat l'edició va provocar que el dia 15 –l'endemà de la marxa de Ben Ali– no portés la informació més important de la revolució tunisiana.

Els diaris segueixen sent un marc incomparable per oferir informació de context i reflexió sobre els esdeveniments, però ha quedat demostrat que les tradicionals rutines professionals no són compatibles amb les necessitats de producció informativa que requereix un cas excepcional com la revolució tunisiana.

13. L'interès per la regió, l'experiència adquirida en cobertures anteriors, els interessos editorials i la tipologia de l'equip professional desplegat sobre el terreny són els factors principals que van condicionar la producció periodística dels mitjans de comunicació durant la cobertura mediàtica de la revolució tunisiana.

Des del seu llançament l'any 1996, *Al Jazeera* ha centrat el seu interès en cobrir els fets més rellevants succeïts tant al Magreb com al Pròxim Orient, i ha posat especial èmfasi en denunciar les condicions de vida sota els règims dictatorials. Aquest interès per Tunísia s'ha traduït en una cobertura constant de la situació al país durant el govern de Ben Ali amb la conseqüent identificació dels principals problemes socials del país molt abans que esclatés la revolució el desembre de 2010. Una experiència de la qual s'aprofita i es nodreix *Al Jazeera English* quan neix el 2006 i que queda palesa, tal i com demostra la nostra anàlisi al ser el primer mitjà en informar-ne el 20 de desembre de 2010 i en identificar els motius de les protestes.

De la mateixa manera, el fet que Tunísia sigui una antiga colònia francesa, provoca que el diari *Le Monde* i *France 24 English* hagin cobert durant anys i de forma continuada l'actualitat de Tunísia adquirint un coneixement notable sobre la situació al país. *Le Monde* a més, sempre ha criticat la connivència del govern de Nicolàs Sarkozy amb el règim de Ben Ali, i aquest fet s'ha notat en cobertures com la de la revolta minera de

Gafsa durant el 2008. Aquest interès notable per la regió queda palès quan *France 24 English* va informar de la revolució tunisiana en una data tan avançada com el 21 de desembre de 2010 i *Le Monde* va ser el diari que major quantitat d'unitats informatives va dedicar a l'aixecament popular tunisià.

Finalment, destacar que aquest interès en Tunísia i el fet que la revolució fos un esdeveniment històric amb una dimensió sociopolítica sense precedents en el món àrab, va incidir en la tipologia d'equip que els diferents mitjans van enviar al país magrebí, i la conseqüent influència que aquest element va tenir en la cobertura.

CAPÍTOL 6. CONCLUSIONS FINALS

A continuació, ens disposem a presentar les conclusions finals elaborades a partir de les hipòtesis de partida que fan referència als aspectes que van marcar una cobertura sense precedents com la revolució tunisiana: el nous factors que condicionen la producció periodística, els mitjans de comunicació que fixen l'agenda intermèdia, l'ús de la terminologia i la presentació dels actors i la consolidació o obsolescència de determinats models informatius.

Conclusió 1. Una dilata i rigorosa trajectòria periodística a la regió suposa experiència, capacitat d'anticipació i, en conseqüència, credibilitat. Per aquests motius *Al Jazeera English*, *France 24 English* i *Le Monde* van fixar l'agenda intermèdia durant la cobertura de la revolució tunisiana i van determinar la informació que la resta de mitjans de comunicació van oferir d'aquest moment històric.

L'estret vincle de Qatar amb la resta del món àrab i l'antiga relació colonial de França amb el nord d'Àfrica porta a aquests mitjans de comunicació a un millor coneixement de la situació i a una anticipació informativa que provoca que la resta de mitjans els prenguin com a referència per realitzar la seva cobertura. En aquest sentit, *Al Jazeera English* va ser capaç d'identificar les principals causes de la revolució tunisiana i entendre el significat dels esdeveniments que s'estaven produint abans que cap altre mitjà. La identificació i fixació de l'atur, la situació econòmica, l'autoritarisme i la manca de llibertats com a principals motius de la revolució, van contribuir a l'establiment de l'agenda intermèdia fixant els principals punts claus que després incidirien en la cobertura de la resta de mitjans de comunicació.

A la promptitud de les informacions difoses per *Al Jazeera English* i *France 24 English* va contribuir la circumstància que ambdues cadenes de televisió disposessin de les seves respectives versions en àrab amb una àmplia xarxa de fonts sobre el terreny. Aquest fet va permetre crear sinèrgies amb les versions angleses i d'aquesta forma treure el màxim partit a la cobertura de la revolució tunisiana. En el cas de *Le Monde*, el periòdic francès

gaudia de la confiança i credibilitat de la resta de mitjans com a conseqüència de la seva dilatada trajectòria al Magreb i, més concretament, per la cobertura que va realitzar de la revolta minera de Gafsa el 2008, l'avantsala de la revolució de 2010.

Conclusió 2. Els vincles i l'interès per la regió, el bagatge adquirit en cobertures anteriors, els interessos editorials, l'accés a les fonts i el tipus d'equip professional desplegat sobre el terreny són els principals factors que condicionen la producció periodística d'un mitjà de comunicació durant la cobertura mediàtica d'un cas excepcional com la revolució tunisiana.

Els vincles històrics i les estretes relacions bilaterals entre dos països o territoris s'acostumen a traduir en l'interès mediàtic d'una part cap a l'altra que empeny els mitjans de comunicació a cobrir de forma permanent els fets més transcendents d'aquesta regió. Aquesta atenció constant i les conseqüents cobertures des de la distància o sobre el terreny, es tradueixen en l'adquisició d'un bagatge professional i un coneixement notable sobre la situació del país, que en un cas excepcional com l'esclat d'una revolució, permet al mitjà de comunicació treballar amb una millor desimboltura.

Una experiència in situ que permet al mitjà de comunicació disposar d'un ampli accés a fonts pròpies a les que poder recórrer davant l'esclat d'un conflicte sociopolític de magnituds considerables. Un context, on la línia editorial del mitjà o els interessos geopolítics dels seus propietaris també és un factor que influeix en la producció informativa. Finalment, assenyalar que el grau d'interès en el país i la transcendència històrica dels fets incideixen de forma directa en la tipologia d'equip professional que un mitjà de comunicació decideix destinar i la conseqüent influència que aquesta decisió té en la cobertura.

Conclusió 3. En un conflicte social de les característiques de la revolució tunisiana, la construcció del temari (*tematització*⁷⁸) es produeix a partir de la interacció de dos elements: les causes principals que estan darrere del conflicte i els punts clau fixats pels mitjans de comunicació que han establert l'agenda intermèdia.

⁷⁸ Al punt 2.1.2.1. Tematització, s'explica aquesta proposta teòrica de Luhman (1978) i les posteriors aproximacions de Marletti (1985) i Rodrigo (1989), entre d'altres.

Des del seu naixement l'any 1996, *Al Jazeera* s'ha esforçat per identificar i tractar en els seus programes els principals problemes dels estats àrabs autocràtics i els ha fixat en el centre de l'atenció pública. En aquest sentit, és molt interessant veure com *Al Jazeera English* va aprofitar-se de l'experiència i el bagatge adquirit per la seva versió en àrab, i va situar l'atur, la situació econòmica, la corrupció, l'autoritarisme, respectivament i la llibertat com a temes principals de la seva cobertura. Per efecte de l'agenda intermèdia, aquests també van esdevenir els punts clau que la resta de mitjans van considerar centrals per a les seves informacions.

Conclusió 4. L'aixecament popular tunisià és una revolució de naturalesa social i política i, per tant, els mitjans de comunicació tendeixen a enquadrar la gran majoria de les informacions des del punt de vista del conflicte.

En el cas de la revolució tunisiana, els mitjans de comunicació van emfatitzar el conflicte entre els manifestants que exigien tota una sèrie de millores socials i un govern caracteritzat per l'autoritarisme i l'immobilisme. Un gruix important de la seva cobertura es va centrar en buscar històries que aguditzessin encara més les insalvables diferències entre el gruix del poble tunisià i la seva cúpula governamental. Tal i com indica (Pont, 2008: 263), en una situació de crisi extrema com pot ser una tragèdia, una revolució o una guerra, és important que els mitjans de comunicació respectin els codis ètics i deontològics i evitin tendir a l'espectacularització.

Conclusió 5. En una situació de censura i sense professionals sobre el terreny, els mitjans de comunicació tendeixen a privilegiar les fonts oficials de caràcter polític i les mediàtiques. En un context de bloqueig informatiu i d'una successió constant de fets, les fonts mediàtiques a les que més recorren els mitjans són les xarxes socials, els mitjans locals i les agències de notícies. Quan ja es disposa d'un equip sobre el terreny, existeix un major equilibri entre la utilització de fonts oficials i mediàtiques i d'altres com les de l'oposició i les tècniques.

En una notícia en desenvolupament (Tuchman, 1983: 65) de les característiques de la revolució tunisiana observem una primera fase on els mitjans es veuen obligats a

informar des de la distància per la situació de censura i, per aquest motiu, recorren principalment a fonts oficials i mediàtiques. Aquest tipus de situacions pot provocar que els mitjans de comunicació tinguin una gran dependència de les agències de comunicació, les xarxes socials i els mitjans locals.

En el cas d'aquestes últimes dues tipologies de fonts, els periodistes han de contrastar molt acuradament cada informació perquè, els rumors en el cas de les xarxes socials i la censura en el cas dels mitjans locals, poden desvirtuar-la. Un cop els mitjans de comunicació aconseguen sortejar el bloqueig informatiu i disposar d'un equip de periodistes sobre el terreny, les fonts oposidores i tècniques guanyen més presència i l'espectre de fonts s'equilibra.

Conclusió 6. En un procés d'agitació i protesta social incipient marcat per l'estreta censura d'un règim autocràtic i la inexistència d'informadors propis, les xarxes socials esdevenen font d'informació alternativa a les fonts oficials del govern i dels mitjans locals. Els professionals destaquen les avantatges de les xarxes socials però també assenyalen la necessitat d'un esforç extra de contrastació de les informacions davant l'abundància de rumors.

En un episodi de conflicte amb les característiques de la revolució tunisiana, les xarxes socials juguen un paper molt important, especialment durant els primers compassos, al assumir una gran varietat de funcions. Mobilització de la població, font alternativa d'informació en un context de censura i sense professionals sobre el terreny, i atracció de l'atenció dels principals mitjans de comunicació del món. En referència a aquest últim aspecte, blogs crítics amb el règim i xarxes socials com *Facebook* i *Twitter*, poden esdevenir claus per focalitzar l'atenció dels mitjans. De nou, cal destacar la imperiosa necessitat de contrastar les diferents informacions que difonen les xarxes socials com a conseqüència de l'elevada quantitat de rumors.

Conclusió 7. Les nombroses aparicions i mencions d'analistes i experts indica l'esforç dels mitjans de comunicació per contextualitzar situacions de conflicte social i polític. En aquest tipus de successos, explicar les causes i oferir un marc històric esdevé fonamental per facilitar a l'audiència una millor comprensió dels fets. A més, en un món tant estereotipat com l'àrab, la contextualització encara cobra més importància per trencar amb apriorismes i prejudicis sense fonament.

Durant dècades, en la construcció del relat periodístic sobre el món àrab i musulmà, Occident ha imposat una visió orientalista⁷⁹ repleta d'estereotips i generalitzacions. Una tendència que va experimentar un punt d'inflexió amb el naixement d'*Al Jazeera*, un mitjà de comunicació fet per àrabs i per a àrabs. Els grans esforços de contextualització que la cadena qatariana va fer en cobertures com les Guerres d'Afganistan o l'Iraq, és un relleu que *Al Jazeera English* va prendre i un repte que els principals mitjans de comunicació del món van superar, tal i com queda demostrat en la cobertura informativa de la revolució tunisiana.

La presència habitual d'analistes i experts als mitjans de comunicació esdevé fonamental per aportar un marc històric i geopolític que complementi les informacions que en moltes ocasions només ofereixen pinzellades d'allò que està succeint. És responsabilitat dels mitjans de comunicació comprometre's a cedir una quota d'espais a tècnics i especialistes perquè puguin contextualitzar els conflictes i les situacions que revesteixen complexitat.

Conclusió 8. Els interessos editorials i polítics dels propietaris dels mitjans de comunicació influeixen en la cobertura d'un succés amb fortes connotacions socials i polítiques. Aquest posicionament respecte els esdeveniments s'observa en la forma en aspectes com la representació de determinats actors, l'ús de la terminologia i l'articulació del discurs.

Després de l'anàlisi realitzada, podem concloure que tal i com afirmen Chomsky i Herman (1988), la propietat dels mitjans de comunicació influeix en la producció periodística. En l'estudi de cas que ens ha ocupat, les agendes polítiques dels propietaris

⁷⁹ Vegeu el punt 3.2. La construcció a Occident de la imatge del món àrab i islàmic.

de determinats mitjans de comunicació han influït en la cobertura d'alguns esdeveniments, i també s'ha deixat entreveure en la representació d'alguns actors, l'ús del llenguatge i l'articulació del relat. El cas més clarificador és el d'*Al Jazeera English*, que des del seu naixement han mantingut una línia molt dura amb els règims autocràtics àrabs coincidint amb l'agenda política exterior de Qatar.

Conclusió 9. El tipus de cobertura que requereix un cas excepcional amb un gran i constant volum d'informació, reafirma la consolidació de models de producció periodística com les plataformes online de les televisions i planteja la necessitat de repensar-ne d'altres com els diaris en format imprès.

Les plataformes online televisives van superar amb escreixos el repte d'informar sobre un succés de gran transcendència històrica i sense precedents en el món àrab. Els webs de les cadenes de televisió van alternar a la perfecció l'ús del llenguatge audiovisual, textual i gràfic, i van saber aprofitar el potencial de les xarxes socials. Informació a l'instant, reflexió, context i la possibilitat de retransmetre en viu els moments més importants de la revolució confirmen la idoneïtat d'aquest model de producció informativa. D'altra banda, els periòdics segueixen sent una eina immillorable per oferir informació de context i reflexió sobre determinats successos, però ha quedat demostrat que les rutines professionals tradicionals no són compatibles amb les necessitats de producció informativa que requereix un cas excepcional com la revolució tunisiana.

7. BIBLIOGRAFIA

- ABU WARDA, N. (2000). «Los medios de comunicación árabes, estructura y características». *ZER Revista de Estudios de Comunicación*, n°8. Bilbao: UPV/EHU, p. 113-142.
- ADAMS, M. (1971). *World media and the Arabs: an Arab perspective*. In Jabara, A. i Terry, J. (eds.), *The Arab World from Nationalism to Revolution*, The Medina University Press International, Wilmette, III.
- AMIN, H. (2009). «Strengthening the Rule of Law and Integrity in the Arab World. Report on the State of the Media in Egypt». The Arab Center for the Development of the Rule of Law and Integrity. [http://www.arabruleoflaw.org/files/pdf/media/english/p2/egypt_mediareportp2_en.pdf]. Consulta: març de 2014.
- AMIN, H. (2001). «Mass Media in the Arab States between Diversification and Stagnation: An Overview». *Kai Hafez's Mass Media Politics & Society in the Middle East*. New Jersey: Hampton Press.
- AMIN, H. I. i NAPOLI, J. (1997). «Press Freedom in Egypt». *Communication and Press Freedom in Africa*, William Jong-Ebot and Festus Eribo, eds. Africa World Press, Inc
- AGUILAR, S. et al. (1991). *Las mentiras de una guerra. Desinformación y censura en el conflicto del Golfo*. Barcelona: Deriva Editorial.
- AIRA, J. A. (2008). *La construcció mediàtica de l'agenda política. El pes del màrqueting polític en les estratègies partidistes. El cas de l'enquadrament mediàtic de l'Estatut de Catalunya 2006*. Barcelona: Universitat Ramon Llull.
- AL-MONITOR. [<http://www.al-monitor.com/pulse/sources/alhayat>]. Consulta: agost 2014.
- ÁLVAREZ-OSSORIO, I. i GUTIÉRREZ, I. (2011). *Informe sobre las revueltas árabes*. Madrid: Ediciones del Oriente y del Mediterráneo.
- ALTHAUS, S.L. i TEWSKBURY, D. (2002). «Agenda Setting and the “New” News Patterns of Issue Importance Among Readers of the Paper and Online Versions of the New York Times». *Communication Research*, Vol. 29 Núm. 2, April 2002, Sage Publications, p.180-207. [http://faculty.las.illinois.edu/salthaus/Publications/althaus_tewksbury_2002_cr.pdf]. Consulta: setembre de 2015.
- AMNESTY INTERNATIONAL. (1992). *Tunisia: Prolonged Incommunicado Detention and Torture*. London: Amnesty International, p. 8.

AMNESTY INTERNATIONAL. (2009). *Behind Tunisia's Economic Miracle*. London: Amnesty International. p. 1-12.

ASENSIO, C. L. (2012). «Una discusión teórica en torno al concepto de “revolución”». *Nómadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales y Jurídicas*, núm. 34. [<https://pendientedemigracion.ucm.es/info/nomadas/34/carlosasensio.pdf>]. Consulta: octubre de 2015.

ASHARQ AL-AWSAT. [<http://english.aawsat.com/about-us>]. Consulta: agosto de 2014.

ASSOCIATED PRESS. (2011). «Switzerland freezes assets of Zine al-Abidine Ben Ali and Laurent Gbagbo». *The Guardian*. (19 de gener de 2011). [<http://www.theguardian.com/world/2011/jan/19/switzerland-freezes-assets-ben-ali-gbagbo>]. Consulta: març de 2015.

AZNÁREZ, M. (2003). «Periodismo y guerra». *El País*. (23 de marzo de 2003). [http://elpais.com/diario/2003/03/23/opinion/1048374008_850215.html]. Consulta: setembre de 2015.

BAHA EL-DIN, A. (1971). *World media and the Arabs: an Arab perspective*. In Jabara, A. i Terry, J. (eds.), *The Arab World from Nationalism to Revolution*, The Medina University Press International, Wilmette, III.

BAKER, A. (2011). «Bahrain's Voiceless: How al-Jazeera's Coverage of the Arab Spring Is Uneven». *Time*. (24 de maig de 2011). [<http://world.time.com/2011/05/24/bahrain-voiceless-how-al-jazeeras-coverage-of-the-arab-spring-is-uneven/>]. Consulta: setembre de 2015.

BALTA, P. (1994). *El gran Magreb: desde la independencia hasta el año 2000*. México; Madrid: Siglo XXI Editores.

BANC MUNDIAL. (2014). [<http://data.worldbank.org/region/ARB>] Consulta: febrer de 2015.

BARDIN, L. (1986). *El análisis de contenido*. Madrid: Ediciones Akal, p. 32.

BASSETS, LL. (2012). *El año de la revolución*. Madrid: Taurus.

BBC News. «Tunisian Islamist leader Rachid Ghannouchi returns home». *BBC*. (30 de gener de 2011). [<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12318824>]. Consulta: febrer de 2015.

BELKACEM, K i LEVY, D. (2011). «Media coverage of major infrastructure projects in France and Britain. A comparative study». *Reuters Institute for the Study of Journalism and University of Oxford*, p. 11. [<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/ckfinder/userfiles/files/1243-Infrastructure-Report.pdf>]. Consulta: maig de 2015.

BELTRÁN, M. (1985). «Cinco vías de acceso a la realidad social». *En Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, nº 29, p. 7-42.

BEN MHENNI, L. (2011). *La revolución de la dignidad*. Madrid: Destino, p. 25-28.

BEN ROMDHANE, M. (2011). *État, économie et société. Ressources politiques, légitimation et régulations sociales*. París: Publisud.

BERGER, P. i LUCKMANN, T. (1968). *La construcción social de la realidad*. Traducción: Silvia Zuleta. Buenos Aires: Amorrortu.

BOOTH, R. (2010).). «WikiLeaks cables claim al-Jazeera changed coverage to suit Qatari foreign policy». *The Guardian*. (6 de diciembre de 2010). [<http://www.theguardian.com/world/2010/dec/05/wikileaks-cables-al-jazeera-qatari-foreign-policy>]. Consulta: noviembre de 2014.

BORRAT, H. (1989). *El periódico, actor político*. Barcelona: Gustavo Gili.

BROSIUS, H. B. i EPS, F. (1995). «Prototyping through key events: news selection in the case of violence against aliens and asylum seekers in Germany», *European Journal of Communication*, 10, p. 391-412.

BRYANT, J. i THOMPSON, S. (2002). *Fundamentals of media effects*. New York: McGraw-Hill.

BURGUET, F. (1997). *Construir les notícies. Una teoria de la redacció periodística*. Barcelona: Dèria.

CAMAU, M. (1989). *La Tunisie*. París: Presses Universitaires de France, p. 52.

CAMAU, M. i GEISSER, V. (2004). *Habib Bourgiba. La trace et l'heritage*. París: Karthala, p. 400.

CASERO, A. (2004). «Els mitjans de comunicació davant l'11-M: la construcció d'un cas excepcional». *Quaderns del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)*. Núm. 19-20, abril de 2004.

CASTEL, A. (2007). *Anàlisi de la informació sobre els conflictes de l'Àfrica subsahariana a la premsa espanyola (1992-1998). Estudi de tres casos significatius: Somàlia, Rwanda i República Democràtica del Congo*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

CHAFETS, Z. (1985). *Double Vision: How the Press Distorts America's View of the Middle East*, Nova York: William Morrow & Co.

- CHERKAOUI, T. (2014). «Al Jazeera's Changing Editorial Perspectives and the Saudi-Qatari Relationship». *The Political Economy of Communication*, Vol 2, núm. 1. [<http://polecom.org/index.php/polecom/article/view/28/205>]. Consulta: agost de 2015.
- CHOMSKY, N. i HERMAN, E. (1988). *Manufacturing Consent. The Political Economy of the Mass Media*. New York: Panteón Books.
- CHRISAFIS, A. (2011) «Sarkozy admits France made mistakes over Tunisia». *The Guardian*. (24 de gener de 2011). [<http://www.theguardian.com/world/2011/jan/24/nicolas-sarkozy-tunisia-protests>]. Consulta: maig de 2015.
- CIDOB. (2011). *Bibliografías Líderes Políticos: Zine El Abidine Ben Ali*. [http://www.cidob.org/es/documentacio/biografias_lideres_politicos/afrika/tunez/zine_el_abidine_ben_ali]. Consulta: febrer de 2015.
- COHEN, B. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton (Nueva Jersey): Princeton University Press, p. 13.
- COLEMAN, R. i McCOMBS, M. (2007). «The young and agenda-less? exploring age-related differences in agenda setting on the youngest generation, baby boomers and the civic generation». *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 84(3), p. 495-508.
- COMITEE TO PROTECT JOURNALISTS, (2001). «U.S. Airstrike Destroys Al-Jazeera in Kabul Office». [<https://cpj.org/2001/11/us-airstrike-destroys-aljazeera-office-in-kabul.php>]. Consulta: novembre de 2014.
- CONWAY, M. i PATTERSON, J. R. (2008). «Today's Top Story? An Agenda-Setting and Recall Experiment Involving Television and Internet News». *Southwestern Mass Communication Journal*. Sep2008, Vol. 24 Issue 1, p. 31-48.
- COOLEY, J. K. (1981) . «The news from the Mideast: A working approach». *The Middle East J*, 35, p. 465-480.
- D'ANGELO, P. (2002). «News framing as a multipragmatic research program. A response to Entman». *Journal of Communication*, 50, 3, p. 870-888.
- DABED, E. (2006). «Medios occidentales e Islam. (O de la fabricación del enemigo)». *Hoja de Ruta*, 14. [http://www.hojaderuta.org/pdf.php?id_texto=88&id_revista=14]. Consulta: febrer de 2014.
- DAWISHA, A. (2013). *The Second Arab Awakening: Revolution, Democracy, and the Islamist Challenge from Tunis to Damascus*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- DEARING, J. W. i ROGERS, E. M. (1996). *Communication Concepts 6: Agenda-Setting*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- DEGEORGE, W. (1981). «Conceptualization and measurement of audience agenda». A: WILHOT, G. C. i DEBECK, C. M. (Eds.), *Mass Communication Review Yearbook*, 2. Beverly Hills, CA: Sage, p. 219-224.
- DEIROS, T. (2015). «Lista Falciani: el clan de Ben Ali ocultaba parte del saqueo de Túnez en el HSBC». *El Confidencial*. (18 de febrero de 2015). [http://www.elconfidencial.com/economia/lista-falciani/2015-02-18/el-clan-del-dictador-ben-ali-ocultaba-parte-del-saqueo-de-tunez-en-el-hsbc_713164/]. Consulta: març de 2015.
- DOMENACH, J. M et al. (1981): *La violencia y sus causas*. París: Editorial de la UNESCO, p. 36.
- DRISS, A. (2011). «Reflexiones sobre la revolución tunecina». *Boletín Elcano*, 24 de febrero de 2011.
- DUFFY, M. J. (2014) «Arab Media Regulations: Identifying Restraints on Freedom of the Press in the Laws of Six Arabian Peninsula Countries», 6 *Berkeley J. Middle E. & Islamic L.* [<http://scholarship.law.berkeley.edu/jmeil/vol6/iss1/2/>]. Consulta: febrer de 2014.
- DUNSKY, M. (2001). «Missing: The Bias Implicit in the Absent». *Arab Studies Quarterly*; Summer 2001, Vol. 23 Issue 3, p. 1-29.
- EILDERS, C. i LUTERS, A. (2000). «Research note: Germany at war. Competing framing strategies in german public discourse». *European Journal of Communication*, 15 (3), p. 415-428.
- EL-NAWAWY, M. i ISKANDER, A. (2003). *Al-Jazeera: The Story of the Network that is Rattling Governments and Redefining Modern Journalism*. Boulder: Westview.
- EL PAÍS. (2004). «Las llamadas de Aznar a EL PAÍS». *El País*. (30 de noviembre de 2004). [http://elpais.com/diario/2004/11/30/espana/1101769213_850215.html]. Consulta: octubre de 2013.
- ENTMAN, R. (1993). «Framing: toward clarification of a fractured paradigm», *Journal of Communication*, 43, 3, p. 52.
- ERICSON, R. V. et al. (1989). *Negotiating Control. A Study of New Sources*. Stony Strafford. Open University Press.
- ESSAID et al. (2012). «Al Jazeera: One Name, Two Channels», *Global Newsroom*. (9 de maig de 2012). [<http://globalnewsroom.org/al-jazeera-one-name-two-channels/>]. Consulta: octubre de 2015.

- FAHMY, S. i JOHNSON, T. J. (2010). «Who is Winning the Hearts and Minds of the Arab Public? An examination of how Arab viewers judge the credibility of Al-Jazeera, Al-Arabiya, Al-Hurra and local Arab stations». *International Communication Research Journal*, 45 (1-2), p- 24-48. [https://www.academia.edu/1984609/The_credibility_of_Al-Jazeera_Al-Arabiya_Al-Hurra_and_local_Arab_stations]. Consulta: agost de 2015.
- FANDY, M. (2005). «Arab Media: Tools of the Governments; Tools for the People». *United States Institute of Peace. Virtual Diplomacy Series, Núm. 18*.
- FONTANA, J. (2000). *Europa ante el espejo*. Barcelona: Crítica.
- GALLEGOS, C. et al. (2005). «Reseña de “Pierre Bourdieu. Campos de conocimiento: teoría social, educación y cultura”». *Economía, Sociedad y Territorio 2005, V (19). El Colegio Mexiquense, A.C. Toluca, México*, p. 667-672. [<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=11101909>]. Consulta: juliol de 2015.
- GALTUNG, J. (1969). «Violence, Peace, and Peace Research», *Journal of Peace Research* 6, núm. 3, p. 167-91.
- GALTUNG, J. (1990). «Cultural Violence», *Journal of Peace Research* August 1990 vol. 27 núm, 3, p. 291-305.
- GALTUNG, J. (2003). *Violencia Cultural*, Guernika-Lumo, Gernika Gogoratuz. [<http://www.gernikagogoratuz.org/web/uploads/documentos/202892edd66aafe5c03dacf1298fd7f8938fae76.pdf>]. Consulta: setembre de 2015.
- GALTUNG, J. (2004). «Violencia, guerra y su impacto. Sobre los efectos visibles e invisibles de la violencia», *Polylog. Foro para filosofía intercultural*. Traducción del inglés por María Anabel Cañón. [<http://them.polylog.org/5/fgj-es.htm>]. Consulta: agost de 2015.
- GARON, L. (2003). *Dangerous Alliances: Civil Society, the Media and Democratic Transition in North Africa*. New York: Zed Books, p. 43.
- GARRIDO, A. (2013). *La sacudida árabe: fractura histórica y tradición*. Barcelona: Icaria.
- GHANEM, S. (1997). «Filling in the tapestry: The second level of agenda setting». en M. McCombs, D. L. Shaw, & D. Weaver (Eds.), *Communication and democracy*. Mahwah, NJ: Erlbaum, p. 3-14.
- GIRÓ, X. (1999). *Anàlisi Crítica del Discurs sobre nacionalisme i identitat en els editorials de la premsa diària publicats a Catalunya des de la Transició fins al govern del PP (1977-1996)*. Universitat Autònoma de Barcelona.
- GIRÓ, X. (2004). *Esbotzada de barreres en la cobertura de la guerra a l'Iraq*. Quaderns del CAC, p. 179-189.

GIRÓ, X. (2008). *Enfoques críticos en el análisis del discurso mediático sobre conflictos*. Santiago de Compostela: Comunicación 282 del Congreso internacional fundacional AE-IC I+C Investigar la Comunicación.

[<http://www.ae-ic.org/santiago2008/contents/pdf/comunicaciones/282.pdf>]. Consulta: maig de 2015.

GITLIN, T. (1980). *The whole world is watching: mass media in the making & unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press, p. 7.

GLOBAL VOICES ONLINE (2007). «Dailymotion in Tunisia blocked-unblocked-blocked again». *Global Voices Online*. (3 de setembre de 2007).

[<https://advox.globalvoices.org/2007/09/03/dailymotion-in-tunisia-blocked-unblocked-blocked-again/>] Consulta: setembre de 2015.

GLOBAL VOICES ONLINE. (2008). «Silencing online speech in Tunisia».

Global Voices Online. (20 d'agost de 2008).

[<https://advox.globalvoices.org/2008/08/20/silencing-online-speech-in-tunisia/>].

Consulta: setembre de 2015.

GODEC, R. F. (2009). «Troubled Tunisia: What should we do?». WikiLeaks. WikiLeaks cable: 09TUNIS492. [<http://wikileaks.ch/cable/2009/07/09TUNIS492.html>]. Consulta: març de 2015.

GOFFMAN, E. (1974). *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Row.

GÓMEZ-BUENO, J. (2014). «La rumorología y el uso de las fuentes de información en los medios de comunicación deportivos en España». *Palabra Clave* 17(2), p. 456-483.

[<http://palabraclave.unisabana.edu.co/index.php/palabraclave/article/view/3541/3506>].

Consulta: gener de 2014.

GOODYKOONTZ, B. (2011). «Iran, Gulf War led to ABC, CNN revolutions in news coverage». *azcentral.com*. (14 de gener de 2011).

[<http://archive.azcentral.com/ent/celeb/articles/20110114nightline-cnn-abc-war-american-hostages-news-gulf-iran-tv-coverage.html>]. Consulta: agost de 2015.

GRIJELMO, A. (2003). *El estilo del periodista*. Madrid: Taurus.

GROSSI, G. (1983). «La comunicazione politica tra partiti e mass media», AA.VV: *Comunicare politica*. F. Anelli, Milà, p. 26-31.

GROSSI, G. (1984). «Professionalità e casi eccezionali», *Problemi dell'Informazione*. Bologna: Il Mulino, vol. XX, núm. 3.

GROSSI, G. (1985a). *Reppresentanza e rappresentazione*: Milà: Franco Angeli.

GROSSI, G. (1985b). «Professionalità giornalistica e costruzione sociale della realtà», *Problemi dell'Informazione*, Número X/3, juliol-setembre.

- GUAAYBESS, T. (2005), *Télévisions arabes sur orbite-Un système médiatique en mutation: 1960-2004*, Paris: CNRS.
- GUILLAMET, J. (2003). *Història del periodisme. Notícies, periodistes i mitjans de comunicació*. Barcelona: Aldea Global.
- HADAR, L.T. (1980). «Behind the New York Times Middle East coverage», *Middle East Rev.* 7(4), 8(1), p. 56-61.
- HALL, S. (1997). «The spectacle of the ‘Other’». En S. Hall (ed.) *Representation, Cultural Representation and signifying practices*. Londres: Open University and Sage.
- HALLIDAY, F. (1996) *Islam and the myth of confrontation: religion and politics in the Middle East*. Londres: I.B. Tauris.
- HARRIS, R. J. (1999). *A cognitive psychology of mass communication*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- HAWK, B. G. (1992). *Africa's Media Image*. Westport, CT: Praeger, p. 9.
- HOPMANN, D. N. et al. (2012.) «Party media agenda-setting, How parties influence election news coverage». *Party Politics March, 2012 vol. 18 núm. 2*, p. 173-191.
- HROUB, K. (2013). *Qatar: geostrategic media and foreign policy*. Oslo: Norwegian Peace building Resource Centre publications.
[\[http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/f4595b32095e70d0c16cca31498bb8f6.pdf\]](http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/f4595b32095e70d0c16cca31498bb8f6.pdf). Consulta: abril 2015
- HUANG, J-R. (2006). «The Agenda-Setting Effects Exist on the Internet, McCombs Confirms». *International Symposium on Online Journalism*.
[\[https://online.journalism.utexas.edu/detail.php?story=152&year=2006\]](https://online.journalism.utexas.edu/detail.php?story=152&year=2006). Consulta: agost de 2013.
- HUMAN RIGHTS WATCH. (2011). *Tunisia's Repressive Laws. The Reform Agenda*. Estats Units: Human Rights Watch, p. 24.
[\[https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/tunisia1111webwcover.pdf\]](https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/tunisia1111webwcover.pdf). Consulta: octubre de 2015.
- HUMANES, M. L. (2001). «El encuadre mediático de la realidad social. Un análisis de los contenidos informativos en televisión1», *Zer. Revista de estudios de comunicación (komunikazio ikasketen aldizkaria)*, vol. 11, 2001.
[\[http://www.ehu.es/zer/hemeroteca/pdfs/zer11-05-humanes.pdf\]](http://www.ehu.es/zer/hemeroteca/pdfs/zer11-05-humanes.pdf). Consulta: setembre de 2014.
- HUMANES, M. L. (2003). «La reconstrucción del pasado en las noticias. La representación mediática del 25 aniversario de la muerte de Franco y de la coronación de Juan Carlos I». *Anàlisi*, 30, p. 39-57.

HUNTINGTON, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order*. Nueva York: Simon & Schuster.

HUTCHINSON, W. (2008) «Media, government and manipulation: the cases of the two Gulf Wars». *Proceedings of the 8th Australian Information Warfare and Security Conference*. Security Research Institute Conferences. [<http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1027&context=isw>]. Consulta: octubre de 2015.

ICHP (2002). «Periodismo, medios de comunicación y la cobertura informativa de los derechos humanos». *Consell Internacional de Polítiques de Drets Humans*, p. 9-10.

IGARTUA, J. J. i HUMANES, M. L. (2004). *Teoría e investigación en comunicación social*. Madrid: Editorial Síntesis.

IGARTUA, J. J. et al. (2008). «Recepción e impacto socio-cognitivo de las noticias sobre inmigración». *Revista de Psicología Social*, 2008, 23 (1), p. 3-16.

IYENGAR, S. i KINDER, D.R. (1987): *News that matters: agenda setting and priming in a television age*. Chicago: University of Chicago Press.

IYENGAR, S. i SIMON, A. (1993). «News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion. A Study of Agenda-Setting, Priming, and Framing». *Communication Research*. June 1993 vol. 20 num. 3, p. 365-383.

JAMIESON, K. H. i CAMPBELL, K. K. (1994). *The interplay of influence: News, advertising politics, and the mass media*. Belmont: Wadsworth.

JARRAH, N. (2008). «The rise and decline of London as a pan-Arab media hub». *Arab Media & Society*. Issue 4, Winter 2008. [<http://www.arabmediasociety.com/?article=571>] Consulta: agost de 2015.

JOHNSON. A i CARTEE, K.S. (2005). *News Narratives and News Framing. Constructing Political Reality*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.

KABHA, R. (2009). *The Impact of Al Jazeera TV Channel on the Public Opinion of Palestinians in Palestine and Jordan with Particular Reference to the Promotion of Democracy*. Londres: University of West London.

KAYSER, J. (1983). *El diario francés*. Barcelona: Mitre.

KÉFI, R. (2011). «Túnez desencadena las revoluciones árabes». *Anuario IEMed del Mediterráneo*. Med 2011. Barcelona: Instituto Europeo del Mediterráneo, p. 25-29.

KELLNER, D. (1992). *The Persian Gulf TV war*. Colorado: Westview Press.

KHALIL, J. i KRAIDY, M. M. (2009). *Arab Television Industries*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, p. 17-19.

- KIRKPATRICK, D. i WORTH, R. (2011). «Seizing a Moment, Al Jazeera Galvanizes Arab Frustration». *The New York Times*. (27 de gener de 2011).
[\[http://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28jazeera.html?_r=0\]](http://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28jazeera.html?_r=0). Consulta: abril de 2012.
- KLAPPER, J. (1974). *Efectos de la comunicación de masas: poder y limitaciones de los medios modernos de difusión*. Madrid: Aguilar.
- KOLMER, C. i SEMETKO, H. V. (2009). «Framing the Iraq War: Perspectives from American, U.K., Czech, German, South African, and Al-Jazeera News». *American Behavioral Scientist*. 52:5, p. 643-656.
- KRAIDY, M. M. (2008). «Al Jazeera and Al Jazeera English: A comparative institutional analysis». In M. Kugelman (Ed.), *Kuala Lumpur calling: Al-Jazeera English in Asia*. Washington, DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars, p. 23-30.
[\[http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1282&context=asc_papers\]](http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1282&context=asc_papers). Consulta: setembre de 2015.
- KRESSEL, N. J. (1987). «Biassed Judgements of the Media Bias. A Case Study of the Arab-Israeli Dispute». *Political Psychology*, Vol 8, num 2.
- LABIDI, K. (2003). «The voice of the Arabs is speechless at 50». *The Daily Star*.
[\[http://www.dailystar.com.lb/Opinion/Commentary/2003/Jul-10/109675-the-voice-of-the-arabs-is-speechless-at-50.ashx\]](http://www.dailystar.com.lb/Opinion/Commentary/2003/Jul-10/109675-the-voice-of-the-arabs-is-speechless-at-50.ashx). Consulta: agost de 2015.
- LAHLALI, E. M. (2011). «Arab Media Discourse Breaking Taboos». *Rivista Internazionale di studii afroasiatici*, p. 157-164.
[\[http://mbpro.net/kervan3/data/_uploaded/file/documents/13e14_10_LAH.pdf\]](http://mbpro.net/kervan3/data/_uploaded/file/documents/13e14_10_LAH.pdf). Consulta: setembre de 2015.
- LAMLLOUM, O. (2006). *Al-Jazira, espejo rebelde y ambiguo del mundo árabe*. Barcelona: Hacer Editorial.
- LARAMÉE, A. i VALLÉE, B. (1991). *La recherche en communication. Éléments de méthodologie*. Quebec: Preesses de l'Université du Québec, Tele-université, p. 10.
- LA VOZ DE GALICIA. (2002). «Los mandatos presidenciales en Túnez no tendrán límite». *La Voz de Galicia*. (27 de maig de 2002).
[\[http://www.lavozdeg Galicia.es/hemeroteca/2002/05/27/1102318.shtml\]](http://www.lavozdeg Galicia.es/hemeroteca/2002/05/27/1102318.shtml). Consulta: febrer de 2015.
- LIPPMANN, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan Company.
- LIVINGSTON, S. (1997). «Clarifying the CNN Effect: An examination of Media Effects According to Type of Military Intervention». Cambridge, MA: The Joan Shorenstein Barone Center on the Press, Politics and Public Policy at Harvard University.

LÓPEZ, M. (1995). *Cómo se fabrican las noticias: fuentes, selección y planificación*. Barcelona: Paidós Ibérica.

LÓPEZ GARCIA, B. (1989). *Política y movimientos sociales en el Magreb*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas. Siglo veintiuno de España, p. 67-85.

LÓPEZ, P. et al. (2010). *La imagen del mundo árabe y musulmán en la prensa española*. Fundación Tres Culturas del Mediterráneo.

LÓPEZ-ESCOBAR, E. et al. (1996). «La imagen de los candidatos: el segundo nivel de la agenda-setting», *Comunicación y Sociedad, Vol. IX, núms. 1 y 2*, p. 39-65.

LÓPEZ-ESCOBAR, E.; LLAMAS, J. P.; REY, F. (1996). «La agenda entre los medios: primer y segundo nivel». *Comunicación y Sociedad*. Vol. IX, p. 67-89.

LORIMER, R. i SCANNELL, P. (1994). *Mass Communications: A Comparative Introduction*. Manchester: Manchester University Press, p. 108.

LOWERY, S.A. i DE FLEUR, M. L. (1995). *Milestones in mass communication research. Media effects*. Nova York: Longman (3ª edició).

LYNCH, M. (2006). *Voices of the New Arab Public. Iraq, Al-Jazeera and Middle East Politics Today*. Nova York: Columbia University Press.

MADDY-WEITZMAN, B. (1991). «The Inter-Arab System and the Gulf War: Continuity and Change». *The Carter Center*.
[<https://www.cartercenter.org/documents/1223.pdf>]. Consulta: agost 2015.

MAGIN, S. (2010). *Illiteracy in the Arab Region: A Meta Study*.
[<http://www.gial.edu/documents/gialens/Vol4-2/Magin-Arab-Illiteracy.pdf>].
Consulta: octubre de 2015

MAHJOUB, A. (2006). «Túnez 50 años después de la independencia: ¿una experiencia paradójica?». *Afkar Ideas*, Primavera / Verano 2006, p. 78-81.

MARLETTI, C. (1985). *Prima e dopo: tematizzazione e comunicazione politica*. Torino: ERI.

MARTÍNEZ, A. (1955). «Túnez, dos extremismos». *La Vanguardia*. (24 de abril de 1955), p.15.

MARTÍNEZ, G. (2011). «El islam político tunecino. Conflicto y cooperación electoral en los comicios presidenciales de 2004 y 2009». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 93-94, p. 89-109

MARTÍNEZ, M. A. (2007). «La violencia como elemento integral del concepto de revolución», *Revista Politeia*, núm. 39, vol. 30, p. 187-222.

- MASANA, M. D. (1989). «El RCD, partido en el poder, obtiene los 141 escaños de la Asamblea legislativa en las elecciones tunecinas». *La Vanguardia*. (3 de abril de 1989), p. 9.
- MAYORAL, J. (2005). «Fuentes de información y credibilidad periodística». *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Nº 11, 2005, p. 93-102.
- McCOMBS, M. (2006). *Estableciendo la agenda. El impacto de los medios en la opinión pública y el conocimiento*. Traducción de Óscar Fontrodona. Barcelona: Paidós.
- McCOMBS, M. i ESTRADA, G. «The news media and the pictures in our heads». *In Do the Media Govern? Politicians, Voters, and Reporters in America*, Shanto Iyengar and Richard Reeves, eds., Chapter 29. Thousand Oaks, CA: Sage, p. 237-247.
- McCOMBS, M. i EVATT, D. (1995). «Los temas y los aspectos: explorando una nueva dimensión de la agenda setting», *Comunicación y Sociedad VIII* (1).
- McCOMBS, M. i GHANEM, S. (2001). «The convergence of agenda setting and framing». En *Framing Public Life: Perspectives on media and our understanding of the social world*, Stephen Reese, Oscar Gandy Jr. and August Grant, eds., Chapter 2. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, p. 67-81.
- McCOMBS, M. i REYNOLDS, A. (2002). «News influence on our pictures on the world». En J. Bryant y D. Zillmann (Eds.), *Media effects. Advances in theory and research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, p. 1-18.
- McCOMBS, M. i SHAW, D. (1972). «The Agenda-Setting Function of the Mass Media». *Public Opinion Quarterly* 36.
- McQUAIL, D. (1994). *Mass communication theory. An introduction*. Londres: Sage (3ª edición).
- McQUAIL, D. i WINDAHL, S. (1997). *Modelos para el estudio de la comunicación colectiva*. Pamplona: Ediciones de la Universidad de Navarra.
- MELLOR, N. (2007). *Modern Arab Journalism: Problems and Prospects*. Edinburgh University (1 edition), p. 134-138.
- MESEGUER, D. (2011). *Análisis de la cobertura informativa de ABC y La Vanguardia en la Guerra de Irak 2003*. Barcelona: Universitat Ramon Llull.
- MESO, K. (2003). «El valor de Internet durante el conflicto en Irak». *Revista Latina de Comunicación Social*, 55, *La Laguna (Tenerife)*. Disponible en línea [<http://www.ull.es/publicaciones/latina/20035521meso.htm>]. Consulta: abril 2015
- MILES, H. (2005). *Al Jazeera. The Inside Story of the Arab News Channel that is Challenging the west*. New York: Grove Press.

- MILES, H. (2006). *Al Jazeera: How Arab TV News Challenged the World*. Londres: Abacus
- MILLER, M. C. (1982). «How TV covers wars». *The New Republic*. Núm. 87 (27), p. 26-32.
- MASCOLO, G i ZAND, B. (2005). «Good Morning Iraq: US Sponsored Television in the Middle East is "Cheaper than an Invasion"». *Spiegel Online International*. (23 de maig de 2005). [<http://www.spiegel.de/international/spiegel/good-morning-iraq-us-sponsored-television-in-the-middle-east-is-cheaper-than-an-invasion-a-357110.html>]. Consulta: novembre 2015.
- NACER, M. (2015). *Al Jazeera between serving Qatar, an advocate of Arabism and Political Islam or democratic values. An examination of scholarly works on three models in contention*. Cardiff: University of Cardiff.
- NAÏR, S. (2011). *La lección tunecina*. Barcelona: Galaxia Gutenberg (2ª edición).
- NASSER, M. K. (1990). «Egyptian Mass Media Under Nasser And Sadat; Two Models of Press Management and Control». *Journalism Monographs*. December, number 124.
- NAWAR, I. (2003). «Los medios de comunicación controlados por el Estado han fallado a los árabes». *Anuario IEMed del Mediterráneo. Med 2003*. Barcelona: Instituto Europeo del Mediterráneo y la Fundación CIDOB, p. 56-61.
- NORTH, G. i ROCKWELL, L. (2011), Truth II.
- OLABUÉNAGA, J. I. (2002). *Cómo elaborar un proyecto de investigación social*. Bilbao: Universidad de Deusto, p. 129.
- O'SHAUGHNESSY, N. J. (1992). *The phenomenon of political marketing*. Londres: Macmillan.
- O'SHAUGHNESSY, N. J. (2004). *Politics and Propaganda: Weapons of Mass Seduction*. Manchester University Press, p. 210-211
- PENA DE OLIVEIRA, F. (2009). *Teoría del periodismo*. Traducción de Jaime Márquez Martín. Sevilla: Comunicación Social.
- PERSE, E. M. (2001). *Media effects and society*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- PEW RESEARCH CENTER'S FORUM ON RELIGION & PUBLIC LIFE (2009). «Mapping the Global Muslim Population». *Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life*.

[<http://allafrica.com/download/resource/main/main/idatcs/00011909:cbf45d797f6515d212cec2ec5ef6fb5f.pdf>]. Consulta: febrer de 2014.

PIÑUEL, J. L. (2002). «Epistemología, metodología y técnicas del análisis de contenidos». *Estudios de Sociolingüística* 3(1). [https://www.ucm.es/data/cont/docs/268-2013-07-29_Pinuel_Raigada_AnalisisContenido_2002_EstudiosSociolingüísticaUVigo.pdf]. Consulta: noviembre 2015

PIZARROSO, A. (1991). *La guerra de las mentiras. Información, propaganda y guerra psicológica en el conflicto del Golfo*. Madrid: Eudema.

PNUD. (2010). *Informe sobre Desarrollo Humano*. Nova York-Madrid-Mèxic.

PODHORETZ, N. (1982). «J'accuse». *Commentary Magazine*. [<https://www.commentarymagazine.com/articles/jaccuse/>]. Consulta: agost de 2015.

POLLOCK, D. (2011). «Aljazeera: One Organization, Two Messages», *The Washington Institute*. (28 d'abril de 2011). [<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/aljazeera-one-organization-two-messages>]. Consulta: octubre de 2015.

PONT, C. (2008). *Protocols, actors i comunicació institucional en episodis d'emergència. Estudi de la gestió informativa de l'esfondrament d'un túnel del metro al Carmel de Barcelona*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

PONT, C. i CORTIÑAS, S. (2011). «Journalistic practice in risk and crisis situations: Significant examples from Spain». *Journalism. theory, practice & criticism*. SAGE Journal. Núm 12.8.

POOLE, E. (2002). *Reporting Islam: Media Representations of British Muslims*. Londres: I.B. Tauris.

POOLE, E. i RICHARDSON, J. E. (2006). *Muslims and The News Media*. Londres: I.B. Tauris.

POTTER, W. J. (1998). *Media literacy*. Thousand Oaks, CA: Sage.

RAMOS, C. (1995). «Los medios de comunicación, agentes constructores de lo real». *Comunicar* 5, p. 108-112.

REPORTERS SENSE FRONTERES. (2010). *Informe anual 2010. La llibertat de premsa al món*. Madrid: Reporters Without Borders, p. 143-145.

REPORTERS WITHOUT BORDERS. (2003). «Presidential pardon only hope for cyber-dissident Zouhair Yahyaoui». *Reporters Without Borders*. (16 de juliol de 2003).

[<http://en.rsf.org/tunisia-presidential-pardon-only-hope-for-16-07-2003,07520.html>].

Consulta: setembre de 2015.

REPORTERS WITHOUT BORDERS. (2015). «How Saudi Arabia Manipulates Foreign Media Outlets». *Reporters Without Borders*. (9 de juliol de 2015). [<http://en.rsf.org/saudi-arabia-how-saudi-arabia-manipulates-09-07-2015,48090.html>]. Consulta: agost de 2015.

REUTERS. (2011). «Suiza revela las cuentas multimillonarias de los dictadores árabes». *El País*. (3 de maig de 2011).

[http://internacional.elpais.com/internacional/2011/05/03/actualidad/1304373602_850215.html]. Consulta: març de 2015.

ROCA, J. M. (1993). «Revolución: política y mito», *Iniciativa Socialista*, núm. 23.

RODRIGO, M. (1989). *La construcción de la noticia*. Barcelona: Paidós.

RODRIGO, M. (2005). *La construcción de la noticia*. Barcelona: Paidós.

RODRÍGUEZ, O. (2012). *Yo muero hoy. Las revueltas en el mundo árabe*. Barcelona: Debate.

ROMEVA, R. (2002). *Rehabilitación posbélica y construcción de la paz. El caso de la ayuda internacional a Bosnia y Hercegovina*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

ROTH, R. J. «Awaiting a Modern Press Law in Qatar». *The New York Times*. (8 de maig de 2013). [http://www.nytimes.com/2013/05/09/opinion/global/Awaiting-a-Modern-Press-Law-in-Qatar.html?_r=0]. Consulta: febrer de 2014.

RUBIN, U. (1976). «The media and the Middle East», *Middle East Rev*, p. 28-32.

RUGH, W. A. (2004). *Arab Mass Media. Newspapers, Radio and Television in Arab Politics*. Westport: Praeger Publishers (1ª edició).

SÁDABA, T. (2008). *Framing: el encuadre de las noticias. El binomio terrorismo-medios*. Buenos Aires: La Crujía (1ª edició).

SAID, E.W. (2005). *Cubriendo el islam. Cómo los medios de comunicación y los expertos determinan nuestra visión del resto del mundo*. Traducción de Bernardino León Gross. Barcelona: Debate.

SAID, E.W. (1991). *Orientalisme. Identitat, negació i violència*. Traducció de Josep Mauri i Dot. Vic: Eumo Editorial.

SALEM, B. (2013). «Arabic news channels – too many key players?». *Your Middle East*. (21 de maig de 2013).

[http://www.yourmiddleeast.com/features/arabic-news-channels-too-many-key-players_15220]. Consulta: octubre de 2015.

SAMUEL-AZRAN, T. (2010). *Al-Jazeera and US War Coverage*. Nova York: Peter Lang, p. 83.

SAMPEDRO, V. (2000). *Opinión pública y democracia deliberativa. Medios, sondeos y urnas*. Madrid: Istmo, p. 157.

SANDIUMENGE, L. (2012). *Guerrillers del teclat. La revolta dels bloguers àrabs des de dins*. Barcelona: La Magrana (1ª Edició), p. 90-94.

SCHÜTZ, A. (1974). *El problema de la realidad social*. Buenos Aires: Amorrortu.

SEGURA i MAS, A. (1994). *El Magreb: del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

SEGURA i MAS, A. (2013). *Estados Unidos, el islam y el nuevo orden mundial*. Madrid: Alianza Editorial.

SEIB, P. (2008). *The Aljazeera Effect. How the New Global Media Are Reshaping World Politics*. Washington: Potomac Books.

SEIB, P. (2012). *Al Jazeera English: Global News in a Changing World*. New York: Palgrave Macmillan.

SEMETKO, H. A. i VALKENBURG, P. (2000). «Framing European politics : a content analysis of press and television news». *Journal of Communication*, 2, p. 93-109.

SEVERIN, W. J. I TANKARD, J. W. (1988). *Communication theories. Origins, methods, uses*. Nova York: Longman (2ª edició), p. 267-269.

SHARKEY, J. E. (2003). «The Television War». *American Journalism Review*, May 2003.

[http://ajrarchive.org/article_printable.asp?id=2988]. Consulta: octubre de 2015.

SKOCPOL, T. (1984). *Los estados y las revoluciones sociales. Un análisis comparativo de Francia, Rusia y China*. México D.F: Fondo de Cultura Económica, p. 19-20.

SOENGAS, X. (2013). «El papel de Internet y de las redes sociales en las revueltas árabes: una alternativa a la prensa oficial». *Comunicar*, 41, v.XXI, *Revista Científica de Educomunicación*, p.147-155.

SOUDAN, F. (2011). «Ben Ali et nous». *Jeune Afrique*. (24 de gener de 2011). [<http://www.jeuneafrique.com/192979/politique/ben-ali-et-nous/>]. Consulta: setembre 2015.

STOPPINO, M. (1990). «Violenza», en Bobbio, N.; Matteucci, N.; Pasquino, G. *Dizionario di politica*,. Milán: Tascabili degli Editori Associati (TEA), p. 1221-1227.

SULIEMAN, M. W. (1965): «An evaluation of Middle East news coverage of seven American news magazine July-December 1956», *Middle East Forum*, 41, p. 9-30.

TANKARD, J.W. et al. (1991). «Media Frames: Approaches to Conceptualization and Measurement». *Paper presented at the Association for Education in Journalism and Mass Communication*. Boston: MA.

TAYLOR, S.J. i BOGDAN, R. (1984). *Introducción a los medios cualitativos de investigación*. Barcelona: Paidós.

THE INTERNATIONAL NEW YORK TIMES. (2013). «At 125 Years, a Rechristening for *The Herald Tribune*». *The New York Times*. (25 de febrer de 2013). [http://www.nytimes.com/2013/02/26/business/media/herald-tribune-to-be-renamed-the-international-new-york-times.html?_r=0]. Consulta: juny de 2015.

TIMMERMAN, K. R. (1983). «How the PLO terrorized journalistic», *Commentary Magazine*, p. 48-49. [<https://www.commentarymagazine.com/articles/how-the-plo-terrorized-journalists-in-beirut/>]. Consulta: agost de 2015.

TRAN, H. (2013). «Online agenda setting: A new frontier for theory development». En Tom Johnson (Ed) *Agenda Setting in a 2.0 World: New Agendas in Communication*. Rutledge Press, p. 205-229.

TUCHMAN, G. (1978). *Making News*. New York: Free Press.

TUCHMAN, G. (1983). *La producción de la noticia. Estudio sobre la construcción de la realidad*. Barcelona: Gustavo Gili.

TULLOCH, C. (2004). *Corresponsales en el extranjero: mito y realidad*. Pamplona: Eunsa, Ediciones Universidad de Navarra.

UNHCR. (2000). «Report of Mr. Abid Hussain, Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression Report on the mission to Tunisia». *Informe E/CN.4/2000/63/Add.4 de Naciones Unidas*. (23 de febrer de 2000). [[http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/2b57ac47e528be6d802568b7004f8150/\\$FILE/G0011272.pdf/](http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/2b57ac47e528be6d802568b7004f8150/$FILE/G0011272.pdf/)]. Consulta: setembre de 2015.

UNIÓ INTERNACIONAL DE TELECOMUNICACIONS (2012). *ICT adoption and prospects in the arab region 2012*.

VALLÉS, M. (1997). *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Editorial Síntesis, p. 35.

VAN DIJK, T. (1996). «Opiniones e ideologías en la prensa». *Voces y Culturas*, núm. 10-II semestre, p. 9-50.

[[http://www.discursos.org/oldarticles/Opiniones e ideolog%EDas en la prensa.pdf](http://www.discursos.org/oldarticles/Opiniones_e_ideolog%EDas_en_la_prensa.pdf)].

Consulta: maig de 2014

VAN DIJK, T. (2003). «La multidisciplinaridad del análisis crítico del discurso: un alegato en favor de la diversidad», en: Ruth Wodak & Michael Meyer, *Métodos de análisis crítico del discurso*. Barcelona: Gedisa, p. 143-177.

VICENTE, M. (2009). *La cobertura televisiva de la crisis del Prestige. Agendas, encuadres y discursos en los noticiarios españoles*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, p. 61.

VILLORO, L. (1992). «Sobre el concepto de revolución», *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, núm. 11, p. 277-290.

VISER, M. (2003). «Attempted Objectivity: An Analysis of the New York Times and Ha'aretz and their Portrayals of the Palestinian-Israeli Conflict». *The International Journal of Press/Politics* September 2003 vol. 8 núm. 4, p. 114-120.

WAGNER, B. (2012). «Push-button-autocracy in Tunisia: Analysing the role of Internet infrastructure, institutions and international markets in creating a Tunisian censorship regime». *Telecommunications Policy*. Núm. 36, p. 484-492.

[<http://documents.mx/documents/push-button-autocracy-in-tunisia.html>]. Consulta: març de 2014.

WEISMAN, J. (1981). «Blind spot in the Middle East: Why you don't see more Palestinians on TV», *TV Guide*.

WEISMAN, J. (1981). «Blind spot in the Middle East: the problems of Access and image». *TV Guide*.

WHEELER, D. (2006). «Empowering publics: Information Technology and democratization in the Arab World—Lessons from Internet cafés and beyond». *Oxford Internet Institute, Research Report*. Num. 11, p. 6.

[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1308527]. Consulta: juny de 2013.

WHITE, D. M. (1950). «The “gate keeper”: A case study in the selection of news». *Journalism Quarterly* 27, p. 383–391.

WIMMER, R. i DOMINICK, J. (2001). *Introducción a la investigación de medios masivos de comunicación*. México D.F.: Internacional Thomson Editores, p.122-136.

WOLF, M. (1991). *La investigación de la comunicación de masas. Crítica y perspectivas*. Barcelona: Paidós (2ª edición).

WOLKMANN, E. (1982). *A Legacy of Hate*. Nova York: Franklin Watts.

YORK, J. (2012). «The Arab digital vanguard: how a decade of blogging contributed to a year of revolution». *Georgetown Journal of International Affairs*. Vol 13. Num. 1, p. 33-

42. [<http://jilliancyork.com/wp-content/uploads/2012/02/33-42-FORUM-York.pdf>].
Consulta: noviembre 2014.

YUSHI, C. (2012). «A Comparative Study on the Pan-Arab Media Strategies: The Cases of Egypt and Saudi Arabia». *Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies*, 5-1&2 (February 2012), p. 47–60. [http://www.asafas.kyoto-u.ac.jp/kias/pdf/kb5_1and2/07chiba.pdf].
Consulta: febrer de 2014.

ZAKARIA, F. (2009). *The Post-American World*. Edition. W. W. Norton & Company.

ZAPATA, O. (2005). *La aventura del pensamiento crítico. Herramientas para elaborar tesis e investigaciones socioeducativas*. México D.F: Pax México, p. 233-234.

ZAYANI, M. (2005). *The Al Jazeera Phenomenon. Critical Perspectives on New Arab Media*. London: Pluto Press.

ZINGARELLI, M. E. (2010). *The CNN Effect and the Al Jazeera Effect in Global Politics and Society*. Washington: Georgetown University, p. 33.

8. ANNEXOS

8.1. Annexos de l'anàlisi de continguts de l'estudi de cas

Document I

(Taula original d'introducció de dades diàries de cada mitjà de comunicació per a l'anàlisi de l'estudi de cas)

<u>FITXA ANALÍTICA PER A DIARIS I TELEVISIONS</u>				
NÚMERO FITXA:				
1. IDENTIFICACIÓ				
Nom Diari / Televisió				
Data				
Aparició portada / sumari				
Sí				
No				
Posició portada / sumari				
Nivell 1 (1er Titular)				
Nivell 2 (2on Titular)				
Nivell 3 (3r Titular)				
Posició interior				
Nivell 1 (Tema del dia)				
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)				
Nivell 3 (Internacional)				
Unitat periodística (diaris)				
Gèneres Informatius				
Notícia / Informatiu				
Crònica				
Entrevista				
Reportatge				
Gèneres d'opinió				

Editorial				
Columna				

Sec. /Bloc específic Tunísia						
Sí						
No						
Element gràfic (Diaris)						
Foto						
Il·lustració						
UNITAT						
Número de pàgina (Diaris)						
Temps unitat (minutatge)						
Titular de la unitat						
Resum de la unitat						
2. FRAMES DOMINANTS						
De conflicte (DC)						
D'interès humà (IH)						
De conseq. Econòmiques (CE)						
De judici moral (JM)						
D'atribució de respons. (AR)						
3. FONTS		FRAME DOMINANT				
Fonts Oficials		DC	IH	CE	JM	AR
<i>Govern tunisià</i>						
President Ben Ali						
Primer Ministre Mohammed Gannouchi						
Ministre Interior						
Ministre Defensa						
Ministre Exteriors						
<i>Governos exteriors</i>						
Estats Units						
França						
Regne Unit						
Itàlia						
Rússia						
Xina						

Qatar						
Aràbia Saudita						
Altres						
<i>Institucions i organitzacions</i>						
Unió Europea						
Parlament Europeu						
Comissió Europea						
Nacions Unides (ONU)						
Consell Seguretat ONU						
OTAN						
Lliga Àrab						
Altres						
Fonts Progovernmentals						
Manifestants						
Altres						
Fonts Opositores						
Germans Musulmans						
Salafistes						
Altres formacions islamistes						
Partit Comunista						
Manifestants						
Altres						
Font Tècnica						
Policia						
Exèrcit						
ONG						
Altres						
Font Mediàtica						
Al Jazeera English						
France 24						
BBC World						
CNN International						
New York Times International						
Le Monde						
The Guardian						
Agències						

Premsa local						
Xarxes Socials						
Analista o experts						
Altres						
4. PUNTS CLAU						
Autoritarisme						
Repressió						
Corrupció						
Censura						
Atur						
Economia / Pobresa						
Drets socials /Justícia Social						
Democràcia						
Llibertat						
Terrorisme						
Xarxes socials						
Altres						
6. OBSERVACIONS						

Document II

RESULTATS TOTALS DIARI *INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE*

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15-16	17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ															
Nom Diari / Televisió															
Data															
Aparició portada / sumari															
Sí						1		1	1	1	1	1	1	1	8
No						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Posició portada / sumari															
Nivell 1 (1er Titular)						0		0	1	1	1	1	0	0	4
Nivell 2 (2on Titular)						0		1	0	0	0	0	1	1	3
Nivell 3 (3r Titular)						1		0	0	0	0	0	0	0	1
Posició interior															
Nivell 1 (Tema del dia)						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)						0		0	0	1	1	0	1	1	4
Nivell 3 (Internacional)						0		1	1	0	2	2	1	1	8
Unitat periodística (diaris)															
Gèneres Informatius															
Notícia / Informatiu						1		0	0	0	1	0	0	2	4
Crònica						0		2	2	2	2	2	1	1	12
Entrevista						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Reportatge						0		0	0	0	0	1	2	0	3

Gèneres d'opinió						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Editorial						0		0	1	0	0	0	0	0	1
Columna						0		0	0	1	2	1	0	1	5
Sec. /Bloc específic Tunísia						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Si						0		0	0	0	0	0	0	0	0
No						1		1	1	1	1	1	1	1	8
Element gràfic (Diaris)						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Foto						0		1	2	3	2	2	2	1	13
Il·lustració						0		0	1	1	0	0	0	1	3
UNITATS						1		2	3	3	5	4	3	4	25
Número de pàgina (Diaris)															
Temps unitat (minutatge)															0
Titular de la unitat															0
Resum de la unitat															0
2. FRAMES DOMINANTS															0
De conflicte (DC)						1		2	2	1	4	2	3	2	17
D'interès humà (IH)						0		0	0	2	0	1	0	1	4
De conseq. Econòmiques (CE)						0		0	0	0	0	0	0	1	1
De judici moral (JM)						0		0	0	0	0	0	0	0	0
D'atribució de respons. (AR)						0		0	1	0	1	1	0	0	3
3. FONTS															
Fonts Oficials															
Govern tunisià						1		1	0	1	1	0	0	0	4
President Ben Ali						0		1	2	0	0	0	0	0	3
Primer Ministre Mohammed Gannouchi						0		1	0	1	1	1	1	0	5

Ministre Interior						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Ministre Defensa						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Ministre Exteriors						0		0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ						1		3	2	2	2	1	1	0	12
<i>Governos exteriors</i>						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Barack Obama, president dels EUA						0		0	0	0	1	1	0	0	2
Hillary Clinton, secretària Estat dels EUA						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Total Estats Units + 2 com a país						0		0	2	0	2	1	0	0	5
Jacques Lanxade, ex-ambaixador tunisià						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Bernard Valero, portaveu ministre Exteriors						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Primer Ministre François Fillon						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Bruno Le Maire, Min. Agricultura						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Michele Alliot-Marie, min. Exteriors						0		0	0	0	1	1	0	0	2
Nicolas Sarkozy, president de França						0		0	0	0	1	0	0	1	2
François Hollande, oposició socialista						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Total França + 2 país						0		0	2	0	7	1	0	1	11
Regne Unit						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Itàlia						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Rússia						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Xina						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Qatar						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Aràbia Saudita						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Micheline Calmy-Rey, ministra Exteriors Suïssa						0		0	0	0	0	0	0	1	1
Valentin Zellweger, dept. Legal Exteriors Suïssa						0		0	0	0	0	0	0	1	1
Total Suïssa						0		0	0	0	0	0	0	2	2

Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya						0		0	0	0	0	0	0	1	1
Altres						0		0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS						0		0	4	0	9	2	0	3	18
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Maja Kocijancic, portaveu Catherine Ashton						0		0	0	0	0	0	0	1	1
Total Unió Europea						0		0	1	0	0	0	0	1	2
Parlament Europeu						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Comissió Europea						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Nacions Unides (ONU)						0		0	1	0	0	0	0	0	1
Consell Seguretat ONU						0		0	0	0	0	0	0	0	0
OTAN						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Lliga Àrab						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Altres						0		0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.						0		0	2	0	0	0	0	1	3
TOTAL FONTS OFICIALS						1		3	8	2	11	3	1	4	33
Fonts Progovernmentals						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Altres						0		0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Fonts Opositores						0		0	0	0	0	1	0	0	1
Germans Musulmans						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Salafistes						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Partit Comunista						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Ahmed Bouazzi, (PDP)						0		0	0	0	0	0	0	2	2

Manifestants						0		2	2	1	1	2	1	1	10
Altres						0		0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS OPOSITORES						0		2	2	1	1	3	1	3	13
Font Tècnica						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Polícia						0		0	0	0	1	1	0	0	2
Exèrcit						0		0	0	0	0	0	0	0	0
ONG						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Analistes o experts						0		0	0	2	7	0	4	1	14
TOTAL FONTS TÈCNIQUES						0		0	0	2	8	1	4	1	16
TOTAL TESTIMONIS						0		0	2	0	0	1	0	0	3
Font Mediàtica						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English						0		0	0	0	0	0	0	0	0
France 24						0		0	0	0	0	0	0	0	0
BBC World						0		0	0	0	0	0	0	0	0
CNN International						0		0	0	0	0	0	0	0	0
New York Times International						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Le Monde						0		0	0	0	0	0	0	1	1
The Guardian						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Total Mitjans Corpus Tesi						0		0	0	0	0	0	0	1	1
Televisió nacional tunisiana						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Agència nacional tunisiana						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Total premsa local						0		0	0	0	2	0	0	0	2
Agència de notícies de Mauritània						0		0	0	0	0	1	0	0	1
Diari egipci El Watan						0		0	0	0	0	1	0	0	1
Total premsa estrangera						0		0	0	0	0	2	0	0	2

Reuters						0		0	1	0	1	0	0	0	2
Associated Press						0		0	1	1	0	1	0	0	3
Agència sense menció						0		0	1	0	0	0	0	0	1
Total Agències						0		0	3	1	1	1	0	0	6
Facebook						0		0	1	1	1	1	0	0	4
Total Xarxes socials						0		0	1	1	1	1	0	0	4
TOTAL FONT MEDIÀTICA						0		0	4	2	4	4	0	1	15
Abeer Madi al Halabi (New TV Líban)						0		0	0	1	0	0	0	0	1
Rami Khouri, Universitat Americana de Beirut						0		0	0	1	2	0	0	0	3
Fares Mabrouk, Arab Policy Institut						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Alfadel Chalak del diari libanès As Safir						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Peter Harling de International Crisis Group						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Robert Malley de International Crisis Groups						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Mourad Teyeb, analista polític diari Assabah						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Emad Gad, analista de Ahram Center						0		0	0	0	0	0	1	0	1
Amar Hanzawy, Carnegie Middle East Center						0		0	0	0	0	0	1	0	1
Fahmy Howeidy, analista independent						0		0	0	0	0	0	1	0	1
Hugh Roberts, analista del Pròxim Orient						0		0	0	0	0	0	1	0	1
Kamel Riahi, novelista						0		0	0	0	0	0	0	1	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)						0		0	0	2	7	0	4	1	14
4. PUNTS CLAU						0		0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme						0		1	2	1	6	2	2	1	15
Repressió						0		1	1	3	3	4	2	1	15
Corrupció						0		0	1	1	5	3	2	2	14
Censura						0		0	1	0	1	0	1	0	3

Atur						1		2	3	2	3	2	1	0	14
Economia / Pobresa						1		2	0	1	0	1	2	0	7
Drets socials /Justícia Social /Drets humans						0		0	0	0	2	1	0	1	4
Democràcia						0		0	0	0	3	2	1	1	7
Llibertat						0		1	0	1	0	1	1	0	4
Terrorisme						0		1	0	0	1	0	1	0	3
Islamisme						0		0	0	0	0	1	2	2	5
Estabilitat						0		0	0	0	0	1	0	1	2
Seguretat						0		0	0	0	1	0	0	0	1
Dignitat						0		0	0	0	1	0	0	0	1
WikiLeaks						0		0	0	1	1	0	0	0	2
Facebook						0		0	0	0	0	1	0	0	1
Twitter						0		0	0	0	0	1	0	0	1
Bloggers						0		0	0	0	0	1	0	0	1
Total xarxes socials						0		0	1	1	1	3	0	0	6
TOTAL PUNTS CLAU						2		8	9	11	27	21	15	9	102

FRAMES PORTADA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15-16	17	18	19	20	Total
De conflicte (DC)						1		1	1	0	1	1	1	1	7
D'interès humà (IH)						0		0	0	1	0	0	0	0	1
De conseq. Econòmiques (CE)						0		0	0	0	0	0	0	0	0
De judici moral (JM)						0		0	0	0	0	0	0	0	0
D'atribució de respons. (AR)						0		0	0	0	0	0	0	0	0

Document III

RESULTATS TOTALS DIARI THE GUARDIAN

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15-16	17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ															
Nom Diari / Televisió															
Data															
Aparició portada / sumari															
Sí							0	0	0	1	0	1	0	0	2
No							1	1	1	0	1	0	1	1	6
Posició portada / sumari															
Nivell 1 (1er Titular)							0	0	0	1	0	1	0	0	2
Nivell 2 (2on Titular)							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nivell 3 (3r Titular)							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Posició interior															
Nivell 1 (Tema del dia)							0	0	0	1	0	2	0	0	3
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)							0	0	0	0	1	0	1	1	3
Nivell 3 (Internacional)							1	1	1	2	1	3	1	2	12
Unitat periodística (diaris)															
Gèneres Informatius															
Notícia / Informatiu							0	1	1	1	1	3	1	2	10
Crònica							0	0	0	2	1	1	1	1	6
Entrevista							0	0	0	0	0	0	0	0	0

Reportatge							0	0	0	0	0	2	0	0	2
Gèneres d'opinió							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Editorial							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Columna							1	0	0	1	0	1	0	1	4
Sec. /Bloc específic Tunísia							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sí							0	0	0	1	0	1	0	0	0
No							1	1	1	0	1	0	1	1	0
Element gràfic (Diaris)							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foto							0	0	1	3	2	4	2	1	13
Il·lustració							0	0	0	0	0	2	0	0	2
UNITATS							1	1	1	4	3	7	2	4	23
Número de pàgina (Diaris)															
Temps unitat (minutatge)															0
Titular de la unitat															0
Resum de la unitat															0
2. FRAMES DOMINANTS															0
De conflicte (DC)							1	1	1	3	2	4	1	2	15
D'interès humà (IH)							0	0	0	1	0	2	1	0	4
De conseq. Econòmiques (CE)							0	0	0	0	0	0	0	1	1
De judici moral (JM)							0	0	0	0	1	0	0	0	1
D'atribució de respons. (AR)							0	0	0	0	0	1	0	1	2
3. FONTS															
Fonts Oficials															
<i>Govern tunisià</i>							0	0	1	1	1	0	0	0	3
President Ben Ali							0	1	0	0	0	0	0	0	1

President interi Fouad Mebazaa							0	0	0	0	0	0	0	1	0
Primer Ministre Mohammed Gannouchi							0	0	0	1	0	2	1	0	4
Ministre Interior							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Ministre Defensa							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministre Exteriors							0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ							0	1	1	2	1	3	1	1	10
<i>Governos exteriors</i>							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Barack Obama, president dels EUA							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hillary Clinton, secretària Estat dels EUA							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Total Estats Units +1							0	0	0	1	0	0	0	1	2
Serveis d'intel·ligència francesos							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Pierre Moscovici, oposició francesa							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Frederic Mitterrand							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total França + 2							0	0	0	0	0	4	0	1	5
Regne Unit							0	0	0	1	0	1	0	0	2
Itàlia							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rússia							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Xina							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Qatar							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aràbia Saudita							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muamar Gaddafi, Líbia							0	0	0	0	1	0	0	1	2
Egipte							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Micheline Calmy-Rey, ministra Exteriors Suïssa							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valentin Zellweger, dept. Legal Exteriors Suïssa							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Suïssa + 1							0	0	0	0	0	0	0	1	1

Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres							0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS							0	0	0	2	1	6	0	4	13
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maja Kocijancic, portaveu Catherine Ashton							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Unió Europea							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Parlament Europeu							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Comissió Europea							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Navy Pillay, derechos humanos ONU							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Nacions Unides (ONU)							1	0	1	0	0	0	0	0	2
Consell Seguretat ONU							0	0	0	0	0	0	0	0	0
OTAN							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lliga Àrab							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres							0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.							1	0	1	0	0	0	0	1	3
TOTAL FONTS OFICIALS							1	1	2	4	2	9	1	6	26
Foncs Progovernmentals							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres							0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foncs Opositores							0	0	0	0	0	0	1	0	1
Germans Musulmans							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Salafistes							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Azizi Tej, de En Nahda							0	0	0	0	0	0	0	1	1

Samir Dilou, de En Nahda							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Partit Comunista							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Najib Chebbi, (PDP)							0	0	0	1	0	0	0	1	2
Maya Jribi, (PDP)							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Progressive Democratic Party (PDP)							0	0	0	0	0	0	1	0	1
Mahmoud Romdhane, de Ettajdid							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Ettajdid							0	0	0	1	0	0	0	0	1
Moncef Marzouki, Congrés per la República (CPR)							0	0	0	0	0	0	1	0	1
Mustafa Ben Jafar de Democratic Forum for Freedom and Labour							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Slim Amamou, blogger activista i nou ministre							0	0	0	0	0	0	1	0	1
Manifestants							0	0	0	1	1	2	1	1	6
Free Tunis Group (activistes)							0	0	0	1	0	0	0	0	1
Activista opositor							0	0	0	0	1	0	0	0	1
TOTAL FONTS OPOSITORES							0	0	0	4	3	3	5	5	20
Font Tècnica							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Policia							1	0	0	0	1	0	0	0	2
Exèrcit							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Adovcat							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Moviment Democràtic de Dones							0	0	0	1	0	0	0	0	1
Ahlem Belhadji, Women Rights Activist							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Siham Bensedine, National Council for Civil Liberties							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Halima Jouni, activista drets humans							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Grups drets humans							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total ONG							0	0	0	1	3	1	0	0	5
Mèdiques							0	0	0	1	0	0	0	0	1

UGTT, sindicat							0	0	0	0	0	0	1	0	1
Khalil Ezzaouia, sindicats							0	0	0	0	1	1	0	0	2
Thomas Cook, operador turístic							0	0	0	1	0	0	0	0	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)							3	0	0	1	0	6	0	3	13
TOTAL FONTS TÈCNIQUES							4	0	0	4	5	9	1	3	26
TOTAL TESTIMONIS							0	0	1	0	0	0	0	0	1
Font Mediàtica							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English							0	0	0	1	0	0	0	1	2
France 24							0	0	0	0	0	0	0	0	0
BBC World							0	0	0	0	0	0	0	1	1
CNN International							0	0	0	0	0	0	0	0	0
New York Times International							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Le Monde							0	0	0	0	1	1	0	0	2
The Guardian							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Mitjans Corpus Tesi							0	0	0	1	1	1	0	2	5
Mitjans francesos							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Forbes							0	0	0	0	0	0	0	1	1
France -i-Tele							0	0	0	1	0	0	0	0	1
El Khabar, diari algerià							0	0	0	0	1	0	0	0	1
El Watan, diari algerià							0	0	0	0	1	1	0	0	2
Al Distoar, diari d'Egipte							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Le Journal, diari de Marroc							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total mitjans estrangers							0	0	0	1	2	4	0	1	3
Ràdio Nacional tunisiana							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Televisió nacional tunisiana							0	0	0	0	0	1	0	0	1

Total premsa local							0	0	0	0	1	1	0	0	7
Reuters							0	0	1	0	0	1	0	0	2
Associated Press							0	0	0	0	0	0	0	0	0
AFP							0	0	0	0	1	0	0	0	1
EPA							0	0	0	0	1	0	0	0	1
Agència sense menció							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Agències							0	0	1	0	2	1	0	0	4
Twitter							0	0	0	0	0	1	0	0	1
WikiLeaks							0	0	0	1	1	1	0	1	4
Total Xarxes socials							0	0	0	1	1	2	0	1	5
Agències de relacions públiques i publicitat							0	0	0	0	0	3	0	0	3
TOTAL FONT MEDIÀTICA							0	0	1	3	7	12	0	4	27
Marina Ottaway, de Carnegie Endowment							1	0	0	0	0	0	0	0	1
Al Maktoum Foundation							1	0	0	0	0	0	0	0	1
Carnegie Endowment							1	0	0	0	0	0	0	0	1
Khadija Sharif, sociòloga							0	0	0	1	0	0	0	0	1
Philippe Moreau, French Institute of International Relations							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Abdullah Al Ashaal, American University del Cairo							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Hassan Nafaa, Cairo University							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Joshua Landis, expert en Síria							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Hugh Robert, International Crisis Group							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Soumaya Gannoushi							0	0	0	0	0	1	0	0	1
Escriptor tunisià, Abdulaziz Belkhdja							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Noureddine Miladi, columna a Al Jazeera							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Eugeny Morozov, analista							0	0	0	0	0	0	0	1	1

Total Analista o experts (Fonts tècniques)							3	0	0	1	0	6	0	3	13
4. PUNTS CLAU							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme							1	0	0	3	2	6	1	2	15
Repressió							0	1	1	2	2	3	1	0	10
Corrupció							1	0	0	2	3	2	0	2	10
Censura							0	0	0	2	0	1	1	1	5
Atur							1	0	0	3	3	1	0	1	9
Economia / Pobresa							1	0	0	3	1	2	0	1	8
Drets socials /Justícia Social /Drets humans							1	0	0	2	1	1	0	0	5
Democràcia							0	0	0	2	1	4	1	2	10
Llibertat							1	0	0	2	0	2	1	3	9
Terrorisme							1	0	0	0	1	1	0	0	3
Islamisme							1	0	0	0	0	4	1	3	9
Estabilitat							0	0	0	1	0	2	1	0	4
Seguretat							0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dignitat							0	0	0	0	0	0	0	1	1
WikiLeaks							0	0	0	0	1	0	0	1	2
Facebook							0	0	0	1	0	0	1	3	5
Youtube							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Gmail							0	0	0	0	0	0	0	1	1
Twitter							0	0	0	1	0	0	0	1	2
Bloggers							0	0	0	1	0	0	1	0	2
Total xarxes socials +1							0	0	0	3	1	1	2	7	14
TOTAL PUNTS CLAU							8	1	1	25	15	30	9	23	112

FRAMES PORTADA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15-16	17	18	19	20	Total
De conflicte (DC)							0	0	0	0	0	0	0	0	0
D'interès humà (IH)							0	0	0	1	0	1	0	0	2
De conseq. Econòmiques (CE)							0	0	0	0	0	0	0	0	0
De judici moral (JM)							0	0	0	0	0	0	0	0	0
D'atribució de respons. (AR)							0	0	0	0	0	0	0	0	0

Document IV

RESULTATS TOTALS DIARI LE MONDE

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15	16-17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ															
Nom Diari / Televisió															
Data															
Aparició portada / sumari															
Sí				0		2	2	2	2	2	3	2	2	2	19
No				1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Posició portada / sumari															
Nivell 1 (1er Titular)				0		0	0	0	1	2	1	2	2	2	10
Nivell 2 (2on Titular)				0		2	2	2	1	0	2	0	0	1	10
Nivell 3 (3r Titular)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Posició interior															
Nivell 1 (Tema del dia)				0		0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)				0		1	1	1	1	1	0	0	1	1	7
Nivell 3 (Internacional)				1		1	1	1	2	0	7	6	3	2	23
Unitat periodística (diaris)															
Gèneres Informatius															
Notícia / Informatiu				0		2	3	1	4	2	3	5	2	5	27
Crònica				1		1	1	2	1	1	3	2	1	1	14
Entrevista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Reportatge				0		1	0	1	0	0	2	2	2	0	8
Gèneres d'opinió				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Editorial				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Columna				0		0	1	1	1	0	2	2	2	0	9
Sec. /Bloc específic Tunísia				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sí				0		1	0	0	0	0	1	1	1	1	5
No				1		0	1	1	1	1	0	0	0	0	5
Element gràfic (Diaris)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foto				0		2	1	2	1	2	5	4	1	2	20
Il·lustració				0		1	0	1	0	0	1	1	1	0	5
UNITATS				1		4	5	5	6	3	11	11	7	6	59
Número de pàgina (Diaris)															
Temps unitat (minutatge)															0
Titular de la unitat															0
Resum de la unitat															0
2. FRAMES DOMINANTS															0
De conflicte (DC)				1		3	2	3	4	2	3	8	7	4	37
D'interès humà (IH)				0		1	0	1	1	1	2	0	0	0	6
De conseq. Econòmiques (CE)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
De judici moral (JM)				0		0	1	0	0	0	2	1	0	0	4
D'atribució de respons. (AR)				0		0	2	1	1	0	4	2	0	2	12
3. FONTS															
Fons Oficials															
<i>Govern tunisià</i>				0		3	1	3	2	0	0	0	1	0	10
President Ben Ali				0		0	2	1	0	3	1	0	1	0	8

President interi Fouad Mebazaa				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Primer Ministre Mohammed Gannouchi				0		0	0	0	1	0	3	2	2	0	8
Ministre Interior / Ahmed Friaa				1		0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Ministre de Exteriors				0		0	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Ministre Coop. i Desenvolupament, Mohamed Nouri				1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Samir Laabid Ministre de Comunicacions				0		0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ				2		3	3	5	5	4	4	3	4	1	34
<i>Governs exteriors</i>				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ambaixador dels EUA a Tunísia				0		0	1	0	1	0	0	1	0	0	3
Hillary Clinton, secretà Estat dels EUA				0		0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Total Estats Units +1				0		0	1	1	3	0	0	1	0	0	6
Nicolas Sarkozy, president de França				0		0	1	0	0	0	2	0	0	0	3
Primer Ministre François Fillon				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Michèle Alliot-Marie, ministra Exteriors França				0		0	0	0	1	0	3	1	0	0	5
Rama Yade, Secretària d'Estat pels drets de l'home				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Jean Pieree Sueur, president grup d'amistat franco-tunisià al Senat				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
François Baroin, portaveu del govern francès				0		0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Embaixada francesa a Tunísia				0		0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Esquerra francesa				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Harlem Desir del Partit Socialista				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Arnaud Montebourg, del Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Gaïtan Gorce, Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Jean Marc, Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Jean Paul-Lecoq, Partit Comunista Francès				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Frederic Mitterrand				0		0	0	0	1	0	1	0	0	0	2

Bruno Le Maire, de la Union Mouvement Populaire				0		0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
François Mitterrand				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Jaques Chirac				0		0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Total França + 2 com a país				0		0	2	1	5	0	15	2	1	4	30
Regne Unit				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Itàlia				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rússia				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Xina				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Qatar				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aràbia Saudita				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Muamar Gaddafi, Líbia				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Benjamin Netanyahu, primer ministre Israel				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Egipte				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Souha Arafat, dona del rais palestí				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Micheline Calmy-Rey, ministra Exteriors Suïssa				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valentin Zellweger, dept. Legal Exteriors Suïssa				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Suïssa				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS				0		0	3	2	8	0	16	6	1	4	40
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maja Kocijancic, portaveu Catherine Ashton				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Unió Europea				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grup Els Verds Parlament Europeu				0		0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Parlament Europeu				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Catherine Ashton, vice-presidenta Comissió Europea				0		0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Ban Ki-Moon, secretari general ONU				0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Navi Pillay, Comisionada Derechos Humanos (ONU)				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Nacions Unides (ONU)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Consell Seguretat ONU				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OTAN				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lliga Àrab				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Organització de la Conferència Islàmica				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.				0		0	3	0	3	0	0	2	0	0	8
TOTAL FONTS OFICIALS				2		3	9	7	16	4	20	11	5	5	82
Fons Progovernamentals				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Zyed, assessor de Ben Ali				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS				0		0	0	0	0	1	0	1	0	0	2
Fons Opositores				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rachid Gannouchi, Ennahda				0		0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Salafistes				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ajmi Lourimi de En Nahda				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Samir Dilou, de En Nahda				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Partit Comunista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Najib Chebbi, (PDP)				0		1	0	0	0	1	0	0	0	1	3
Progressive Democratic Party (PDP)				0		0	1	0	0	0	0	2	0	0	3
Ahmed Brahim, de Ettajdid				0		1	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Mahmoud Ben Romdhane, de Ettajdid				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Ettajdid				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Moncef Marzouki, Congrés per la República (CPR)				0		0	1	0	0	0	0	1	1	0	3
Mustafa Ben Jafar de Democratic Forum for Freedom and Labour (FDTL / Ettakatol)				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
(FDTL / Ettakatol)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Slim Amamou, blogger activista i nou ministre				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants				0		0	0	0	0	1	1	1	1	0	4
Free Tunis Group (activistes)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Salah Fliss, polític empresonat època Bourghiba				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
TOTAL FONTS OPOSITORES				0		2	2	0	0	3	2	5	4	5	23
Font Tècnica				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Policia				0		0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
Exèrcit				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Advocats				0		0	1	0	0	0	1	0	0	0	2
Federació Internacional de Drets de l'Home (FIDH)				0		0	2	0	1	2	0	0	0	0	5
Amnistia Internacional				0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Federació Tunisiana de la Lliga dels Drets de l'Home				0		0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Ali el Baz, de l'Associació Treballadors Magrebins de França (ATMF)				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total ONG +1				0		0	3	0	1	3	0	1	1	0	10
Mèdiques				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
UGTT, sindicat				1		0	0	2	0	0	0	0	0	1	4
Abid Briki, secretari general UGTT				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Sadok Mahmoudi, de UGTT				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ridha Tili, UGTT				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Sindicats				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Chabari Mezi, sindicalista				0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Hama Ben Slama, professor i sindicalista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Observador occidental				0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Maaledj Habib, director general de la Caisse General.				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)				0		2	0	1	3	0	0	3	1	0	10
TOTAL FONTS TÈCNIQUES				1		4	4	5	4	3	2	6	3	5	37
TOTAL TESTIMONIS				0		1	1	1	1	1	0	0	0	0	5
FONTS (Sense menció)				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Font Mediàtica				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
France 24				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
BBC World				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CNN International				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
New York Times International				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Le Monde				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
The Guardian				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Mitjans Corpus Tesi				0		0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Al Arabiya				0		0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Europe 1				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
France -i-Tele				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total mitjans estrangers				0		0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Ràdio Nacional tunisiana				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Televisió nacional tunisiana				0		0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
Beur FM				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
TV7				0		0	0	0	0	1	0	1	0	0	2
Periodistes locals				0		0	0	0	0	0	0	0	2	0	2

Al Chorouk				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Medi TV1				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total premsa local				0		0	0	0	1	1	0	2	4	1	9
Reuters				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Associated Press				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
AFP				1		1	0	1	1	1	1	0	0	0	6
EPA				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agència sense menció				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Agències				1		1	0	1	1	1	1	0	0	0	6
Bloggers opositors				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
WikiLeaks				0		0	0	0	1	0	1	2	2	0	6
Total Xarxes socials				0		0	0	0	1	0	1	3	2	0	7
Beatrice Hibou, investigadora CNRS				0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Lahouari Addi, Institute d'Etudes Politiques de Lyon				0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kader A. Abderrahi de la Universitat de Califòrnia				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Mohand Khelil, sociòleg Universitat de Montpellier				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Taoufik Ben Brik, periodista opositor tunisià				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Boherne Besaies				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Abdellah Taïa, escriptor i cineasta				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Farhad Khorokhavar, director d'estudis del EHESS				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Abdelwahab Meddeb, escriptor				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Intel·lectual algerià				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)				0		2	0	1	3	0	0	3	1	0	10
Agències de relacions públiques i publicitat				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONT MEDIÀTICA				1		1	0	2	4	2	3	5	8	1	27

4. PUNTS CLAU				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme				0		0	1	0	2	1	5	3	3	0	25
Repressió				0		2	3	2	4	1	6	3	1	3	14
Corrupció				0		0	1	0	2	1	4	3	1	1	13
Censura				0		0	2	1	2	2	1	2	0	0	10
Atur				1		3	2	2	1	0	0	2	2	0	13
Economia / Pobresa				0		0	1	2	1	1	3	4	1	1	14
Drets socials /Justícia Social /Drets humans				0		0	1	1	1	0	7	1	2	0	13
Democràcia				0		0	0	0	1	0	6	3	4	1	15
Llibertat				0		0	3	1	1	2	3	3	4	1	18
Terrorisme				0		0	2	1	0	0	0	1	1	0	5
Islamisme				0		0	3	0	0	0	5	2	0	2	12
Estabilitat				0		0	1	1	0	0	0	0	1	2	5
Seguretat				0		0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
Dignitat				0		0	0	0	0	0	1	2	2	1	6
WikiLeaks				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Facebook				0		0	0	0	1	0	0	1	0	0	2
Youtube				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Dailymotion				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Twitter				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Bloggers				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anonymous				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Skype				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Yahoo				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total xarxes socials +4				0		0	0	1	1	3	1	6	1	0	13

Al Jazeera				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL PUNTS CLAU				1		5	20	12	16	10	42	36	23	13	178	

FRAMES PORTADA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15	16-17	18	19	20	Total
De conflicte (DC)				0		1	1	1	1	0	1	1	1	1	8
D'interès humà (IH)				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
De conseq. Econòmiques (CE)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
De judici moral (JM)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D'atribució de respons. (AR)				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

Document V

RESULTATS TOTALS BBC

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ																
Nom Diari / Televisió																
Data																
Aparició portada / sumari																
Sí																
No																
Posició portada / sumari																
Nivell 1 (1er Titular)																
Nivell 2 (2on Titular)																
Nivell 3 (3r Titular)																
Posició interior																
Nivell 1 (Tema del dia)																
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)																
Nivell 3 (Internacional)																
Unitat periodística (diaris)																
Gèneres Informatius																
Notícia / Informatiu				0		0	1	1	3	0	1	4	1	2	1	14
Crònica				2		1	2	2	3	5	3	2	2	0	2	24
Entrevista				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Reportatge				0		1	1	1	2	2	1	0	0	0	0	8
Gèneres d'opinió				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Editorial				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Columna				0		0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Sec. /Bloc específic Tunísia				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sí				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
No				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Element gràfic (Diaris)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foto				2		2	3	3	2	5	4	3	1	1	1	27
Il·lustració				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UNITATS				2		2	4	4	8	8	6	7	3	2	3	49
Número de pàgina (Diaris)																
Temps unitat (minutatge)						00:48	00:41	23:09	05:53	05:32	37:50	03:03	00:49	02:56		1h 20m 56s
Titular de la unitat																
Resum de la unitat																
2. FRAMES DOMINANTS																
De conflicte (DC)				2		2	3	2	5	6	4	7	2	1	3	37
D'interès humà (IH)				0		0	1	2	2	1	1	0	1	0	0	8
De conseq. Econòmiques (CE)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
De judici moral (JM)				0		0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
D'atribució de respons. (AR)				0		0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
3. FONTS																
Fonts Oficials																
Govern tunisià				1		1	3	3	2	0	1	1	0	1	2	15
President Ben Ali				1		1	3	3	1	0	0	0	0	0	0	9

President interi Fouad Mebazaa				0		0	0	0	0	4	2	0	0	0	2	8
Primer Ministre Mohammed Gannouchi				0		0	1	1	3	3	0	3	2	0	0	13
Ministre Interior / Ahmed Friaa				0		0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Ministre de Exteriors				0		0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Ministre Coop. i Desenvolupament, Mohamed Nouri				1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Samir Laabadi Ministre de Comunicacions				0		0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	3
Ambaixador tunisià al Regne Unit				0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ahmed Oumaies, ambaixador tunisià retirat,				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Zouheir M'Dhaffar, ministre d'Estat				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Slim Amamou, blogger i nou ministre de Joventut				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ				3		2	10	8	8	8	3	5	2	2	7	58
Governos exteriors				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Govern dels Estats Units				0		1	1	3	2	2	1	0	0	0	0	10
President Barack Obama				0		0	0	0	2	2	1	0	0	0	0	5
PJ Crowley, Portaveu departament d'Estat				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Hillary Clinton, secretà Estat dels EUA				0		0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	3
Mark Toner, Departament d'Estat				0		0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Robert Godec, ambaixador tunisià EUA				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
John Bremman, assessor antiterrorisme del govern EUA				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total Estats Units				0		1	3	3	5	5	4	1	0	1	1	24
Govern de França				0		0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Nicolas Sarkozy, president de França				0		0	0	0	1	4	1	0	0	0	0	6
Primer Ministre François Fillon				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Michèle Alliot-Marie, ministra Exteriors França				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Henri Guaino, assessor govern francès				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

Jean Pieree Sueur, president grup d'amistat franco-tunisià al Senat				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
François Baroin, portaveu del govern francès				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Embaixada francesa a Tunísia				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Esquerra francesa				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Harlem Desir del Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arnaud Montebourg, del Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaïtan Gorce, Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jean Marc, Partit Socialista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jean Paul-Lecoq, Partit Comunista Francès				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Frederic Mitterrand				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruno Le Maire, de la Union Mouvement Populaire				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
François Mitterrand				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jaques Chirac				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total França				0		0	0	1	2	4	1	3	0	0	0	11
Govern Regne Unit				0		0	0	1	1	2	1	0	0	0	0	5
Foreign Secretary, William Hague				0		0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	4
Lord Howell, ministre d'Estat per a la Commonwealth				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
David Lidington, ministre d'Estat per Europa				0		0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Alistair Burt, del ministeri d'Exteriors				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Ministeri d'Exteriors Regne Unit				0		0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Yvette Cooper del Shadow Foreign Office a la cambra del Comuns				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total Regne Unit				0		0	0	1	3	6	2	4	0	0	0	16
Presidenta d'Alemanya, Angela Merkel				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Mohamed El Baredei, opositor egipci				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Ayman Nur de Al-Ghad, opositor egipci				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1

Qatar				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aràbia Saudita				0		0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	4
Muamar Gaddafi, Líbia				0		0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Benjamin Netanyahu, primer ministre Israel				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Egipte				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Govern de Malta				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Govern de Suïssa				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2
Micheline Calmy-Rey, ministra d'Exteriors suïssa				0		0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3
Total Suïssa				0		0	0	1	0	0	0	0	0	2	2	5
Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS				0		1	3	6	13	20	9	8	0	3	3	66
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unió Europea				0		1	2	3	1	0	0	0	0	0	0	7
Catherine Ashton				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Maja Kocijancic, portaveu Catherine Ashton				0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Total Unió Europea				0		1	3	3	1	0	0	1	0	0	0	9
Ban Ki-Moon, secretari general ONU				0		0	0	0	2	0	0	1	0	1	0	4
Navi Pillay, Comisionada Derechos Humanos (ONU)				0		0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	3
Nacions Unides (ONU)				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Consell Seguretat ONU				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Amar Moussa, Lliga Àrab				0		0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3
Lliga Àrab				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Unió Africana				0		0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.				0		1	3	6	3	3	0	2	0	4	1	23

TOTAL FONTS OFICIALS				3		4	16	20	24	31	12	15	2	9	11	147
Fons Progovernamentals				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zyed, assessor de Ben Ali				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fons Opositores				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Rachid Gannouchi, Ennahda				0		0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	3
Salafistes				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
En Nahda				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Samir Dilou, de En Nahda				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hama Hamami, del Partit Comunista				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Najib Chebbi, (PDP)				0		0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	4
Maya Jribi, PDP				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Ahmed Bouazzi, PDP				0		0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Maya Jridi, PDP				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Progressive Democratic Party (PDP)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ahmed Brahim, de Ettajdid				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Mahmoud Ben Romdhane, de Ettajdid				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ettajdid				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mohamed Mighri				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Moncef Marzouki, Congrés per la República (CPR)				0		0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	4
Mustafa Ben Jafar de Democratic Forum for Freedom and Labour (FDTL / Ettakatol)				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
(FDTL / Ettakatol)				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Slim Amamou, blogger activista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2

Manifestants				2		0	2	2	2	1	0	0	2	1	1	13
Intissar Kherigi, activista opositora exiliada				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Hammal Hammam				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
TOTAL FONTS OPOSITORES				2		0	2	5	6	3	5	6	4	4	2	39
Font Tècnica				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polícia				0		0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	3
Exèrcit				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Advocats				0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Reporters Sense Fronteres				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Transparència internacional				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Mohammed Abbou , activista drets humans,				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Federació Internacional de Drets de l'Home (FIDH)				0		0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
ONG Drets Humans				0		0	1	2	0	0	0	1	0	0	0	4
Federació Tunisiana de la Lliga dels Drets de l'Home				2		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Souhayr Belhassen, cap de International Federation of Human Rights Leagues (IFHRL)				0		1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Total ONG				2		1	2	3	3	0	0	1	1	0	1	14
Mèdiques				0		1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	5
UGTT, sindicat				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Abid Briki, secretari general UGTT				0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Sadok Mahmoudi, de UGTT				0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Sindicats				0		1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Chabari Mezi, sindicalista				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sellami Nejib, col·lectiu de professors de secundària				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Unió de comerciants				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1

Operadors de Turisme Regne Unit				0		0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	5
British Airways				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Fonts judicials tunisianes				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Font judicial suïssa				0		0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3
Total Analista o experts (Fonts tècniques)				0		1	1	0	4	4	1	4	0	0	0	15
TOTAL FONTS TÈCNIQUES				2		5	7	5	13	7	2	6	2	2	4	55
TOTAL TESTIMONIS				0		1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	7
FONTS (Sense menció)				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Font Mediàtica				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English				0		0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
France 24				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BBC World				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CNN International				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
New York Times International				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Le Monde				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
The Guardian				0		0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Total Mitjans Corpus Tesi				0		0	0	1	2	0	0	2	0	0	0	5
BBC Arabic				0		0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	4
The Independent				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Radio Suïssa				0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
France Europe 1				0		0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	2
Anne Applebaum The Washington Post				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Rami Khouri del Financial Times				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Al Arabiya				0		0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Daily Mail				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

Al Hayat Newspaper				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
France Radio Inter				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
France Radio RTL				0		0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Agència Oficial de Notícies d'Aràbia Saudita				0		0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Televisió de Líbia				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Anamaghreb web (Marroc)				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Al Quds al Arabi				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Diaris marroquins				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total mitjans estrangers				0		0	1	1	7	3	2	7	1	0	0	23
Ràdio Nacional tunisiana				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Televisió nacional tunisiana				1		0	0	1	1	2	0	0	1	0	1	7
Assabah, diari tunisià				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
TV7				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Agència tunisiana de notícies				0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	3
Medi TV1				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mourad Teyeb del diari Al Sabbah				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total premsa local				1		0	0	1	3	2	0	1	1	1	3	13
Reuters				0		0	2	1	1	2	0	3	1	2	1	13
Associated Press				2		0	1	1	1	2	0	1	0	0	1	9
AFP				0		1	0	1	1	2	1	3	0	0	0	9
EPA				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agència sense menció				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Agències				2		1	3	3	3	6	1	7	1	2	2	31
Twitter				0		1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	4
WikiLeaks				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Facebook: (We are all Khlaïd Saïd (1))				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Bloggers				0		0	0	0	1	4	0	2	0	0	0	7
Nawaat				0		0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Youtube: (Algerian United1(1))				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Total Xarxes socials				0		1	0	0	2	7	1	5	0	0	0	16
George Joffe, North African Affairs Cambridge University				0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Azzam Mahjoub, professor Universitat de Tunísia				0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Claire Spencer, Chatham House				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Abdel Bari Atwan, editor del Al Quds al Arabi				0		0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Andrej Matisak				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Jane Kinninmont				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Wadi Amar, professor d'universitat				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Francis Ghiles del CIDOB				0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Nathan J. Brown de Foreign Policy				0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mark Levine, Centre for Middle Eastern Studies at Lund University				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Ayesha Sabavala, analista tunisiana				0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Sholto Byrnes del New Statesman				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Dr Hakim Darbouche de Oxford University				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Issam Fares del Institute for Public Policy and International Affairs a American University of Beirut				0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)				0		1	1	0	4	4	1	4	0	0	0	15
TOTAL FONT MEDIÀTICA				3		2	4	6	17	19	4	22	3	3	5	88
4. PUNTS CLAU				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme				0		1	1	0	3	2	2	2	0	2	0	13
Repressió				2		0	3	1	1	2	0	0	0	0	0	9

Corrupció				0	0	3	2	3	4	3	5	0	2	3	25
Censura				0	2	4	2	5	2	0	2	1	0	1	19
Atur				2	2	4	4	5	4	5	5	2	2	3	38
Economia / Pobresa				2	2	4	4	4	4	4	5	2	2	3	36
Drets socials /Justícia Social /Drets humans				1	0	3	1	2	5	2	3	0	0	0	17
Democràcia				0	0	0	1	3	4	3	3	1	0	2	17
Llibertat				0	2	4	2	4	2	3	1	1	2	2	23
Terrorisme				0	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	5
Islamisme				1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1	7
Estabilitat				0	1	1	0	1	0	2	1	1	0	0	7
Seguretat				0	0	0	0	1	1	1	3	0	0	1	7
Dignitat				0	0	2	0	1	2	0	1	0	0	1	7
WikiLeaks				0	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	4
Facebook				0	0	2	0	2	2	0	0	0	0	0	6
Youtube				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Dailymotion				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Twitter				0	0	1	0	3	2	0	0	0	0	0	6
Bloggers				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Google				0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Anonymous				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skype				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Yahoo				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Total xarxes socials				0	0	5	1	7	6	1	0	0	0	0	20
TOTAL PUNTS CLAU				8	12	35	20	41	38	28	32	8	11	17	250

Document VI

RESULTATS TOTALS FRANCE 24 ENGLISH

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ																
Nom Diari / Televisió																
Data																
Aparició portada / sumari																
Sí																
No																
Posició portada / sumari																
Nivell 1 (1er Titular)																
Nivell 2 (2on Titular)																
Nivell 3 (3r Titular)																
Posició interior																
Nivell 1 (Tema del dia)																
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)																
Nivell 3 (Internacional)																
Unitat periodística (diaris)																
Gèneres Informatius																
Notícia / Informatiu				1	1	2	2	3	1	0	0	1	1	4	0	16
Crònica				0	1	2	0	2	4	1	3	2	3	3	2	23
Entrevista				0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2

Reportatge				0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	2	1	7
Gèneres d'opinió				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Editorial				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Columna				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sec. /Bloc específic Tunísia				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sí				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
No				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Element gràfic (Diaris)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foto				0	1	2	0	2	1	1	0	1	2	4	0	14
Il·lustració				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UNITATS				1	2	5	2	6	6	2	3	4	5	9	3	48
Número de pàgina (Diaris)																
Temps unitat (minutatge)				00:34	01:25	04:56	01:18	07:05	05:54	02:00	05:48	10:23	03:20	05:20	14:52	1h 02m 55s
Titular de la unitat																
Resum de la unitat																
2. FRAMES DOMINANTS																
De conflicte (DC)				1	2	4	2	3	5	1	3	4	2	7	3	37
D'interès humà (IH)				0	0	0	0	2	1	0	0	0	3	0	0	6
De conseq. Econòmiques (CE)				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
De judici moral (JM)				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
D'atribució de respons. (AR)				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2
3. FONTS																
Fonts Oficials																
Govern tunisià				0	0	4	2	3	2	1	0	1	1	3	1	18
President Ben Ali				1	0	2	2	3	2	0	0	0	0	0	0	10

President interi Fouad Mebazaa				0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	3
Primer Ministre Mohammed Gannouchi				0	0	0	1	0	1	0	2	2	2	1	0	9
Ministre Interior / Ahmed Friaa				0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	4
Ministre de Exteriors, Kamel Morjane				0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Ministre Coop. i Desenvolupament, Mohamed Nouri				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Samir Laabadi Ministre de Comunicacions				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministre d'Educació i Recerca				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Rouf Najar, ambaixador de Tunísia a França.				0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Tribunal Consell Constitucional tunisià				0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Ministre de Transport, Anouar Ben Geddour				0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	3
Houssine Dimassi (Treball)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
Abdeljelil Bedoui (sense cartera)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ				1	0	7	5	8	7	2	5	4	8	9	2	58
<i>Govern exterior</i>				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Govern dels Estats Units				0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	3
President Barack Obama				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PJ Crowley, Portaveu departament d'Estat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Hillary Clinton, secretà Estat dels EUA				0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Mark Toner, Departament d'Estat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Robert Godec, ambaixador tunisià EUA				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
John Bremman, assessor antiterrorisme del govern EUA				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Estats Units				0	0	1	0	3	0	0	1	0	0	1	0	6
Govern de França				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Nicolas Sarkozy, president de França				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Primer Ministre François Fillon				0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	3

Michèle Alliot-Marie, ministra Exteriors França				0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2
Bernard Valero, portaveu ministeri d'Exteriors				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Jean Pieree Sueur, president grup d'amistat franco-tunisià al Senat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
François Baroin, portaveu del govern francès				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Consolat francès a Tunísia				0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Oposició francesa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Ministre de Defensa, Alain Juppé				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Marc Ayrault, Partit Socialista francès				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Jaques Chirac				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Total França				0	0	0	0	7	1	1	1	0	4	0	1	15
Govern Regne Unit				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foreign Secretary, William Hague				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lord Howell, ministre d'Estat per a la Commonwealth				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
David Lidington, ministre d'Estat per Europa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alistair Burt, del ministeri d'Exteriors				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministeri d'Exteriors Regne Unit				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yvette Cooper del Shadow Foreign Office a la cambra del Comuns				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Regne Unit				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Presidenta d'Alemanya, Angela Merkel				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mohamed El Baredei, opositor egipci				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ayman Nur de Al-Ghad, opositor egipci				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Qatar				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aràbia Saudita				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Muamar Gaddafi, Líbia				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iran				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1

Egipte				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Oposició algeriana				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Govern de Suïssa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Micheline Calmy-Rey, ministra d'Exteriors suïssa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total Suïssa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS				0	0	1	0	10	1	2	2	2	6	2	2		28
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unió Europea				0	0	2	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	5
Catherine Ashton				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maja Kocijancic, portaveu Catherine Ashton				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Unió Europea				0	0	2	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	5
Ban Ki-Moon, secretari general ONU				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Navi Pillay, Comisionada Derechos Humanos (ONU)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nacions Unides (ONU)				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Mezri Haddad, embaixador tunisià a la UNESCO				0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Amar Moussa, Lliga Àrab				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Lliga Àrab				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unió Africana				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.				0	0	3	0	2	2	0	1	0	0	0	2	1	11
TOTAL FONTS OFICIALS				1	0	11	5	20	10	4	8	6	14	13	5		97
Fons Progovernmentals				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Zyed, assessor de Ben Ali				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Fons Opositores				0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	3
Rachid Gannouchi, Ennahda				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Salafistes				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
En Nahda				0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	5
Samir Dilou, de En Nahda				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hama Hamami, del Partit Comunista				0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Najib Chebbi, (PDP)				0	0	0	0	1	3	0	0	2	0	1	0	7
Maya Jribi, PDP				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ahmed Bouazzi, PDP				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maya Jridi, PDP				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Progressive Democratic Party (PDP)				0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	2
Ahmed Brahim, de Ettajdid				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mahmoud Ben Romdhane, de Ettajdid				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ettajdid				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mohamed Mighri				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Moncef Marzouki, Congrés per la República (CPR)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	6
Mustafa Ben Jafar de Democratic Forum for Freedom and Labour (FDTL / Ettakatol)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
(FDTL / Ettakatol)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slim Amamou, blogger activista				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants				0	0	1	1	1	4	0	1	0	1	1	2	12
Hammal Hammam				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS OPOSITORES				0	0	2	1	3	7	0	2	4	8	7	3	37
Font Tècnica				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Polícia				0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Exèrcit				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Advocats				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reporters Sense Fronteres				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Transparència internacional				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mohammed Abbou , activista drets humans,				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Federació Internacional de Drets de l'Home (FIDH)				0	0	1	0	3	2	1	0	0	0	0	0	7
ONG Drets Humans				0	0	2	0	1	1	0	0	1	1	1	0	7
Activistes Drets Humans				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Federació Tunisiana de la Lliga dels Drets de l'Home				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Souhayr Belhassen, cap de International Federation of Human Rights Leagues (IFHRL)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total ONG				0	0	3	0	4	5	1	0	1	1	1	0	16
Mèdiques				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
UGTT, sindicat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	3
Abid Briki, secretari general UGTT				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sadok Mahmoudi, de UGTT				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sindicats				0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Chabari Mezi, sindicalista				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sellami Nejib, col·lectiu de professors de secundària				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unió de comerciants				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Operadors de Turisme				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
British Airways				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fonts judicials tunisianes				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Font judicial suïssa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Analista o experts (Fonts tècniques)				0	0	2	0	3	0	2	0	0	0	4	1	12
TOTAL FONTS TÈCNIQUES				0	0	7	1	7	6	3	1	1	2	7	1	36
TOTAL TESTIMONIS				0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	9
FONTS (Sense menció)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Font Mediàtica				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
France 24				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BBC World				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CNN International				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
New York Times International				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Le Monde				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
The Guardian				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Mitjans Corpus Tesi				0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Al Jazeera Arabic				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
The Independent				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Los Angeles Times				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Voice of America				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
The Daily Mail				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Rami Khouri del Financial Times				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Arabiya				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L'Stampa				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Le Soir d'Algérie				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
France Radio RTL				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Watan				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

WNYC radio				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Anamaghreb web (Marroc)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Quds al Arabi				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diaris marroquins				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total mitjans estrangers				0	0	3	0	0	0	0	0	4	1	1	0		9
Ràdio Nacional tunisiana				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Televisió nacional tunisiana				0	0	0	0	1	3	0	1	1	2	1	2		11
Assabah, diari tunisià				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Le Temps				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Agència tunisiana de notícies				0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1		4
Le Quotidien				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0		2
Le Matin				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Total premsa local				0	0	2	0	2	4	0	2	1	2	4	3		20
Reuters				0	1	0	1	2	1	0	1	0	0	2	0		8
Associated Press				0	0	0	1	0	0	0	1	0	2	0	1		5
AFP				0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	3	1		8
EPA				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agència sense menció				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Agències				0	1	0	2	2	1	1	3	1	3	5	2		21
Twitter				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WikiLeaks				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Facebook				0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0		3
Bloggers				0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1
Nawaat				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Youtube: (Algerian United1(1))				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Total Xarxes socials				0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	6
Lahcen Achy, economista de Carnegie Middle East Center in Beirut				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Larbi Sadiki del Middle East politics at Britain's University of Exeter				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Vincent Geisser, investigador del Institute for Arab and Muslim Studies				0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3
Burhan Ghalioun, cap del Centre Contemporani d'Estudis Orientals de la Universitat de la Sorbona				0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Ami Choubaki				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Michael Biggs de l'Oxford University				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Mohamed Rifa al Tawi de Al Azhar				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Malcom Browne				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
George Joffé, professor a POLIS, Cambridge University				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Analista sense nom al vídeo				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Analista o experts (Fonts tècniques)				0	0	2	0	3	0	2	0	0	0	4	1	12
TOTAL FONT MEDIÀTICA				0	3	7	2	4	5	1	5	8	6	12	5	58
4. PUNTS CLAU				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme				0	0	1	0	1	2	2	2	1	1	0	2	12
Repressió				0	1	1	0	5	2	0	1	1	0	2	1	14
Corrupció				0	0	2	2	2	1	1	0	3	1	2	1	15
Censura				0	1	0	0	3	2	1	0	1	0	4	0	12
Atur				1	1	5	1	3	2	2	0	1	0	1	1	18
Economia / Pobresa				0	1	4	0	3	2	1	0	1	2	3	0	17
Drets socials /Justícia Social /Drets humans				0	0	1	2	1	3	0	2	0	2	1	0	12
Democràcia				0	0	0	0	3	0	2	0	2	1	2	1	11
Llibertat				0	0	0	1	2	2	1	0	2	1	5	1	15
Terrorisme				0	0	1	0	3	1	1	0	0	1	0	0	7

Islamisme				0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	3
Estabilitat				0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	1	4
Seguretat				0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Dignitat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
WikiLeaks				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Facebook				0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	2	0	5
Youtube				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dailymotion				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Twitter				0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Bloggers				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Google				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anonymous				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skype				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yahoo				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total xarxes socials +3				0	1	2	0	3	2	0	0	0	0	2	0	10
TOTAL PUNTS CLAU				1	5	19	6	30	19	11	6	13	10	24	9	153

Document VII

RESULTATS TOTALS CNN

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ																
Nom Diari / Televisió																
Data																
Aparició portada / sumari																
Sí																
No																
Posició portada / sumari																
Nivell 1 (1er Titular)																
Nivell 2 (2on Titular)																
Nivell 3 (3r Titular)																
Posició interior																
Nivell 1 (Tema del dia)																
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)																
Nivell 3 (Internacional)																
Unitat periodística (diaris)																
Gèneres Informatius																
Notícia / Informatiu						0		1	1	0	1	4	2	1	0	10

Crònica						0		1	2	3	1	3	1	2	2	15
Entrevista						0		2	1	0	0	0	0	0	0	3
Reportatge						1		1	0	3	0	1	4	2	0	12
Gèneres d'opinió						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Editorial						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Columna						0		0	0	1	0	0	0	0	0	1
Sec. /Bloc específic Tunísia						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sí						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
No						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Element gràfic (Diaris)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Foto						0		0	0	0	1	1	0	1	0	3
Il·lustració						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
UNITATS						1		5	4	7	2	8	7	5	2	41
Número de pàgina (Diaris)																
Temps unitat (minutatge)						02:07		09:25	12:03	18:35	02:29	16:21	16:22	10:47	04:34	1h 22m 45s
Titular de la unitat																
Resum de la unitat																
2. FRAMES DOMINANTS																
De conflicte (DC)						1		2	3	5	2	6	5	4	1	29
D'interès humà (IH)						0		1	1	0	0	1	2	1	0	6
De conseq. Econòmiques (CE)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
De judici moral (JM)						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
D'atribució de respons. (AR)						0		1	0	2	0	1	0	0	1	5
3. FONTS																
Fonts Oficials																

<i>Govern tunisià</i>						0		0	1	1	0	0	0	0	0	2
President Ben Ali						1		3	2	0	0	0	0	1	0	7
President interí Fouad Mebazaa						0		0	0	2	1	0	0	0	0	3
Primer Ministre Mohammed Gannouchi						1		1	1	1	2	0	2	0	0	8
Ministre Interior / Ahmed Friaa						0		0	0	0	0	1	0	0	0	1
Moncer Rouissi, ministre de Desenvolupament Social						0		0	0	0	0	0	0	2	0	2
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ						2		4	4	4	3	1	2	3	0	23
<i>Governos exteriors</i>						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Govern dels Estats Units						0		0	0	1	0	0	0	0	0	1
President Barack Obama						0		0	0	0	1	0	0	0	0	1
Departament d'Estat						0		3	0	0	1	0	0	0	0	4
Hillary Clinton, secretà Estat dels EUA						0		0	0	1	1	0	0	0	0	2
William Hudson, ambaixador EUA a Tunísia						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Robert Godec, ambaixador tunisià EUA						0		1	0	1	0	0	0	0	0	2
P.J. Crowley, portaveu Departament d'Estat						0		0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total Estats Units						0		4	0	3	3	0	1	0	0	11
Govern de França						0		0	0	1	0	0	0	0	0	1
François Baroin, portaveu del govern francès						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total França						0		0	0	1	0	0	0	1	0	2
Govern Regne Unit						0		0	0	1	0	0	0	0	0	1
Olivier Miles, ambaixador Regne Unit a Líbia						0		0	1	0	0	0	0	0	0	1
Alistair Burt, del ministeri d'Exteriors						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministeri d'Exteriors Regne Unit						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yvette Cooper del Shadow Foreign Office a la cambra del Comuns						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Regne Unit						0		0	1	1	0	0	0	0	0	2

Cecilia Julin, portaveu Exteriors govern de Suècia						0		0	0	0	1	0	0	0	0	1
Aràbia Saudita						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Muamar Gaddafi, Líbia						0		0	0	0	1	0	0	1	0	2
Govern de Jordània						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Ayman al-Safadi, Primer ministre de Jordània						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Al-Qaida Magreb Islàmic (AQMI)						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
Govern de Suïssa						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministeri Exterior Suïssa						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Micheline Calmy-Rey, ministra d'Exteriors suïssa						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Suïssa						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guido Westerwell, ministre Exteriors Alemanya						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS						0		5	1	5	5	0	1	6	0	23
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unió Europea						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Catherine Ashton						0		0	0	0	0	0	1	0	0	1
Fule, comissionari veïnatge de la UE						0		0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total Unió Europea						0		0	0	0	0	0	2	0	0	2
Ban Ki-Moon, secretari general ONU						0		0	0	1	0	1	1	0	0	3
Navi Pillay, Comisionada Derechos Humanos (ONU)						0		1	0	0	0	0	0	1	0	2
Nacions Unides (ONU)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mezri Haddad, embaixador tunisià a la UNESCO						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Amar Moussa, Lliga Àrab						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Hesham Youssef, Lliga Àrab						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lliga Àrab						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
FMI						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.						0		2	0	1	0	1	3	3	0	10
TOTAL FONTS OFICIALS						2		11	5	10	8	2	6	12	0	56
Fons Progovernamentals						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants						0		0	0	0	0	0	1	0	0	1
Zyed, assessor de Ben Ali						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS						0		0	0	0	0	0	1	0	0	1
Fons Opositores						0		0	1	0	0	1	0	0	0	2
Rachid Gannouchi, Ennahda						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Salafistes						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
En Nahda						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Samir Dilou, de En Nahda						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hama Hamami, del Partit Comunista						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Najib Chebbi, (PDP)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maya Jribi, PDP						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1
Ahmed Bouazzi, PDP						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iyep Dahmani (PDP)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Progressive Democratic Party (PDP)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Abdel latif Abud, advocat drets humans i opositor						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
Mahmoud Ben Romdhane, de Ettajdid						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ettajdid						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mondher Taber, del Partit Social Liberal						1		0	0	0	0	0	0	0	0	1
Moncef Marzouki, Congrés per la República (CPR)						0		0	0	0	0	0	0	1	0	1

Mustafa Ben Jafar de Democratic Forum for Freedom and Labour (FTDL / Ettakatol)					0		0	0	1	2	0	2	0	0	5
(FTDL / Ettakatol)					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slim Amamou, blogger activista					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants					0		1	2	3	1	1	3	3	2	16
Activistes Opositors					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS OPOSITORES					1		2	3	4	3	2	5	5	2	27
Font Tècnica					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Policia					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Exèrcit					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Advocats					0		0	0	0	1	0	0	0	0	1
Comitè Protecció dels Periodistes					0		2	0	0	0	0	0	0	0	2
Amnistia internacional					1		0	0	1	0	0	0	0	0	2
Nejib Bghouri, de la Unió Nacional de Periodistes					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Federació Internacional de Drets de l'Home (FIDH)					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
ONG Drets Humans					0		1	0	0	1	0	0	0	0	2
Activistes Drets Humans					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Federació Tunisiana de la Lliga dels Drets de l'Home					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Souhayr Belhassen, cap de International Federation of Human Rights Leagues (IFHRL)					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total ONG					1		3	0	1	1	0	0	0	0	6
Mèdiques					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
UGTT, sindicat					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Abid Briki, secretari general UGTT					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lofti al Ahwal, UGTT					0		0	0	0	0	0	1	0	0	1

Adessalem Jrad, secretari general UGTT						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sindicats						0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Air France						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Productor de cinema Tarak Ben Ammar						0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)						0		3	0	0	0	1	2	2	0	0	8
TOTAL FONTS TÈCNIQUES						1		6	0	1	3	2	3	2	0	0	18
TOTAL TESTIMONIS						1		0	0	1	1	1	1	1	0	0	6
FONTS (Sense menció)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Font Mediàtica						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English						0		0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
France 24						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BBC World						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CNN International						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
New York Times International						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Le Monde						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
The Guardian						0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Total Mitjans Corpus Tesi						0		0	0	0	0	1	1	1	0	0	3
Al Jazeera Arabic						0		0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Gulf News						0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
The National						0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
The Jerusalem Post						0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Europe 1						0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Televisió d'Àrabia Saudita						0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Aftenposten, diari noruec						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Watan						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

WNYC radio						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anamaghreb web (Marroc)						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Quds al Arabi						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diaris marroquins						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total mitjans estrangers						0		0	0	1	0	3	1	1	0	6
Ràdio Nacional tunisiana						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Televisió nacional tunisiana						0		1	0	2	1	1	1	1	0	7
Assabah, diari tunisià						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mitjans oficials						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agència tunisiana de notícies						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
La Presse						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
TV7						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Periodista local tunisià						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total premsa local + 1						0		1	1	2	1	1	1	1	0	8
Reuters						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Associated Press						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
AFP						0		0	0	0	0	0	0	0	1	1
EPA						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agència sense menció						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Agències						0		0	0	0	0	0	0	0	1	1
Twitter						0		0	0	3	0	0	1	0	0	4
WikiLeaks						0		1	0	1	0	1	1	0	0	4
Facebook						0		1	0	1	1	0	1	0	0	4
Lina Ben Mhenni						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
Blogger Messou T7Essou						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1

Youssef Gaigi						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Bloggers						0		2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Nawaat						0		2	0	1	0	0	0	0	0	0	3
Youtube						0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Total Xarxes socials						0		7	0	6	1	1	3	0	0	0	18
Abdulrahman Rashed, columnista de Asharq al Awsat						0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
John Defterios, periodista CNN						0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nick David, World Economic Forum						0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Experts						0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Robert Malley, International Crisis Group						0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
John Entelis, Fordham University						0		0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Labib Kamhawi						0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Juan Cole, historiador de l'Orient Mitjà de la Universitat de Michigan						0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total Analista o experts (Fonts tècniques)						0		3	0	0	0	1	2	2	0	0	8
TOTAL FONT MEDIÀTICA						0		8	1	9	2	6	6	3	1	0	36
4. PUNTS CLAU						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme						0		0	1	2	0	2	1	3	1	0	10
Repressió						0		2	3	2	2	0	3	1	0	0	13
Corrupció						0		3	0	3	1	1	3	1	1	0	13
Censura						1		4	1	2	1	2	1	3	1	0	16
Atur						1		4	2	4	1	2	4	3	0	0	21
Economia / Pobresa						0		4	2	4	0	3	2	3	0	0	18
Drets socials /Justícia Social /Drets humans						0		1	0	1	0	1	2	1	0	0	6
Democràcia						0		0	2	3	1	2	3	2	1	0	14
Llibertat						0		1	2	4	0	4	5	3	0	0	19

Terrorisme						1		2	0	1	0	0	1	0	0	5
Islamisme						0		0	0	1	1	0	2	0	0	4
Estabilitat						0		0	0	2	0	1	1	0	0	4
Seguretat						0		0	0	1	1	1	2	2	0	7
Dignitat						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
WikiLeaks						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Facebook						0		3	0	0	1	1	0	0	0	5
Youtube						0		2	0	0	1	1	0	0	0	4
Dailymotion						0		0	0	0	0	1	0	0	0	1
Twitter						0		1	0	0	0	1	0	0	0	2
Bloggers						0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Google						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
Anonymous						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
Vimeo						0		0	0	0	0	1	0	0	0	1
Yahoo						0		1	0	0	0	0	0	0	0	1
Total xarxes socials +2						0		9	0	2	2	5	0	0	0	18
TOTAL PUNTS CLAU						3		30	13	32	10	24	30	22	4	168

Document VIII

RESULTATS TOTALS AL JAZEERA ENGLISH

DIA	17	18	19	28	29	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Total
1. IDENTIFICACIÓ																
Nom Diari / Televisió																
Data																
Aparició portada / sumari																
Sí																
No																
Posició portada / sumari																
Nivell 1 (1er Titular)																
Nivell 2 (2on Titular)																
Nivell 3 (3r Titular)																
Posició interior																
Nivell 1 (Tema del dia)																
Nivell 2 (Obertura secc. Intern.)																
Nivell 3 (Internacional)																
Unitat periodística (diaris)																
Gèneres Informatius																
Notícia / Informatiu				0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2	0	4
Crònica				3	1	2	2	2	3	4	4	2	3	2	1	29

Entrevista				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reportatge				0	0	0	0	0	0	2	4	0	2	1	2		11
Gèneres d'opinió				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Editorial				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Columna				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0		1
Sec. /Bloc específic Tunísia				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Sí				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
No				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Element gràfic (Diaris)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Foto				2	1	2	2	2	2	2	3	1	5	1	2		25
Il·lustració				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
UNITATS				3	1	2	2	3	3	6	8	3	6	5	3		45
Número de pàgina (Diaris)																	
Temps unitat (minutatge)				01:43	00:00	02:06	00:00	00:20	05:18	10:52	10:08	28:48	02:30	29:14	02:24		1h 32m 23s
Titular de la unitat																	
Resum de la unitat																	
2. FRAMES DOMINANTS																	
De conflicte (DC)				3	1	2	1	2	2	3	6	2	1	2	2		27
D'interès humà (IH)				0	0	0	1	1	1	2	1	0	3	2	1		12
De conseq. Econòmiques (CE)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0		1
De judici moral (JM)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0		1
D'atribució de respons. (AR)				0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0		4
3. FONTS																	
Fonts Oficials																	
<i>Govern tunisià</i>				2	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0		7

President Ben Ali				0	1	2	1	2	2	1	0	0	0	0	0	9
President interi Fouad Mebazaa				0	0	0	0	1	0	1	3	1	0	0	1	7
Primer Ministre Mohammed Gannouchi				0	0	0	2	0	1	4	2	1	3	2	0	15
Ministre Interior / Ahmed Friaa				0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	3
Ministre de Exteriors, Kamel Morjane				0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Ministre Coop. i Desenvolupament, Mohamed Nouri				1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Samir Laabadi Ministre de Comunicacions				0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ministeri d'Educació i Recerca				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Zouheir M'Dhaffar ministre de la Propietat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Saida Chtioui, secretari ministeri Exteriors				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Abdennadher, president del Consell tunisià				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Ministre de Transport, Anouar Ben Geddour				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Tribunal Constitucional tunisià				0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Fethi Abdemadher, cap Tribunal Constitucional				0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Slim Amamou, ministre Joventut i Esports				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
TOTAL FONTS GOVERN TUNISIÀ				3	1	6	6	5	6	7	7	2	6	3	2	54
<i>Governos exteriors</i>				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Govern dels Estats Units				0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
President Barack Obama				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
PJ Crowley, Portaveu departament d'Estat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hillary Clinton, secretà Estat dels EUA				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
William Hudson, ambaixador EUA a Tunísia				0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	3
Robert Godec, ambaixador tunisià EUA				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Gordon Gray, ambaixador a Tunísia el 2011				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Tamara Wittes, assistenta secretaria d'Estat per a assumptes del Pròxim Orient				0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Total Estats Units				0	0	2	1	0	0	0	1	0	4	1	0	9
Govern de França				0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Nicolas Sarkozy, president de França				0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	3
Primer Ministre François Fillon				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Michèle Alliot-Marie, ministra Exteriors França				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bernard Valero, portaveu ministeri d'Exteriors				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jean Pieree Sueur, president grup d'amistat franco-tunisià al Senat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
François Baroin, portaveu del govern francès				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Total França				0	0	2	0	0	0	2	1	0	1	0	0	6
Govern Regne Unit				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Foreign Secretary, William Hague				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lord Howell, ministre d'Estat per a la Commonwealth				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
David Lidington, ministre d'Estat per Europa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alistair Burt, del ministeri d'Exteriors				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministeri d'Exteriors Regne Unit				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yvette Cooper del Shadow Foreign Office a la cambra del Comuns				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Regne Unit				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Presidenta d'Alemanya, Angela Merkel				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mohamed El Baredei, opositor egipci				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ayman Nur de Al-Ghad, opositor egipci				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Qatar				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aràbia Saudita				0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	3
Muamar Gaddafi, Líbia				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iran				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Egipte				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Oposició algeriana				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Govern de Suïssa				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ministeri Exterior Suïssa				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Micheline Calmy-Rey, ministra d'Exteriors suïssa				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Total Suïssa				0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	4
Wemer Hoyer, dept. Exteriors Alemanya				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guido Westerwell, ministre Exteriors Alemanya				0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Altres				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS GOVERNS EXTERIORS				0	0	4	1	2	2	4	3	0	5	2	1	24
<i>Institucions i organitzacions exteriors</i>				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unió Europea				0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Catherine Ashton				0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Maja Kocijancic, portaveu Catherine Ashton				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Unió Europea				0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Ban Ki-Moon, secretari general ONU				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Navi Pillay, Comisionada Derechos Humanos (ONU)				0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	3
Nacions Unides (ONU)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mezri Haddad, embaixador tunisià a la UNESCO				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Amr Moussa, Lliga Àrab				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Hesham Youssef, Lliga Àrab				0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Lliga Àrab				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Unió Africana				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS INSTITUCIONS I ORG EXT.				0	0	2	1	2	0	2	1	0	2	1	0	11
TOTAL FONTS OFICIALS				3	1	12	8	9	8	13	11	2	13	6	3	89
Fonts Progovernamentals				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Manifestants				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zyed, assessor de Ben Ali				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL FONTS PROGOVERNAMENTALS				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fons Opositores				1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	3
Rachid Gannouchi, Ennahda				0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	3
Salafistes				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Altres formacions islamistes				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
En Nahda				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Samir Dilou, de En Nahda				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hama Hamami, del Partit Comunista				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Najib Chebbi, (PDP)				0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3
Maya Jribi, PDP				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ahmed Bouazzi, PDP				0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Iyep Dahmani (PDP)				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Progressive Democratic Party (PDP)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Ahmed Brahim, de Ettajdid				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mahmoud Ben Romdhane, de Ettajdid				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ettajdid				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mohamed Mighri				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Moncef Marzouki, Congrés per la República (CPR)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	4
Mustafa Ben Jafar de Democratic Forum for Freedom and Labour (FDTL / Ettakatol)				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
(FDTL / Ettakatol)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Slim Amamou, blogger activista				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Manifestants				2	0	2	0	0	1	3	2	1	4	2	1	18
Activistes Opositors				0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	4

TOTAL FONTS OPOSITORES				3	1	3	1	0	8	3	4	2	9	5	2	41
Font Tècnica				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Policia				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Exèrcit				0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	3
Adovcats				0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	0	5
Transparència internacional				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Amnistia internacional				0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Nejib Bghouri, de la Unió Nacional de Periodistes				0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Federació Internacional de Drets de l'Home (FIDH)				0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3
ONG Drets Humans				3	1	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	8
Activistes Drets Humans				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Federació Tunisiana de la Lliga dels Drets de l'Home				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Souhayr Belhassen, cap de International Federation of Human Rights Leagues (IFHRL)				0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total ONG				3	1	4	1	2	2	0	1	0	1	0	1	16
Mèdiques				0	0	0	1	0	0	1	2	0	0	0	0	4
UGTT, sindicat				1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Abid Briki, secretari general UGTT				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Sadok Mahmoudi, de UGTT				0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Adessalem Jrad, secretari general UGTT				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Sindicats				0	0	0	1	2	1	0	0	1	0	0	0	5
Chabari Mezi, sindicalista				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sellami Nejib, col·lectiu de professors de secundària				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Abdel Karim Kebiri de la International Labour Organisation				0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2

Operadors de Turisme				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Air France				0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Guetari, del sector d'Innovació i Tecnologia				0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Experts legals				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Banc Central Tunísia				0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	3
Total Analista o experts (Font tècnica)				1	0	0	1	2	0	4	1	3	3	2	0	17
TOTAL FONTS TÈCNIQUES				5	1	4	7	6	4	8	9	5	9	4	2	63
TOTAL TESTIMONIS				0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	7
FONTS (Sense menció)				1	0	0	2	2	2	0	0	0	0	0	0	7
Font Mediàtica				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Jazeera English				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
France 24				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BBC World				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CNN International				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
New York Times International				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Le Monde				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
The Guardian				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total Mitjans Corpus Tesi				0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	3
Al Jazeera Arabic				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
France I-Tele				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Asharq Alawsat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
France Europe 1-Radio				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Televisió francesa (sense menció)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Le Soir d'Algérie				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aftenposten, diari norueg				0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2

El Watan				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WNYC radio				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anamaghreb web (Marroc)				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Al Quds al Arabi				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diaris marroquins				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total mitjans estrangers				0	0	0	0	0	1	0	1	0	4	1	0	7
Ràdio Nacional tunisiana				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Televisió nacional tunisiana				0	1	0	0	0	1	2	2	0	2	1	1	10
Assabah, diari tunisià				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mitjans oficials				0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Agència tunisiana de notícies				1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3
La Presse				0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
TV7				0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	3
Periodista local tunisià				0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	4
Total premsa local				1	2	0	1	0	2	4	6	0	2	2	2	22
Reuters				1	0	1	0	0	1	1	2	0	1	0	1	8
Associated Press				0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	3
AFP				0	0	2	0	0	1	0	2	0	1	0	0	6
EPA				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agència sense menció				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Agències				1	0	3	0	1	2	1	6	0	2	0	1	17
Twitter				0	1	0	0	0	0	5	0	0	0	1	0	7
WikiLeaks				0	1	0	0	0	0	1	3	0	2	0	0	7
Facebook				0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	3
Lina Ben Mhenni				1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Andrew Sullivan				0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Youssef Gaigi				0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Total Bloggers + 1				1	0	0	1	0	0	1	3	0	0	0	0	6
Nawaat				0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	3
Youtube				1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Total Xarxes socials				2	2	1	1	0	2	9	6	0	2	1	0	26
Mohamed Ben Madani de Maghreb Review				1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Radwan Masmoudi				0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Ayesha Sabavala, the Economist Intelligence Unit				0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	0	0	4
Noureddine Miladi, sociòleg				0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Amin Ghali de Democratic Transition Centre				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Jeremy Keenan				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Blake Hounsweel de Foreign Policy				0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Catherine Graciet				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Blake Hounshell de Foreign Policy				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Elyes Baccar, cineasta tunisià				0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Noureddine Jebnoun, CTR for Contemporary Arab Studies				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Joucef Bouandel, Qatar University				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Total Analista o experts (Font tècnica)				1	0	0	1	2	0	4	1	3	3	2	0	17
TOTAL FONT MEDIÀTICA				4	4	4	2	1	7	15	19	0	11	5	3	75
4. PUNTS CLAU				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Autoritarisme				0	0	1	0	0	0	3	3	2	4	1	0	14
Repressió				0	0	1	1	0	1	2	1	1	1	2	1	11
Corrupció				1	1	0	1	1	0	3	3	2	5	3	2	22

Censura				1	1	0	1	0	2	1	0	0	1	2	1	10
Atur				3	1	2	2	3	2	3	3	1	2	1	1	24
Economia / Pobresa				2	1	2	2	2	2	2	1	1	3	4	2	24
Drets socials /Justícia Social /Drets humans				1	1	1	1	0	0	2	0	0	4	0	1	11
Democràcia				0	0	0	0	0	2	3	1	2	3	3	2	16
Llibertat				0	1	0	2	1	2	1	0	2	3	2	2	16
Terrorisme				0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	5
Islamisme				0	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	7
Estabilitat				0	1	0	0	0	0	2	2	0	2	1	0	8
Seguretat				0	0	0	0	0	0	2	6	2	1	1	0	12
Dignitat				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
WikiLeaks				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Facebook				0	0	0	1	0	1	1	0	0	1	1	0	5
Youtube				0	0	0	0	0	2	1	0	0	1	0	0	4
Dailymotion				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Twitter				1	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	0	5
Bloggers				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Google				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anonymous				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skype				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yahoo				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total xarxes socials +1				1	1	0	2	0	4	3	0	0	3	1	0	15
TOTAL PUNTS CLAU				9	10	9	14	8	15	28	21	14	32	23	14	197

Document IX

Model d'entrevista en profunditat unificada per a tots els entrevistats de l'estudi de cas

- **En línies generals, com recorda la coberta de la revolta tunisiana?**
- **El seu mitjà, tenia algun corresponsal a Tunísia?**
- **Com cobrien la informació d'aquest país i del Magreb?**
- **Quan i per què van decidir anar cap a Tunísia?**
- **Amb quin equip de professionals o estructura constaven per treballar?**
- **La revolta tunisiana era un aixecament popular sense precedents al món àrab. Tenien algun tipus de consigna ideològica o política des del mitjà?**
- **Més enllà de les fonts consultades sobre el terreny, quins mitjà de comunicació seguien per informar-se del conflicte i seguir l'evolució dels esdeveniments?**
- **Mitjans locals o premsa estrangera?**
- **Per què?**
- **Dels mitjans de comunicació que conformen el cos d'anàlisi –*Al Jazeera English, France 24 English, CNN, BBC, International Herald Tribune, Le Monde* o *The Guardian*– creu que algun va marcar l'agenda?**
- **Creeu que el rol que se li va assignar a les xarxes socials va ser sobredimensionat?**
- **Tractaven d'equilibrar fonts del govern tunisià i de l'oposició?**
- **Atur, corrupció, repressió... Quins vans ser el punts clau de la cobertura que va realitzar?**
- **Era la primera revolta d'aquestes característiques al món àrab. Creeu que el seu mitjà va tenir algun tipus d'aprenentatge que després va aplicar a Egipte o Líbia?**

Questions about Tunisian Uprising media coverage

- **Before the revolution, how did your media cover Tunisia and Magreb information?**
- **Did your media have a Tunisia based correspondent?**
- **In general terms, how do you remember the Tunisian uprising coverage?**
- **If you worked in Tunisia as special correspondent, when and why your media decide to send you to Tunisia?**
- **What kind of professional crew or structure did your have to cover Tunisian uprising?**
- **Some analysts said Al Jazeera follow Qatar political agenda and took position on protesters side. What's your opinion about that?**
- **Did you have any ideological or political premise from your media?**
- **Beyond sources on the ground, which media did you pay attention to get information of the uprising and follow events evolution? (could be local or foreign)**
- **Why?**
- **From these medias, Al Jazeera English, France 24 English, CNN, BBC, International Herald Tribune, Le Monde o The Guardian– ; Do you think any of them fixed the agenda during Tunisian uprising?**
- **Do you think the role of social media during the Tunisian uprising was an over promise?**
- **Did you try to balance Tunisian government sources and opposition forces?**
- **Unemployment, corruption, repression... Which were the key coverage points?**
- **It was the first Arab uprising. Do you think your media take any knowledge that was later used in Egypt or Libya coverage?**

Document X

LYSE DOUCET (BBC)

Questions about Tunisian Uprising media coverage

- **Before the revolution, how did your media cover Tunisia and Magreb information?**

We had an Africa Service correspondent based in Libya and a contracted freelancer based in Morocco who occasionally visited along with Staff correspondents in Cairo and Jerusalem. And a Middle East editor based in London. Plus Arabic and French service networks who covered Tunisia.

- **Did your media have a Tunisia based correspondent?**

No. But Arabic and French may have had freelancers they called on.

- **In general terms, how do you remember the Tunisian uprising coverage?**

This was an historic moment for Tunisia and the wider region. The BBC deployed a large team in January and we covered the events in Tunis and beyond. I myself visited Tunis and Sidi Bouzeid. The mood along Habib Bourguiba Ave in Tunis was electric with Tunisians both exhilarated and overwhelmed by their new freedom to speak their mind and discuss politics in public places. We described it almost like an avenue of “Hyde Park corners.” There was a similar mood of a new momentum in Sidi Bouzeid. But there were also clashes and tear gas and raids, even on our own hotel, which meant the moment also had tension too.

To this day I still wonder how Bouazizi’s decision to set himself alight set off a spark across the region. And in the years after, I reminded editors that Tunisia was a bellwether that should be watched.. first protests, first rewriting of constitution, first elections, first coalition etc.. “Watch Tunisia” I often said.

- **If you worked in Tunisia as special correspondent, when and why your media decide to send you to Tunisia?**

I was aware of the events from December because I watch French TV at home. They covered it much earlier than most British media. A few of my editors began to take note in December and there was a bit of coverage but the BBC did not deploy in large numbers until early Jan when it was clear President Ben Ali was leaving. I was covering an event in Washington at the time and was told to get on a plane asap.

- **What kind of professional crew or structure did your have to cover Tunisian uprising?**

I had a producer and a camera person and a local person to help us. There were, if I remember correctly, 2 or 3 other BBC correspondents who had the same.

There was also a radio team and a team from BBC Arabic. Plus extra Arabic speaking producers and a producer in overall charge.

- **Some analysts said Al Jazeera follow Qatar political agenda and took position on protesters side. What's your opinion about that?**

I can't comment on what Al Jaz Arabic did since I did not watch it. I know the opening of an Al Jaz office in Tunis in January was widely reported and praised. I know the English Al Jaz correspondents who were professional. Everyone covered the protestors – that was the story. But there is a difference between covering them and taking their side. This was an unprecedented moment and the protestors seemed to be “on the right side of history.” It may have been the case that some reporters also got caught up in the moment, especially when it was about issues like ending authoritarian rule and strengthening democracy – valid international human rights issues. But moving from that to advocacy is a different thing. At the BBC we are expected to not cross this line.

- **Did you have any ideological or political premise from your media?**

No. We are a public broadcaster. I tried to speak to people on all sides although the weight of opinion seemed to be with the protestors which in Tunisia also meant some trade unions, women's groups, civil society activists etc. Every uprising in the so-called Arab Spring was different and Tunisia's started in a poor town and came to the capital. Egypt's started in cities like Alexandria and Cairo with young activists and then spread to poor towns.

- **Beyond sources on the ground, which media did you pay attention to get information of the uprising and follow events evolution? (could be local or foreign)**

Local and foreign and I paid attention to twitter to find out about daily events since it was used by many of those involved. I speak French so I could access that media directly. Our Tunisian contact, plus the journalists at Tunis Live, also kept us informed on Tunisian reporting.

- **Why?**

To get as much information as possible.

- **From these medias, Al Jazeera English, France 24 English, CNN, BBC, International Herald Tribune, Le Monde o The Guardian– ; Do you think any of them fixed the agenda during Tunisian uprising?**

I don't see it in terms of an “agenda.” The media you mention are all professional mainstream media. Some newspapers may traditionally reflect positions more toward the left or right and that may have influenced some of their work but I am not sure it if went to the extent of “taking sides.” For many of the media you mention that is not their editorial approach or character. I cannot comment on the entirety of the reporting since I did not see or read all of it.

- **Do you think the role of social media during the Tunisian uprising was an over promise?**
 Many spoke at the time of a “Facebook revolution.” That is a simplification and I think many now accept that. I went to Sidi Bouzeid and Tunis myself at the time to ask more questions and it seemed to me it was a combination of the presence and reach of trade unions helped by social media which took the news of protests from Sidi Bouzeid to the capital. But social media did empower many to speak out by showing it was possible. And then people took to the streets. Tunis is a small place with a strong civil society network so news spread quickly by many means.
- **Did you try to balance Tunisian government sources and opposition forces?**
 It was easier to find activists and people on the streets were mainly pro-protest but yes we spoke to other voices. It is part of our job. I also visited Bouazizi’s family in 2011 and a few years after but when they started coming under criticism they wanted to be less visible.
- **Unemployment, corruption, repression... Which were the key coverage points?**
 Bouazizi’s protest was for a job and dignity. Bread and freedom and an end to corruption were the rallying cries across the freedom. But jobs was, and is, a big issue. And “we have lost our fear” was a slogan that resonated across the region. We saw it personified in so many acts of courage – big and small.
- **It was the first Arab uprising. Do you think your media take any knowledge that was later used in Egypt or Libya coverage?**
 Yes we went from Tunisia to Egypt to Libya and then Syria. Each started in different ways and evolved in different ways with different actors. They are still different. But some of the rallying cries, as mentioned above, were the same.

Document XI

NAZANINE MOSHIRI (AL JAZEERA ENGLISH)

Questions about Tunisian Uprising media coverage

- **Before the revolution, how did your media cover Tunisia and Magreb information?**
Al Jazeera was banned from Tunisia before the revolution.
- **Did your media have a Tunisia based correspondent?**
Al Jazeera Arabic had a correspondent Lotfi Hajji who was working under very difficult circumstances, getting information out. I was the first Al Jazeera English reporter to arrive and cover the revolution.
- **In general terms, how do you remember the Tunisian uprising coverage?**
Before the revolution, Al Jazeera Arabic was speaking to Tunisians taking part in the protest. AJE started taking notice towards the end of December. We were using Twitter, YouTube and facebook content. As well as eye witness statements.
- **If you worked in Tunisia as special correspondent, when and why your media decide to send you to Tunisia?**
We were still banned when my network decided to send me on the 12th January, my cover story was that I was a tourist. I had a blank passport with no journalist stamps or visa. Because of flights and restrictions and delays, I didn't arrive until the morning of the 15th January.
- **What kind of professional crew or structure did your have to cover Tunisian uprising?**
It started off with just three correspondents, one producer, and no cameraman. We were using a local production company, and a basic camera brought in by the producer. Then the team was expanded as more crew members arrived.
- **Some analysts said Al Jazeera follow Qatar political agenda and took position on protesters side. What's your opinion about that?**
I don't think Al Jazeera took sides. It was banned from the country, and was reporting to the best of its abilities on a popular uprising and its brutal suppression. Al Jazeera understood the significance of the unfolding events before anyone else.
- **Did you have any ideological or political premise from your media?**
-
- **Beyond sources on the ground, which media did you pay attention to get information of the uprising and follow events evolution? (could be local or foreign)**

There was very little information coming out of local media, which had been stifled for decades. We relied on local activists, and news agencies who had experienced and balanced reporters on the ground.

- **Why?**
-
- **From these medias, Al Jazeera English, France 24 English, CNN, BBC, International Herald Tribune, Le Monde o The Guardian– ; Do you think any of them fixed the agenda during Tunisian uprising?**
-
- **Do you think the role of social media during the Tunisian uprising was an over promise?**
-
- **Did you try to balance Tunisian government sources and opposition forces?**
-

Document XII

ISABELLE MANDRAUD (LE MONDE)

Questions about Tunisian Uprising media coverage

- **Before the revolution, how did your media cover Tunisia and Magreb information?**

Before Tunisia's revolution, it was very difficult to cover all the Maghreb area. I was forbidden to entry in Tunisia, it was not easy to go in Algeria and impossible in Libya. But we never abandoned.

- **Did your media have a Tunisia based correspondent?**

At this time, no. Until recently the correspondent for Maghreb was based in Paris. The last one was based in Algiers before we closed our desk in the nineties due to security reasons. It's changed after me. Now, we have a correspondent in Tunisia.

- **In general terms, how do you remember the Tunisian uprising coverage?**

Uprising tunisian's coverage was an exciting moment. Not easy but very exciting. For the first time, people was absolutly free to say what they wanted, and journalists free to do their work. It was a big difference with the Ben Ali's period when the foreign journalists, specially from Le Monde, were threatened and followed all the time by painclothes policemen.

- **If you worked in Tunisia as special correspondent, when and why your media decide to send you to Tunisia?**

Like I explained you, I was forbidden to entry in Tunisia. At the beginnig of the uprising, I worked by phone and facebook with a big network (teatchers, opposition and unions) in all country. Everyday, I phoned to the ATC (media governement's agency) without success. They said : "if you come, you will be evicted". Then, I finished to take a plane. It was the 12 of january, two days before the fall of Ben Ali.

When I arrived at Tunis airport, around 10 policemen took me to put in the first flight return for Paris but after 30 minutes they let me go. I think it was because of the last speech of Ben Ali.

- **What kind of professional crew or structure did your have to cover Tunisian uprising?**

If Le Monde was highly critical like you said, it's because we knew the situation in Tunisia. We knew repression, lake of freedom, corrruption, we knew what's happened in the mining region, Gafsa, en 2008, and how behaved the Ben Ali family's mafia. We did not wait Wikileaks.

- **Some analysts said Al Jazeera follow Qatar political agenda and took position on protesters side. What's your opinion about that?**
You mean direction ? Of course, not!
- **Did you have any ideological or political premise from your media?**
I worked mainly with sources on the ground. Tunisian's press was awful, only propaganda.
- **Beyond sources on the ground, which media did you pay attention to get information of the uprising and follow events evolution? (could be local or foreign)**
Le Monde hadn't any agenda and I think it was the same thing for the most foreign medias. I am more reserved for Al Jazeera who played a big role in the Arab springs.
- **Why?**
Social networks were very important to get some information, at least at the beginning. But very quickly, they became source of all the rumors.
- **From these medias, Al Jazeera English, France 24 English, CNN, BBC, International Herald Tribune, Le Monde o The Guardian– ; Do you think any of them fixed the agenda during Tunisian uprising?**
Of course, I tried to balance sources. Immediately after the flight of Ben Ali, for example, I met Ali Seriati' sons (head of the presidential guard wo where arrested), and others, sometimes in secret. They were afraid.
- **Do you think the role of social media during the Tunisian uprising was an over promise?**
All of them! Unemployment, corruption and repression were the real keys.
- **Did you try to balance Tunisian government sources and opposition forces?**
I was not in charge for Egypt, but I followed what's happened in Libya and it was very different. First, because of the war. Second, because of the foreign intervention. And third, like I discovered it, because Libyan were immediately organized by tribes (tribe of Misrata, Djebel Nefussa, etc). Finally, it's impossible to compare the reign of Kadhafi – 42 ans ! – with others.
- **Unemployment, corruption, repression... Which were the key coverage points?**
-
- **It was the first Arab uprising. Do you think your media take any knowledge that was later used in Egypt or Libya coverage?**
-